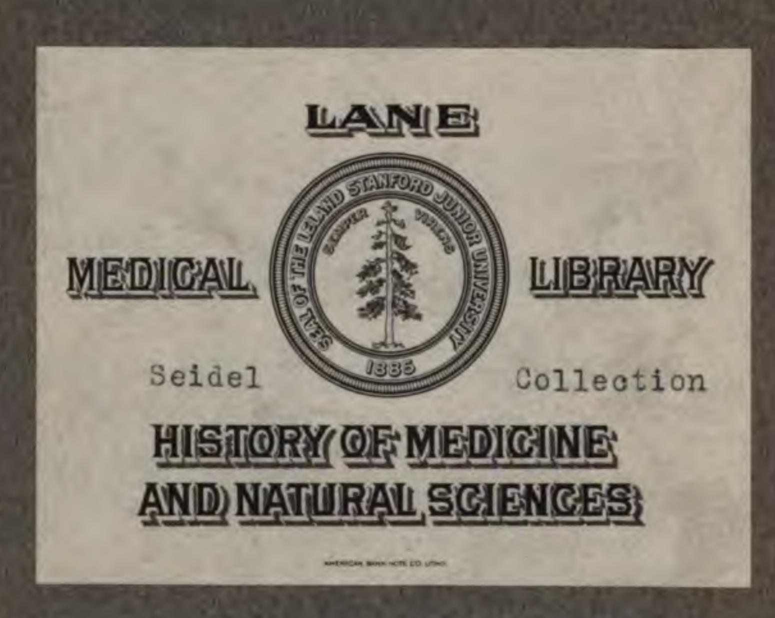
Galen über die Kräfte
der Nahrungsmittel
Helmreich, G.

Galen

Über die Kräfte der Nahrungsmitte

Erstes Buch Kap. 1—13

als Probe einer neuen Textrezension

herausgegeben

von

G. Helmreich
Gymnasialrektor.

PROGRAMM

des

K. humanistischen Gymnasiums

in

Ansbach

für das Schuljahr 1904/05.

Ansbach
Druck von C. Brügel & Sohn
1905.

Einleitung.

Die Schrift „Über die Kräfte der Nahrungsmittel" gehört zu den Werken des schreiblustigen[1]) pergamenischen Arztes, welche er erst in vorgerückterem Alter verfasst hat. Es geht dies aus einer Stelle im 2. Buch, Kap. 40 (vol. VI 626 K.) hervor, wo er erzählt, dass er sein Lieblingsgericht, den Lattich, den er gern als Mittel gegen Schlaflosigkeit anwendete, in der Jugend ungekocht (*ὠμήν*) gegessen habe, während er ihn, seit seine Zähne schadhaft geworden seien (*ἀφ' οὗ τῶν ὀδόντων φαύλως ἔχω*), in Wasser abgekocht geniesse. Doch fällt die Herausgabe des Werkes wohl noch geraume Zeit vor die Abhandlung *Περὶ τῶν ἰδίων βιβλίων*; denn hier wird es c. IV mit *Περὶ λεπτυνούσης διαίτης* und *Περὶ εὐχυμίας καὶ κακοχυμίας* angeführt. Ausserdem erwähnt es der Autor, der sich bei gegebener Gelegenheit gern selbst zitiert, an folgenden Stellen: IV 814, VI 392. 409. 414. 419. 436. 445. 447. 766. 770. 793. 797, VIII 184, XVI 18. 48, XVII A 341, XVII B 303. 310.

Die Schrift ist abgesehen von dem ihr als methodischer Darstellung der Nahrungsmittellehre zukommenden Werte für uns auch wegen der erhaltenen längeren oder kürzeren Fragmente älterer griechischer Ärzte, deren Werke verloren gegangen sind, von Interesse. Es werden Stellen angeführt aus Diokles von Karystos, dem jüngeren Zeitgenossen des Hippokrates (VI 455. 511. 544), Mnesi-

[1]) Athen. I 1e *Γαληνός τε ὁ Περγαμηνός, ὃς τοσαῦτ' ἐκδέδωκε συγγράμματα φιλόσοφά τε καὶ ἰατρικὰ ὡς πάντας ὑπερβαλεῖν τοὺς πρὸ αὐτοῦ.*

theos aus Athen (VI 511. 512. 513. 645) und Phylotimos (VI 720. 726. 730), den angesehenen Schülern des Praxagoras.

Auch aus den erhaltenen Werken des Hippokrates (VI 464. 473. 503. 543. 545. 604. 741), Theophrast (VI 516. 542. 557) und Dioskorides werden längere Stellen ausgeschrieben und, wie der in der Literatur seines Volkes bewanderte Autor gerne tut, Verse aus Homer (VI 515. 522) und Hesiod (VI 652) und eine kurze Stelle aus Herodot (VI 516) zitiert.

Ebenso ist uns ein dem Inhalte nach freilich unbedeutender Vers aus den *Ὁλκάδες* des Aristophanes allein durch diese Schrift Galens erhalten (VI 541), der sich, wie aus verschiedenen Stellen seiner Werke hervorgeht (VI 694. Script. min. II 124) für den Sprachgebrauch der attischen Komödiendichter besonders interessierte. Die Aufmerksamkeit des Philologen erregen auch die eingestreuten Bemerkungen über die Namen einzelner Pflanzen oder Nahrungsmittel im Attischen und in der gemeingriechischen Volkssprache; denn so sehr Galen auch gegen die einseitigen Bestrebungen der Atticisten eifert, die er nicht selten mit wenig schmeichelhaften Ausdrücken bedient, so vertraut zeigt er sich mit den Schriftwerken der Alten und ist selbst bemüht, seine Sprache den besten Mustern anzunähern (VI 579. 580. 584. 585. 591. 612. 636. 641).

Geordnet hat der Verfasser seinen Stoff so, dass er im ersten Buch die verschiedenen Getreidearten und diejenigen Hülsenfrüchte (c. 16—37) behandelt, welche die Griechen *ὄσπρια*[1]) und *χέδροπα* nannten, wie Bohnen, Erbsen, Linsen und dergleichen, im zweiten Buch die übrigen Nahrungsmittel aus dem Pflanzenreich bespricht, während das dritte den Nährstoffen aus dem Tierreiche gewidmet ist.

Der Titel des Werkes lautet nach dem Zeugnis der Handschriften: *Περὶ τῶν ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεων* und

[1]) c. 16 *Ὄσπρια καλοῦσιν ἐκεῖνα τῶν δημητρίων σπερμάτων, ἐξ ὧν ἄρτος οὐ γίγνεται, κυάμους πισσοὺς ἐρεβίνθους φακοὺς θέρμους ὄρυζαν ὀρόβους λαθύρους ἀράκους ὤχρους φασήλους τῆλιν ἀφάκην.*

damit stimmen die Selbstzitate Galens an solchen Stellen, wo es ihm um genaue Titelangabe zu tun ist, wie VI 409. 766. 770. 793. 797, VIII 184, XVI 18, XVII A 341, XVII B 303, XIX 31. Wenig davon verschieden ist *Περὶ τῆς ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεως* XVI 48 und *Περὶ τῆς ἐν τροφαῖς δυνάμεως* VI 414. Ungenauer sind die Anführungen *Περὶ τῶν τροφῆς* (oder *τῆς τροφῆς*) *δυνάμεων* VI 436, XVII B 310 oder *Περὶ τῶν τροφῶν δυνάμεως* VI 447, während der Ausdruck *περὶ τροφῶν* VI 419. 445 nur eine ungefähre Inhaltsangabe bezeichnet. Der Titel der Vulgata *Περὶ τροφῶν δυνάμεως* findet in keinem Zitat Galens eine Stütze.

Handschriften, in denen Galens Werk „Über die Kräfte der Nahrungsmittel" überliefert ist, sind mir folgende teils durch Autopsie, teils durch Bibliothekskataloge bekannt:

1. Codex Urbinas 70 in der Vatikana aus dem 14. Jahrhundert, sehr schön geschrieben, der fol. 1—63 den Text enthält.
2. Codex Marcianus 279 und
3. Codex Marcianus class. V, Nr. 11, beide aus dem 15. Jahrhundert, in der Marcusbibliothek zu Venedig; der letztere enthält nur das dritte Buch.

Diese 3 Handschriften habe ich selbst eingesehen, doch nicht verglichen.

4. Codex Parisinus 1883 aus dem 14. Jahrhundert, enthält nur Buch I und II, Kap. 1—21.
5. Codex Parisinus 2164 aus dem 16. Jahrhundert, von mir im Jahre 1881 eingesehen und für andere Werke Galens, zu denen ältere Handschriften nicht zu Gebote stehen, verglichen, für *Περὶ τῶν ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεων* dagegen nicht berücksichtigt.

Dasselbe gilt für die beiden folgenden:

6. Codex Parisinus 2167 (Buch I und II zur Hälfte) und
7. Codex Parisinus 2173, gleichfalls aus dem 16. Jahrhundert.

Dazu kommen noch aus dem Supplément grec der Pariser Nationalbibliothek

8. Codex 764 und
9. Codex 634.

Verglichen habe ich von diesen 9 Handschriften nur die letztgenannte vollständig. Sie gehört dem 14. Jahrhundert an und ist von dem Neugriechen Minoides Mynas um die Mitte des vorigen Jahrhunderts aus einem Kloster Griechenlands oder Kleinasiens nach Paris gebracht worden. Sie enthält auf 438 Blättern folgende Werke Galens:

1. *περὶ αἱρέσεων* fol. 2b—17b, 2. *προλεγόμενα εἰς τὸ Γαληνοῦ περὶ στοιχείων* fol. 19a—26b, d. i. Scholien zu einigen Stellen aus den Schriften *περὶ στοιχείων*, *περὶ κράσεων*, *περὶ φυσικῶν δυνάμεων*, 3. *περὶ ὀστῶν τοῖς εἰσαγομένοις* fol. 28a—37b, 4. *πρὸς Γλαύκωνα βιβλίον β'* fol. 39a—64a, 5. *περὶ καταπλασμάτων* fol. 64a—64b, im ganzen 9 Zeilen, 6. *περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων* fol. 65a—73b, 7. *τέχνη ἰατρική* fol. 75a—101b, 8. *περὶ συστάσεως οὔρων* fol. 103a—112a, 9. *περὶ οὔρων* fol. 112a—115b, 10. *περὶ εὐχύμου καὶ κακοχύμου διαίτης* fol. 117a—130a, 11. *περὶ λεπτυνούσης διαίτης* fol. 133a—140a, 12. *περὶ τῶν ἐν τροφαῖς δυνάμεων* fol. 142a—215b, 13. Simeon Magister *τοῦ Σήθ* fol. 216a—254b, 14. *Γαληνοῦ θεραπευτικὴ μέθοδος* liber I fol. 257a—279b, lib. II fol. 281—308a, lib. III fol. 310a—328a, lib. IV fol. 328b—349b, lib. V fol. 351a—370a, lib. VI fol. 372a—391a, lib. XIII fol. 391b—413a, lib. XIV fol. 415a—437.

Die Bücher VII—XII fehlen.

Der Text, wie er bis jetzt gedruckt vorliegt, die sogenannte Vulgata, geht zurück auf die Editio princeps Aldina vom Jahre 1525, welche im 4. Bande fol. 45a—71b unsere Schrift enthält. Ihr liegt eine sehr junge unbekannte Handschrift zu Grunde, wie die vielen Fehler des Itacismus beweisen. In den auf die Aldina folgenden Ausgaben, der Basler (1538), Pariser (1679) und Leipziger (1821) hat der Text, von einzelnen Verbesserungen abgesehen, an nicht wenigen Stellen eine Verschlechterung erfahren. Ich will zum Beweis dafür nur aus dem ersten Buch diejenigen Stellen anführen, wo die richtige Lesart der Aldina von den späteren Herausgebern nicht beachtet wurde: 454, 6 *τε καὶ*, 455, 13 *εἶναι τοιοῦτον*, 14 *πάντα*, 460, 5 *περὶ τῆς τῶν*, 461, 3 *ἐφθὴν*, *εἴς τι*, 4 *μετακομίσας*, 462, 7 *τῷ πόματι*, 464, 3 *τὴν ἐναντίαν*, 14 *μὴ φροντίζοντες*,

466, 1 *ἐπιτήδειοι καί*, 467, 3 *καὶ δακνῶδες*, 469, 7 *οὐδὲ τῶν ἄλλων τις*, 13 *τῶν τοιούτων σωμάτων*, 471, 9 *μετὰ νάπεως* (l. *νάπυος*), 13 *νάπυ*, 472, 7 *ὥραις τε καί*, 473, 3 *περὶ διαίτης*, 474, 9 *δ' ἄν τις*, 477, 15 *πολλοῖς πολλάκις*, 478, 15 *διαθέσεων* om., 479, 17 *εἰ καὶ μακρότερος*, 481, 9 *καὶ τῇ*, 483, 1 *συγκομιστοὺς*, 486, 1 *μὲν ὠπτημένος ἐν*, 487, 13 *παχείας*, 501, 1 *καὶ πτισάνης* om., 502, 15 *ἐμβαλόντας*, 510, 15 *πάνθ' ἅμα αὐτῷ*, 515, 9 *ἐξ αὐτῶν*, 517, 17 *θαυμάσαι δ' ἐστὶ*, 530, 2 *ὡς ὑπὸ*, 532, 5 *τε καὶ*, 534, 3 *ὡσαύτως δὲ*, 537, 17 *ἐκκαρπῆσαι*, 538, 4 *προσενέγκοιτο*, 542, 6 *τοῦ διὰ*, 543, 12 *ἐν δὲ τῷ*, 550, 12 *καὶ ταύτην*.

Eine viel reinere Textquelle als die Aldina ist der verglichene codex 634 (P) der Pariser Nationalbibliothek. Seine Lesarten werden sehr häufig durch Oribasius, der einen grossen Teil der Schrift Galens in sein grosses Sammelwerk *Ἰατρικαὶ συναγωγαὶ* aufgenommen hat, bestätigt. Dies ist beispielsweise der Fall bei folgenden Lesarten: 460, 12 *ἅπαντα*, 13 *ἐναντίων δυνάμεων*, 462, 4 *εἶθ'*, 5 *πιεῖν ὅτῳ*, 7 *τῷ πόματι*, 478, 1 *πλέον*, 481, 1 *πυκνὴν*, 2 *ὅλην ἑαυτῶν*, 482, 10 *πάντων* om., 491, 3 *σκευάζοντες αὐτό*, 492, 15 *χυμὸν γεννᾷ μικτὸν*, 493, 3 *πολὺ*, 494, 14 *ὡς* om., 17 *τρόπον*, 496, 5 *ἑψηθεὶς*, 6 *ἑκάστου*, 8 *ὄξους*, 9 *τοῦ παρασκευασθέντος οὕτω χόνδρου*, 497, 10 *κολλώδης*, 12 *ἀνήθῳ κινοῦντας*, 14 *βλάψεις*, 498, 3 *ῥοφεῖν*, 501, 7—8 *ἄρτους τις ἐξ αὐτῶν τύχῃ σκευάσας*, 502, 6 *βραχύ τι*, 504, 16 *πλήρεις ὅλαι καὶ περιτεταμένην*, 505, 6 *μέχριπερ ἂν*, 507, 4 *ἐπιπάττειν*, 5 *καὶ πίνειν*, 518, 14 *προσφερομένοις*, 17 *ἐσθιόμενος*, 520, 14 *γυμνὴ κριθὴ*, 521, 1 *εὐχυμότερά τε καὶ τροφιμώτερα πάντ' ἐστίν, οὐ μὴν ὑποχωρεῖται κάτω ῥαδίως*.

Auch durch Hippokrates und Theophrast wird die Überlieferung der Pariser Handschrift beglaubigt, wie 464, 11 *τὰ βρώματα καὶ τὰ πόματα*, 467, 17 *φαρμακείη*, 473, 8 *γινώσκειν*, 503, 16 *κακὸν οὔτε ἀνοιδίσκεται*, 516, 2 *ὁμοιοπύρων καὶ ὁμοιοκρίθων*, 7 *κουφότατον*, 9 *πίειραν*, 10 *δύο ταῦτα*, 542, 13 *πλαγιόκαυλα μᾶλλον*, 17 *ἐρυσιβώδης*. Die Formen des jonischen Dialekts sind gewahrt in dem Zitat aus Herodot (II 36), während die Vulgata sie verwischt hat: 516, 16 *ποιέονται*, *καλέουσι*.

Mit Dioskorides stimmen die Lesarten der Handschrift: 517, 6 ἐξ οὗ ὁ πόλτος γίνεται, 10 καὶ αὐτή, 11 λεπτόν, mit Homer: 522, 10 ἔθηκεν.

Ein wichtiges Hilfsmittel für die Kritik bei Galen ist der Umstand, dass er den Hiat meidet. Damit sind alle diejenigen Lesarten des codex Parisinus, durch welche der Hiat beseitigt wird, der Vulgata gegenüber als richtig erwiesen, während umgekehrt solche, durch welche ein Hiat in den Text eingeführt würde, sich selbst als Fehler des Abschreibers verraten. Richtig sind aus diesem Grunde, um aus der grossen Menge nur einige anzuführen, die Lesarten: 454, 10 ἂν εἴη om., 471, 5 ταχέως ἐξεχολοῦτο, 472, 12 ἔοικεν εἶναι, 474, 5 ὑπάρχουσι φύσει, 485, 2 δὲ δηλονότι, 486, 11 κρέα om., 492, 15 χυμὸν γεννᾷ μικτόν, 494, 18 πολλῶν, 495, 5—6 στενότεραί τισιν ὑπάρχωσι, 504, 16 πλήρεις ὅλαι, 505, 5 ἐᾶσαι χρόνῳ, 507, 6 δυοῖν, 508, 16 δύναται καλῶς.

Ganz besonders aber zeigt sich die Güte der Handschrift an solchen Stellen, wo die Vulgata durch Auslassungen entstellt ist, während jene den vollständigen Wortlaut bietet. Dies ist z. B. der Fall 559, 4. Hier haben die Ausgaben: χρῶνται δ' αὐτῷ· πάντες μᾶλλον ἤ τινι τῶν ἐδωδίμων, die Handschrift dagegen vollständiger: χρῶνται δ' αὐτῷ (leg. αὐτῇ) πάντα μᾶλλον ἢ ὡς (leg. ταῖς) κολοκύνθαις αὐταῖς· ἄχυλοί τε γὰρ γίγνονται καὶ ξηραὶ καττύμασι παραπλήσιαι μᾶλλον ἤ τινι τῶν ἐδωδίμων καρπῶν. Man sieht sofort, dass der Schreiber des Codex, aus dem die Vulgata geflossen ist, vom ersten μᾶλλον auf das zweite abgeirrt ist und das dazwischen Stehende übersehen hat. Ebenso 693, 13 ἡ γαστὴρ δὲ μόνη ψυχροτέρα καί ποτε ἡ (addendum) κεφαλὴ μὲν ὅλη ψυχροτέρα, θερμότερον δὲ τὸ ἧπαρ, was durch die alte lateinische Übersetzung bestätigt wird: venter autem solus frigidior et quandoque quidem totum caput frigidius, calidius autem epar, die Vulgata dagegen lässt die Worte καί ποτε–ψυχροτέρα aus. Eine ähnliche Auslassung liegt vor 720, 16 ἐμφερομένου τινὸς αὐτοῖς γλίσχρου τε καὶ λιπαροῦ χυμοῦ, ὅμοιοί τε, wo mit der Handschrift zu lesen ist: ἐμφερομένου τινὸς αὐτοῖς γλίσχρου τε

καὶ λιπαροῦ χυμοῦ, τινὲς δ' ἐκφεύγοντες τὸ γλίσχρον καὶ λιπαρὸν ὅμοιοι κατὰ τοῦτο τοῖς πετραίοις ὄντες. Auch 729, 17 ist die handschriftliche Überlieferung vollständiger; sie lautet: *ἥ τε γὰρ ἐν τῇ γαστρὶ πέψις ἥ τ' ἐν ἥπατι καὶ φλεψὶν αἱμάτωσις ἥ τε καθ' ἕκαστον τῶν τρεφομένων μορίων ἐξομοίωσις,* während in der Vulgata die mittleren Worte *ἥ τ' ἐν ἥπατι καὶ φλεψὶν αἱμάτωσις* ausgefallen sind.

Auch von Glossemen ist der handschriftliche Text, obschon nicht ganz unberührt, doch viel freier als die Vulgata. Es fehlen u. a. mit Recht die falschen oder überflüssigen Zusätze: 457, 11 *καὶ λαπακτικῶν*, 494, 3 *πλάσασθαι καὶ*, 498, 1 *εἶτα ταράξαντας*, 515, 14 *ἡ Φρυγία*, 526, 3 *καὶ κακόχυμος*, 634, 10 *χρῶνταί τινες*, 741, 18 *νοσημάτων*, 746, 17 *καὶ ταρίχη*.

Die Pariser Handschrift ist also — das wird nach den angeführten Belegen niemand in Abrede stellen — eine vorzügliche Textquelle, trotzdem auch sie, wie die Prüfung ihrer Varianten zeigt, durch zahlreiche Fehler aller Art entstellt ist. Der Schreiber hatte offenbar eine gute Vorlage vor sich; aber er hat dieselbe nicht so sorgfältig und gewissenhaft wiedergegeben, als man wünschen möchte.

Auf eine noch viel sicherere Basis freilich käme der Text unserer Schrift zu stehen, wenn es gelänge den codex Weissenburgensis 64 (= 4148 bei Heinemann) in Wolfenbüttel lesbar zu machen.

Es ist ein Palimpsest, der die Etymologien Isidors und Evangelienfragmente enthält. Unter dem lateinischen sehr deutlich geschriebenen Texte Isidors stehen (nach Knittel auf 107 Blättern) Teile aus Galens Werk. Die griechische Schrift ist aber so vollständig verblasst, dass fast nichts mehr zu lesen ist. Ich wenigstens habe im August 1904, als ich von der Handschrift an Ort und Stelle Einsicht nahm, nur ganz wenig entziffern können. Ich vermochte nur die wenigen Stellen zu lesen, an denen die ursprüngliche Schrift durch chemische Mittel aufgefrischt ist, wie fol. 49b oben: *περὶ φασήλων καὶ ὤχρων. καὶ ταῦτα τὰ σπέρματα καθάπερ καὶ τῆλιν* (der Artikel fehlt wie in P)

ὕδατι προδιαβρέχοντες (VI 538) oder fol. 125b 1. Columne: *εὔδηλον δὲ* (nicht *οὖν*) *ὅτι τοιαύτην φύσιν ὄντα* (so!) *τὴν ἀναδιδομένην τροφὴν ἐξ ἑαυτῶν* (VI 551) oder fol. 125b 2. Columne: *περὶ τῶν ἐν ἑκάστῳ γένει σπέρματος* (so!) *ἐμφερομένων καὶ* (ohne *τε*) *μικτῶν. ἐν μὲν τοῖς πυροῖς αἶραι πολλάκις εὑρίσκονται πολλαί. κατὰ δὲ τὰς κριθὰς γείγνονται* (so!) *μὲν ἀλλ᾽ ὀλίγαι. πολὺς δ᾽ ὁ καλούμενος αἰγίλωψ ... ὁ δ᾽ ἐμὸς πατὴρ ἐν παρακμῇ τῆς ἡλικίας φιλογέωργος γενόμενος* (VI 551—552).

Da der ursprüngliche griechische Text (der lateinische des Isidor gehört dem 8. Jahrhundert an) in Uncialen von einer Hand des 5. Jahrhunderts geschrieben ist, so repräsentiert dieser Palimpsest die älteste Galenhandschrift, die wir überhaupt kennen, und würde für die Kritik von unschätzbarem Werte sein.

Zu ihm hat ursprünglich auch das jetzt in der Vatikana im cod. lat. 5763 befindliche Palimpsestblatt gehört, über welches Dr. H. Schöne in den Sitzungsberichten der K. preussischen Akademie der Wissenschaften zu Berlin 1902. XXI „Ein Palimpsestblatt des Galen aus Bobbio" gehandelt hat.

Wenn es nun auch bei dem Zustande der Wolfenbütteler Handschrift leider nicht möglich ist den Galentext bis in die frühe Zeit des 5. Jahrhunderts n. Chr. hinauf zu verfolgen, so kann man doch auf einem Umwege wenigstens noch ein Jahrhundert über die Entstehungszeit der Pariser Handschrift zurückgelangen. Wir besitzen nämlich eine lateinische Übersetzung der Schrift Galens von dem Dominikanermönche Wilhelm von Moerbecke aus dem Jahre 1277, demselben, der auf eine Aufforderung des berühmten Thomas von Aquino hin auch die Politik und andere Werke des Aristoteles (s. Überweg, Grundriss der Geschichte der Philosophie I S. 183) ins Lateinische übertragen hat.

Diese Übersetzung liegt gedruckt in verschiedenen Ausgaben vor, ich benütze die in Lugdunum 1528 erschienene mit dem Titel: Sexta impressio ornatissima omnes Galeni libros continens tom. I p. CCLIII. Sie existiert aber auch handschriftlich, z. B. in einem codex latinus der

Marcusbibliothek in Venedig Nr. 317 aus dem 14. Jahrhundert und in einer Pergamenthandschrift der Universitätsbibliothek in Breslau.

Da diese Übersetzung sich sehr eng an den griechischen Wortlaut anschliesst, ja in ängstlicher Gewissenhaftigkeit Wort für Wort wiedergibt, kann man aus ihr leicht und sicher einen Rückschluss auf den griechischen Text, der dem Übersetzer vorlag, machen. Derselbe stimmt in der Regel mit der Pariser Handschrift überein, hat aber auch an verschiedenen Stellen, wo diese schon korrupt ist, noch das Richtige erhalten. Es kann also diese Übersetzung mit Vorteil zur Verbesserung des griechischen Textes herangezogen werden. Nur ein paar Beispiele dafür seien angeführt: 500, 13 hat Oribasius, der die Stelle excerpiert, die Lesart *διδὸν*, während P und die Vulgata *δίδωσι* bieten. Das richtige *διδὸν* stand auch in der griechischen Vorlage des Wilhelm von Moerbecke, weil er übersetzt: Consimile autem est virtute ablutis panibus amilum, minus autem alimenti dans corpori. 515, 13 wird meine im Philologus LXIII S. 310 begründete Vermutung, dass statt *Ἡλιούπολις* zu lesen sei *Ἰουλιόπολις* durch die lateinische Übersetzung bestätigt. Sie lautet: Nomina autem civitatum, in quibus generatur semen hoc, Nicaea Prusa Kratia Claudii civitas Juliopolis. 672, 5 stand die Lesart des Oribasius *ἀναιμοτέρας σαρκὸς* auch in dem griechischen Original des Übersetzers, weil er sie mit exsanguioris carnis wiedergibt. Der Gewinn für die Konstitution des griechischen Textes wird ohne Zweifel noch grösser werden, wenn sich Gelegenheit gibt, die handschriftliche Überlieferung dieser lateinischen Übersetzung, wie sie in dem Breslauer Codex vorliegt, genauer zu prüfen; der mir im Augenblick zu Gebote stehende Druck ist vielfach fehlerhaft.

Mit diesen Hilfsmitteln, der Pariser Handschrift, der lateinischen Übersetzung des Wilhelm von Moerbecke und den Excerpten bei Oribasius habe ich den Text der Vulgata an sehr vielen Stellen zu verbessern vermocht. Eine Vergleichung meiner Ausgabe mit der Kühnschen wird

zeigen einerseits, wie sehr der Galentext, zu dessen Verbesserung seit der ersten Ausgabe keine Handschrift herangezogen worden ist, noch im Argen liegt, andrerseits, wie viel die Kritik auch mit bescheidenen Hilfsmitteln erreichen kann. Aufgabe der Philologie aber ist es, an den Schriftwerken des Altertums alle die Flecken zu beseitigen, durch die sie im Laufe der Jahrhunderte entstellt worden sind, und sie, soweit möglich, in ihrer ursprünglichen Reinheit wiederherzustellen.

ΓΑΛΗΝΟΥ
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΤΑΙΣ ΤΡΟΦΑΙΣ ΔΥΝΑΜΕΩΝ
liber I.

Cap. I. *Περὶ τῶν ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεων οὐκ ὀλίγοι* **VI 453 K.**
τῶν ἀρίστων ἰατρῶν ἔγραψαν ἐν πολλῇ σπουδῇ θέμενοι
τὴν θεωρίαν, ἐπειδὴ χρησιμωτάτη σχεδὸν ἁπασῶν τῶν κατὰ
τὴν ἰατρικήν ἐστιν· τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις βοηθήμασιν οὐκ
5 *ἐν παντὶ καιρῷ χρώμεθα, τροφῆς δὲ χωρὶς οὐχ οἷόν τε ζῆν*
οὐθ' ὑγιαίνοντας οὔτε νοσοῦντας. εἰκότως οὖν ἐσπούδασαν
οἱ πλεῖστοι τῶν ἀρίστων ἰατρῶν ἀκριβῶς ἐπισκέψασθαι τὰς
ἐν αὐτῇ δυνάμεις, οἱ μὲν ἐκ τῆς πείρας μόνης ἐγνῶσθαι **454**
φάσκοντες αὐτάς, οἱ δὲ καὶ λογισμῷ προσχρῆσθαι βουλόμενοι,
10 *τινὲς δὲ καὶ τὸ πλεῖστον αὐτῷ νέμοντες. εἰ μὲν οὖν ὥσπερ*
ἐν γεωμετρίᾳ καὶ ἀριθμητικῇ συνεφωνεῖτο πάντα τοῖς γρά-
ψασι περὶ τροφῆς, οὐδὲν ἂν ἔδει νῦν ἡμᾶς ἔχειν πράγματα
γράφοντας αὖθις ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἐπὶ τοσούτοις τε καὶ
τοιούτοις ἀνδράσιν. ἐπεὶ δ' ὑπόπτους ἀλλήλους εἰργάσαντο
15 *διενεχθέντες–οὐ γὰρ ἐγχωρεῖ πάντας ἀληθεύειν–, ἀναγκαῖόν*
ἐστι βασανίσαι τὰ πρὸς αὐτῶν γεγραμμένα δικαστὰς ἀδεκά-
στους γενομένους· ἄδικον γὰρ ἑνὶ πρὸ τῶν ἄλλων πιστεῦσαι
χωρὶς ἀποδείξεως. ἐπεὶ δὲ τῶν ἀποδείξεων ἀρχαὶ διτταὶ
κατὰ γένος εἰσὶν –ἢ γὰρ ἐξ αἰσθήσεως ἢ ἐκ νοήσεως ἐναργοῦς
20 *ἀπόδειξίς τε καὶ πίστις ἄρχεται πᾶσα–, καὶ ἡμᾶς ἀναγκαῖόν*

Sigla: *P* = codex Parisinus supplementi graeci 634 saec. XIV.
A = editio princeps Aldina. *M* = versio latina Guilelmi de Moerbecka. *v* = vulgata scriptura.

Inscriptio: *Γ. περὶ τῶν ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεων P Γ. π. τροφῶν δυνάμεως v* || 3 *χρησιμώτατον A* || *πασῶν σχεδὸν P* || 9 *λογισμῷ P λογισμοῖς v* ratiocinatione *M* || 10 *αὐτῷ* supra scripto *αὐτῇ P* || 11 *πάντα P παντάπασι v* omnia *M* || 12 *πράγματα P πρᾶγμα v* || 13 *τε PA*, om. *v* || 17 *γινομένους P* || post *γὰρ* add. *v ἂν εἴη*, om. *P* || 18 *χ. ἀποδείξεων P*

ἐστιν ἢ θατέρῳ τούτων ἢ ἀμφοτέροις χρήσασθαι πρὸς τὴν
τοῦ προκειμένου σκέμματος ἄθροισιν. οὐσῶν δὲ τῶν διὰ
τοῦ λόγου κρίσεων οὐχ ἅπασιν ὁμοίως εὐπετῶν, ἐπειδὴ καὶ
συνετὸν εἶναι χρὴ φύσει καὶ γεγυμνάσθαι κατὰ τὴν παιδικὴν
455 ἡλικίαν ἐν τοῖς θήγουσι μαθήμασι τὸν λογισμόν, ἄμεινον 5
ἀπὸ τῆς πείρας ἄρξασθαι καὶ μάλισθ', ὅτι διὰ ταύτης μόνης
εὑρῆσθαι τὰς δυνάμεις τῆς τροφῆς οὐκ ὀλίγοι τῶν ἰατρῶν
ἀπεφήναντο. τῶν μὲν οὖν ἐμπειρικῶν ἴσως ἄν τις κατα-
φρονήσειεν ἔργον καὶ σπούδασμα πεποιημένων φιλοτίμως
ἀντιλέγειν τοῖς εὑρισκομένοις διὰ τοῦ λόγου· Διοκλῆς δὲ 10
καίτοι δογματικὸς ὢν οὕτω κατὰ λέξιν ἔγραψεν ἐν τῷ
πρώτῳ τῶν πρὸς Πλείσταρχον Ὑγιεινῶν· Οἱ μὲν οὖν ὑπο-
λαμβάνοντες τὰ τοὺς ὁμοίους ἔχοντα χυλοὺς ἢ ὀσμὰς ἢ
θερμότητας ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων πάντα τὰς αὐτὰς ἔχειν
δυνάμεις οὐ καλῶς οἴονται· πολλὰ γὰρ ἀπὸ τῶν οὕτως 15
ὁμοίων ἀνόμοια δείξειεν ἄν τις γιγνόμενα. οὐδὲ δὴ τῶν
διαχωρητικῶν ἢ οὐρητικῶν ἢ ἄλλην τινὰ δύναμιν ἐχόντων
ὑποληπτέον ἕκαστον εἶναι τοιοῦτον, διότι θερμὸν ἢ ψυχρὸν
ἢ ἁλμυρόν ἐστιν, ἐπείπερ οὐ πάντα τὰ γλυκέα καὶ δριμέα
καὶ ἁλμυρὰ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν τοιούτων τὰς αὐτὰς ἔχει δυνά- 20
456 μεις, ἀλλὰ τὴν ὅλην φύσιν αἰτίαν εἶναι νομιστέον τούτου, ὅ
τι δή ποτ' οὖν ἐπ' αὐτῶν ἑκάστῳ συμβαίνειν εἴωθεν. οὕτω
γὰρ ἂν ἥκιστα διαμαρτάνοι τις τῆς ἀληθείας. αἰτίαν δ' οἱ
μὲν οἰόμενοι δεῖν ἐφ' ἑκάστου λέγειν, δι' ἣν τρόφιμον ἢ
διαχωρητικὸν ἢ οὐρητικὸν ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων ἕκαστόν 25
ἐστιν, ἀγνοεῖν ἐοίκασι πρῶτον μέν, ὅτι πρὸς τὰς χρείας οὐ
πολλάκις τὸ τοιοῦτον ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἔπειθ' ὅτι πολλὰ τῶν
ὄντων τρόπον τινὰ ἀρχαῖς τισιν ἔοικε κατὰ φύσιν, ὥστε μὴ
παραδέχεσθαι τὸν ὑπὲρ αἰτίου λόγον· πρὸς δὲ τούτοις δια-
μαρτάνουσιν ἐνίοτε, ὅταν ἀγνοούμενα καὶ μὴ ὁμολογούμενα 30
καὶ ἀπίθανα λαμβάνοντες ἱκανῶς οἴωνται λέγειν τὴν αἰτίαν.

1 χρῆσθαι *P* || 2 ἄθροισιν] ad inventionem propositae intentionis *M*: scribendum videtur εὕρεσιν. || 5 ἐν *P*, om. *v* || μαθήματα *A* || 6 μόνης *P* μόνον *v* per hanc solam *M* || 12 προτέρῳ *P* || 14 τῶν τοιούτων] τοιοῦτον *P* aliud aliquid tale *M* || 15 οὕτως *P* τοιούτων *v* a sic similibus *M* || 18 τοιοῦτον *PA*, om. *v* || 19 πάντα *PA* πάντη *v* non omnia dulcia *M* || 20 ἔχει *P* ἔχοντα *v* || 21 τούτου ὅ τι *P* τοῦτο *v* || 22 ἐπ'] ἀπ' *A* ab unoquoque ipsorum *M* || 23 τῆς *P* τὰ τῆς *v* || 24 ἑκάστου *P* ἑκάστῳ *v* || 25 οὐρητικὸν *P* διουρητικὸν *v*

τοῖς μὲν οὖν οὕτως αἰτιολογοῦσι καὶ τοῖς πάντων οἰομένοις
δεῖν λέγειν αἰτίαν οὐ δεῖ προσέχειν, πιστεύειν δὲ μᾶλλον τοῖς ἐκ
τῆς πείρας ἐκ πολλοῦ χρόνου κατανενοημένοις· αἰτίαν δὲ τῶν
ἐνδεχομένων δεῖ ζητεῖν, ὅταν μέλλῃ παρ᾽ αὐτὸ τοῦτο γνωρι-
5 μώτερον ἢ πιστότερον γίγνεσθαι τὸ λεγόμενον. αὕτη μὲν
ἡ τοῦ Διοκλέους ῥῆσίς ἐστιν ἐκ πείρας μόνης ἐγνῶσθαι τὰς
ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεις ἡγουμένου καὶ μήτ᾽ ἐκ τῆς κατὰ 457
κρᾶσιν ἐνδείξεως μήτ᾽ ἐκ τῆς κατὰ τοὺς χυμούς. οὔσης δὲ
καὶ ἄλλης τῆς κατὰ τὰ μόρια τῶν φυτῶν οὐκ ἐμνημόνευσεν
10 αὐτῆς. λέγω δὲ κατὰ τὰ μόρια τῶν φυτῶν ἔνδειξιν, ᾗ πρὸς
ταῖς ἄλλαις ἐχρήσατο Μνησίθεος ἑτέρας μὲν δυνάμεις ἐν
ταῖς ῥίζαις εἶναι τῶν φυτῶν ἀποδεικνύς, ἑτέρας δ᾽ἐν τοῖς
καυλοῖς, ὥσπερ γε κἀν τοῖς φύλλοις καὶ καρποῖς καὶ σπέρ-
μασιν ἄλλας. ὅτι μὲν οὖν ἡ πεῖρα διδάσκαλός ἐστιν ὥσπερ
15 καὶ ἄλλων πολλῶν οὕτω καὶ τῶν εὐπέπτων τε καὶ δυσπέπτων
σιτίων εὐστομάχων τε καὶ κακοστομάχων ὑπακτικῶν τε καὶ
σταλτικῶν γαστρός, ἅπαντες ἴσασι, κἂν βραχύ τι συνέσεως
αὐτοῖς μετῇ· σφάλλονται δ᾽ ὅμως ἐν αὐτοῖς τούτοις οὐκ
ὀλίγα χωρὶς διορισμοῦ ποιούμενοι τὴν πεῖραν, ὡς κἀν τοῖς
20 Περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως ἐδείχθη κἀν τῷ
τρίτῳ Περὶ κράσεων, καὶ παραπλήσιά γε τὰ σφάλματ᾽ ἐστὶν
ἑκατέρωθεν. διὸ καὶ γράφειν ἐνταῦθα τελέως ὥσπερ ἐν
ἐκείνοις τοὺς διορισμούς, οἷς προσέχων τις ἀσφαλῶς εὑρήσει 458
τὰς δυνάμεις, οὐ κατὰ τὴν ἐμὴν προαίρεσίν ἐστιν ἅπαξ
25 ὑπὲρ ἑκάστου πράγματος εἰωθότος γράφειν, οὐκ ἐν πολλαῖς
πραγματείαις διερχομένου τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν. ὅπερ
οὖν εἴωθα ποιεῖν, οὐδὲ νῦν παραλείψω μόνοις χρησόμενος
τοῖς κεφαλαίοις τῶν διορισμῶν, καθ᾽ ὅ τι ἂν ἐγχωρῇ μάλιστα
μιχθῆναι σαφήνειαν συντομίᾳ. ἄρξομαι δ᾽ ἀφ᾽ οὗ διὰ στό-

2 αἰτίας *P* causam *M* ‖ 3 πείρας *P* ἐμπειρίας *v* ‖ πολλοῦ *P* πολλοῦ τοῦ *v* ‖ 4 παρ᾽ αὐτὸ τοῦτο *P* περὶ τούτου *v* ‖ 8 τοὺς *P*, om. *v* ‖ 9 καὶ om. *P* ‖ τὰ *P*, om. *v*, item paulo infra ‖ 10 τῶν *P*, om. *v* ‖ 11 ante ἑτέρας add. *v* ἐν ταύτῃ γοῦν, om. *PM* ‖ 12 ἀποδεικνὺς *P* ἐπιδ. *v* ‖ 15 καὶ ante ἄλλων *P*, om. *vM* ‖ 17 ante σταλτικῶν add. λαπακτικῶν καὶ *v*, om. *PM* ‖ 18 μετῇ *P* μέτεστι *v* ‖ δ᾽ ὅμως *P* δὲ *v* ‖ 19 ὀλίγα] non pauci *M* ‖ τὴν πεῖραν ποιούμενοι *P* ‖ ὡς] ὃ *P* ‖ 20 τῆς *P*, om *v* ‖ 24 προαίρεσιν εἶναι *P* εἶναι om. *v* non est secundum meam voluntatem *M*; ἐστιν correxi ‖ 27 χρησάμενος *PA* ‖ 28 τοῖς διορισμοῖς τῶν κεφαλαίων *PA* utens solis determinationibus capitalibus *M* ‖ 29 σαφήνειαν *P* σαφηνείας *v* ‖

ματος ἔχουσιν ἅπαντες, οὐκ ὀρθῶς ὑπ' Ἐρασιστράτου γε-
γραμμένου, μήτε τὸ μελίκρατον ὑπάγειν τὴν γαστέρα πάντων
μήτε τὴν φακῆν ἐπέχειν, ἀλλ' εἶναί τινας, οἳ πρὸς τῷ μη-
δέτερον πάσχειν ἔτι καὶ τοῖς ἐναντίοις περιπίπτουσιν, ὡς
ἵστασθαι μὲν ἐπὶ τῷ μελικράτῳ τὴν γαστέρα, λαπάττεσθαι 5
δ' ἐπὶ τῇ φακῇ, καί τινας εὑρίσκεσθαι τὰ βόεια κρέα ῥᾷον
πέττοντας ἢ τοὺς πετραίους ἰχθύας. ἐγὼ δ' ἀεὶ τοὺς τοιού-
τους ἠρόμην – ἄρξομαι γὰρ ἀπὸ τῶν ὑστάτων –, ὁποῖόν τι
σύμπτωμα γιγνόμενον αὐτοῖς ἐνδείκνυται τὴν ἀπεψίαν τῶν
πετραίων ἰχθύων, ἆρά γε βάρος τι κατὰ τὴν κοιλίαν, ὡς 10
459 δοκεῖν ἐγκεῖσθαι μόλυβδον ἢ λίθον ἢ πηλὸν–οὕτω γὰρ ἐξαγ-
γέλλουσιν ἔνιοι τὴν ἐπὶ ταῖς τοιαύταις ἀπεψίαις αἴσθησιν–ἢ
δῆξίς τις ἐν αὐτῇ φαίνεται γιγνομένη σαφὴς ἢ ἐμπνευμά-
τωσις ἢ μοχθηρᾶς ἐρυγῆς αἴσθησις. εἶθ' οἱ μὲν ἐρυγὴν
αὐτοῖς ἔφασαν γίγνεσθαι κνισωδεστέραν, οἱ δὲ δῆξιν, οἱ 15
δ' ἄμφω. τούτων οὖν ἐπισκεψάμενος ἀκριβῶς τὰ κατὰ τὸ
σῶμα πολλὴν εὗρον ἀθροιζομένην χολὴν ξανθὴν ἐν τῇ
κοιλίᾳ κατά τινα δυσκρασίαν ἢ κατασκευῆς ἰδιότητα. λέγω
δὲ κατασκευῆς ἰδιότητα, διότι τῶν ἀνθρώπων ἐνίοις ἐξ
ἥπατος εἰς ἔντερα καταῤῥέουσα χολὴ εἰς τὴν κοιλίαν ἐπανέρ- 20
χεται, κρᾶσιν δὲ μοχθηράν, ὅταν αὐτοῖς ὑπάρχῃ φύσει τὸ
θερμὸν δριμὺ καὶ δακνῶδες καὶ ὡς ἂν εἴποι τις πυρετῶ-
δες. εἰκότως οὖν τὰ δύσφθαρτα σιτία μᾶλλον τῶν εὐφθάρ-
των οὗτοι πέττουσιν, ἐπειδὴ τὰ μὲν εὔπεπτα ῥᾳδίως ἀλ-
λοιοῦταί τε καὶ διαφθείρεται, τὰ δὲ δύσπεπτα δυσαλλοίωτά 25
460 τ' ἐστὶ καὶ δύσφθαρτα. ταῦτ' οὖν, ὅταν ὁμιλήσῃ πολλῇ
θερμασίᾳ, πέττεται μᾶλλον ἢ εἰ συμμέτρως ἐχούσῃ πλησιάζοι
γαστρί. κατὰ τοῦτον μὲν οὖν τὸν λόγον ἔνιοι τὰ βόεια κρέα
ῥᾷον πέττουσι τῶν πετραίων ἰχθύων· ἡ φακῆ δ' ἐνίοις
ἐκταράττει μᾶλλον ἢ ἐπέχει τὴν γαστέρα κατὰ τοιόνδε τινὰ 30
λόγον, ὡς ἐπιδέδεικταί μοι κατὰ τὰ Περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν

---

1 οὐκ om. *P* || 6 τῇ om. *P* || 9 ἐνδείκνυται *P* δείκνυται *v* || 11 ἢ λίθον ἢ πηλὸν *P* plumbum aut lapis aut lutum *M* ἢ π. ἢ λ. *v* || 13 ἐμπνευμάτωσις *P* πνευμάτωσις *v* || 22 καὶ ὡς] ἢ ὡς *P* || 23 μᾶλλον post εὐφθάρτων colloc. *v* || 25 τε *P* μὲν *v* || 26 ταῦτ' οὖν *P* ταῦτα γοῦν *v* || 27 συμμέτρως ἐχούσῃ πλ. γαστρί *P* σύμμετρον ἔχουσι πλ. (γαστρὶ om.) *v* magis quam si appropinquaverint ventri mediocriter se habenti *M* || 31 ὡς om. *P* || τῆς add. *PA*, om. *v*

φαρμάκων δυνάμεως ὑπομνήματα. καθάπερ ἐν τοῖς ὑφ' ἡμῶν σκευαζομένοις ἐξ ἐναντίων οὐσιῶν τε καὶ δυνάμεων ἔνια συντίθεται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπὸ τῆς φύσεως οὐκ ὀλίγα τῶν ἁπλῶν εἶναι δοκούντων σύγκειται. τοιοῦτον
5 *δή τι καὶ περὶ πολλὰς τῶν τροφῶν ἐστιν. οὐ γὰρ ἡ φακῆ μόνον ἀλλὰ καὶ ἡ κράμβη καὶ τῶν θαλαττίων σχεδὸν ἅπαντα τὰ ὀστρακόδερμα καλούμενα σύνθετον ἔχει τὴν φύσιν ἐξ ἐναντίων δυνάμεων. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ στερεὸν ἑκάστου σῶμα βραδυπόρον τ' ἐστὶ καὶ σταλτικὸν τῆς γαστρός, ἡ δ'*
10 *ὑγρότης ἐρεθίζει πρὸς ἔκκρισιν. ἀκριβὴς δ' ἀπόδειξις ἐκ τῆς ἑψήσεως γίγνεται, τοῦ μὲν ὕδατος, ἐν ᾧπερ ἂν ἕκαστον τούτων ἑψηθῇ, λαπάττοντος τὴν γαστέρα, αὐτῶν δὲ τῶν* **461** *σωμάτων ἐπεχόντων. καὶ κατὰ τοῦτο τινῶν μὲν ἀκούσῃ λεγόντων, ἐὰν πρότερον κράμβην φάγῃς τῶν ἄλλων σιτίων*
15 *μὴ λίαν ἑφθήν, εἴς τι σκεῦος ἔχον ἐλαίου καὶ γάρου μετακομίσας ἀθρόως ἐκ τοῦ λέβητος, ὑπαχθήσεσθαι τὴν κοιλίαν, ἄλλων δέ τινων τὴν καλουμένην δίσεφθον κράμβην σκευαζόντων εἰς ἐπίσχεσιν τῆς γαστρός. ἡ σκευασία δὲ τῆς τοιαύτης κράμβης ἐστὶ τοιάδε· προεψήσαντες αὐτὴν ἐν*
20 *ὕδατι τοῦτο μὲν ὅλον ἀκριβῶς ἐξαιροῦσι τοῦ λέβητος, ἕτερον δ' ἐπεμβάλλουσι καθαρὸν θερμόν, ἐν ᾧ πάλιν ἕψουσι τὸ δεύτερον, ἵνα, εἴ τι μετὰ τὴν προτέραν ἕψησιν ἔτι λείψανον ἔσχε τῆς οἰκείας ὑγρότητος, ὅλον ἐκκριθείη· πᾶσι γὰρ τοῖς ἑψομένοις ἐν ὑγρῷ συμβαίνει μεταλαμβάνειν θ' ἅμα τῆς*
25 *ἐκείνου δυνάμεως καὶ μεταδιδόναι τῆς ἑαυτῶν. καὶ τοῦθ' ὁσημέραι γιγνόμενον ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς ζωμοῖς ἑψομένων ἔνεστί σοι μαθεῖν, εἴτ' οὖν ὄσπριόν τι τὸ ἑψόμενον εἴτε ζῴου μόριον εἴτε λάχανον εἴη. τὸ μὲν γὰρ ἑψηθὲν ἐνδείκνυται γευομένοις τε καὶ ὀσμωμένοις τὴν τοῦ ζωμοῦ ποιότητα καὶ*

---

4 *τοιοῦτον P τοιοῦτο v* || 5 *δή τι P τι δὴ v* || *πολλὰς P πολλῶν v* || *οὐ γὰρ—ἔκκρισιν* exc. Orib. III 29, 1 (t. I p. 240) = Syn. IV 28 (t. V p. 176) || 6 *θαλαττίων* Orib.: *θαλασσίων Pv* || *ἅπαντα P* Orib. *ἁπάντων v* || 8 *ἐναντίων δυνάμεων P* Orib. *ἐναντίας δυνάμεως v* || *αὐτὸ γὰρ μὲν A* || 12 *γαστέρα P κοιλίαν v* || 13 *μὲν P*, om. *v* || 14 *κράμβης P* || 15 ante *εἰς* add. *καὶ v*, om. *PA* || *μετακομίσας PA μετακομίσῃς v* || 16 *ὑπαχθήσεσθαι P ὑπαχθήσεται v* || 17 *δίσεφθον P δύσεφθον v* || 19 *ἐστὶν ἥδε P* || *ἐν P*, om. *v* || 20 *ἐξαιροῦσι P ἐξαίρουσι v* || 23 fort. scribendum *ἐκκριθῇ* || 24 *ὑγροῖς P* in humido *M* || 25 *ἐκείνων P* || *τοῖς* pro *τῆς P* || 27 *ἔνεστι P ἔνι v* || 28 *μόρια P* animalis pars *M*

462 δύναμιν, ὁ ζωμὸς δὲ τὴν τοῦ κατ᾽ αὐτὸν ἑψηθέντος. ἔξεστι δέ σοι παντὸς τοῦδε τοῦ λόγου τοῦ νῦν ἡμῖν προκειμένου τὴν ἀλήθειαν οὕτω βασανίσαι, καθεψήσαντι ἢ φακῆν ἢ κράμβην ἤ τι τῶν θαλαττίων ζῴων ὧν εἶπον, εἶθ᾽ ἡδύναντι τὸ ἀφέψημα δι᾽ ἐλαίου καὶ γάρου καὶ πεπέρεος, ἔπειτα δόντι 5 πιεῖν, ὅτῳ βούλει, καθάπερ γε καὶ δὶς ἑψήσαντι τὴν κράμβην· θεάσῃ γὰρ ἐπὶ μὲν τῷ πόματι διαχωροῦσαν τὴν κοιλίαν, ἐπὶ δὲ τῷ στερεῷ σώματι στεγνουμένην. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν ἐνίοτε στρόφους τε γίγνεσθαι καὶ πνευματώσεις ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἐδέσμασιν, ὅταν ἅμα τοῖς ἑαυτῶν χυμοῖς ὅλα 10 τὰ σώματα ληφθῇ· μάχη γάρ τις γίγνεται πρὸς ἄλληλα, τοῦ μὲν στερεοῦ σώματος ἰσχομένου τε καὶ βραδύνοντος, ἐπειγομένης δὲ τῆς ὑγρότητος ἐπὶ τὴν ἔκκρισιν. ὡς ἐάν γε τὸ δάκνον ἐκκριθῇ, παύεται τὸ σύμπτωμα· μένοντος δ᾽ αὐτοῦ, καὶ στροφοῦσθαι καὶ πνευματοῦσθαι τὴν κοιλίαν ἀναγ- 15 καῖόν ἐστιν, καὶ πέρας γε τούτων ἐστὶν ἡ τῶν στασιαζόντων ἔκκρισις. ἐπεὶ τοίνυν ἐνίοις μὲν αἱ γαστέρες ἕτοιμοι πρὸς
463 ὑποχώρησίν εἰσιν, ἐνίοις δὲ ξηραὶ καὶ δυσέκκριτοι, κατὰ τὴν οἰκείαν ἑκάτεραι φύσιν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἐδέσμασι τὰ συμπτώματ᾽ ἴσχουσιν, ὡς ἂν ἐνίοτε μὲν τῇ τοῦ χυλοῦ δυνάμει 20 συνεργούσης τῆς γαστρός, ἐνίοτε δὲ τῇ τοῦ στερεοῦ· δυοῖν γὰρ αἰτίων ἀνθισταμένων ἑνὶ μὲν τὴν νίκην ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀκολουθῆσαι, τὴν δ᾽ ἧτταν τῷ λοιπῷ. συμβαίνει δὲ τοῦτο καὶ κατὰ διαθέσεις τινὰς τῆς γαστρός, οὐ φυσικάς, ἀλλ᾽ ἐν καιρῷ τινι γενομένας. ἔσθ᾽ ὅτε μὲν γὰρ ἀθροίζεται φλεγμα- 25 τώδης τις ἐν αὐτῇ χυμός, ἔσθ᾽ ὅτε δὲ χολώδης. καὶ τοῦ φλεγματώδους αὐτοῦ τὸ μὲν ὀξύ, τὸ δ᾽ ἁλυκόν ἐστιν, τὸ δὲ γλυκύ, τὸ δ᾽ οὐδεμίαν ἔχον αἰσθητὴν ποιότητα, καὶ τὸ μὲν ὑγρόν, τὸ δὲ παχύ, καὶ τὸ μὲν γλίσχρον, τὸ δ᾽ εὐσκέδαστον. καὶ τῆς χολῆς ἡ μὲν ξανθή τις, ἡ δ᾽ ὠχρά, τὸ μᾶλλόν τε 30 καὶ ἧττον ἑκατέρα πάμπολυ κεκτημένη, ἵνα τὰς ἄλλας χολὰς παραλείπωμεν τὰς τοῖς ἤδη νοσοῦσιν σώμασιν ἐπιφαινομένας.

---

3 καθεψήσαντι - κοιλίαν exc. Orib. Syn. IV 28, 2 (t. V p. 176) = Orib. III 29 (t. I p. 240) || 4 εἶθ᾽ *P* Orib. εἶτα δ᾽ *v* || 5 πεπέρεος *P* πεπέρεως *v* || 6 πιεῖν *P* Orib. πίνειν *v* || ὅτῳ βούλει *P* Orib. ἂν βούλῃ *v* || 7 τῷ *PA* (ante πόματι), om. *v* || 9 πνευματώσεις *P* ἐμπνευματώσεις *v* ventositates *M* || 26 τις om. *P* || 30 τις om. *P* || 32 παραλείψω *P* praetermittam *M* || ἐπιφερομένας *A*

ἕκαστος οὖν τῶν εἰρημένων χυμῶν ἤτοι πρὸς ἔκκρισιν
γαστρὸς ἢ πρὸς ἐπίσχεσιν ἑτοίμως διακείμενος, ὅταν ὅλα τὰ
σώματα τῶν εἰρημένων ἐδεσμάτων ἅμα τοῖς ἰδίοις χυμοῖς **464**
εἰς τὴν κοιλίαν ἀφίκηται, συμμαχεῖ μὲν τοῖς τὴν αὐτὴν
5 δύναμιν ἔχουσιν, ἀντιπράττει δὲ τοῖς τὴν ἐναντίαν. ἔμπροσθεν μὲν οὖν αἰτίαι διτταὶ κατὰ γένος εἴρηνται τοῦ διαφόρως
ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς σιτίοις τὰ κατὰ τὴν γαστέρα φαίνεσθαι διοικούμενα· νυνὶ δὲ καὶ τρίτη τις εὕρηται πρός τε τῇ φυσικῇ
διαθέσει καὶ τοῖς ὑγροῖς τε καὶ στερεοῖς μέρεσι τῶν ἐσθιο-
10 μένων· ἐσθιόμενα γὰρ ἢ ἐδεστὰ καλεῖν ἢ τροφὰς οὐ διοίσει.
καὶ γὰρ οὕτω καὶ τούτων οὐδὲν ἧττον ὀνομάζουσιν αὐτὰ
σιτία τε καὶ βρώματα, καθότι καὶ Ἱπποκράτης ἐν Ἐπιδημίαις ἔγραψεν ὧδε· ‘Τὰ βρώματα καὶ τὰ πόματα πείρης
δεῖται, εἰ ἐπὶ τὸ ἴσον μένει’. καὶ πάλιν ἑτέρωθι· ‘Πόνοι,
15 σιτία, ποτά, ὕπνοι, ἀφροδίσια, πάντα μέτρια’. τῶν μὲν οὖν
ὀνομάτων, ὡς ἀεὶ λέγομεν, ἀμελεῖν χρὴ μὴ φροντίζοντας,
ὅτῳ τις ἂν αὐτῶν χρήσαιτο, συνήθων γ᾿ ὄντων ἅπασι τοῖς
Ἕλλησι, τῆς δὲ τῶν πραγμάτων ἐπιστήμης ἀντιποιεῖσθαι
προσήκει. φαίνεται δὲ ταῦτα ταχεῖαν ἢ βραδεῖαν ἔχοντα τὴν **465**
20 διέξοδον ἤτοι διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἡμῶν φύσιν ἢ διὰ τὴν ἐπίκτητον
διάθεσιν τῆς γαστρὸς ἢ διὰ τὴν οἰκείαν οὐσίαν. οἰκείαν δ᾿ οὐσίαν
λέγω τῶν ἐσθιομένων τε καὶ πινομένων, ἐπειδὴ τινὰ μὲν
αὐτῶν ἐστιν ὑγρά, τινὰ δὲ ξηρά, καὶ τινὰ μὲν γλίσχρα, τινὰ
δ᾿ εὔθρυπτά τε καὶ εὐδιαίρετα, καὶ τινὰ μὲν δριμύτητας ἐν
25 αὐτοῖς ἔχοντα, τινὰ δ᾿ ὀξύτητας ἢ πικρότητας ἢ γλυκύτητας
ἢ ἁλυκότητας ἢ αὐστηρότητας ἢ στρυφνότητας ἤ τινας
ἔξωθεν τούτων φαρμακώδεις δυνάμεις ὁμογενεῖς ταῖς τῶν
καθαιρόντων φαρμάκων. ἀτράφαξυς μὲν γὰρ καὶ βλίτον
καὶ μαλάχη καὶ κολοκύνθη διὰ τὸ γλίσχρα τ᾿ εἶναι καὶ

1 ἤτοι] εἴτε *P* || 5 τὴν *PA*, om. *v* || 11 αὐτὰ *P* αὐτὰ καὶ *v* || 12 τε καὶ *P* καὶ *v* || Hipp. t. V 88 L. || 13 τὰ πόματα *P* πόματα *v* || 14 ἢ ἐπὶ τοσοῦτον μένει *P* || μένῃ *v* || ἑτέρωθι] Hipp. t. V 324 L. || 15 σῖτα *P* || 16 μὴ *PA*, non curantes *M*, om. *v* || 17 ὅτῳ *P* ὅπως *v* || αὐτῶν *P* αὐτοῖς *v* || χρήσαιτο *P* χρῆται *v* || ἅπασι *P* cum omnia sint consueta Graecis *M* ἁπάντων *v* || 19 δὲ] γὰρ *P* || ἔχοντα *P* ἴσχοντα *v* || 21 οἰκείαν δ᾿ οὐσίαν λέγω *P* propriam autem substantiam dico *M* λέγω δὲ *v* || 22 τε καὶ *P* καὶ *v* || 23 ἐστιν scripsi: εἰσιν *Pv* || 28 φαρμάκων om. *PA* purgantium medicinarum *M* || ἀτράφαξυς scripsi: ἀντράφαξυς *P* ἀνδράφαξις *A* || 29 κολοκύνθη *P* κολόκυνθος *A* κολόκυνθα *v*

δίυγρα θᾶττον τῶν μὴ τοιούτων ὑπέρχεται καὶ μάλιστα τοῖς
περιπατοῦσιν ἡσύχως μετὰ τὴν προσφορὰν αὐτῶν ἐπ' ἐδά-
φους εἴκοντος μετρίως· ὀλισθαίνει γὰρ ἐν τῷ κατασείεσθαι
μᾶλλον ἢ εἴ τις ἀτρεμίζει κατακείμενος. ἐν τούτῳ δὲ τῷ
γένει καὶ τὰ μόρα καὶ τὰ γλυκέα κεράσια θείη τις ἂν ὥσπερ 5
γε καὶ τῶν οἴνων τοὺς γλυκεῖς καὶ παχεῖς. οἱ δὲ πέπονές
τε καὶ μηλοπέπονες ὀνομαζόμενοι δι' ὑγρότητά τε καὶ γλισ-
466 χρότητα πρὸς ὑποχώρησίν εἰσιν ἐπιτήδειοι καὶ δύναμίν γ'
ἔχουσι μετρίως ῥυπτικὴν καὶ μᾶλλόν γ' αὐτῶν οἱ πέπονες,
ἣν ἔνεστί σοι μαθεῖν ἀνατρίψαντι μόριον ῥυπαρόν· ἀποῤ- 10
ῥύψουσι γὰρ αὐτοῦ τὸν ῥύπον αὐτίκα. ταῦτά τοι καὶ τῶν
οὔρησιν κινούντων εἰσίν. ἐκ δὲ τῶν ὑγρῶν καὶ ὑδατωδῶν
σωμάτων ἐστὶ καὶ τὰ πραικόκια καλούμενα καὶ τὰ Περσικὰ
καὶ ὅλως ὅσα μηδεμίαν ἰσχυρὰν ἔχειν φαίνεται ποιότητα τοῖς
γευομένοις ἢ ὀσμωμένοις αὐτῶν· ἅπερ, ἂν μὲν ἐπιτηδείως 15
ἡ γαστὴρ ἔχῃ πρὸς τὴν κάτω διαχώρησιν, ὑπέρχεται ῥᾳδίως,
εἰ δὲ μή, μένει καὶ αὐτὰ μετέωρα μηδὲν εἰς ἔκκρισιν αὐτὴν
ὠφελοῦντα. μέση γάρ πως ἡ τοιαύτη τῶν ἐδεσμάτων ὕλη
τῆς τε τῶν ἐπεχόντων τὴν γαστέρα καὶ τῆς τῶν προτρε-
πόντων οὖσα βραχύ τι ῥέπει πρὸς τὸ ἕτερον, ὅταν γε μὴ 20
πάνυ τύχῃ νωθρᾶς γαστρὸς εἰς ἀπόκρισιν ἢ ἰσχυρᾶς εἰς
ἀνάδοσιν· ἐνίοτε γὰρ ἐπέχει γαστέρα καὶ ταῦτα. καὶ τὸ
μελίκρατον, οἷς ἀναδίδοσθαι φθάνει ταχέως, οὐ προτρέπει
τὴν γαστέρα πρὸς ἔκκρισιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς μιχθεῖσιν ἑαυτῷ
467 σιτίοις εἰς ἀνάδοσιν ὑφηγεῖται. εἰ δὲ μὴ φθάσειεν ἀναδο- 25
θῆναι ταχέως, ἐρεθίζει πρὸς ἔκκρισιν ὥσπερ ἡ ξανθὴ χολὴ
διὰ τὸ δριμύ τι καὶ δακνῶδες ἔχειν ἐν ἑαυτῷ. τὰ μὲν οὖν
τοιαῦτα τῶν ἐσθιομένων τε καὶ πινομένων δάκνοντα μόνον
ἐπὶ τὴν ἔκκρισιν ἐπεγείρει τὰ κατὰ τὴν κοιλίαν μόρια. πρό-
δηλον δ' ὅτι καὶ ἡ τῶν ἐντέρων οὐσία περιλαμβάνεται κατὰ 30

---

1 ὑγρὰ *P* || μὲν add. post θᾶττον *P* || 3 ὀλισθένει *A* || 4 ἀτρεμίζει *P* ἀτρεμήσει *v* || 6 γε *P*, om. *v* || 8 ἐπιτήδειοι τε καὶ *v* τε om. *PA* || 11 ταῦτα τοι *P* ταῦτα δὴ *v* || 13 ἐστὶ] εἰσὶ *P* || πραικόκια scripsi: πρεκόκκια *P* βρεκόκκια *v* πραικόκια — ἐν ἑαυτῷ exc. Orib. III 29, 16—18 (t. I p. 243) = Syn. IV 28 (t. V p. 178) || 17 αὐτὴν] αὐτῶν *P* || 24 τὴν γαστέρα om. *P* non provocat ventrem *M* || αὐτῷ *P* || 27 τὸ δριμύ τι scripsi: τὸ δριμύτητι *P* τὴν δριμύτητα *v* quia pungitivum aliquid et mordicativum habet in se ipsa *M* || ante δακνῶδες add. *v* τὸ, om. *A* || ἑαυτῷ *P* ἑαυτῇ *v* || 30 περιλαμβάνεται *P* παραλαμβάνεται *v*

τὸν λόγον. οὕτω γέ τοι καὶ τοὺς προγάστορας καὶ μεγαλοκοίλους ὀνομάζουσιν οἱ ἄνθρωποι. τινὰ δ' ὑπάγει τὴν γαστέρα μεμιγμένας ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντα φαρμακώδεις δυνάμεις ὁμοίας τῇ κατὰ τὴν σκαμμωνίαν τε καὶ κολοκυνθίδα καὶ 5 *τὸν ἐλλέβορον ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα· μικτὴ γὰρ τῶν τοιούτων ἐστὶν ἡ φύσις ἐξ ἐδέσματός τε καὶ φαρμάκου, καθάπερ εἰ καὐτὸς ἐμβάλοις τῷ χυλῷ τῆς πτισάνης ὀλίγον τι τοῦ τῆς σκαμμωνίας ὀποῦ· λανθάνων γὰρ οὕτω τὴν αἴσθησιν οὐ λήσεται κατὰ τὴν ἐνέργειαν, ἀλλ' ὑπάξει σαφῶς τὴν γα-* 10 *στέρα. καὶ τοῦτ' εἶναι δοκεῖ τισι τὸ ὑφ' Ἱπποκράτους εἰρημένον· 'ἐν τροφῇ φαρμακείη'. τοῖς δ'οὐχ οὕτω μόνον ἔδοξεν ἀκούειν, ἀλλὰ κἀπ' ἐκείνων ὁ λόγος εἰρῆσθαι δύναται τῶν* **468** *οὔτε θρεπτικήν τινα τοῦ ζῴου δύναμιν ἐχόντων ἐδεσμάτων οὔτε καθαρτικήν. καὶ γὰρ καὶ ταῦτά φασιν οὐχ ὡς τροφὰς* 15 *μόνον ἐνεργεῖν πολλάκις ἀλλὰ καὶ ὡς φάρμακα, θερμαίνοντα καὶ ψύχοντα καὶ ξηραίνοντα καὶ ὑγραίνοντα σαφῶς ἡμᾶς· ὡς ὅταν μηδέν τι τούτων ἐνεργῇ περὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, τρέφῃ δὲ μόνον αὐτό, τηνικαῦτα τὸν τοῦ φαρμάκου λόγον οὐχ ἕξει. ὀλίγιστα μὲν οὖν ἐδέσματα τοιαῦτ' ἐστίν·* 20 *ἅττα δ' ἂν ᾖ ταῦτα, μόνον τὸν τῆς τροφῆς ἔχει λόγον ἀκριβῶς χωρὶς τοῦ μεταβάλλειν τὸ σῶμα τοῦ προσενεγκαμένου κατὰ ποιότητα· τὸ μὲν γὰρ θερμανθὲν ἢ ψυχθὲν ἢ ξηρανθὲν ἢ ὑγρανθὲν ὑπήλλακται κατὰ ποιότητα, τὸ δ' ἐκ τῶν σιτίων ὄγκον οὐσίας ὁμοίας τῇ διαφορηθείσῃ προσλαβὸν* 25 *ὡς ὑπὸ τροφῶν μόνων αὐτῶν ὠφέληται. τὰ τοίνυν μέσα ταῖς κράσεσιν οὐδεμίαν ἐπικρατοῦσαν ἔχοντα ποιότητα τροφαὶ μόνον εἰσίν, οὐ φάρμακα, μήθ' ὑπάγοντα γαστέρα μήτ' ἐπέχοντα μήτε ῥωννύντα μήτ' ἐκλύοντα στόμαχον, ὥσπερ γε* **469** *μήθ' ἱδρῶτας ἢ οὖρα κινοῦντα καὶ κωλύοντα μήτ' ἄλλην*

---

1 *τὸν λόγον* P *λόγον* v || 5 *τῶν* ante *τοιούτων* add. P, om. v || 7 *κἀκτὸς* P || *ἐμβάλοις* v *ἐμβάλλοις* P || 10 Hipp. de alim. 19 (t. IX, 104 L. II 19 K.) || 11 *φαρμακείη* P *φαρμακίη* v || 12 *εἰρήσεσθαι* PA || 14 *φησὶν* P || 15 *θ. κ. ψ κ. ξ. κ. ὑ.* P *θ. κ. ὑ. κ. ψ. κ. ξ.* v calefacientia et infrigidantia et exsiccantia et humectantia M || 18 *τοῦ φ.* v *φαρμάκου* P || 22 *ψυχρανθὲν* PA || 24 *ὄγκον* P *εἰς ὄγκον* v || *ὁμοίας* add. P, om. v || *τῇ διαφορηθείσῃ* scripsi: *τῷ διαφορηθέντι* PA *τῆς διαφορηθείσης* v || 25 *μόνων* P *μόνον* v || *ὠφέληται* P adiutum est M *ὠφελεῖται* v || 28 *ῥωννύντα* P *ῥωννύοντα* v || 29 post *κινοῦντα* add. *ἢ* v, om. P || *μήτ'*] *εἴτ'* P

τινὰ διάθεσιν ἐν τῷ σώματι ποιοῦντα κατὰ ψυχρότητα καὶ
θερμότητα καὶ ξηρότητα καὶ ὑγρότητα, διαφυλάττοντα δὲ
πάντη τὸ τοῦ τρεφομένου ζῴου σῶμα τοιοῦτον, ὁποῖον
παρέλαβεν. ἀλλὰ κἀνταῦθα διορισμός τίς ἐστι χρησιμώτατος
οὐδ᾽ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ Διοκλέους εἰρημένος ὥσπερ οὐδὲ τῶν 5
ἄλλων τις, ὅσους ἄχρι τοῦδε διῆλθον. εἰ μὲν γὰρ ἀκριβῶς
μέσον εἴη τῇ κράσει τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, φυλάττοιτ᾽
ἂν ὑπὸ τῆς μέσης τῇ κράσει τροφῆς ἐν τῇ παρούσῃ κατα-
στάσει· εἰ δ᾽ ἤτοι ψυχρότερον ἢ θερμότερον ἢ ξηρότερον ἢ
ὑγρότερον εἴη, τούτῳ τὰ μέσα τῇ κράσει σιτία τε καὶ ποτὰ 10
κακῶς ἄν τις διδοίη. μεταβάλλεσθαι γὰρ ἕκαστον χρὴ τῶν
τοιούτων σωμάτων ἐπὶ τοὐναντίον, εἰς ὅσον ἀπεχώρησε τῆς
ἀκριβῶς μέσης καταστάσεως· ἔσται δὲ τοῦτο διὰ τῶν ἐναν-
τίων τῇ παρούσῃ δυσκρασίᾳ. τὰ δ᾽ ἐναντία τὴν ἴσην ἀφέ-
στηκεν τοῦ μέσου διάστασιν ἐφ᾽ ἑκάτερα καθ᾽ ἑκατέραν 15
ἀντίθεσιν, ὥστ᾽, ἐὰν μὲν ἀριθμοῖς, εἰ τύχοι, τρισὶν ἀπὸ τῆς
εὐκράτου τε καὶ μέσης καταστάσεως ἀποχωρήσῃ τὸ σῶμα
πρὸς τὴν θερμοτέραν, τοσούτοις χρῆναι καὶ τὸ σιτίον ἀφε-
470 στάναι τοῦ μέσου τῇ κράσει πρὸς τὸ ψυχρότερον, ἐὰν δ᾽ ἐφ᾽
ὑγρότητα τέτταρσιν ἀριθμοῖς ἀποστῇ, τοῖς ἴσοις δεῖν εἶναι 20
ξηρότερον τοῦ συμμέτρου. κατὰ τοῦτό γέ τοι πάλιν εὑρεῖν
ἔστι πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ἐναντιώτατα περὶ τῶν αὐτῶν
τροφῶν ἀποφαινομένους. ἔναγχος γοῦν ἐφιλονείκουν ἀλ-
λήλοις δύο τινές, ὁ μὲν ὑγιεινὸν ἀποφαινόμενος, ὁ δὲ νοσερὸν
εἶναι τὸ μέλι, τεκμαιρόμενος ἑκάτερος ἐξ ὧν αὐτὸς ὑπ᾽ αὐτοῦ 25
διετίθετο, μηκέτ᾽ ἐννοοῦντες, ὡς οὔτε μίαν ἅπαντες ἄν-
θρωποι τὴν ἐξ ἀρχῆς ἔχουσι κρᾶσιν οὔτε μίαν ἔχοντες ἀμε-
τάβλητον αὐτὴν ἐν ταῖς ἡλικίαις φυλάττουσιν, ὥσπερ οὐδ᾽
ἐν ταῖς κατὰ τὰς ὥρας τε καὶ χώρας ὑπαλλαγαῖς, ἵνα
παραλείπω γε κατὰ τὸ παρόν, ὡς καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασι 30
καὶ ταῖς διαίταις ὑπαλλάττουσι τὰς φυσικὰς τῶν σωμάτων

---

4 τίς ἐστι *P* ἐστι τὶς *v* || 5 οὐδὲ *PA* οὐδὲ διὰ *v* || 6 τις *A* τινὸς *Pv* aliorum aliquis quoscunque usque huc perlegi *M* || 10 τούτῳ scripsi: τοῦτο *Pv* huic medios complexione cibos et potus *M* || 11 κακῶς ἄν τις *P* ἄν τ. κ. *v* || ἕκαστον om. *v* || τῶν τοιούτων σωμάτων *PA* τὸ τοιοῦτον σῶμα *v* unum quodque talium corporum *M* || 13 ἀκριβοῦς *P* || ἐστὶ *P* || τοῦτο τὸ *P* || 17 τε *P* μὲν *v* || 19 ἐφ᾽ om. *P* || 20 τέτρασιν *P* || 27 μίαν ἔχοντες *P* εἰ καὶ μίαν ἔσχον (ἔχον *A*) *v* neque et si unam haberent *M* || 30 παραλίπω *P*

διαθέσεις. εὐθὺς γοῦν αὐτῶν τῶν διαφερομένων ἀλλήλοις
περὶ τοῦ μέλιτος ὁ μὲν πρεσβύτης τε κατὰ τὴν ἡλικίαν ἦν
καὶ φύσει φλεγματωδέστερος ἀργός τε τῷ βίῳ καὶ πρὸς τὰς
ἄλλας μὲν ἁπάσας πράξεις, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τὰ πρὸ τοῦ **471**
5 βαλανείου γυμνάσια, καὶ διὰ τοῦτ' αὐτῷ τὸ μέλι χρήσιμον
ἦν· ὁ δ' ἕτερος χολώδης τε φύσει καὶ τριακοντούτης κατὰ
τὴν ἡλικίαν ἐτύγχανεν ὢν ἔν τε ταῖς ὁσημέραι πράξεσι
πολλὰ ταλαιπωρούμενος· εἰκότως οὖν αὐτῷ τὸ μέλι ταχέως
ἐξεχολοῦτο καὶ ταύτῃ βλαβερώτερον ἦν. οἶδα δὲ κἀγώ τινα
10 τὰ κατὰ τὸ στόμα τῆς κοιλίας μεμφόμενον, λογισάμενός τ'
ἐξ ὧν διηγεῖτο φλέγμα κατ' αὐτὴν ἠθροῖσθαι, συμβουλεύσας
προσενέγκασθαι μετὰ νάπυος πράσα τε καὶ τεῦτλα, τμη-
θέντος θ' ὑπ' αὐτῶν τοῦ φλέγματος ἐκκρίνασάν τε πλείω
τὴν γαστέρα καὶ τῶν συμπτωμάτων ἁπάντων ἐλευθερωθεῖσαν.
15 αὖθις οὖν ποτ' ἀπεπτήσας ἐπὶ δριμέσιν ἐδέσμασι καὶ δα-
κνόμενος τὴν γαστέρα, νᾶπυ μετὰ τεύτλου προσενεγκάμενος,
οὐ μόνον οὐδὲν ὤνητο τὴν δῆξιν ἀλλὰ καὶ χείρων ἀπεδείχθη
συχνῷ. καὶ δὴ θαυμάζων, ὅπως ἐβλάβη σφοδρῶς ὑφ' ὧν
ἔμπροσθεν ὠφέλητο μέγιστα, πρός με παρεγένετο τὴν αἰτίαν
20 πυνθανόμενος. ἰδιώτας μὲν οὖν ἰατρικῆς τέχνης ἀνθρώπους
οὐκ ἀπεικός ἐστι τοιαῦτα σφάλλεσθαι· τοῖς δ' ἰατροῖς οὐκ **472**
ἄν τις συγγνοίη παραλιποῦσιν ἀδιόριστα πολλὰ τῶν χρησι-
μωτάτων θεωρημάτων. οὐ γὰρ ἁπλῶς προσήκει λέγειν
αὐτούς, εὐπέπτους μὲν εἶναι τοῖς πλείστοις τοὺς πετραίους
25 ἰχθύας, εὑρίσκεσθαι δέ τινας, οἳ τὰ βόεια κρέα ῥᾷον πέτ-
τουσιν, ἀλλ' ἑκατέρους διορίζεσθαι, καθάπερ γε καὶ περὶ

---

4 *τὰ πρὸ τοῦ β. P πρὸς τὰ τοῦ β. v* || 5 *τὸ PA*, om. *v* || 6 *τριακοντούτης P τριακονταέτης v* || 7 *ἔν τε P ἐπὶ δὲ v* || 8 *ταχέως ἐξεχολοῦτο P ἐξ. τ. v* || 9 *οἶδα*] vidi *M* || 10 *λογισάμενον A* || *τ'* om. *PA* || 12 *νάπυος P νάπεως A σινήπιος v* cum sinapio *M* || 13 *θ'* om. *A* || 14 *ἁπάντων ἐλευθερωθεῖσαν P πάντων ἐλευθέραν ἐκτήσατο v πάντων ἐλευθερωθήσατο A* Vidi autem et ego quendam querelantem eam (l. ea) quae penes os ventris, ratiocinatus ex his quae narrabat quod flegma aliquid secundum ipsum colericum (l. collectum) erat consuluique quod uteretur cum sinapio porris et bletis incisoque ab ipsis phlegmate purgavit plurimum ventrem et est ab omnibus symptomatibus liberatus M. Locus vix integer. || 16 *νάπυ PA σίνηπι v* || 17 *ὤνητο P ὤνατο v* || 18 *συχνῷ* scripsi: *σχυνῶς Pv* || *σφοδρῶς P συχνῶς v* graviter *M* || 19 *ὠφέλητο P ὠφελεῖτο v* || 21 *τοιαῦτα P ταῦτα v* || 22 *παραλείπουσιν P* || 26 *διορίζεσθαι P διορίσαι v*

ἐστιν ἢ θατέρῳ τούτων ἢ ἀμφοτέροις χρήσασθαι πρὸς τὴν
τοῦ προκειμένου σκέμματος ἄθροισιν. οὐσῶν δὲ τῶν διὰ
τοῦ λόγου κρίσεων οὐχ ἅπασιν ὁμοίως εὐπετῶν, ἐπειδὴ καὶ
συνετὸν εἶναι χρὴ φύσει καὶ γεγυμνάσθαι κατὰ τὴν παιδικὴν
455 ἡλικίαν ἐν τοῖς θήγουσι μαθήμασι τὸν λογισμόν, ἄμεινον 5
ἀπὸ τῆς πείρας ἄρξασθαι καὶ μάλισθ᾽, ὅτι διὰ ταύτης μόνης
εὑρῆσθαι τὰς δυνάμεις τῆς τροφῆς οὐκ ὀλίγοι τῶν ἰατρῶν
ἀπεφήναντο. τῶν μὲν οὖν ἐμπειρικῶν ἴσως ἄν τις κατα-
φρονήσειεν ἔργον καὶ σπούδασμα πεποιημένων φιλοτίμως
ἀντιλέγειν τοῖς εὑρισκομένοις διὰ τοῦ λόγου· Διοκλῆς δὲ 10
καίτοι δογματικὸς ὢν οὕτω κατὰ λέξιν ἔγραψεν ἐν τῷ
πρώτῳ τῶν πρὸς Πλείσταρχον Ὑγιεινῶν· Οἱ μὲν οὖν ὑπο-
λαμβάνοντες τὰ τοὺς ὁμοίους ἔχοντα χυλοὺς ἢ ὀσμὰς ἢ
θερμότητας ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων πάντα τὰς αὐτὰς ἔχειν
δυνάμεις οὐ καλῶς οἴονται· πολλὰ γὰρ ἀπὸ τῶν οὕτως 15
ὁμοίων ἀνόμοια δείξειεν ἄν τις γιγνόμενα. οὐδὲ δὴ τῶν
διαχωρητικῶν ἢ οὐρητικῶν ἢ ἄλλην τινὰ δύναμιν ἐχόντων
ὑποληπτέον ἕκαστον εἶναι τοιοῦτον, διότι θερμὸν ἢ ψυχρὸν
ἢ ἁλμυρόν ἐστιν, ἐπείπερ οὐ πάντα τὰ γλυκέα καὶ δριμέα
καὶ ἁλμυρὰ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν τοιούτων τὰς αὐτὰς ἔχει δυνά- 20
456 μεις, ἀλλὰ τὴν ὅλην φύσιν αἰτίαν εἶναι νομιστέον τούτου, ὅ
τι δή ποτ᾽ οὖν ἐπ᾽ αὐτῶν ἑκάστῳ συμβαίνειν εἴωθεν. οὕτω
γὰρ ἂν ἥκιστα διαμαρτάνοι τις τῆς ἀληθείας. αἰτίαν δ᾽ οἱ
μὲν οἰόμενοι δεῖν ἐφ᾽ ἑκάστου λέγειν, δι᾽ ἣν τρόφιμον ἢ
διαχωρητικὸν ἢ οὐρητικὸν ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων ἕκαστόν 25
ἐστιν, ἀγνοεῖν ἐοίκασι πρῶτον μέν, ὅτι πρὸς τὰς χρείας οὐ
πολλάκις τὸ τοιοῦτον ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἔπειθ᾽ ὅτι πολλὰ τῶν
ὄντων τρόπον τινὰ ἀρχαῖς τισιν ἔοικε κατὰ φύσιν, ὥστε μὴ
παραδέχεσθαι τὸν ὑπὲρ αἰτίου λόγον· πρὸς δὲ τούτοις δια-
μαρτάνουσιν ἐνίοτε, ὅταν ἀγνοούμενα καὶ μὴ ὁμολογούμενα 30
καὶ ἀπίθανα λαμβάνοντες ἱκανῶς οἴωνται λέγειν τὴν αἰτίαν.

---

1 *χρῆσθαι P* || 2 *ἄθροισιν*] ad inventionem propositae intentionis *M*; scribendum videtur *εὕρεσιν*. || 5 *ἐν P*, om. *v* || *μαθήματα A* || 6 *μόνης P μόνον v* per hanc solam *M* || 12 *προτέρῳ P* || 14 *τῶν τοιούτων*] *τοιοῦτον P* aliud aliquid tale *M* || 15 *οὕτως P τοιούτων v* a sic similibus *M* || 18 *τοιοῦτον PA*, om. *v* || 19 *πάντα PA πάντη v* non omnia dulcia *M* || 20 *ἔχει P ἔχοντα v* || 21 *τούτου ὅ τι P τοῦτο v* || 22 *ἐπ᾽*] *ἀπ᾽ A* ab unoquoque ipsorum *M* || 23 *τῆς P τὰ τῆς v* || 24 *ἑκάστου P ἑκάστῳ v* || 25 *οὐρητικὸν P διουρητικὸν v*

τοῖς μὲν οὖν οὕτως αἰτιολογοῦσι καὶ τοῖς πάντων οἰομένοις
δεῖν λέγειν αἰτίαν οὐ δεῖ προσέχειν, πιστεύειν δὲ μᾶλλον τοῖς ἐκ
τῆς πείρας ἐκ πολλοῦ χρόνου κατανενοημένοις· αἰτίαν δὲ τῶν
ἐνδεχομένων δεῖ ζητεῖν, ὅταν μέλλῃ παρ᾽ αὐτὸ τοῦτο γνωρι-
5 μώτερον ἢ πιστότερον γίγνεσθαι τὸ λεγόμενον. αὕτη μὲν
ἡ τοῦ Διοκλέους ῥῆσίς ἐστιν ἐκ πείρας μόνης ἐγνῶσθαι τὰς
ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεις ἡγουμένου καὶ μήτ᾽ ἐκ τῆς κατὰ 457
κρᾶσιν ἐνδείξεως μήτ᾽ ἐκ τῆς κατὰ τοὺς χυμούς. οὔσης δὲ
καὶ ἄλλης τῆς κατὰ τὰ μόρια τῶν φυτῶν οὐκ ἐμνημόνευσεν
10 αὐτῆς. λέγω δὲ κατὰ τὰ μόρια τῶν φυτῶν ἔνδειξιν, ᾗ πρὸς
ταῖς ἄλλαις ἐχρήσατο Μνησίθεος ἑτέρας μὲν δυνάμεις ἐν
ταῖς ῥίζαις εἶναι τῶν φυτῶν ἀποδεικνύς, ἑτέρας δ᾽ ἐν τοῖς
καυλοῖς, ὥσπερ γε κἀν τοῖς φύλλοις καὶ καρποῖς καὶ σπέρ-
μασιν ἄλλας. ὅτι μὲν οὖν ἡ πεῖρα διδάσκαλός ἐστιν ὥσπερ
15 καὶ ἄλλων πολλῶν οὕτω καὶ τῶν εὐπέπτων τε καὶ δυσπέπτων
σιτίων εὐστομάχων τε καὶ κακοστομάχων ὑπακτικῶν τε καὶ
σταλτικῶν γαστρός, ἅπαντες ἴσασι, κἂν βραχύ τι συνέσεως
αὐτοῖς μετῇ· σφάλλονται δ᾽ ὅμως ἐν αὐτοῖς τούτοις οὐκ
ὀλίγα χωρὶς διορισμοῦ ποιούμενοι τὴν πεῖραν, ὡς κἀν τοῖς
20 Περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως ἐδείχθη κἀν τῷ
τρίτῳ Περὶ κράσεων, καὶ παραπλήσιά γε τὰ σφάλματ᾽ ἐστὶν
ἑκατέρωθεν. διὸ καὶ γράφειν ἐνταῦθα τελέως ὥσπερ ἐν
ἐκείνοις τοὺς διορισμούς, οἷς προσέχων τις ἀσφαλῶς εὑρήσει 458
τὰς δυνάμεις, οὐ κατὰ τὴν ἐμὴν προαίρεσίν ἐστιν ἅπαξ
25 ὑπὲρ ἑκάστου πράγματος εἰωθότος γράφειν, οὐκ ἐν πολλαῖς
πραγματείαις διερχομένου τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν. ὅπερ
οὖν εἴωθα ποιεῖν, οὐδὲ νῦν παραλείψω μόνοις χρησόμενος
τοῖς κεφαλαίοις τῶν διορισμῶν, καθ᾽ ὅ τι ἂν ἐγχωρῇ μάλιστα
μιχθῆναι σαφήνειαν συντομίᾳ. ἄρξομαι δ᾽ ἀφ᾽ οὗ διὰ στό-

---

2 *αἰτίας P* causam *M* || 3 *πείρας P ἐμπειρίας v* || *πολλοῦ P πολλοῦ τοῦ v* || 4 *παρ᾽ αὐτὸ τοῦτο P περὶ τούτου v* || 8 *τοὺς P*, om. *v* || 9 *καὶ* om. *P* || *τὰ P*, om. *v*, item paulo infra || 10 *τῶν P*, om. *v* || 11 ante *ἑτέρας* add. *v ἐν ταύτῃ γοῦν*, om. *PM* || 12 *ἀποδεικνύς P ἐπιδ. v* || 15 *καὶ* ante *ἄλλων P*, om. *vM* || 17 ante *σταλτικῶν* add. *λαπακτικῶν καὶ v*, om. *PM* || 18 *μετῇ P μέτεστι v* || *δ᾽ ὅμως P δὲ v* || 19 *ὀλίγα*] non pauci *M* || *τὴν πεῖραν ποιούμενοι P* || *ὡς*] *ὃ P* || 20 *τῆς P*, om *v* || 24 *προαίρεσιν εἶναι P εἶναι* om. *v* non est secundum meam voluntatem *M*; *ἐστιν* correxi || 27 *χρησάμενος PA* || 28 *τοῖς διορισμοῖς τῶν κεφαλαίων PA* utens solis determinationibus capitalibus *M* || 29 *σαφήνειαν P σαφηνείας v* ||

ματος ἔχουσιν ἅπαντες, οὐκ ὀρθῶς ὑπ' Ἐρασιστράτου γε-
γραμμένου, μήτε τὸ μελίκρατον ὑπάγειν τὴν γαστέρα πάντων
μήτε τὴν φακῆν ἐπέχειν, ἀλλ' εἶναί τινας, οἳ πρὸς τῷ μη-
δέτερον πάσχειν ἔτι καὶ τοῖς ἐναντίοις περιπίπτουσιν, ὡς
ἵστασθαι μὲν ἐπὶ τῷ μελικράτῳ τὴν γαστέρα, λαπάττεσθαι 5
δ' ἐπὶ τῇ φακῇ, καί τινας εὑρίσκεσθαι τὰ βόεια κρέα ῥᾷον
πέττοντας ἢ τοὺς πετραίους ἰχθύας. ἐγὼ δ' ἀεὶ τοὺς τοιού-
τους ἠρόμην – ἄρξομαι γὰρ ἀπὸ τῶν ὑστάτων –, ὁποῖόν τι
σύμπτωμα γιγνόμενον αὐτοῖς ἐνδείκνυται τὴν ἀπεψίαν τῶν
πετραίων ἰχθύων, ἆρά γε βάρος τι κατὰ τὴν κοιλίαν, ὡς 10
459 δοκεῖν ἐγκεῖσθαι μόλυβδον ἢ λίθον ἢ πηλὸν–οὕτω γὰρ ἐξαγ-
γέλλουσιν ἔνιοι τὴν ἐπὶ ταῖς τοιαύταις ἀπεψίαις αἴσθησιν–ἢ
δῆξίς τις ἐν αὐτῇ φαίνεται γιγνομένη σαφὴς ἢ ἐμπνευμά-
τωσις ἢ μοχθηρᾶς ἐρυγῆς αἴσθησις. εἶθ' οἱ μὲν ἐρυγὴν
αὑτοῖς ἔφασαν γίγνεσθαι κνισωδεστέραν, οἱ δὲ δῆξιν, οἱ 15
δ' ἄμφω. τούτων οὖν ἐπισκεψάμενος ἀκριβῶς τὰ κατὰ τὸ
σῶμα πολλὴν εὗρον ἀθροιζομένην χολὴν ξανθὴν ἐν τῇ
κοιλίᾳ κατά τινα δυσκρασίαν ἢ κατασκευῆς ἰδιότητα. λέγω
δὲ κατασκευῆς ἰδιότητα, διότι τῶν ἀνθρώπων ἐνίοις ἐξ
ἥπατος εἰς ἔντερα καταῤῥέουσα χολὴ εἰς τὴν κοιλίαν ἐπανέρ- 20
χεται, κρᾶσιν δὲ μοχθηράν, ὅταν αὐτοῖς ὑπάρχῃ φύσει τὸ
θερμὸν δριμὺ καὶ δακνῶδες καὶ ὡς ἂν εἴποι τις πυρετῶ-
δες. εἰκότως οὖν τὰ δύσφθαρτα σιτία μᾶλλον τῶν εὐφθάρ-
των οὗτοι πέττουσιν, ἐπειδὴ τὰ μὲν εὔπεπτα ῥᾳδίως ἀλ-
λοιοῦταί τε καὶ διαφθείρεται, τὰ δὲ δύσπεπτα δυσαλλοίωτά 25
460 τ' ἐστὶ καὶ δύσφθαρτα. ταῦτ' οὖν, ὅταν ὁμιλήσῃ πολλῇ
θερμασίᾳ, πέττεται μᾶλλον ἢ εἰ συμμέτρως ἐχούσῃ πλησιάζοι
γαστρί. κατὰ τοῦτον μὲν οὖν τὸν λόγον ἔνιοι τὰ βόεια κρέα
ῥᾷον πέττουσι τῶν πετραίων ἰχθύων· ἡ φακῆ δ' ἐνίοις
ἐκταράττει μᾶλλον ἢ ἐπέχει τὴν γαστέρα κατὰ τοιόνδε τινὰ 30
λόγον, ὡς ἐπιδέδεικταί μοι κατὰ τὰ Περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν

---

1 *οὐκ* om. *P* || 6 *τῇ* om. *P* || 9 *ἐνδείκνυται* *P* *δείκνυται* *v* || 11 *ἢ λίθον ἢ πηλὸν* *P* plumbum aut lapis aut lutum *M* *ἢ π. ἢ λ.* *v* || 13 *ἐμπνευμάτωσις* *P* *πνευμάτωσις* *v* || 22 *καὶ ὡς*] *ἢ ὡς* *P* || 23 *μᾶλλον* post *εὐφθάρτων* colloc. *v* || 25 *τε* *P* *μὲν* *v* || 26 *ταῦτ' οὖν* *P* *ταῦτα γοῦν* *v* || 27 *συμμέτρως ἐχούσῃ πλ. γαστρί* *P* *σύμμετρον ἔχουσι πλ.* (*γαστρὶ* om.) *v* magis quam si appropinquaverint ventri mediocriter se habenti *M* || 31 *ὡς* om. *P* || *τῆς* add. *PΔ*, om. *v*

φαρμάκων δυνάμεως ὑπομνήματα. καθάπερ ἐν τοῖς ὑφ' ἡμῶν σκευαζομένοις ἐξ ἐναντίων οὐσιῶν τε καὶ δυνάμεων ἔνια συντίθεται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπὸ τῆς φύσεως οὐκ ὀλίγα τῶν ἁπλῶν εἶναι δοκούντων σύγκειται. τοιοῦτον 5 δή τι καὶ περὶ πολλὰς τῶν τροφῶν ἐστιν. οὐ γὰρ ἡ φακῆ μόνον ἀλλὰ καὶ ἡ κράμβη καὶ τῶν θαλαττίων σχεδὸν ἅπαντα τὰ ὀστρακόδερμα καλούμενα σύνθετον ἔχει τὴν φύσιν ἐξ ἐναντίων δυνάμεων. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ στερεὸν ἑκάστου σῶμα βραδυπόρον τ' ἐστὶ καὶ σταλτικὸν τῆς γαστρός, ἡ δ' 10 ὑγρότης ἐρεθίζει πρὸς ἔκκρισιν. ἀκριβὴς δ' ἀπόδειξις ἐκ τῆς ἑψήσεως γίγνεται, τοῦ μὲν ὕδατος, ἐν ᾧπερ ἂν ἕκαστον τούτων ἑψηθῇ, λαπάττοντος τὴν γαστέρα, αὐτῶν δὲ τῶν **461** σωμάτων ἐπεχόντων. καὶ κατὰ τοῦτο τινῶν μὲν ἀκούσῃ λεγόντων, ἐὰν πρότερον κράμβην φάγῃς τῶν ἄλλων σιτίων 15 μὴ λίαν ἑφθήν, εἴς τι σκεῦος ἔχον ἐλαίου καὶ γάρου μετακομίσας ἀθρόως ἐκ τοῦ λέβητος, ὑπαχθήσεσθαι τὴν κοιλίαν, ἄλλων δέ τινων τὴν καλουμένην δίσεφθον κράμβην σκευαζόντων εἰς ἐπίσχεσιν τῆς γαστρός. ἡ σκευασία δὲ τῆς τοιαύτης κράμβης ἐστὶ τοιάδε· προεψήσαντες αὐτὴν ἐν 20 ὕδατι τοῦτο μὲν ὅλον ἀκριβῶς ἐξαιροῦσι τοῦ λέβητος, ἕτερον δ' ἐπεμβάλλουσι καθαρὸν θερμόν, ἐν ᾧ πάλιν ἕψουσι τὸ δεύτερον, ἵνα, εἴ τι μετὰ τὴν προτέραν ἕψησιν ἔτι λείψανον ἔσχε τῆς οἰκείας ὑγρότητος, ὅλον ἐκκριθείη· πᾶσι γὰρ τοῖς ἑψομένοις ἐν ὑγρῷ συμβαίνει μεταλαμβάνειν θ' ἅμα τῆς 25 ἐκείνου δυνάμεως καὶ μεταδιδόναι τῆς ἑαυτῶν. καὶ τοῦθ' ὁσημέραι γιγνόμενον ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς ζωμοῖς ἑψομένων ἔνεστί σοι μαθεῖν, εἴτ' οὖν ὄσπριόν τι τὸ ἑψόμενον εἴτε ζῴου μόριον εἴτε λάχανον εἴη. τὸ μὲν γὰρ ἑψηθὲν ἐνδείκνυται γευομένοις τε καὶ ὀσμωμένοις τὴν τοῦ ζωμοῦ ποιότητα καὶ

---

4 τοιοῦτον *P* τοιοῦτο *v* || 5 δή τι *P* τι δὴ *v* || πολλὰς *P* πολλῶν *v* || οὐ γὰρ—ἔκκρισιν exc. Orib. III 29, 1 (t. I p. 240) = Syn. IV 28 (t. V p. 176) || 6 θαλαττίων Orib.: θαλασσίων *Pv* || ἅπαντα *P* Orib. ἁπάντων *v* || 8 ἐναντίων δυνάμεων *P* Orib. ἐναντίας δυνάμεως *v* || αὐτὸ γὰρ μὲν *A* || 12 γαστέρα *P* κοιλίαν *v* || 13 μὲν *P*, om. *v* || 14 κράμβης *P* || 15 ante εἰς add. καὶ *v*, om. *PA* || μετακομίσας *PA* μετακομίσῃς *v* || 16 ὑπαχθήσεσθαι *P* ὑπαχθήσεται *v* || 17 δίσεφθον *P* δύσεφθον *v* || 19 ἐστὶν ἥδε *P* || ἐν *P*, om. *v* || 20 ἐξαιροῦσι *P* ἐξαίρουσι *v* || 23 fort. scribendum ἐκκριθῇ || 24 ὑγροῖς *P* in humido *M* || 25 ἐκείνων *P* || τοῖς pro τῆς *P* || 27 ἔνεστι *P* ἔνι *v* || 28 μόρια *P* animalis pars *M*

462 *δύναμιν, ὁ ζωμὸς δὲ τὴν τοῦ κατ' αὐτὸν ἑψηθέντος. ἔξεστι*
δέ σοι παντὸς τοῦδε τοῦ λόγου τοῦ νῦν ἡμῖν προκειμένου
τὴν ἀλήθειαν οὕτω βασανίσαι, καθεψήσαντι ἢ φακῆν ἢ
κράμβην ἤ τι τῶν θαλαττίων ζῴων ὧν εἶπον, εἶθ' ἡδύναντι
τὸ ἀφέψημα δι' ἐλαίου καὶ γάρου καὶ πεπέρεος, ἔπειτα δόντι 5
πιεῖν, ὅτῳ βούλει, καθάπερ γε καὶ δὶς ἑψήσαντι τὴν κράμ-
βην· θεάσῃ γὰρ ἐπὶ μὲν τῷ πόματι διαχωροῦσαν τὴν κοιλίαν,
ἐπὶ δὲ τῷ στερεῷ σώματι στεγνουμένην. οὐδὲν οὖν θαυ-
μαστὸν ἐνίοτε στρόφους τε γίγνεσθαι καὶ πνευματώσεις ἐπὶ
τοῖς τοιούτοις ἐδέσμασιν, ὅταν ἅμα τοῖς ἑαυτῶν χυμοῖς ὅλα 10
τὰ σώματα ληφθῇ· μάχη γάρ τις γίγνεται πρὸς ἄλληλα,
τοῦ μὲν στερεοῦ σώματος ἰσχομένου τε καὶ βραδύνοντος,
ἐπειγομένης δὲ τῆς ὑγρότητος ἐπὶ τὴν ἔκκρισιν. ὡς ἐάν γε
τὸ δάκνον ἐκκριθῇ, παύεται τὸ σύμπτωμα· μένοντος δ' αὐ-
τοῦ, καὶ στροφοῦσθαι καὶ πνευματοῦσθαι τὴν κοιλίαν ἀναγ- 15
καῖόν ἐστιν, καὶ πέρας γε τούτων ἐστὶν ἡ τῶν στασιαζόντων
ἔκκρισις. ἐπεὶ τοίνυν ἐνίοις μὲν αἱ γαστέρες ἕτοιμοι πρὸς
463 *ὑποχώρησίν εἰσιν, ἐνίοις δὲ ξηραὶ καὶ δυσέκκριτοι, κατὰ τὴν*
οἰκείαν ἑκάτεραι φύσιν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἐδέσμασι τὰ συμ-
πτώματ' ἴσχουσιν, ὡς ἂν ἐνίοτε μὲν τῇ τοῦ χυλοῦ δυνάμει 20
συνεργούσης τῆς γαστρός, ἐνίοτε δὲ τῇ τοῦ στερεοῦ· δυοῖν
γὰρ αἰτίων ἀνθισταμένων ἑνὶ μὲν τὴν νίκην ἀναγκαῖόν ἐστιν
ἀκολουθῆσαι, τὴν δ' ἧτταν τῷ λοιπῷ. συμβαίνει δὲ τοῦτο
καὶ κατὰ διαθέσεις τινὰς τῆς γαστρός, οὐ φυσικάς, ἀλλ' ἐν
καιρῷ τινι γενομένας. ἔσθ' ὅτε μὲν γὰρ ἀθροίζεται φλεγμα- 25
τώδης τις ἐν αὐτῇ χυμός, ἔσθ' ὅτε δὲ χολώδης. καὶ τοῦ
φλεγματώδους αὐτοῦ τὸ μὲν ὀξύ, τὸ δ' ἁλυκόν ἐστιν, τὸ δὲ
γλυκύ, τὸ δ' οὐδεμίαν ἔχον αἰσθητὴν ποιότητα, καὶ τὸ μὲν
ὑγρόν, τὸ δὲ παχύ, καὶ τὸ μὲν γλίσχρον, τὸ δ' εὐσκέδαστον.
καὶ τῆς χολῆς ἡ μὲν ξανθή τις, ἡ δ' ὠχρά, τὸ μᾶλλόν τε 30
καὶ ἧττον ἑκατέρα πάμπολυ κεκτημένη, ἵνα τὰς ἄλλας χολὰς
παραλείπωμεν τὰς τοῖς ἤδη νοσοῦσιν σώμασιν ἐπιφαινομένας.

---

3 *καθεψήσαντι - κοιλίαν* exc. Orib. Syn. IV 28, 2 (t. V p. 176) = Orib. III 29 (t. I p. 240) || 4 *εἶθ'* *P* Orib. *εἶτα δ'* *v* || 5 *πεπέρεος* *P* *πεπέρεως* *v* || 6 *πιεῖν* *P* Orib. *πίνειν* *v* || *ὅτῳ βούλει* *P* Orib. *ἂν βούλῃ* *v* || 7 *τῷ* *PA* (ante *πόματι*), om. *v* || 9 *πνευματώσεις* *P* *ἐμπνευματώσεις* *v* ventositates *M* || 26 *τις* om. *P* || 30 *τις* om. *P* || 32 *παραλείψω* *P* praetermittam *M* || *ἐπιφερομένας* *A*

ἕκαστος οὖν τῶν εἰρημένων χυμῶν ἤτοι πρὸς ἔκκρισιν
γαστρὸς ἢ πρὸς ἐπίσχεσιν ἑτοίμως διακείμενος, ὅταν ὅλα τὰ
σώματα τῶν εἰρημένων ἐδεσμάτων ἅμα τοῖς ἰδίοις χυμοῖς **464**
εἰς τὴν κοιλίαν ἀφίκηται, συμμαχεῖ μὲν τοῖς τὴν αὐτὴν
5 δύναμιν ἔχουσιν, ἀντιπράττει δὲ τοῖς τὴν ἐναντίαν. ἔμπρο-
σθεν μὲν οὖν αἰτίαι διτταὶ κατὰ γένος εἴρηνται τοῦ διαφόρως
ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς σιτίοις τὰ κατὰ τὴν γαστέρα φαίνεσθαι δι-
οικούμενα· νυνὶ δὲ καὶ τρίτη τις εὕρηται πρός τε τῇ φυσικῇ
διαθέσει καὶ τοῖς ὑγροῖς τε καὶ στερεοῖς μέρεσι τῶν ἐσθιο-
10 μένων· ἐσθιόμενα γὰρ ἢ ἐδεστὰ καλεῖν ἢ τροφὰς οὐ διοίσει.
καὶ γὰρ οὕτω καὶ τούτων οὐδὲν ἧττον ὀνομάζουσιν αὐτὰ
σιτία τε καὶ βρώματα, καθότι καὶ Ἱπποκράτης ἐν Ἐπιδη-
μίαις ἔγραψεν ὧδε· ‘Τὰ βρώματα καὶ τὰ πόματα πείρης
δεῖται, εἰ ἐπὶ τὸ ἴσον μένει’. καὶ πάλιν ἑτέρωθι· ‘Πόνοι,
15 σιτία, ποτά, ὕπνοι, ἀφροδίσια, πάντα μέτρια’. τῶν μὲν οὖν
ὀνομάτων, ὡς ἀεὶ λέγομεν, ἀμελεῖν χρὴ μὴ φροντίζοντας,
ὅτῳ τις ἂν αὐτῶν χρήσαιτο, συνήθων γ' ὄντων ἅπασι τοῖς
Ἕλλησι, τῆς δὲ τῶν πραγμάτων ἐπιστήμης ἀντιποιεῖσθαι
προσήκει. φαίνεται δὲ ταῦτα ταχεῖαν ἢ βραδεῖαν ἔχοντα τὴν **465**
20 διέξοδον ἤτοι διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἡμῶν φύσιν ἢ διὰ τὴν ἐπίκτητον
διάθεσιν τῆς γαστρὸς ἢ διὰ τὴν οἰκείαν οὐσίαν. οἰκείαν δ' οὐσίαν
λέγω τῶν ἐσθιομένων τε καὶ πινομένων, ἐπειδὴ τινὰ μὲν
αὐτῶν ἐστιν ὑγρά, τινὰ δὲ ξηρά, καὶ τινὰ μὲν γλίσχρα, τινὰ
δ' εὔθρυπτά τε καὶ εὐδιαίρετα, καὶ τινὰ μὲν δριμύτητας ἐν
25 αὐτοῖς ἔχοντα, τινὰ δ' ὀξύτητας ἢ πικρότητας ἢ γλυκύτητας
ἢ ἁλυκότητας ἢ αὐστηρότητας ἢ στρυφνότητας ἤ τινας
ἔξωθεν τούτων φαρμακώδεις δυνάμεις ὁμογενεῖς ταῖς τῶν
καθαιρόντων φαρμάκων. ἀτράφαξυς μὲν γὰρ καὶ βλίτον
καὶ μαλάχη καὶ κολοκύνθη διὰ τὸ γλίσχρα τ' εἶναι καὶ

---

1 ἤτοι] εἴτε *P* || 5 τὴν *PA*, om. *v* || 11 αὐτὰ *P* αὐτὰ καὶ *v* || 12 τε καὶ *P* καὶ *v* || Hipp. t. V 88 L. || 13 τὰ πόματα *P* πόματα *v* || 14 ἢ ἐπὶ τοσοῦτον μένει *P* || μένῃ *v* || ἑτέρωθι] Hipp. t. V 324 L. || 15 σῖτα *P* || 16 μὴ *PA*, non curantes *M*, om. *v* || 17 ὅτῳ *P* ὅπως *v* || αὐτῶν *P* αὐτοῖς *v* || χρήσαιτο *P* χρῆται *v* || ἅπασι *P* cum omnia sint consueta Graecis *M* ἁπάντων *v* || 19 δὲ] γὰρ *P* || ἔχοντα *P* ἴσχοντα *v* || 21 οἰκείαν δ' οὐσίαν λέγω *P* propriam autem substantiam dico *M* λέγω δὲ *v* || 22 τε καὶ *P* καὶ *v* || 23 ἐστιν scripsi; εἰσιν *Pv* || 28 φαρμάκων om. *PA* purgantium medicinarum *M* || ἀτράφαξυς scripsi: ἀντράφαξυς *P* ἀνδράφαξις *A* || 29 κολοκύνθη *P* κολόκυνθος *A* κολόκυνθα *v*

δίϋγρα θᾶττον τῶν μὴ τοιούτων ὑπέρχεται καὶ μάλιστα τοῖς
περιπατοῦσιν ἡσύχως μετὰ τὴν προσφορὰν αὐτῶν ἐπ' ἐδά-
φους εἴκοντος μετρίως· ὀλισθαίνει γὰρ ἐν τῷ κατασείεσθαι
μᾶλλον ἢ εἴ τις ἀτρεμίζει κατακείμενος. ἐν τούτῳ δὲ τῷ
γένει καὶ τὰ μόρα καὶ τὰ γλυκέα κεράσια θείη τις ἂν ὥσπερ 5
γε καὶ τῶν οἴνων τοὺς γλυκεῖς καὶ παχεῖς. οἱ δὲ πέπονές
τε καὶ μηλοπέπονες ὀνομαζόμενοι δι' ὑγρότητά τε καὶ γλισ-
466 χρότητα πρὸς ὑποχώρησίν εἰσιν ἐπιτήδειοι καὶ δύναμίν γ'
ἔχουσι μετρίως ῥυπτικὴν καὶ μᾶλλόν γ' αὐτῶν οἱ πέπονες,
ἣν ἔνεστί σοι μαθεῖν ἀνατρίψαντι μόριον ῥυπαρόν· ἀποῤ- 10
ῥύψουσι γὰρ αὐτοῦ τὸν ῥύπον αὐτίκα. ταῦτά τοι καὶ τῶν
οὔρησιν κινούντων εἰσίν. ἐκ δὲ τῶν ὑγρῶν καὶ ὑδατωδῶν
σωμάτων ἐστὶ καὶ τὰ πραικόκια καλούμενα καὶ τὰ Περσικὰ
καὶ ὅλως ὅσα μηδεμίαν ἰσχυρὰν ἔχειν φαίνεται ποιότητα τοῖς
γευομένοις ἢ ὀσμωμένοις αὐτῶν· ἅπερ, ἂν μὲν ἐπιτηδείως 15
ἡ γαστὴρ ἔχῃ πρὸς τὴν κάτω διαχώρησιν, ὑπέρχεται ῥᾳδίως,
εἰ δὲ μή, μένει καὶ αὐτὰ μετέωρα μηδὲν εἰς ἔκκρισιν αὐτὴν
ὠφελοῦντα. μέση γάρ πως ἡ τοιαύτη τῶν ἐδεσμάτων ὕλη
τῆς τε τῶν ἐπεχόντων τὴν γαστέρα καὶ τῆς τῶν προτρε-
πόντων οὖσα βραχύ τι ῥέπει πρὸς τὸ ἕτερον, ὅταν γε μὴ 20
πάνυ τύχῃ νωθρᾶς γαστρὸς εἰς ἀπόκρισιν ἢ ἰσχυρᾶς εἰς
ἀνάδοσιν· ἐνίοτε γὰρ ἐπέχει γαστέρα καὶ ταῦτα. καὶ τὸ
μελίκρατον, οἷς ἀναδίδοσθαι φθάνει ταχέως, οὐ προτρέπει
τὴν γαστέρα πρὸς ἔκκρισιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς μιχθεῖσιν ἑαυτῷ
467 σιτίοις εἰς ἀνάδοσιν ὑφηγεῖται. εἰ δὲ μὴ φθάσειεν ἀναδο- 25
θῆναι ταχέως, ἐρεθίζει πρὸς ἔκκρισιν ὥσπερ ἡ ξανθὴ χολὴ
διὰ τὸ δριμύ τι καὶ δακνῶδες ἔχειν ἐν ἑαυτῷ. τὰ μὲν οὖν
τοιαῦτα τῶν ἐσθιομένων τε καὶ πινομένων δάκνοντα μόνον
ἐπὶ τὴν ἔκκρισιν ἐπεγείρει τὰ κατὰ τὴν κοιλίαν μόρια. πρό-
δηλον δ' ὅτι καὶ ἡ τῶν ἐντέρων οὐσία περιλαμβάνεται κατὰ 30

1 ὑγρὰ P || μὲν add. post θᾶττον P || 3 ὀλισθένει A || 4 ἀτρεμίζει P ἀτρεμήσει v || 6 γε P, om. v || 8 ἐπιτήδειοι τε καὶ v τε om. PA || 11 ταῦτα τοι P ταῦτα δὴ v || 13 ἐστὶ] εἰσὶ P || πραικόκια scripsi: πρεκόκκια P βρεκόκκια v πραικόκια — ἐν ἑαυτῷ exc. Orib. III 29, 16—18 (t. I p. 243) = Syn. IV 28 (t. V p. 178) || 17 αὐτὴν] αὐτῶν P || 24 τὴν γαστέρα om. P non provocat ventrem M || αὐτῷ P || 27 τὸ δριμύ τι scripsi: τὸ δριμύτητι P τὴν δριμύτητα v quia pungitivum aliquid et mordicativum habet in se ipsa M || ante δακνῶδες add. v τό, om. A || ἑαυτῷ P ἑαυτῇ v || 30 περιλαμβάνεται P παραλαμβάνεται v

τὸν λόγον. οὕτω γέ τοι καὶ τοὺς προγάστορας καὶ μεγαλο-
κοίλους ὀνομάζουσιν οἱ ἄνθρωποι. τινὰ δ' ὑπάγει τὴν
γαστέρα μεμιγμένας ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντα φαρμακώδεις δυνάμεις
ὁμοίας τῇ κατὰ τὴν σκαμμωνίαν τε καὶ κολοκυνθίδα καὶ
5 *τὸν ἐλλέβορον ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα· μικτὴ γὰρ τῶν τοιούτων*
ἐστὶν ἡ φύσις ἐξ ἐδέσματός τε καὶ φαρμάκου, καθάπερ εἰ
καὐτὸς ἐμβάλοις τῷ χυλῷ τῆς πτισάνης ὀλίγον τι τοῦ τῆς
σκαμμωνίας ὀποῦ· λανθάνων γὰρ οὕτω τὴν αἴσθησιν οὐ
λήσεται κατὰ τὴν ἐνέργειαν, ἀλλ' ὑπάξει σαφῶς τὴν γα-
10 *στέρα. καὶ τοῦτ' εἶναι δοκεῖ τισι τὸ ὑφ' Ἱπποκράτους εἰρη-*
μένον· 'ἐν τροφῇ φαρμακείη'. τοῖς δ'οὐχ οὕτω μόνον ἔδοξεν
ἀκούειν, ἀλλὰ κἀπ' ἐκείνων ὁ λόγος εἰρῆσθαι δύναται τῶν **468**
οὔτε θρεπτικήν τινα τοῦ ζῴου δύναμιν ἐχόντων ἐδεσμάτων
οὔτε καθαρτικήν. καὶ γὰρ καὶ ταῦτά φασιν οὐχ ὡς τροφὰς
15 *μόνον ἐνεργεῖν πολλάκις ἀλλὰ καὶ ὡς φάρμακα, θερμαίνοντα*
καὶ ψύχοντα καὶ ξηραίνοντα καὶ ὑγραίνοντα σαφῶς ἡμᾶς·
ὡς ὅταν μηδέν τι τούτων ἐνεργῇ περὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀν-
θρώπου, τρέφῃ δὲ μόνον αὐτό, τηνικαῦτα τὸν τοῦ φαρμάκου
λόγον οὐχ ἕξει. ὀλίγιστα μὲν οὖν ἐδέσματα τοιαῦτ' ἐστίν·
20 *ἅττα δ' ἂν ᾖ ταῦτα, μόνον τὸν τῆς τροφῆς ἔχει λόγον*
ἀκριβῶς χωρὶς τοῦ μεταβάλλειν τὸ σῶμα τοῦ προσενεγκα-
μένου κατὰ ποιότητα· τὸ μὲν γὰρ θερμανθὲν ἢ ψυχθὲν ἢ
ξηρανθὲν ἢ ὑγρανθὲν ὑπήλλακται κατὰ ποιότητα. τὸ δ' ἐκ
τῶν σιτίων ὄγκον οὐσίας ὁμοίας τῇ διαφορηθείσῃ προσλαβὸν
25 *ὡς ὑπὸ τροφῶν μόνων αὐτῶν ὠφέληται. τὰ τοίνυν μέσα*
ταῖς κράσεσιν οὐδεμίαν ἐπικρατοῦσαν ἔχοντα ποιότητα τροφαὶ
μόνον εἰσίν, οὐ φάρμακα, μήθ' ὑπάγοντα γαστέρα μήτ'
ἐπέχοντα μήτε ῥωννύντα μήτ' ἐκλύοντα στόμαχον, ὥσπερ γε **469**
μήθ' ἱδρῶτας ἢ οὖρα κινοῦντα καὶ κωλύοντα μήτ' ἄλλην

---

1 *τὸν λόγον P λόγον v* || 5 *τῶν* ante *τοιούτων* add. *P*, om. *v* || 7 *κἀκτὸς P* || *ἐμβάλοις v ἐμβάλλοις P* || 10 Hipp. de alim. 19 (t. IX, 104 L. II 19 K.) || 11 *φαρμακείη P φαρμακίη v* || 12 *εἰρήσεσθαι PA* || 14 *φησὶν P* || 15 *θ. κ. ψ κ. ξ. κ. ὑ. P θ. κ. ὑ. κ. ψ. κ. ξ. v* calefacientia et infrigidantia et exsiccantia et humectantia *M* || 18 *τοῦ φ. v φαρμάκου P* || 22 *ψυχρανθὲν PA* || 24 *ὄγκον P εἰς ὄγκον v* || *ὁμοίας* add. *P*, om. *v* || *τῇ διαφορηθείσῃ* scripsi: *τῷ διαφορηθέντι PA τῆς διαφορηθείσης v* || 25 *μόνων P μόνον v* || *ὠφέληται P* adiutum est *M ὠφελεῖται v* || 28 *ῥωννύντα P ῥωννύοντα v* || 29 post *κινοῦντα* add. *ἢ v*, om. *P* || *μήτ'*] *εἴτ' P*

τινὰ διάθεσιν ἐν τῷ σώματι ποιοῦντα κατὰ ψυχρότητα καὶ
θερμότητα καὶ ξηρότητα καὶ ὑγρότητα, διαφυλάττοντα δὲ
πάντῃ τὸ τοῦ τρεφομένου ζῴου σῶμα τοιοῦτον, ὁποῖον
παρέλαβεν. ἀλλὰ κἀνταῦθα διορισμός τίς ἐστι χρησιμώτατος
οὐδ' αὐτὸς ὑπὸ τοῦ Διοκλέους εἰρημένος ὥσπερ οὐδὲ τῶν 5
ἄλλων τις, ὅσους ἄχρι τοῦδε διῆλθον. εἰ μὲν γὰρ ἀκριβῶς
μέσον εἴη τῇ κράσει τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, φυλάττοιτ'
ἂν ὑπὸ τῆς μέσης τῇ κράσει τροφῆς ἐν τῇ παρούσῃ κατα-
στάσει· εἰ δ' ἤτοι ψυχρότερον ἢ θερμότερον ἢ ξηρότερον ἢ
ὑγρότερον εἴη, τούτῳ τὰ μέσα τῇ κράσει σιτία τε καὶ ποτὰ 10
κακῶς ἄν τις διδοίη. μεταβάλλεσθαι γὰρ ἕκαστον χρὴ τῶν
τοιούτων σωμάτων ἐπὶ τοὐναντίον, εἰς ὅσον ἀπεχώρησε τῆς
ἀκριβῶς μέσης καταστάσεως· ἔσται δὲ τοῦτο διὰ τῶν ἐναν-
τίων τῇ παρούσῃ δυσκρασίᾳ. τὰ δ' ἐναντία τὴν ἴσην ἀφέ-
στηκεν τοῦ μέσου διάστασιν ἐφ' ἑκάτερα καθ' ἑκατέραν 15
ἀντίθεσιν, ὥστ', ἐὰν μὲν ἀριθμοῖς, εἰ τύχοι, τρισὶν ἀπὸ τῆς
εὐκράτου τε καὶ μέσης καταστάσεως ἀποχωρήσῃ τὸ σῶμα
πρὸς τὴν θερμοτέραν, τοσούτοις χρῆναι καὶ τὸ σιτίον ἀφε-
470 στάναι τοῦ μέσου τῇ κράσει πρὸς τὸ ψυχρότερον, ἐὰν δ' ἐφ'
ὑγρότητα τέτταρσιν ἀριθμοῖς ἀποστῇ, τοῖς ἴσοις δεῖν εἶναι 20
ξηρότερον τοῦ συμμέτρου. κατὰ τοῦτό γέ τοι πάλιν εὑρεῖν
ἔστι πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ἐναντιώτατα περὶ τῶν αὐτῶν
τροφῶν ἀποφαινομένους. ἔναγχος γοῦν ἐφιλονείκουν ἀλ-
λήλοις δύο τινές, ὁ μὲν ὑγιεινὸν ἀποφαινόμενος, ὁ δὲ νοσερὸν
εἶναι τὸ μέλι, τεκμαιρόμενος ἑκάτερος ἐξ ὧν αὐτὸς ὑπ' αὐτοῦ 25
διετίθετο, μηκέτ' ἐννοοῦντες, ὡς οὔτε μίαν ἅπαντες ἄν-
θρωποι τὴν ἐξ ἀρχῆς ἔχουσι κρᾶσιν οὔτε μίαν ἔχοντες ἀμε-
τάβλητον αὐτὴν ἐν ταῖς ἡλικίαις φυλάττουσιν, ὥσπερ οὐδ'
ἐν ταῖς κατὰ τὰς ὥρας τε καὶ χώρας ὑπαλλαγαῖς, ἵνα
παραλείπω γε κατὰ τὸ παρόν, ὡς καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασι 30
καὶ ταῖς διαίταις ὑπαλλάττουσι τὰς φυσικὰς τῶν σωμάτων

---

4 *τίς ἐστι P ἐστι τις v* || 5 *οὐδὲ PA οὐδὲ διὰ v* || 6 *τις A τινὸς Pv* aliorum aliquis quoscunque usque huc perlegi *M* || 10 *τούτῳ* scripsi: *τοῦτο Pv* huic medios complexione cibos et potus *M* || 11 *κακῶς ἄν τις P ἄν τ. κ. v* || *ἕκαστον* om. *v* || *τῶν τοιούτων σωμάτων PA τὸ τοιοῦτον σῶμα v* unum quodque talium corporum *M* || 13 *ἀκριβοῦς P* || *ἐστὶ P* || *τοῦτο τὸ P* || 17 *τε P μὲν v* || 19 *ἐφ'* om. *P* || 20 *τέτρασιν P* || 27 *μίαν ἔχοντες P εἰ καὶ μίαν ἔσχον (ἔχον A) v* neque et si unam haberent *M* || 30 *παραλίπω P*

διαθέσεις. εὐθὺς γοῦν αὐτῶν τῶν διαφερομένων ἀλλήλοις
περὶ τοῦ μέλιτος ὁ μὲν πρεσβύτης τε κατὰ τὴν ἡλικίαν ἦν
καὶ φύσει φλεγματωδέστερος ἀργός τε τῷ βίῳ καὶ πρὸς τὰς
ἄλλας μὲν ἁπάσας πράξεις, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τὰ πρὸ τοῦ **471**
5 βαλανείου γυμνάσια, καὶ διὰ τοῦτ' αὐτῷ τὸ μέλι χρήσιμον
ἦν· ὁ δ' ἕτερος χολώδης τε φύσει καὶ τριακοντούτης κατὰ
τὴν ἡλικίαν ἐτύγχανεν ὢν ἔν τε ταῖς ὁσημέραι πράξεσι
πολλὰ ταλαιπωρούμενος· εἰκότως οὖν αὐτῷ τὸ μέλι ταχέως
ἐξεχολοῦτο καὶ ταύτῃ βλαβερώτερον ἦν. οἶδα δὲ κἀγώ τινα
10 τὰ κατὰ τὸ στόμα τῆς κοιλίας μεμφόμενον, λογισάμενός τ'
ἐξ ὧν διηγεῖτο φλέγμα κατ' αὐτὴν ἠθροῖσθαι, συμβουλεύσας
προσενέγκασθαι μετὰ νάπυος πράσα τε καὶ τεῦτλα, τμη-
θέντος θ' ὑπ' αὐτῶν τοῦ φλέγματος ἐκκρίνασάν τε πλείω
τὴν γαστέρα καὶ τῶν συμπτωμάτων ἁπάντων ἐλευθερωθεῖσαν.
15 αὖθις οὖν ποτ' ἀπεπτήσας ἐπὶ δριμέσιν ἐδέσμασι καὶ δα-
κνόμενος τὴν γαστέρα, νᾶπυ μετὰ τεύτλου προσενεγκάμενος,
οὐ μόνον οὐδὲν ὤνητο τὴν δῆξιν ἀλλὰ καὶ χείρων ἀπεδείχθη
συχνῷ. καὶ δὴ θαυμάζων, ὅπως ἐβλάβη σφοδρῶς ὑφ' ὧν
ἔμπροσθεν ὠφέλητο μέγιστα, πρός με παρεγένετο τὴν αἰτίαν
20 πυνθανόμενος. ἰδιώτας μὲν οὖν ἰατρικῆς τέχνης ἀνθρώπους
οὐκ ἀπεικός ἐστι τοιαῦτα σφάλλεσθαι· τοῖς δ' ἰατροῖς οὐκ **472**
ἄν τις συγγνοίη παραλιποῦσιν ἀδιόριστα πολλὰ τῶν χρησι-
μωτάτων θεωρημάτων. οὐ γὰρ ἁπλῶς προσήκει λέγειν
αὐτούς, εὐπέπτους μὲν εἶναι τοῖς πλείστοις τοὺς πετραίους
25 ἰχθύας, εὑρίσκεσθαι δέ τινας, οἳ τὰ βόεια κρέα ῥᾷον πέτ-
τουσιν, ἀλλ' ἑκατέρους διορίζεσθαι, καθάπερ γε καὶ περὶ

4 *τὰ πρὸ τοῦ β. P πρὸς τὰ τοῦ β. v* || 5 *τὸ PA*, om. *v* || 6 *τριακοντούτης P τριακονταέτης v* || 7 *ἔν τε P ἐπὶ δὲ v* || 8 *ταχέως ἐξεχολοῦτο P ἐξ. τ. v* || 9 *οἶδα*] vidi *M* || 10 *λογισάμενον A* || *τ'* om. *PA* || 12 *νάπυος P νάπεως A σινήπιος v* cum sinapio *M* || 13 *θ'* om. *A* || 14 *ἁπάντων ἐλευθερωθεῖσαν P πάντων ἐλευθέραν ἐκτήσατο v πάντων ἐλευθερωθήσατο A* Vidi autem et ego quendam querelantem eam (l. ea) quae penes os ventris, ratiocinatus ex his quae narrabat quod flegma aliquid secundum ipsum colericum (l. collectum) erat consuluique quod uteretur cum sinapio porris et bletis incisoque ab ipsis phlegmate purgavit plurimum ventrem et est ab omnibus symptomatibus liberatus M. Locus vix integer. || 16 *νάπυ PA σίνηπι v* || 17 *ὤνητο P ὤνατο v* || 18 *συχνῷ* scripsi: *σχυνῶς Pv* || *σφοδρῶς P συχνῶς v* graviter *M* || 19 *ὠφέλητο P ὠφελεῖτο v* || 21 *τοιαῦτα P ταῦτα v* || 22 *παραλείπουσιν P* || 26 *διορίζεσθαι P διορίσαι v*

μέλιτος οὐχ ἁπλῶς εἰπεῖν ἀλλὰ μετὰ τοῦ προσθεῖναι, τίσιν ἡλικίαις τε καὶ φύσεσιν ὥραις τε καὶ χώραις καὶ βίοις ἐστὶν ὠφέλιμον ἢ βλαβερόν· οἷον ὅτι τοῖς μὲν θερμοῖς καὶ ξηροῖς ἐναντιώτατον, ὠφελιμώτατον δὲ τοῖς ὑγροῖς τε καὶ ψυχροῖς, εἴτε δι' ἡλικίαν ἢ διὰ φύσιν ἢ χώραν ἢ ὥραν ἢ ἐπιτηδεύ- 5
ματα τοιοῦτοι τὴν κρᾶσιν εἶεν. ὥστ' ἀναγκαιότατον ἔοικεν εἶναι πρὸς τὴν παροῦσαν θεωρίαν ἐπισκέψασθαι τάς τε τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἐδεσμάτων κράσεις. αἱ μὲν οὖν τῶν ἀνθρώπων ὁποῖαί τ' εἰσὶν καὶ ὅπως χρὴ διαγιγνώσκειν αὐτάς, ἐν τοῖς Περὶ κράσεων ὑπομνήμασι λέλεκται, καθάπερ 10
473 *γε καὶ περὶ τῶν φαρμάκων ἐν τοῖς Περὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν. ἐν δὲ τῇ νῦν ἐνεστώσῃ πραγματείᾳ καιρὸς ἂν εἴη τὰς τῶν σιτίων εἰπεῖν κράσεις, ὡς ἐν τῷ Περὶ διαίτης γέγραπται βιβλίῳ, κατὰ τινὰς μὲν Ἱπποκράτους ὄντι συγγράμματι, κατὰ τινὰς δὲ Φιλιστίωνος ἢ Ἀρίστωνος ἢ Εὐρυφῶν-* 15
τος ἢ Φιλητᾶ, παλαιῶν ἁπάντων ἀνδρῶν. ἀρχὴ δ' ἐστὶν αὐτοῦ κατὰ μὲν ἔνια τῶν ἀντιγράφων ἥδε· 'Σιτίων δὲ καὶ πομάτων δύναμιν ἑκάστων καὶ τὴν κατὰ φύσιν καὶ τὴν διὰ τέχνης ὧδε χρὴ γινώσκειν'. ἐν ἄλλοις δ' ἥδε· 'Χωρέων δὲ θέσιν καὶ φύσιν ἑκάστων ὧδε χρὴ διαγινώσκειν'. ὅταν μὲν οὖν 20
αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ φέρηται τὸ βιβλίον τοῦτο, περὶ διαίτης ἐπιγράφεται, μέρος ὂν δεύτερον εἰς τρία διῃρημένου τοῦ παντός· ὅταν δὲ τὸ συγκείμενον ἐκ τῶν τριῶν ὅλον ἓν ἀδιαίρετον εὑρεθῇ, περὶ φύσεως ἀνθρώπου καὶ διαίτης ἐπιγράφεται. τὸ μὲν οὖν δεύτερον, ἐν ᾧ περὶ τῶν σιτίων διέρχεται, τάχ' ἄν τις 25
εὐλόγως Ἱπποκράτους ἄξιον ἡγήσαιτο· τὸ δὲ πρῶτον ἀφέστηκε πάμπαν τῆς Ἱπποκράτους γνώμης. ἀλλὰ τοῦτο

---

2 *τε* post *ἡλικίαις* om. *P* || *τε* post *ὥραις* add. *PA*, om. *v* || *ὠφέλιμόν ἐστιν* *v* || 5 *ἐπιτηδεύματα* *P* *ἐπιτήδευμά τι* *v* exercitia *M* || 6 *ἔοικεν εἶναι* *P* *εἶναι ἔοικεν* *v* || 7 *πρὸς* *P*, om. *v* || *θεωρίαν* *v* *πραγματείαν* *P* speculationem *M* || 11 *τῆς δυνάμεως* *P* *τῶν δυνάμεων* *v* || 12 *τῇ νῦν ἐνεστώσῃ* *P* *τοῖς νῦν ἐνεστῶσι* *v* *πραγματείᾳ* addidi || 13 *Περὶ* add. *PA*, om. *v* || 14 *γέγραπται* *P* *γεγράφθη* *A* *ἐγράφθη* *v* || 16 *Φιλητᾶ* *P* *Φιλήτου* *v* *φιλίτα* *A* || 17 *Σιτίων*] cf. Hipp. de victus ratione II 39 (t. VI 534 L.) || *δὲ* Hipp.: *τε* *Pv* || 18 *ἑκάστων* Hipp.: *ἑκάστου* *Pv* singulorum *M* || *τέχνης* Hipp.: *τῆς τέχνης* *Pv* || 19 *γινώσκειν* *P* cognoscere *M* *διαγινώσκειν* *v* || *Χωρέων* Hipp.: *χωρίων* *Pv* locorum *M* || 20 *ἑκάστων* Hipp.: *ἑκάστω* *A* *ἑκάστου* *Pv* uniuscuiusque *M* || *γινώσκειν* *P* discernere *M* || 22 *ῥηρημένου* *P* || 23 *ἓν*] *ὂν* *P* unus *M* || *εὑρεθείη* *PA* || 25 *τῶν* om. *P* || 27 *πάμπαν* *P* *πάμπολα* *A* *πάμπολλα* *v* valde multum *M*

μὲν οἷον ὁδοῦ τι πάρεργον εἰρήσθω. ὅτου δ' ἂν ᾖ τῶν 474
εἰρημένων ἀνδρῶν, εἴς τινα καθόλου μέθοδον ἀναφέρειν
φαίνεται τὴν ἐπὶ τοῖς σιτίοις δίαιταν. ὁ γὰρ γνούς, ὅτι
κριθὴ φύσει ψυχρά ἐστι καὶ ὑγρὰ ἑψηθεῖσα, ἐπιστάμενος
5 δὲ καὶ τὰς τῶν σωμάτων κράσεις ὅσαι τέ τισιν ὑπάρχουσι
φύσει καὶ ὅσαι κατὰ διάθεσιν ἐπίκτητον γίγνονται, χρήσεται
προσηκόντως κριθαῖς εἰς ἐδωδὴν οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ὑγιαι-
νόντων ἀλλὰ καὶ τῶν νοσούντων σωμάτων, καὶ καταπλάσματι
δ' ἄν τις δι' ἀλεύρου κριθίνου χρήσαιτο καλῶς ὁ τὴν κρᾶσιν
10 ἐπιστάμενος αὐτῶν. δεῖ δὲ μὴ μόνον ἐγνῶσθαι τὴν κυριω-
τάτην τε καὶ πρώτην ἑκάστου σιτίου κρᾶσιν, ἀλλ', ὡς ἐν
τοῖς περὶ φαρμάκων ἐδείχθη, καὶ τὰς ἐξ ἐκείνων γιγνομένας·
ὧν οὐχ ἥκιστα χρήσιμοι τυγχάνουσιν οὖσαι πολλαὶ μὲν τῶν
κατὰ τοὺς χυμούς, εἰ μὴ ἄρα καὶ πᾶσαι, τινὲς δὲ καὶ τῶν κατὰ
15 τὰς ὀδμάς. ἐκ γὰρ τοῦ κεκρᾶσθαί πως ἕκαστον ἐκ τοσοῦδε 475
θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ τὸ μὲν αὐτῶν γλυκύ,
τὸ δὲ πικρὸν ἢ ἁλμυρὸν ἢ στρυφνὸν ἢ αὐστηρὸν ἢ δριμὺ
φαίνεται. τὸ δ' ἁλυκὸν οὐκ ἄλλο τι σημαίνει παρὰ τὸ ἁλ-
μυρόν, ἀλλ' ὑπ' ἀμφοῖν ἕν τι δηλοῦται, στρυφνοῦ δὲ καὶ
20 αὐστηροῦ τὸ κοινὸν γένος ὀνομάζεται στύφον. ἐπὶ πλεῖστον
δὲ περὶ τῶν χυμῶν ἁπάντων ἐν τῷ τετάρτῳ Περὶ τῆς τῶν
ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως εἴρηται· καὶ χρὴ πάντως ἐκεῖν'
ἀνεγνωκέναι τὸν μέλλοντα τοῖς νῦν λεγομένοις ἀκολουθήσειν,
ὅπως μὴ πάλιν ἀναγκαζοίμεθα λέγειν ἐν τοῖσδε περὶ τῶν
25 αὐτῶν τὰ αὐτά. τῶν γὰρ σιτίων, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔφην,
ἔνια μὲν οὐδεμίαν ἐπίσημον ἐμφαίνει ποιότητα κατ' ὀσμὴν
ἢ γεῦσιν, ἃ δὴ καὶ ἄποια καὶ ὑδατώδη προσαγορεύουσιν, ἔνια
δὲ στύψιν ἔχει σαφεστάτην ἢ γλυκύτητα σύμφυτον ἢ δριμύ-
τητα, καθάπερ γε καὶ ἁλμυρώτερά τινα φαίνεται καὶ πικρό-
30 τητος ἔνια σαφῶς μετέχοντα. πρόδηλον οὖν, ὅτι τὰ τοιαῦτα
τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν ἐκείνοις τῶν φαρμάκων, οἷς ὡμοίω-
ται κατὰ τὸν χυμόν. εἴρηται δ' ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων ἡ 476

4 ἑψηθὲν *P* || 5 δὲ add. *P*, om. *v* || ante κράσεις add. γνωρίζειν *v*, om. *P* || τισιν *P* quibusdam *M*, om. *v* || ὑπάρχουσι φύσει *P* φύσ. ὑπ. *v* || 6 ἐπίκτητον *v* ἐπίκτητοι *P* || 9 δ' ἂν *PA* δὲ *v* || χρήσαιτο *P* χρήσεται *v* || δι' om. *P* || 13 ὧν] ὡς *P* || τυγχάνουσι χρ. οὖσαι *v* || μὲν] μὲν καὶ *P* || 16 τὸ μὲν *P* καὶ τὸ μὲν *v* || 22 ἐκεῖνο *P* ἐκεῖνο γοῦν *v* || 23 ἀκολουθῆσαι *P* || 24 ἀναγκαζοίμεθα *P* ἀναγκαζώμεθα *v* ἀναγκαζόμεθα *A* || 28 σῆψιν *A* || 29 τε τινα *v* || 32 φαρμάκων *P* τῶν φ. *v*

αἰτία, δι' ἣν ἔνια τῶν στυφόντων οὐ τὰ αὐτὰ τοῖς ἄλλοις στύφουσιν ἐργάζεται, καθάπερ ἀλόη τε καὶ χαλκὸς κεκαυμένος καὶ χάλκανθος καὶ ἄνθος χαλκοῦ καὶ λεπὶς καὶ χαλκῖτις. ἐκ γὰρ τοῦ μεμῖχθαι καθ' ἕκαστον αὐτῶν τῇ στυφούσῃ δυνάμει τε καὶ οὐσίᾳ τῶν ἄλλων τινὰ τοῖς κατὰ μέρος ἔρ- 5 γοις ἐξαλλάττεται ταῦτα, καθάπερ εἰ καὐτὸς ἀναμίξαις κυδωνίῳ μήλῳ σκαμμωνίαν, ὥσπερ ἀμέλει ποιοῦμεν ἐνίοτε, τοῦ μήλου μὲν γλύφοντες τὰ περὶ τὸ σπέρμα, τὸ δὲ κοιλανθὲν ἀναπληροῦντες τῇ σκαμμωνίᾳ κἄπειτα περιπλάττοντες ζύμῃ καὶ ὀπτῶντες, εἶτα διδόντες φαγεῖν τὸ μῆλον. ἄνευ γὰρ 10 τοῦ τὸν στόμαχον ἀνατρέπειν ὑπάγει γαστέρα τὸ οὕτω σκευασθέν, ἐπικρατούσης μὲν ἐν αὐτῷ τῆς καθαρτικῆς δυνάμεως, ἣν ἐκ τῆς σκαμμωνίας τὸ μῆλον ἐπεκτήσατο, διαμενούσης δὲ τῆς κατὰ τὸ μῆλον οἰκείας· οὐ γὰρ ἂν ἡδύ τε καὶ στύφον ἐφαίνετο καὶ τῷ στομάχῳ πρόσφορον. οὕτως 15 οὖν ἔνια τῶν ἐσθιομένων ἔχει τινὰ μεμιγμένην ἐν ἑαυτοῖς **477** ὀλίγην δύναμιν ἤτοι καθαρτικὴν ἤ τι ποιεῖν ἄλλο πεφυκυῖαν. ἐφ' ὧν οὐ χρὴ ταῖς τῶν χυμῶν δυνάμεσιν ἀπιστεῖν ὡς οὐκ ἐργαζομέναις ἃ φύσιν ἔχουσιν ἐνεργεῖν. ἐν ὅτῳ γὰρ ἂν ᾖ στύφουσα ποιότης, ὅσον ἐφ' ἑαυτῇ, συνάγει τε καὶ σφίγγει 20 καὶ ψύχει τὰ πλησιάζοντα σώματα. δύναται δ' ἐνίοτε ταὐτὸ σῶμα τινὰ μὲν θερμαίνοντα τῶν ἑαυτοῦ μορίων ἔχειν, τινὰ δὲ ψύχοντα, καθάπερ ἐδείξαμεν ἐν τοῖς Περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως, τῆς φύσεως οὕτως αὐτὰ μιξάσης, ὡς καὶ τῶν ἰατρῶν ἔνιοι μιγνύουσιν ἐνίοτε τῶν ψυχόντων τινὶ 25 πύρεθρον ἢ πέπερι. ταῦτ' οὖν, ὡς ἔφην, ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων ὑπομνήμασιν ἐπὶ πλεῖστον ἐξειργασμένα χρησιμώτατα τοῖς νῦν διδασκομένοις ἐστίν. καὶ γὰρ αἱ κατὰ μέρος ἑκάστου τῶν ἐσθιομένων σκευασίαι τοῖς ταῦτα προεγνωκόσιν εὑρίσκονται. τευτλοφακῆν γοῦν ἡμεῖς τε δίδομεν 30 ἐνίοτε καὶ πρὸ ἡμῶν ὁ Ταραντῖνος Ἡρακλείδης ἐδίδου

---

1 τὰ αὐτὰ *P* ταὐτὸ *v* || 4 γὰρ post μεμῖχθαι colloc. *v* || 6 κἀκτὸς pro καὐτὸς *PA* intus *M* || ἀναμίξαις *P* ἀναμίξεις *v* || 9 ζύμῃ *P*, om. *v* || 10 τε καὶ *v* || 12 μὲν *P*, om. *v* || 17 ὀλίγην om. *v*, modicam virtutem sive purgativam *M* || 18 οὐκ ἐργαζομέναις *P* tamquam non operantibus κατεργαζομέναις *v* || 19 ἐν ὅτῳ γὰρ ἂν ᾖ *v* in quocumque enim fuit stiptica qualitas *M* ἐνίοτε γὰρ ἡ *P* || 23 τῆς *P*, om. *v* || 24 δυνάμεως *P* δυνάμεων *v* || 30 εὑρίσκονται *P* εὑρίσκεται *v* || γοῦν *P* οὖν *v*

πολλοῖς πολλάκις οὐ μόνον ὑγιαίνουσιν ἀμέμπτως ἀλλὰ καὶ
πάσχουσί τι. πρῶτον μὲν οὖν ἐμβάλλομεν αὐτῇ πολλὰ
τεῦτλα, δεύτερον δὲ κατὰ τὴν ἄρτυσιν ἢ ἁλῶν βραχὺ πλέον 478
ἢ γάρου γλυκέος, ὑπακτικωτέρα γὰρ οὕτως. εἴ γε μὴν πτίσας
5 τὴν φακῆν ἑψήσας τε δίς, ὡς ἀποχέαι τὸ πρότερον ὕδωρ, εἶτ᾽
ὀλίγον ἁλῶν ἢ γάρου μίξας ἐπεμβάλλοις τι βραχὺ τῶν
ἐφεκτικῶν γαστρὸς ἄχρι τοῦ μὴ λυπῆσαι τὴν γεῦσιν, ἥδιστόν
τε καὶ ὠφελιμώτατον ἐργάσῃ φάρμακόν θ᾽ ἅμα καὶ σιτίον
οὐκ ὀλίγοις τῶν διαῤῥοίᾳ χρονίᾳ ἐνοχλουμένων. οὐκ ὀλίγοις
10 δ᾽ εἶπον, ἅπασι φυλαξάμενος εἰπεῖν, ὅτι κἀνταῦθα διορισμῶν
ἐστι χρεία, καθ᾽ οὓς αἱ διαθέσεις εὑρεθήσονται τῶν διαῤῥοϊ-
ζομένων χρονίως. ὅλως γὰρ οὐδὲν οἷόν τ᾽ ἐστὶ τῇ πείρᾳ
βασανίσαι προσηκόντως ἄνευ τοῦ τῷ λόγῳ πρότερον εὑρεῖν
ἀκριβῶς τὴν διάθεσιν, ᾗ προσφέρεται τὸ βασανιζόμενον ἤτοι
15 σιτίον ἢ ποτὸν ἢ φάρμακον. ὕλη γάρ ἐστι βοηθημάτων
ἡ τῶν τοιούτων διαθέσεων γνῶσις, οὐκ αὐτῶν τῶν βο-
ηθημάτων. ἐπεὶ δ᾽ ἀδύνατον ἄνευ τοῦ γιγνώσκειν ἀκριβῶς
τὰς δυνάμεις τῶν ὑλῶν, αἷς χρώμεθα, βοηθεῖν τοῖς δεομένοις 479
αὐτῶν, ἀναγκαῖόν ἐστιν, ὥσπερ ἑτέρωθι περὶ τῶν ἐν τοῖς
20 φαρμάκοις δυνάμεων, οὕτως ἐνταῦθα περὶ τῶν ἐν τῇ τροφῇ
διελθεῖν. ἡ γνῶσις δ᾽ αὐτῶν ἐν χρόνῳ πολλῷ κατορθοῦται
μόλις ἔκ τε τῆς διωρισμένης πείρας καὶ τῆς τῶν ἀτμῶν τε
καὶ χυμῶν φύσεως, οὓς ἔχειν φαίνεται τὰ δοκιμαζόμενα,
καὶ προσέτι τῆς συστάσεως, ἣν κέκτηται κατά γε γλισχρότητα

---

1 *πολλοῖς* add. *PA* multis saepe *M*, om. *v* || 2 *ἐμβάλλομεν-οὕτως* exc. Orib. IV 1, 26 (t. I p. 262) || 3 *πλέον P πλειόνων v* modicum plus *M* || 4 *ὑπακτικωτέρα P ὑπακτικώτερον v* || *εἰ δὲ μὴ Pv* si autem non excorticatam lentem elixaveris bis, ut effundas priorem aquam, deinde modicum quidem salis aut gari miscens immiscueris aliquid modicum detentivorum ventris quousque non contristetur gustus, delectabilissimum et maxime proficuum efficies medicamen *M*, correxi || 5 *τε* om. *P* || *ἀποχέαι P ἀποχεῖ A ἀποχεῖν v* || 6 *ἐπεμβάλλοις P ἐπεμβαλεῖς v ἐπεβάλεις A* || *τι v δέ τι PA* || 7 post *γαστρὸς* add. *ἤτοι ὄξος v* || *μὴ P μηδὲ v* || 8 *ἐργάσῃ P ἐργάσαι A ἂν ἐργάσαιο v* || 9 *χρονίᾳ*] chronicis diariis *M*; scribendum videtur *διαρροίαις χρονίαις;* sin minus, Galenum scripturum fuisse puto *διοχλουμένων*, quo verbo ad hiatum fugiendum alibi quoque utitur || 15 *ὕλη*] medicina (= *ὕλη*) enim est adiuvantium a morte (?) talium cognitio, non ipsorum adiutoriorum *M* || 16 *διαθέσεων* om. *PA*, fortasse recte || 22 *μόλις P μόγις v* || 24 *γε PA τε v*

καὶ ψαθυρότητα καὶ χαυνότητα πίλησίν τε καὶ κουφότητα καὶ βαρύτητα· ταῦτα γὰρ ἅπαντα συντελεῖ πρὸς τὴν εὕρεσιν αὐτῶν, ὥστε, κἂν εἰς ξένην χώραν ἀφικόμενος ἴδῃς τι τῶν μὴ πρόσθεν ἑωραμένων σοι βρωμάτων, ἕξεις ἀφορμὰς οὐκ ὀλίγας εἰς τὴν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ γνῶσιν. ἃ δὲ Μνησίθεος 5 ἔγραψε περί τε ῥιζῶν καὶ καυλῶν καὶ φύλλων καὶ καρπῶν καὶ σπερμάτων οὐ πάνυ τι βεβαίαν ἔχει τὴν διάγνωσιν, ἐὰν τῇ διωρισμένῃ πείρᾳ κρίνῃς αὐτά, καθότι καὶ διὰ τῶν ἐφεξῆς ἔσται δῆλον· ἔγνωκα γὰρ ὑπὲρ ἑκάστου τῶν ἐδεσμάτων τούτων ἰδίᾳ διελθεῖν, εἰ καὶ μακρότερος ὁ λόγος 10 480 ἔσεσθαι μέλλει. δυνησόμεθα γοῦν αὖθις αὐτὸν ἐν βραχεῖ περιλαβεῖν ἑτέρῳ βιβλίῳ τινὶ μικροτέρῳ, χρησίμῳ τοῖς τεχνωθεῖσιν ἐσομένῳ· μόνη γὰρ ἡ κατὰ διέξοδον ἄσκησίς τε καὶ διδασκαλία τεχνίτας ἀπεργάζεται. καὶ διὰ τοῦτό μοι δοκοῦσιν οἱ πολλοὶ καλῶς λέγειν ἀρίστην εἶναι διδασκαλίαν 15 τὴν παρὰ τῆς ζώσης φωνῆς γιγνομένην, ἐκ βιβλίου δὲ μήτε κυβερνήτην τινὰ γενέσθαι δύνασθαι μήτ' ἄλλης τέχνης ἐργάτην· ὑπομνήματα γάρ ἐστι ταῦτα τῶν προμεμαθηκότων καὶ προεγνωκότων, οὐ διδασκαλία τελεία τῶν ἀγνοούντων. εἴ γε μὴν ἐθέλοιέν τινες καὶ τούτων, ὅσοι διδασκάλων ἀπο- 20 ροῦσιν, ἐντυγχάνειν ἐπιμελῶς τοῖς σαφῶς τε καὶ κατὰ διέξοδον, ὁποίαν ἡμεῖς ποιούμεθα, γεγραμμένοις, ὀνήσονται μεγάλως, καὶ μάλιστ' ἐὰν πολλάκις ἀναγιγνώσκειν αὐτὰ μὴ ὀκνῶσιν.

Cap. II. *Εἰκότως μοι δοκοῦσιν οἱ πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν* 25 ἀπὸ πυρῶν ἄρξασθαι τῆς προκειμένης διδασκαλίας, ἐπειδὴ πολυχρηστότατόν ἐστι τοῦτο τὸ σπέρμα τοῖς θ' Ἕλλησιν

---

1 *καὶ ψαθυρότητα* add. *P* et fragilitatem *M*, om. *v* || 3 *ὥστε*] *οὕτως P οὕτως ὥστε A* ita ut *M* || 4 *ἕξεις P ἔχειν v* || 5 *αὐτοῦ* scripsi: ad cognitionem virtutis ipsius *M αὐτῶν Pv* || 7 *ἐὰν*] *ἐὰν μὴ P* si determinata experientia *M* || 10 *τούτων P* horum *M*, om. *v* || *καὶ PA δὲ v* et si *M* || *λόγος ἐστὶν ἢ ἔσεσθαι v* || 11 *δεησόμεθα P* poterimus *M* || 13 *ἄσκησίς τε* scripsi: *τε ἄσκ. Pv* || 15 *οἱ πολλοὶ καλῶς P καλ. οἱ π. v* mihi multi bene *M* || 17 *γενέσθαι δύνασθαι P γιγνόμενον ἰδέσθαι v γιγνόμενον γίνεσθαι A* posse fieri *M* || 19 post *προμεμαθηκότων* add. *καὶ προεγνωκότων P*, om. *vM* || 23 *μεγάλα P* || 25 *Περὶ πυρῶν* add. *P* || vocabula *Εἰκότως μοι δοκοῦσιν οἱ πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν* post *πλείστοις* transpos. *P* || 27 *πολυχρηστότατόν* scripsi: *πολυχρησιμώτατον καὶ πολυχρηστότατόν v πολυχρησιμώτατον P* (omissis *καὶ πολυχρηστότατον* verbis)

ἅπασι καὶ τῶν βαρβάρων τοῖς πλείστοις. εἰσὶ δ' αὐτῶν 481
τροφιμώτατοι μὲν οἱ πυκνὴν καὶ πεπιλημένην ἔχοντες ὅλην
ἑαυτῶν τὴν οὐσίαν, ὡς μόλις ὑπὸ τῶν ὀδόντων διαιρεῖσθαι·
πλείστην γὰρ οὗτοι τροφὴν διδόασι τοῖς σώμασιν ἐξ ὄγκου
5 βραχέος, ὥς γ' οἱ ἐναντίοι τούτοις, ῥᾳδίως μὲν ὑπὸ τῶν
ὀδόντων θραυόμενοι, μετὰ δὲ τὴν θραῦσιν ἀραιοὶ καὶ χαῦνοι
φαινόμενοι, βραχεῖαν διδόασι τροφὴν ἐξ ὄγκου πολλοῦ. εἰ
δὲ καὶ στῆσαι βουληθείης ἑκατέρων ἴσον ὄγκον, εὑρήσεις
βαρυτέρους πολλῷ τοὺς πυκνούς. οὗτοι δ' εἰσὶ καὶ τῇ χρόᾳ
10 τῶν χαύνων ξανθότεροι. βασανίζειν δὲ χρὴ τὴν φύσιν
αὐτῶν οὐχ ἁπλῶς ἐπισκοποῦντας τὴν ἔξωθεν ἐπιφάνειαν,
ἀλλὰ καὶ διαιροῦντας καὶ θραύοντας, καθάπερ εἴρηται·
πολλοὶ γὰρ ἔξωθεν ὑπόξανθοί τε καὶ πυκνοὶ φαινόμενοι τὰ
ἔνδον ἑαυτῶν ὤφθησαν ἀραιοί τε καὶ χαῦνοι καὶ λευκοί.
15 πλεῖστον οὖν οὗτοι πίτυρον ἔχουσι, καὶ εἴ τις αὐτῶν ἀλε-
σθέντων ὑποσείσας τὸ λεπτότατον ἄλευρον ἄρτους ἐκ τοῦ
λοιποῦ ποιήσαιτο τοὺς πιτυρίας ὀνομαζομένους, ὀλιγοτρόφων
μὲν αὐτῶν πειράσεται, περίττωμα δ' ἐργαζομένων ἐν τῇ
γαστρὶ πολὺ καὶ διὰ τοῦθ' ὑπερχομένων ῥᾳδίως. ἅμα δὲ
20 καὶ διὰ τὸ ῥυπτικῆς μετέχειν δυνάμεως τὸ πίτυρον εἰκότως 482
ἡ διαχώρησις αὐτῶν γίγνεται ταχεῖα πρὸς τὴν ἔκκρισιν ἐρε-
θιζομένων τῶν ἐντέρων. οἱ δ' ἐναντίοι τούτοις εἰσὶ μὲν
ἀκριβῶς καθαροὶ πλεῖστον ἄγοντες σταθμὸν ἐπ' ὄγκῳ βραχεῖ,
διαχωροῦσι δὲ πάντων τῶν ἄρτων βραδύτατα. θεάσῃ γε
25 μὴν καὶ τὸ σταῖς αὐτῶν γλίσχρον ἱκανῶς, ὡς ἐπὶ πλεῖστον
ἕλκεσθαι μὴ διασπώμενον, ὅπερ ἴδιόν ἐστι γλίσχρου σώματος.
εἰκότως τοίνυν οὗτοι μὲν καὶ ζύμης πλείονος χρῄζουσι καὶ
μαλαχθῆναι δέονται μᾶλλον καὶ οὐκ εὐθὺς μετὰ τὴν ζύμην
ἢ τὴν μάλαξιν ὀπτᾶσθαι· τοῖς πιτυρίαις δ' ἀρκεῖ καὶ ζύμη
30 βραχεῖα καὶ μάλαξις ἀσθενὴς καὶ χρόνος ὀλίγος. οὕτω δὲ

1 εἰσὶ δ' — ὄγκου πολλοῦ exc. Orib. I 1, 6 (t. I p. 5) || 2 πυκνὴν *P* Orib. πυκνοὶ *v* || 3 ἑαυτῶν add. *P* Orib., om. *v* || μόλις *P* Orib. μόγις *v* || 5 ὥς γε add. *P* sicut *M*, om. *v* || 9 καὶ add. *PA*, om. *v* || χροιᾷ *P* || 11 ἐπισκοποῦντα *P* || 12 διαιροῦντα *P* || θραύοντα *P* || 15 οὖν] τε *P* || εἴ τις—ὀνομαζομένους exc. Orib. IV 1, 3 (t. I p. 256) || 16 ὑποσήσας *P* || 20 δυνάμεως *P* οὐσίας *v* abstersiva virtute *M* || 24 βραδύτατα *P* βραδύτερον *v* tardissime *M* || 25 ἱκανῶς γλίσχρον *P* || 27 ζύμης — πρόδηλον exc. Orib. IV 1, 4—6 (t. I p. 256—57) || 28 πάντων ante μᾶλλον add. *v* om. *P* Orib. || 29 ἢ *P* καὶ *v* aut *M* || πιτύροις *P*

καὶ τῆς ὀπτήσεως μακροτέρας μὲν οἱ καθαροί, βραχυτέρας δ᾽ οἱ πιτυρίαι δέονται. τὸ μεταξὺ δὲ τῶν καθαρωτάτων καὶ ῥυπαρωτάτων οὐκ ὀλίγον ἐστὶ πλάτος ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον, ἐνίων μὲν καθαρῶν, ἐνίων δὲ ῥυπαρῶν ὀνομαζομένων καὶ κατ᾽ ἀλήθειαν ὄντων. ἔστι δέ τι καὶ μέσον 5
483 *ἀκριβῶς αὐτῶν εἶδος ἄρτων οἱ αὐτόπυροι προσαγορευόμενοι· συγκομιστοὺς δ᾽ αὐτοὺς ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ τῶν ἰατρῶν. ὅτι μὲν οὖν ἐξ ἀδιακρίτων ἀλεύρων οὗτοι γίγνονται, μὴ διαχωριζομένου τοῦ πιτυρώδους ἀπὸ τοῦ καθαροῦ, πρόδηλον. ἐντεῦθεν γοῦν αὐτοῖς ἔθεντο καὶ τὰς προσηγορίας, αὐτο-* 10 *πύρους μέν, ἐπείπερ ὅλος αὐτὸς ὁ πυρὸς ἀδιακρίτως ἀρτοποιεῖται, συγκομιστοὺς δ᾽, ὅτι συγκομίζεται σκευαζομένων αὐτῶν ἅπαν ἀδιάκριτον τὸ ἄλευρον. ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τούτων ἐν τῷ μέσῳ δοκούντων ἀκριβῶς τετάχθαι τῶν τ᾽ ἐκ τοῦ πιτύρου καὶ τῶν ἄκρως καθαρῶν ἄρτων οὐ σμικρὰ* 15 *διαφορὰ παρὰ τὴν τοῦ πυροῦ φύσιν ἐστίν. ἐκ μὲν γὰρ τῶν πυκνῶν πυρῶν καὶ βαρέων ἀμείνους, ἐκ δὲ τῶν χαύνων τε καὶ κούφων ἄρτοι φαυλότεροι γίγνονται. καὶ παρά γε τοῖς Ῥωμαίοις, ὥσπερ οὖν καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις σχεδὸν ἅπασιν, ὧν ἄρχουσιν, ὁ μὲν καθαρώτατος ἄρτος ὀνομάζεται σιλιγνί-* 20 *της, ὁ δ᾽ ἐφεξῆς αὐτῷ σεμιδαλίτης. ἀλλ᾽ ἡ μὲν σεμίδαλις Ἑλληνικόν τε καὶ παλαιὸν ὄνομά ἐστιν, σίλιγνις δ᾽ οὐχ Ἑλ-*
484 *ληνικὸν μέν, ἑτέρως δ᾽ αὐτὴν ὀνομάζειν οὐκ ἔχω. τροφιμώτατος μὲν οὖν ὁ σιλιγνίτης αὐτῶν, ἐφεξῆς δ᾽ ὁ σεμιδαλίτης, καὶ τρίτος ὁ μέσος τε καὶ συγκομιστός, ὁ καὶ αὐτοπυρίτης·* 25 *ἐφ᾽ ᾧ τέταρτόν ἐστι τὸ τῶν ῥυπαρῶν εἶδος, ὧν ἔσχατος ὁ πιτυρίας, ὃς δὴ καὶ ἀτροφώτατός ἐστι καὶ μάλιστα τῶν ἄλλων ὑπέρχεται κατὰ γαστέρα. πεφθῆναι δ᾽ ἄριστοι τῶν ἄρτων εἰσὶν οἱ μάλιστ᾽ ἐζυμωμένοι καὶ κάλλιστα τετριμμένοι, ἀπὸ συμμέτρου πυρὸς ἐν κλιβάνῳ τὴν ὄπτησιν ἐσχηκότες.* 30 *τὸ μὲν γὰρ πλεῖον πῦρ εὐθὺς ἐν τῇ πρώτῃ προσβολῇ τὴν*

---

3 *καὶ P τε καὶ v* || 4 *μὲν*] *δὲ P* || 6 *ἄρτων* om. Orib., glossema videtur || 7 *συγκομιστοὺς PA συγκομίστους v* || 14 *τῶν ἐν τῷ μέσῳ P* || 15 *ἄρτων*] *ὄντων P* || *μικρὰ P* || 21 *αὐτῷ* scripsi: *αὐτῶν Pv* || *ἀλλ᾽ ἡ μὲν σεμίδαλις* om. *P* || 22 *τε*] *δὲ P* || *ὄνομα ἡ σεμίδαλίς ἐστιν P* || *σιλίγνις v* || 25 vocabula *ὁ καὶ αὐτοπυρίτης* non habet *M*, spuria videntur || 28 *ἄριστοι* post *εἰσὶν* colloc. *P* || 29 *καὶ κάλλιστα τετριμμένοι* om. *M* || 30 *καὶ τὴν ὄπτησιν ἐσχηκότες* post *τετριμμένοι* colloc. *P* et qui assationem habuerunt a commensurato igne in clibano *M*

ἐκτὸς ἐπιφάνειαν περικαῖον ἀποστρακίζει, καὶ συμβαίνει
κατ' ἄμφω μοχθηρὸν γίγνεσθαι τὸν ἄρτον, ὠμὸν μὲν καὶ
ἀκατέργαστον ἔχοντα τὸ ἔνδον, ὑπερωπτημένον δὲ καὶ ξηρὸν
καὶ ὀστρακῶδες τὸ ἔξω· τὸ δ' ἔλαττον τοῦ συμμέτρου πῦρ
5 οὐ κατεργάζεται καλῶς τὸν ἄρτον, ἀλλ' ὠμότερον ἀπολείπει
καὶ μάλιστα τὸ ἔνδον ἅπαν. ὅσοι δ' ἂν ἐν συμμέτρῳ πυρὶ
πλείονι χρόνῳ δι' ὅλων ἑαυτῶν ὁμαλῶς ὀπτηθῶσιν, οὗτοι
καὶ πέττονται κατὰ τὴν γαστέρα κάλλιστα καὶ πρὸς τὰς 485
ἑξῆς ἐνεργείας, ὅσαι μετὰ τὴν πέψιν εἰσίν, ἐπιτηδειότατοι
10 γίγνονται. χείριστοι δὲ δηλονότι τῶν ἄρτων εἰσίν, ὅσοις
οὐδὲν τῶν προειρημένων ὑπάρχει. τῶν δ' ἄκρων ἐν αὐτοῖς
ἀρετῇ τε καὶ κακίᾳ διωρισμένων οὐδέν ἐστι χαλεπὸν αὐτῷ
τινι καὶ χωρὶς ἡμῶν ἐπινοεῖν ἐνίους μὲν τῶν ἄρτων ἐγγὺς
εἶναι τῶν ἀρίστων ἢ χειρίστων, ἐνίους δ' ἀποκεχωρηκέναι
15 πορρωτέρω καί τινας ἄλλους, ὡς εἴρηται, κατὰ τὸ μέσον
ἀμφοῖν τετάχθαι. καθάπερ οὖν ἐπὶ τοῦ μέλιτος ἔμπροσθεν
ἐλέγομεν οὐχ ἁπλῶς ἀποφαίνεσθαι δεῖν ἀγαθὸν ἢ φαῦλον
εἶναι πρὸς ὑγίειαν, ἀλλὰ φλεγματικῇ μὲν φύσει, τουτέστιν
ὑγροτέρᾳ τε καὶ ψυχροτέρᾳ τῆς εὐκράτου, χρήσιμον ὑπάρχειν
20 αὐτὸ κἂν εἰ ψυχροτέρα δὲ μόνον εἴη τις ἄνευ πολλῆς
ὑγρότητος ἢ ὑγροτέρα ἄνευ πολλῆς ψύξεως, οὐ μὴν ταῖς γε
θερμαῖς κράσεσιν οὐδὲ τούτων ἔτι μᾶλλον ταῖς θερμαῖς τε
καὶ ξηραῖς ἁρμόττειν αὐτό, οὕτω καὶ τῶν ἄρτων ἀθλητῇ
μὲν ἐπιτήδειος ὁ μήτε πάνυ καλῶς ὠπτημένος μήτε ζύμην
25 ἔχων πολλήν, ἰδιώτῃ δὲ καὶ πρεσβύτῃ ὁ κάλλιστα μὲν 486
ὠπτημένος ἐν κλιβάνῳ, ζύμης δὲ μετέχων πολλῆς, ὅ γε
μὴν τελέως ἄζυμος οὐδενὶ χρήσιμος. εἰ δὲ καὶ τυροῦ προσ-
λάβοι, καθάπερ ἐν τοῖς ἀγροῖς παρ' ἡμῖν εἰώθασι σκευάζειν
ἑορτάζοντες, οὓς αὐτοὶ προσαγορεύουσιν ἀζύμους, ἑτοίμη
30 βλάβη πᾶσι, κἂν ἰσχυρότατοί τινες ὦσιν τὴν ἕξιν τοῦ
σώματος οἷοίπερ οἱ γενναιότατοι τῶν θεριστῶν τε καὶ τῶν

---

4 post ὀστρακῶδες repet. ἔχοντα v, om. PM || πῦρ] πυρὸς P || 8 τὴν om. P || κάλλιστα] μάλιστα P || 10 δηλονότι post εἰσίν colloc. v || 12 τε καὶ P καὶ v || αὐτῶν PA || 17 ἐλέγομεν P εἰρήκαμεν v || 18 ὑγίειαν scripsi: ὑγείαν Pv || 19 τῆς P τοῦ v || 20 αὐτόν P || κἂν εἰ v καὶ εἰ P et utique si M || 22 τε] γε P || 23 post ἄρτων add. αὐτῶν P || athletae quidem et iuveni idoneus M || 26 ὠπτημένος add. PA, om. v, qui maxime quidem coctus in clibano M || δὲ] τε P || 31 οἷοίπερ scripsi: οἷόνπερ Pv quales quidem M || τε P, om. v

σκαπανέων εἰσίν· οὗτοι γὰρ ὁρῶνται καὶ τῶν βαρέων ἀθλη-
τῶν μᾶλλον πέττοντες τοὺς ἀζύμους ἄρτους ὥσπερ γε καὶ
κρέα βόεια καὶ τράγεια. τί γὰρ ἔτι δεῖ μεμνῆσθαι προβα-
τείων ἢ αἰγείων ἐπὶ τούτοις; ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δὲ καὶ τὰ
τῶν ὄνων ἐσθίουσιν· εἰσὶ δ' οἳ καὶ τὰ τῶν καμήλων· εἰς 5
γὰρ τὴν πέψιν αὐτῶν συντελεῖ μέν τι καὶ τὸ ἔθος, οὐχ
ἥκιστα δὲ καὶ ἡ βραχύτης τῶν προσφερομένων καὶ ἡ τοῦ
σώματος ὅλου κένωσις ἐξ ἀνάγκης ἑπομένη τοῖς δι' ὅλης
ἡμέρας ταλαιπωροῦσι κατὰ τὰς οἰκείας ἐνεργείας. ἀναρπά-
ζουσι γὰρ αἱ κεναὶ σάρκες ἐκ τῆς γαστρὸς οὐ μόνον ἡμί- 10
487 πεπτον ἀλλὰ καὶ παντάπασιν ἄπεπτον ἐνίοτε χυμόν, ὅταν
ἐπὶ σιτίοις πονῶσι· καὶ διὰ τοῦτο νόσους χαλεπωτάτας
ὕστερον οὗτοι νοσοῦσι καὶ πρὸ γήρως ἀποθνήσκουσι. καὶ
ταῦτ' ἀγνοοῦντες οἱ πολλοὶ μακαρίζουσιν αὐτῶν τὴν ἰσχὺν
τοῦ σώματος ὁρῶντες ἐσθίοντάς τε καὶ πέττοντας, ἃ μηδεὶς 15
ἡμῶν δύναται προσενέγκασθαι καὶ πέψαι. ἐπεὶ δὲ καὶ τοῖς
πολλὰ ταλαιπωροῦσιν ὕπνοι βαθύτατοι γίγνονται καὶ τοῦτ'
αὐτοῖς μειζόνως πρὸς τὰς πέψεις συντελεῖ, διὰ τοῦθ' ἧττον
ὑπὸ τῶν μοχθηρῶν ἐδεσμάτων βλάπτονται· εἰ δ' ἀναγ-
κάσαις αὐτοὺς ἀγρυπνῆσαι πλείοσιν ἐφεξῆς νυξίν, αὐτίκα 20
νοσοῦσιν. ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἓν τοῦτο μόνον ἀγαθὸν ἔχουσιν
εἰς πέψιν τῶν μοχθηρῶν ἐδεσμάτων· οἱ δ' ἀθληταὶ τροφὰς
μὲν εὐχυμοτάτας λαμβάνουσιν, ἀλλὰ παχείας τε καὶ γλίσχρας
οἵ γε βαρεῖς αὐτῶν· ὀνομάζουσι δ' οὕτω μάλιστα μὲν τοὺς
παλαιστάς, ἤδη δὲ καὶ τοὺς παγκρατιαστάς τε καὶ πύκτας. 25
ἐπεὶ γὰρ ἡ παρασκευὴ πᾶσα πρὸς τοὺς ἀγῶνας αὐτοῖς ἐστιν,
ἐν οἷς ἐνίοτε δι' ὅλης ἡμέρας παλαίειν ἢ παγκρατιάζειν
488 ἀναγκάζονται, διὰ τοῦτο δέονται καὶ τροφῆς δυσφθάρτου τε
καὶ δυσδιαφορήτου. τοιαύτη δ' ἐστὶν ἡ ἐκ τῶν παχέων καὶ
γλίσχρων χυμῶν· ὁποία μάλιστ' ἐστὶν ἥ τ' ἐκ τῶν χοιρείων 30
κρεῶν καὶ τῶν ὡς εἴρηται σκευαστῶν ἄρτων, οὕσπερ οἱ
νομίμως ἀθλοῦντες ἐσθίουσι μόνοι. καὶ εἴπερ ἰδιώτης

5 post *ὄνων* add. *κρέα v*, om. *P* || 6 *τι* om. *P* || 17 *πολλὰ* scripsi: *πολλοῖς Pv* his qui multum laborant *M* || *ταλαιπωροῦσιν P ταλαιπωρηθεῖσιν v* || *βαθύτατοι P βαρύτεροι v* || *τοῦτ'*] *διὰ τοῦτ' P* || 20 *ἀναγκάσαις P ἀναγκάσεις v* || 23 *ἀλλὰ καὶ P* || *παχείας τε P παχείας A παχεῖς v* || 26 *γὰρ*] *περ P* quoniam enim *M* || 28 *καὶ P*, om. *v* || 29 *ἐκ P*, om. *v* || 30 *ἐκ τῶν*] *τῶν ἐκ P* || 31 *ὅπερ P* quae quidem sola comedunt qui legitime athletizant *M*

ἀγύμναστος ἐν τῇ αὐτῇ τροφῇ διατρίψειε, νοσήσει τάχιστα
νόσημα πληθωρικόν, ὥσπερ γε καὶ εἰ γυμναζόμενος ἄνθρω-
πος ἐπὶ λαχάνοις καὶ χυλῷ πτισάνης διαιτῷτο, καταφθείρειεν
ἂν ἐν τάχει καὶ τρυχώσειε τὸ πᾶν σῶμα. χυμὸς δὲ πλεο-
5 νάζει ἐκ τῶν τοιούτων ἄρτων, οἷς ἔφην χρῆσθαι τοὺς
ἀθλητάς, εἴ τις ἡμῶν τῶν πολλῶν ἐσθίει, παχὺς καὶ ψυχρός,
ὁποῖον ἰδίως ὀνομάζειν εἰθίσμεθα τὸν ὠμόν. ἔστι μὲν οὖν
καὶ ὁ τοῦ φλέγματος χυμὸς ὠμός τε καὶ ψυχρός, ἀλλ' οὐ
παχύς, ὡς ἂν ὑγρότητά τε πολλὴν ἔχων καὶ πνεῦμα φυσῶδες·
10 ὁ δ' ὠμὸς [χυμὸς] ἰδίως ὀνομαζόμενος τοιοῦτός ἐστιν, ὁποῖον
φαίνεται τὸ τοῖς οὔροις ὑφιστάμενον ἐνίοτε πύῳ παραπλή-
σιον. ἀλλὰ δυσῶδες μέν ἐστι καὶ γλίσχρον τὸ πύον, ὁ δ'
ὠμὸς χυμὸς ἔοικεν αὐτῷ κατά τε τὸ πάχος καὶ τὴν χρόαν **489**
μόνον οὔτε δυσώδης ὢν οὔτε γλίσχρος. οὐ μὴν τοῖς γε
15 πυρέττουσιν ἐξ ὠμῶν πλήθους μόνοις ὑφίσταται τοῖς οὔροις,
ὁποῖον εἶπον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑγιαίνουσιν, ὅσοι ταλαιπωροῦντες
σιτία σκληρὰ καὶ δυσκατέργαστα προσφέρονται. περὶ μὲν
οὖν τῶν ἄλλων αὖθις εἰρήσεται, περὶ δὲ τῶν ἄρτων, ἐπειδὴ
περὶ τούτων προὔκειτο πρῶτον διελθεῖν, εἴπωμεν ἤδη πρὸς
20 τοῖς εἰρημένοις καὶ ταῦτα. κάλλιστοι μὲν αὐτῶν εἰσιν οἱ
κλιβανῖται, καθ' ὃν εἴρηται τρόπον ὠπτημένοι τε καὶ προ-
παρεσκευασμένοι πρὸς τὴν ὄπτησιν· ἐφεξῆς δ' αὐτῶν οἱ
ἰπνῖται, τὴν αὐτὴν ἐσχηκότες δηλονότι παρασκευήν· ἐπεὶ δ'
οὐχ ὁμοίως ὀπτῶνται τὰ διὰ βάθους τοῖς κλιβανίταις, διὰ
25 τοῦτ' αὐτῶν ἀπολείπονται. οἱ δ' ἐπὶ τῆς ἐσχάρας ὀπτη-
θέντες ἢ κατὰ θερμὴν τέφραν ἢ τῷ τῆς ἑστίας ὀστράκῳ
καθάπερ κλιβάνῳ κεχρημένοι μοχθηροὶ πάντες εἰσὶν ἀνω-
μάλως διακείμενοι· τὰ μὲν γὰρ ἐκτὸς αὐτῶν ὑπερώπτηται,

---

1 *τῇ αὐτῇ*] *τοσαύτῃ P* tali diaeta usus fuerit *M* || 3 *διαιτοῖτο P* || 5 post *οἷς* add. *δεῖν P* || 6 ante *παχὺς* add. *γίνεται v* om. *P* || 7 *ὠμὸν χυμὸν v* qualem proprie crudum consuevimus nominare *M*, *ὠμόν P* || 8 *ὁ* add. *PA* om. *v* || 9 *φυσῶδες πνεῦμα P* || 10 *χυμὸς* delendum videtur; *M* exhibet: qui autem crudus proprie nominatur || 12 *ἀλλὰ καὶ P* || 13 *χυμὸς* add. *P*, om. *v*, crudus autem humor *M* || 15 *συνίσταται μόνοις P* || 16 *καὶ* add. *P*, om. *v* || *ταλαιπωροῦντες P ταλαιπωρούμενοι v* || 17 *σιτία* om. *M* || 19 *ἡμᾶς* ante *διελθεῖν* add. *v*, om. *PM* || 20 ante *εἰρημένοις* add. *παρ' ἡμῶν v*, om. *PM* || *κάλλιστοι — ὠμά* exc. Orib. I 8, 4 (t. I p. 23) || 27 *πάντες P* Orib. *πάντως v* || 28 *ὑπερώπτηται* Orib. *ὑπεροπτᾶται Pv* superassata sunt *M*

τὰ δὲ διὰ βάθους ἐστὶν ὠμά. τοῖς δ' ἐγκρυφίαις ὀνομαζομένοις ἀπὸ τοῦ κατὰ τὴν τέφραν ἐγκρυβέντας ὀπτᾶσθαι
490 προσδίδωσί τι καὶ ἡ τέφρα μοχθηρόν· ὥστε κινδυνεύουσιν οὗτοι ἁπάντων ἄρτων εἶναι χείριστοι κατά γε τὴν τῆς ὀπτήσεως ἰδέαν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ὡσαύτως προϋπάρχουσιν. δεῖ γὰρ ἑκάστοτε περὶ τῶν προκειμένων ἀκούειν 5 οὕτως, ὡς κατ' ἐκεῖνα μόνον ἐξηλλαγμένων τῶν παραβαλλομένων ἀλλήλοις· ὡς εἴ γε κατὰ πολλοὺς τρόπους διαφέροντα παραβάλλοιτο, τὰ καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἰδίᾳ λελεγμένα πάνθ' ἕξουσιν ἠθροισμένα. περὶ μὲν οὖν τῆς κατ' ἄρτους 10 διαφορᾶς αὐτάρκως εἴρηται.

Cap. III. *Περὶ δὲ τῶν ἄλλων πεμμάτων*, ὅσα σκευάζουσιν ἐξ ἀλεύρου πυρίνου, καιρὸς ἂν εἴη λέγειν. οἱ μὲν οὖν ταγηνῖται παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ὀνομαζόμενοι, παρ' ἡμῖν δὲ τοῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἕλλησι τηγανῖται σκευάζονται δι' 15 ἐλαίου μόνου. βάλλεται δὲ τὸ μὲν ἔλαιον [μόνον] εἰς τήγανον ἐπικείμενον ἀκάπνῳ πυρί, καταχεῖται δ' αὐτῷ θερμανθέντι τὸ τῶν πυρῶν ἄλευρον ὕδατι δεδευμένον πολλῷ. διὰ ταχέων
491 οὖν ἑψόμενον ἐν τῷ ἐλαίῳ συνίσταται καὶ παχύνεται παραπλησίως ἁπαλῷ τυρῷ τῷ κατὰ τοὺς ταλάρους πηγνυμένῳ. 20 τηνικαῦτα δ' ἤδη καὶ στρέφουσιν οἱ σκευάζοντες αὐτό, τὴν μὲν ἄνωθεν ἐπιφάνειαν ἐργαζόμενοι κάτωθεν, ὡς ὁμιλεῖν τῷ τηγάνῳ, τὸ δ' αὐτάρκως ἡψημένον, ὃ κάτωθεν ἦν πρότερον, εἰς ὕψος ἀνάγοντες, ὡς ἐπιπολῆς εἶναι, κἀπειδὰν ἤδη καὶ τὸ κάτω παγῇ, στρέφουσιν αὖθις αὐτὸ δίς που καὶ 25 τρίς, ἄχριπερ ἂν ὅλον ὁμαλῶς αὐτοῖς ἡψῆσθαι δόξῃ. εὔδηλον οὖν, ὅτι παχύχυμόν τε τοῦτ' ἔστι καὶ σταλτικὸν γαστρὸς καὶ χυμῶν ὠμῶν γεννητικόν. διὸ καί τινες αὐτῷ μιγνύουσι μέλιτος, εἰσὶ δ' οἳ καὶ τῶν θαλαττίων ἁλῶν. εἴη δ' ἂν ἤδη τοῦτό γε πλακοῦντός τι γένος ἢ εἶδος ἢ ὅπως 30

---

2 *ὡς ἀπὸ PA* || 3 *προδίδωσι P* || 5 post *ὡσαύτως* add. *καὶ v*, om. *P* || 7 *ἐκεῖνο P* || 9 *παραβάλλοιτο* scripsi: *παραβάλλοι P παραβάλληται v* si.. comparentur *M* || 10 *ἔχουσιν P*; locus non integer esse videtur || 12 *Περὶ πεμμάτων* add. *P περὶ πεμμάτων ἤτοι πυρίνου* add. *A* || 13 *οἱ μὲν — πάντα* exc. Orib. I, 7 (t. I p. 18) || 16 *μόνον* om. Orib., non exhibet *M* || 19 *ἐν P* Orib. *αὐτῷ v* || 21 *δ' ἤδη*] *δὴ P* || *αὐτὸ* post *στρέφουσιν* colloc. *v* || ante *τὴν μὲν* add. *αὐτοῦ v* || 23 *ἡψημένον* em. Daremberg *ἑψημένον Pv* || 26 *ἡψῆσθαι* em. Daremberg || 29 *θαλασσίων Pv*

ἂν ὀνομάζειν ἐθέλῃς, ὥσπερ γε καὶ ἄλλα πολλὰ πλακούντων
εἴδη συντιθέασιν αὐτοσχεδίως οἵ τε κατ' ἀγρὸν ἄνθρωποι
καὶ τῶν κατὰ πόλιν οἱ πενέστατοι. τοιγαροῦν καὶ ὅσα διὰ
κλιβάνου τῶν ἀζύμων πεμμάτων ὀπτῶσιν, εἶτ' ἀφελόντες
5 ἐμβάλλουσιν εὐθέως εἰς μέλι θερμόν, ὡς δέξασθαι δι' ὅλων
ἑαυτῶν αὐτό, καὶ ταῦτα πλακοῦντός τι γένος ἐστὶ καὶ τὰ **492**
διὰ τῶν ἰτρίων σκευαζόμενα μετὰ μέλιτος πάντα.

Cap. IV. *Διττὸν δὲ τῶν ἰτρίων τὸ εἶδος, ἄμεινον μέν,
ὃ καλοῦσι ῥυήματα, φαυλότερον δὲ τὰ λάγανα. πάντ' οὖν,
10 ὅσα διὰ τούτων τε καὶ σεμιδάλεως συντίθεται, παχύχυμά
τ' ἐστὶ καὶ βραδυπόρα καὶ τῶν καθ' ἧπαρ διεξόδων τῆς
τροφῆς ἐμφρακτικὰ καὶ σπληνὸς ἀσθενοῦς αὐξητικὰ καὶ
λίθων ἐν νεφροῖς γεννητικά, τρόφιμα δ' ἱκανῶς, εἰ πεφθείη
τε καὶ καλῶς αἱματωθείη. τὰ δὲ σὺν μέλιτι σκευαζόμενα
15 μικτῆς γίγνεται δυνάμεως, ὡς ἂν τοῦ μέλιτος αὐτοῦ λεπτὸν
ἔχοντος χυμὸν ὅσοις τ' ἂν ὁμιλήσῃ καὶ ταῦτα λεπτύνοντος.
εἰκότως οὖν ὅσα μέλιτός τε πλεῖον ἐν τῇ σκευασίᾳ προσεί-
ληφε καὶ τὴν ἕψησιν ἔσχηκε μακροτέραν, ἧττόν τ' ἐστὶ
βραδυπόρα καὶ χυμὸν γεννᾷ μικτὸν ἐκ λεπτοῦ τε καὶ παχέος,
20 ἥπατι δὲ καὶ νεφροῖς καὶ σπληνί, τοῖς μὲν ὑγιεινοῖς ἀμείνω
τῶν χωρὶς μέλιτος σκευασθέντων, ἐμφράξεως δ' ἀρχὴν **493**
ἔχουσιν ἢ φλεγμαίνουσιν ἢ σκιῤῥουμένοις οὐδὲν ἧττον ἐκεί-
νων, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ μᾶλλον βλαβερά, καὶ πολὺ μάλιστα
πάντων, ὧν γλίσχρον ἱκανῶς ἐστι τὸ ἄλευρον.* ὁ γὰρ ἐξ
25 αὐτῶν χυμὸς οὐ μόνον ἰσχόμενος ἰέναι πρόσω διὰ πάχος
κωλύεται, ἀλλὰ καὶ περιπλαττόμενος ἔνδοθεν τοῖς στενοῖς
πέρασι τῶν ἀγγείων ἐμφράττεται δυσαπολύτως. καὶ βάρους
γε τὸ βλαβὲν οὕτω σπλάγχνον αἴσθησίν τιν' ἐργάζεται τοῖς
πάσχουσι τῆς ἐκ τῶν λεπτυνόντων ἐδεσμάτων τε καὶ πομά-
30 των ἐπικουρίας δεόμενον. εἴρηται δ' ἑτέρωθι καθ' ἓν
γράμμα περὶ τῆς λεπτυνούσης διαίτης. *θώρακά γε μὴν*

1 *ἐθέλῃς P ἐθέλεις A ἐθέλοις v* || *γε P* Orib., om. *v* || *πολλὰ P τινα v* alia multa talia *M ἄλλα τοιαῦτα* Orib. || 3 *καὶ γὰρ οὖν* Orib. || 8 *Διττὸν — ἄλευρον* exc. Orib. I 7, 4 (t. I p. 20) || 9 *ῥύμματα P* Orib. || *φαυλότερον* Orib. *φαυλότερα Pv* || *λάχανα PA* || 17 *πλείονος P* || 19 *χυμὸν γεννᾷ μικτὸν P μικτὸν χ. γ. v* || 20 *ἀμείνω τε καὶ τῶν P* || 23 *πολὺ P* Orib. *πολλῷ v* || 24 *γλίσχρων P* || 26 *ἐμπλαττόμενος P* circumplasmatus *M* || *ἐν τοῖς P* || 28 *τινα* add. *P*, om. *v* || *τοῖς* om. *P* || 31 *θώρακα — σκευασθέντων* exc. Orib. I 7, 5 (t. I p. 21)

οὐδὲν οὐδὲ πνεύμονα βλάπτει τῶν οὕτω σκευασθέντων. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν τὸν παχὺν καὶ γλίσχρον χυμὸν γεννώντων ἐδεσμάτων εἰρήσεται καὶ αὖθις· ὁ δὲ νῦν ἐνεστηκὼς λόγος ἀξιοῖ σε τἄλλα διὰ μνήμης ἔχειν, ἃ μέχρι δεῦρο διῆλθον, καὶ μάλιστα πάντων αὐτῶν ὑπὲρ τῆς τῶν ἄρτων 5 δυνάμεως, ἐπειδὴ διὰ παντὸς αὐτοῖς χρώμεθα. καὶ χεῖρον οὐδὲν ἀναλαβεῖν τὰ κεφάλαια τῶν ἐπ' αὐτοῖς ῥηθέντων.
494 ἄριστος μὲν οὖν ἄρτος εἰς ὑγίειάν ἐστιν ἀνθρώπῳ μήτε νέῳ μήτε γυμναζομένῳ ὁ πλεῖστον μὲν ζύμης ἔχων, πλεῖστον δ' ἁλῶν, ἐπὶ πλεῖστον δ' ὑπὸ τοῦ τεχνίτου πρὶν ὀπτᾶσθαι 10 κατειργασμένος, ὠπτημένος δ' ἐν κλιβάνῳ συμμέτρως θερμῷ, καθάπερ πρόσθεν εἴρηταί μοι. κρίσις μὲν οὖν τοῦ πλείστου κατὰ τὴν ζύμην τε καὶ τοὺς ἅλας ἡ γεῦσις ἔστω σοι· τὸ γὰρ ἤδη λυποῦν ἐν τῇ τούτων πλείονι μίξει μοχθηρόν. εἰς ὅσον οὖν ἡ γεῦσις οὐδέπω γνωρίζει τὴν ἐκ τῆς μίξεως 15 ἀηδίαν, εἰς τοσοῦτον βέλτιόν ἐστιν αὐξάνειν αὐτῶν τὸ πλῆθος.

Cap. V. Ὅσοι δὲ τὸν πλυτὸν ἄρτον ἐπενόησαν σκευάζειν, ἀτροφώτερον μὲν εὗρον ἔδεσμα, πεφευγὸς δ' ὡς οἷόν τε μάλιστα τὴν ἐκ τῆς ἐμφράξεως βλάβην. ἥκιστα γὰρ ὁ 20 ἄρτος οὗτος ἔχει τὸ παχὺ καὶ γλίσχρον ἀερωδέστερος ἀντὶ γεωδεστέρου γεγονώς. ὁρᾶται δ' ἡ κουφότης αὐτοῦ διά τε τοῦ σταθμοῦ κἀκ τοῦ μὴ δύεσθαι καθ' ὕδατος, ἀλλ' ἐποχεῖσθαι τρόπον φελλοῦ. ἑψόντων δὲ παρ' ἡμῖν ἐν τοῖς ἀγροῖς πολλῶν ἄλευρον πυροῦ μετὰ γάλακτος ἰστέον καὶ 25
495 τοῦτο τὸ ἔδεσμα τῶν ἐμπλαττόντων ὑπάρχον. ὥσπερ οὖν εὔχυμά τε καὶ τρόφιμα πάντ' ἐστὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἐδεσμάτων, οὕτω βλάπτει τοὺς διηνεκῶς αὐτοῖς χρωμένους ἐμφράξεις τε ποιούμενα καθ' ἧπαρ καὶ λίθους ἐν νεφροῖς γεννῶντα.

---

1 *οὐδὲν* post *σκευασθέντων* colloc. *P* || 5 *διῆλθε PA* || 6 *ἐπειδὴ P ἐπεὶ v* || *χεῖρόν γε v* || 8 *ἄριστος — μοχθηρόν* exc. Orib. I 8 (t. I p. 22) || *ἐστιν* post *οὖν* colloc. *v* || 9 *πλείστης μὲν P* || *πλείστων δὲ P* || 10 *πρὶν πλάσασθαι καὶ ὀπτᾶσθαι v* || 11 *δ'*] *δὲ P τε v* || 12 *καθάπερ P καθότι v* || *μοι* add. *P*, om. *v* || *τοῦ πλείστου*] *ἐστι τοῦ P πλείστου* om. *A* || 13 *τε καὶ P καὶ v* || 18 *Ὅσοι — φελλοῦ* exc. Orib. I 8, 3 (t. I p. 22) || 21 *ὡς* ante *ἀερωδέστερος* add. *v*, om. *PM* || 24 *τρόπον P τρόπῳ v* || *ἑψόντων — γεννῶντα* exc. Orib. I 7, 6 (t. I p. 21) || 25 *πολλῶν P* Orib. *πολὺ v* || *πυρῶν P* || 26 *ὑπάρχον P ὑπάρχειν v;* Orib. codd. quinque praestant *ὑπάρχον*, Daremberg recepit *ὑπάρχειν*.

τοῦ μὲν γὰρ ὠμοῦ χυμοῦ προσλαβόντος τὸ γλίσχρον, ὅταν
αἱ κατὰ τοὺς νεφροὺς διέξοδοι στενότεραί τισιν ὑπάρχωσι
φύσει, χρονίζον αὐτόθι τὸ παχύτατόν τε καὶ γλισχρότατον
ἕτοιμόν ἐστι γεννῆσαι πῶρον, ὁποῖος τοῖς ἀγγείοις, ἐν οἷς
5 τὸ ὕδωρ θερμαίνομεν, ἐπιτρέφεται, καὶ τοῖς λίθοις περι-
πήγνυται κατὰ πολλὰ τῶν αὐτοφυῶν ὑδάτων θερμῶν. συν-
τελεῖ δ' εἰς τοῦτο μάλιστα καὶ ἡ τῶν νεφρῶν αὐτῶν κρᾶσις,
ὅταν οἷον πυρῶδές τε καὶ δριμὺ τὸ κατ' αὐτοὺς ᾖ θερμόν.
ἐκ τούτου δὲ τοῦ γένους εἰσὶ καὶ οἱ τοῖς ἀρθριτικοῖς γεν-
10 νώμενοι πῶροι. ῥεῖ γὰρ ἀεὶ τὸ περιττεῦον ἐν τῷ σώματι
πᾶν εἰς τοὺς ἀσθενεστάτους τόπους ἐργάζεταί τ' ἐν αὐτοῖς
πάθη κατὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν. εἰρήσεται δ' αὖθις ἐν τῷ
περὶ γάλακτος λόγῳ περὶ πάσης αὐτοῦ τῆς χρήσεως, ὥσπερ
γε καὶ περὶ τῶν παχυνόντων ἐδεσμάτων, ἐπειδὴ καὶ ἄλλ' 496
15 ἄττα τῆς τοιαύτης ἐστὶ δυνάμεως.

Cap. VI. *Τοῦ γένους τῶν πυρῶν ἐστιν ὁ χόνδρος
ἱκανῶς τρόφιμόν τε καὶ γλίσχρον ἔχων χυμόν, ἐάν τ' ἐν
ὕδατι μόνον ἑψηθεὶς λαμβάνηται δι' οἰνομέλιτος ἢ οἴνου
γλυκέος ἢ καὶ στύφοντος — ἴδιος γὰρ ἑκάστου καιρὸς τῆς
20 χρήσεως — ἐάν τε τορυνηθεὶς μετ' ἐλαίου καὶ ἁλῶν. ἐμ-
βάλλεται δέ ποτε καὶ ὄξους αὐτῷ. καὶ καλοῦσιν οἱ ἰατροὶ
τοῦ παρασκευασθέντος οὕτω χόνδρου πτισάνης γεγονέναι
τὴν ἄρτυσιν.* ἔνιοι δ' ἐκ χόνδρου πτισάνης τεθρέφθαι φασὶ

---

2 τισιν ὑπάρχωσι P ὧσί τισιν ὑπάρχουσαι v strictiores quibusdam inextiterint natura M || 3 χρονίζει δ' αὐτόθι P || τὸ om. P || γλισχρότατον P γλίσχρον v || 4 γενέσθαι P || πῶρος τῶν ἀγγείων ὁποῖος P || ἐν οἷς P οἷς v || 5 θερμαινόμενον PA in quibus aquam calefacimus M || 9 γεννώμενοι P γενόμενοι v qui in arthriticis generantur pori || 10 ῥεῖ post πᾶν colloc. P || ἀεὶ γὰρ P || 11 τ'] δὲ P || 12 πάθη P πάθος v efficit autem in ipsis passiones secundum ipsius naturam M || 14 ἄλλ' ἄττα scripsi: ἄλλα τα P ἄλλα τινα v || 16 Τοῦ γένους — ἄρτυσιν exc. Orib. I4 (t. I p. 16) || 17 τρόφιμος P τρόφιμόν v sufficienter nutritivum et viscosum habens M || 18 ἑψηθεὶς P Orib. ἑψηθὲν v || 19 ἑκάστου P Orib. ἕκαστος v || 20 τορυνηθεὶς Orib. τορυνωθεὶς P τορυνηθὲν v || 21 ὄξους P Orib. ὄξος v et aliquid aceti M || 22 τοῦ παρασκευασθέντος οὕτω χόνδρου P Orib. τὸν κατασκευασθέντα τοῦτον χόνδρον v καὶ λέγουσιν οἱ ἰατροὶ τοῦ π. οὗ. χόνδρου πτισανιστὶ γεγονέναι τ. ἀ. (préparé à la ptisane) emend. Daremberg; cf. Wellmann, die Fragmente der sikelischen Ärzte Akron, Philistion und des Diokles von Karystos S. 165 || 23 χονδροπτισάνης Wellmann

τὸν κάμνοντα. τῶν παλαιῶν δ' ἔνιοι καθάπερ Διοκλῆς
καὶ Φυλότιμος ὀνομάζουσι πτισάνην πυρίνην τὸν οὕτως
ἐσκευασμένον χόνδρον. διὰ τοῦτο καὶ τοὔνομ' αὐτοῦ σπάνιόν
ἐστι παρὰ τοῖς παλαιοῖς ὥσπερ καὶ τὸ τοῦ σιτανίου· τῇ
γὰρ κοινῇ προσηγορίᾳ τῶν πυρῶν ὀνομάζουσιν αὐτόν. 5
εἴρηται δ' ἐν τῷ περὶ διαίτης Ἱπποκράτους, τοὺς ἐκ τοῦ
χόνδρου κατασκευαζομένους ἄρτους τροφιμωτάτους μὲν εἶναι,
διαχωρεῖν δ' ἧττον· εἴρηται δὲ καί, ὅτι σεμίδαλις καὶ χόν-
497 δρος ἑφθὸς ἰσχυρὰ καὶ τρόφιμα. φυλάττεσθαι τοίνυν προσ-
ήκει καὶ τούτου τὴν πολλὴν χρῆσιν, οἷς εὐέμφρακτόν ἐστι 10
τὸ ἧπαρ ἢ οἱ νεφροὶ πρὸς τὸ γεννῆσαι λίθους ἐπιτήδειοι,
μάλιστα δὲ προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς σκευαζομένοις ῥοφή-
μασιν ἐκ τοῦ καλουμένου πλυτοῦ χόνδρου. χυλὸς μὲν γὰρ
ἐστιν οὗτος αὐτοῦ μεμιγμένος ὕδατι, πλείστης δ' ἑψήσεως
δεόμενος ἐξαπατᾷ μὲν τοὺς σκευάζοντας ὡς αὐτάρκως 15
ἡψημένος, οὐ μικρῶς δὲ βλάπτει τοὺς νοσοῦντας, οἷσπερ
δὴ καὶ παρασκευάζουσιν αὐτόν· ἐν τάχει γὰρ συνίσταται
καὶ παχύνεται διὰ τὸ κολλώδης εἶναι. χρὴ τοίνυν ὕδατι
πολλῷ μιγνύντας ἐπ' ἀνθράκων ἕψειν ἐπὶ πλεῖστον, ἀνήθῳ
κινοῦντας, ἄχρις ἂν ἀκριβῶς ἑψηθῇ, τηνικαῦτα δ' ἐπεμ- 20
βάλλειν ἤδη καὶ τῶν ἁλῶν. τὸ δ' ἔλαιον, εἰ καὶ κατ' ἀρχὰς
εὐθέως ἐπιμίξαις, οὐδὲν βλάψεις. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐν
παρέργῳ λελέχθω θεραπευτικῇ προσῆκον, οὐ τῇ νῦν ἐνε-
στώσῃ πραγματείᾳ. τοῖς δ' ὑγιαίνουσιν, ὅταν ποτὲ διὰ
δῆξιν σφοδρὰν γαστρὸς ἢ χολωδῶν πολλῶν διέξοδον ἤ τι 25
τοιοῦτον δεηθῶσι ῥοφήματος, ἕψοντας ἄχρι πλείστου τὸν

---

2 *Φιλότιμος Pv* || 3 *τοὔνομα P τὸ ὄνομα v* || 4 *σιταρίου P* || 5 *τῶν πυρῶν P τὸν πυρὸν v* communi enim appellatione frumenti nominant ipsum *M* || *αὐτοὺς P* || 6 Hipp. de victus ratione II 42 (VI 540 L. I 676 K.) || 7 *σκευαζομένους P* || 8 *καὶ* addidi: dictum est autem et *M* || 9 *ἑφθὸς*] *εὐθὺς P;* cf. Hipp. l. l. (VI 542 L.) || *τοίνυν P τε τοίνυν v* || 10 post *χρῆσιν* add. *καὶ τοῦτο v* || *εὐέφρακτον P* || 11 *οἱ P*, om. *v* || 12 *δὲ χρὴ P δὲ v* || *προσέχειν — βλάψεις* exc. Orib. IV 1, 12 (t. I p. 258) || 16 *ἑψημένος Pv* || 18 *κολλώδης P* Orib. *κολλῶδες v* || 19 *ἀνήθῳ P* Orib., om. *v* coquere ad plurimum assidue *(συνεχῶς?)* moventes *M* || 21 *ἀρχὰς P* Orib. *ἀρχὴν v* || 22 *βλάψεις P* Orib. *βλάπτει v* nihil laedes *M* || 23 *τῇ νῦν ἐνεστώσῃ πραγματείᾳ P τῇ νῦν ἐνεστῶτι πράγματι* (sic) *A τῷ ν. ἐνεστῶτι πράγματι v* || 24 *τοῖς δ' ὑγιαίνουσιν — χόνδρῳ* exc. Orib. IV 1, 14 (t. I p. 259) || *διὰ P* Orib. *κατὰ v* || 26 *δεηθῶμεν P*

χόνδρον, ὡς γενέσθαι τακερόν, εἶτα τορυνήσαντας, ὡς ὁμοιωθῆναι πτισάνης χυλῷ διηθημένῳ, τηνικαῦτα διδόναι ῥοφεῖν. ἡ δ' ἄρτυσις ἡ αὐτὴ τῷ πλυτῷ γίγνεται χόνδρῳ.

Cap. VII. *Περὶ πυρῶν ἡψημένων ἐν ὕδατι.* *Εἰ μὴ*
5 *καὶ αὐτὸς ἔφαγόν ποτε πυροὺς οὕτως ἡψημένους, οὐκ ἂν ἤλπισά τινα χρείαν γενέσθαι τῆς ἐδωδῆς αὐτῶν. οὔτε γὰρ ἐν λιμῷ τις ἐπὶ τοιαύτην ἂν ἀφίκοιτο χρῆσιν, ἐνόν, εἴπερ εὐπορεῖ πυρῶν, ἄρτους ἐξ αὐτῶν ποιήσασθαι, παρὰ δεῖπνον δέ, καθάπερ ἐρεβίνθους ἐφθούς τε καὶ φρυκτοὺς ἐσθίουσιν*
10 *ἐν χρείᾳ τῶν καλουμένων τραγημάτων ἄλλα τέ τινα σπέρματα τὸν αὐτὸν τρόπον σκευάζοντες, οὕτως οὐδεὶς προσφέρεται πυροὺς ἐφθούς. διὰ ταῦτα μὲν οὖν οὐδ' ἂν ἤλπισά τινα πυροὺς ἐφθοὺς ἐδηδοκέναι. ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτὸς ἐγώ, πορευθείς ποτ' εἰς ἀγρὸν οὐκ ἐγγὺς τῆς πόλεως ὄντα μετὰ*
15 *δυοῖν μειρακίων τὴν αὐτὴν ἡλικίαν ἀγόντων ἐμοί, κατέλαβον ἤδη δεδειπνηκότας τοὺς ἀγροίκους καὶ μελλούσας ἀρτοποιεῖσθαι τὰς γυναῖκας — ἠπόρουν γὰρ ἄρτου —, παραχρῆμά τις αὐτῶν ἐμβαλὼν εἰς χύτραν πυροὺς ἥψησεν, εἶθ' ἡδύνας* **499** *ἁλσὶ μετρίοις ἐσθίειν ἡμᾶς ἠξίωσεν. ἐμέλλομεν δ' ὡς τὸ*
20 *εἰκὸς ἑτοίμως αὐτὸ ποιήσειν ὡδοιπορηκότες τε καὶ πεινῶντες. ἐφάγομέν τ' οὖν αὐτῶν δαψιλῶς ᾐσθανόμεθά τε κατὰ τὴν γαστέρα βάρους, ὡς δοκεῖν ἐγκεῖσθαι πηλὸν αὐτῇ. καὶ κατὰ τὴν ὑστεραίαν ἠπεπτηκότες ἀνόρεκτοί τε δι' ὅλης ἡμέρας ἦμεν, ὡς μηδὲν δύνασθαι προσενέγκασθαι, καὶ πνεύματος*
25 *φυσώδους μεστοὶ κεφαλαλγεῖς τε καὶ βλέποντες ἀχλυῶδες, οὐδὲ γὰρ ὑπεχώρει τι κάτω, ὃ μόνον ἐστὶν ἄκος ἐπὶ ταῖς ἀπεψίαις. ἠρώτων οὖν τοὺς ἀγροίκους, εἰ καὶ αὐτοί ποτε πυρὸν ἐφθὸν ἔφαγον, ὅπως διετέθησαν. οἱ δὲ καὶ πολλάκις*

---

1 post *τορυνήσαντας* add. *εἶτα ταράξαντας v*, om. *P* Orib. || 2 *διηθοῦντας P* || 3 *ῥοφεῖν P* Orib. *ῥοφήν v* || 4 *ἑψημένων P ἑψομένων A* || 5 *οὕτως P ἐν ὕδατι v* frumentum sic elixum *M* || *ἑψημένους Pv* || 6 *χρείαν τινὰ P* || 7 *χρῆσιν v χρείαν P* || 8 *εὐπορία P* || *καθάπερ δὲ παρὰ δεῖπνον P* || 10 *τῶν* repet. ante *τραγημάτων P* || *ἄλλα τε*] *καὶ ἄλλα P* || 12 *πυροὺς ἐφθοὺς P πυρὸν ἐφθὸν v*, item paulo infra || 15 *μειρακίων P μειρακίοιν v* || 17 *ἠπόρουν γὰρ*] *ἀποροῦντες P* || 18 *ἕψησεν P* || 19 *ἠξίωσεν*] *ἐκέλευσεν P* || 20 *ἑτοίμως* add. *P*, om. *v* prompte id facere *M* || 21 *αὐτὸν P* || 23 *τε* add. *P*, om. *v* || 24 *ἡμέρας καὶ νυκτὸς P* per totam diem *M* || 26 *ἀπεχώρει P* || *κάτω ἡμῖν P* || *οἷα εἰκός ἐστιν* pro *ὃ μόνον ἐστὶν ἄκος P* || 27 *ἠρώτουν A* || 28 *ὅπως τε PA*

ἐδηδοκέναι κατὰ τὴν αὐτὴν ἀνάγκην ἔφασαν, ᾗ καὶ τόϑ'
ἡμεῖς συνήχϑημεν, εἶναί τε βαρὺ καὶ δύσπεπτον ἔδεσμα
τοὺς οὕτω σκευασϑέντας πυρούς. ἦν δέ γε τοῦτο καὶ μὴ
πειραϑέντας λογίσασϑαι πρόχειρον. ὅπου γὰρ οὐδὲ τὸ
ἄλευρον αὐτῶν ἐσϑιόμενον, ὡς εἶπον ἔμπροσϑεν, εὔπεπτόν 5
ἐστιν, εἰ μὴ κατεργασϑείη δι' ἁλῶν καὶ ζύμης καὶ φυράσεως
καὶ τρίψεως καὶ κλιβάνου, πῶς οὐκ ἄν τις ἐννοήσειε τοὺς
500 ἀκατεργάστους ἰσχυροτάτους εἶναι; δύναμίν γε μὴν ἔχουσι
μεγάλην, εἰ πεφϑεῖεν, οἱ οὕτω βρωϑέντες πυροὶ καὶ τρέ-
φοντες ἰσχυρῶς τὸ σῶμα καὶ ῥώμην ἐπίσημον παρεχόμενοι 10
τοῖς προσενεγκαμένοις αὐτούς.

Cap. VIII. *Περὶ ἀμύλου.* Ἐκ τῶν πυρῶν τοῦτο
σκευάζεται δύναμιν ἔχον ὁμαλυντικὴν τῶν τετραχυσμένων.
ὑπάρχει δὲ κοινὸν τοῦτο τοὔργον ἁπάσαις ταῖς οὐσίαις, ὅσαι
ξηραὶ κατὰ τὴν σύστασιν οὖσαι μήτε στύψιν ἔχουσι μήτε 15
δριμύτητα μήτ' ἄλλην τινὰ δύναμιν ἐπιφανῆ. καὶ καλοῦσιν
αὐτὰς ἀποίους εἰκότως οὔσας τοιαύτας ὡς πρὸς αἴσϑησιν.
ἔστι δὲ κἀν ταῖς ὑγραῖς οὐσίαις τὸ ὕδωρ τοιοῦτον. παρα-
πλήσιον δ' ἐστὶ τῇ δυνάμει τοῖς πλυτοῖς ἄρτοις τὸ ἄμυλον,
ἐλάττονα δὲ τροφὴν διδὸν τῷ σώματι τῶν ἄρτων τούτων 20
καὶ μὴ ϑερμαίνουσαν, ὥσπερ οὐδ' ἐκεῖνοι, τῶν ἄλλων ἄρτων
ϑερμαινόντων. τοῖς μὲν γὰρ ἐξ ὕδατος ἡψημένοις πυροῖς
οὐδὲ παραβάλλειν αὐτὸ χρή. ϑερμαίνουσί τε σαφῶς καὶ
τρέφουσιν, εἰ πεφϑεῖεν, ἰσχυρῶς, οὖσί τε δυσπέπτοις, ὡς
εἴρηται. 25

501 Cap. IX. *Περὶ κριϑῶν.* Πολλὴ καὶ τούτου τοῦ σπέρ-
ματος ἡ χρεία τοῖς ἀνϑρώποις ἐστὶν οὐ τὴν αὐτὴν ἔχοντος
δύναμιν τοῖς πυροῖς. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ϑερμαίνουσι φανερῶς,

---

2 *συνηνέχϑημεν P συνήχϑημεν v* || *βαρὺ — πυροὺς* exc. Orib. I 4 (t. I p. 16) || 3 *πυροὺς* om. *P* || 4 *πρόχειρον* scripsi: *πρόδηλον Pv* promptum ratiocinari *M* || 5 *εἶπον P εἴπομεν v* ut dixi *M* || 8 *δύναμιν — αὐτοὺς* exc. Orib. I 4 (t. I p. 16) || 12 *Ἐκ — ἐπιφανῆ* exc. Orib. I 6 (t. I p. 17—18) *τῶν P*, om. *v* || 17 *αὐτὰς P* et vocant ipsas *M*, om. *v* || 18 *παραπλήσιον — ϑερμαίνουσαν* exc. Orib. l. l. || 19 *τῇ P* Orib., om. *v* || 20 *τε* pro *δὲ P* || *διδὸν* Orib. minus autem alimenti dans corpori *M* *δίδωσι Pv* et codd. Oribasii quattuor || ante *ἄρτων* add. *ἀπλύτων v*, om. *P* || 21 *ϑερμαῖνον* Orib. || 23 *σαφῶς* ante *ϑερμαίνουσι* colloc. *v* || 24 *οὖσι — εἴρηται* om. *P* || 26 *καὶ πτισάνης* post *κριϑῶν* add. *v*, om. *PA* || 28 *ἐκεῖνοι — ποιησάμενος* exc. Orib. I 10 (t. I p. 25)

τοῦτο δ' οὐ μόνον ἀποκεχώρηκε τοῦ θερμαίνειν, ὥσπερ ἔνια
μεταξὺ τοῦ θερμαίνειν τε καὶ ψύχειν ὄντα, καθάπερ ἄμυλόν
τε καὶ ὁ πλυτὸς ἄρτος, ἀλλὰ καὶ ψυκτικὸν ἔχειν τι φαίνεται
κατὰ πάντας τοὺς τρόπους τῆς χρήσεως, ἐάν τ' ἄρτους τις
5 ἐξ αὐτῶν τύχῃ σκευάσας ἐάν τε πτισάνην ἑψήσας ἐάν τ'
ἄλφιτα ποιησάμενος. ἀποκεχώρηκε δὲ τῆς τῶν πυρῶν
φύσεως καὶ κατὰ τὴν ἰδέαν τῶν χυμῶν, ἣν ἑκάτερον αὐτῶν
ἐργάζεσθαι πέφυκεν. οἱ μὲν γὰρ πυροὶ παχὺν καὶ γλίσχρον,
αἱ δὲ κριθαὶ λεπτὸν καὶ ῥυπτικὸν ἔχοντά τι γεννῶσι χυμόν.
10 οὐδέποτε μὲν οὖν θερμαίνουσι τὸ σῶμα κατ' οὐδένα τρόπον
σκευασίας, ὑγραίνουσι δὲ καὶ ξηραίνουσι διαφόρως σκευα-
σθεῖσαι. τὸ μὲν γὰρ ἄλφιτον ἐκ τῆς φρυγείσης κριθῆς
γενόμενον ἐναργῶς φαίνεται ξηραῖνον. ἡ πτισάνη δ' ὑγραί-
νει, ὅταν γ', ὡς προσήκει, σκευασθῇ, τουτέστιν ὅταν ἐπὶ
15 πλεῖστον ἀνοιδήσασα τύχῃ κατὰ τὴν ἕψησιν, εἶτα μετὰ ταῦτα **502**
διὰ μαλακοῦ πυρὸς ἄχρι πολλοῦ χυλωθεῖσα. μίγνυται δ'
αὐτῇ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὄξος, ὅταν ἀνοιδήσῃ τελέως.
ἑφθῆς δ' ἀκριβῶς γενομένης ἐπεμβάλλειν χρὴ τοὺς ἅλας
λεπτοὺς οὐ πολὺ πρὸ τῆς ἐδωδῆς. ἔλαιον δ' εἰ καὶ κατ'
20 ἀρχὰς εὐθέως ἐμβάλλοις, οὐ βλάψεις τὴν ἕψησιν. οὐ μὴν
ἄλλο τί γε χρὴ μιγνύειν, ὅτι μὴ πράσου βραχύ τι καὶ ἀνή-
θου, καὶ ταῦτ' εὐθὺς ἐν ἀρχῇ. κάκιστα δ' ὁρῶ σκευαζομένην
ὑπὸ πάντων τῶν μαγείρων τὴν πτισάνην· ἐν γὰρ τῇ θυίᾳ
τρίβοντες αὐτὴν ὠμήν, οὐκ ἐπὶ τοῦ πυρὸς ἕψοντες διαλύουσιν.
25 ἐπεμβάλλουσι δέ τινες καὶ ἀμύλου χάριν τοῦ δόξαι διὰ τῆς
ἑψήσεως ἱκανῶς κεχυλῶσθαι. φυσωδεστάτη τ' οὖν εἰκότως
ἡ τοιαύτη γίγνεται καὶ δύσπεπτος ἱκανῶς. ὃ δ' οὐκ εἶπον
ἐν τῇ καλῶς γιγνομένῃ σκευασίᾳ, προσθεῖναί προσήκει.
προδιαβρέξαντας ὕδατι τὴν ὠμὴν πτισάνην ἐπ' ὀλίγον, εἶτ'

---

2 τε καὶ *P* καὶ *v* || ἄμυλος *P* || 4 πάντα τρόπον *P* || ἄρτους τις ἐξ αὐτῶν τύχῃ *P* Orib. ἄ. ἐξ αὐτ. τύχ. τις *v* || 7 τῶν] αὐτῶν *P* || ἡμῖν αὐτῶν *P* || ἡμῖν add. post παχὺν om. *P* || 9 αἱ κριθαὶ δὲ *P* || 13 ἡ πτισάνη — ἐν ἀρχῇ exc. Orib. IV 1, 16 (t. I p. 259) || 15 μετὰ ταῦτα om. *P* deinde post hoc *M* || 16 χυλωθῇ Orib. || 17 post τελέως add. ἢ ὅταν ἐπὶ πλεῖστον ἀνοιδήσασα τύχῃ *P* || 20 ἀρχὰς *P* Orib. ἀρχὴν *v* || 21 τι *P*, om. *v* porri modicum aliquid et anethi *M* || 23 τὴν πτισάνην ὑπὸ τῶν μαγείρων πάντων *v* ab omnibus coquis ptisanam *M* || ἐν τῇ θυίᾳ γὰρ *v* || 26 τε οὖν *P* τε om. *v* || 29 προδιαβρέξαντας — λέμμα exc. Orib. IV 1, 19 (t. I p. 260)

ἐμβαλόντας θυίᾳ, τρίβειν χρὴ διὰ τῶν χειρῶν ἐχουσῶν ἐν
αὑταῖς τι τραχύ, καθάπερ ὁ σπάρτος ὀνομαζόμενός ἐστιν,
ἐξ οὗ πλέκουσιν ὑποδήματα τοῖς ὑποζυγίοις. ὅρος δ' ἔστω
503 τῆς τρίψεως ἀποῤῥύψαι τὸ προσκείμενον λέμμα. πτισσο-
μένης γὰρ τῆς κριθῆς ὁ περικείμενος αὐτῇ χιτὼν λεπτὸς 5
οὐκ ἀποῤῥύπτεται πᾶς. διὰ τοῦτ' οὖν προβρέχεται καὶ τρί-
βεται κατὰ τὴν θυίαν. ἐὰν δὲ μὴ πᾶν ἀποπέσῃ τὸ ἀχυρῶδες,
ἡ ἑψηθεῖσα πτισάνη ῥυπτικωτέρα μὲν γίγνεται, βλάβην
δ' οὐδεμίαν ἑτέραν λαμβάνει. χειρίστη δὲ σκευασία πτισάνης
ἐστιν, ὅταν οἱ μάγειροι τρίψαντες αὐτὴν ὠμὴν ἐν θυίᾳ μεθ' 10
ὕδατος, εἶθ' ἑψήσαντες ἐπ' ὀλίγον ἐμβάλλωσι τὸ καλούμενον
ἕψημά τε καὶ σίραιον· ἔνιοι δὲ καὶ μέλι καὶ κύμινον ἅμα
τούτοις ἐπεμβάλλουσι, κυκεῶνα μᾶλλον ἢ πτισάνην παρα-
σκευάζοντες. ἀλλ' ἥ γε καλῶς σκευασθεῖσα τὰς ὑφ' Ἱππο-
κράτους εἰρημένας παρέχεται χρείας ὑγιαίνουσί τε καὶ νο- 15
σοῦσιν ἀνθρώποις. 'τὸ γὰρ γλίχρασμα, φησίν, αὐτῆς λεῖον
καὶ ξυνεχὲς καὶ προσηνές ἐστι καὶ ὀλισθηρὸν καὶ πλαδαρὸν
μετρίως καὶ ἄδιψον καὶ εὐέκκριτον, εἴ τι καὶ τούτου προσ-
δέοι, καὶ οὔτε στύψιν ἔχον οὔτε ἄραδον κακὸν οὔτε ἀνοι-
δίσκεται ἐν τῇ κοιλίῃ, ἀνῴδηκε γὰρ ἐν τῇ ἑψήσει, ὅσον 20
πλεῖστον ἐπεφύκει διογκοῦσθαι'. ταῦτα τοίνυν ἀρκεῖ περὶ
504 τῆς πτισάνης δυνάμεως εἰρῆσθαι κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν πραγ-
ματείαν οὐ θεραπευτικὴν οὖσαν, ἀλλὰ τὰς δυνάμεις μόνας
τῶν τροφῶν ἐξηγουμένην. ἐν παραδρομῇ δὲ τοῦ λόγου καὶ
χρεῖαί τινες αὐτῶν διδάσκονται. 25

Cap. X. *Καιρὸς οὖν ἤδη μεταβαίνειν ἐπὶ τὸν περὶ
τῶν κριθίνων ἄρτων λόγον, οὓς σκευάζουσιν οἱ ἄνθρωποι
παραπλησίως τοῖς πυρίνοις. εἰσὶ δ' οὐ μόνον τῶν πυρίνων,
ἀλλὰ καὶ τῶν ὀλυρίνων καὶ πολὺ μᾶλλον ἔτι τῶν τιφίνων*

---

1 *ἐμβαλόντας A* Orib. *ἐμβάλλοντας v* || 4 *προσκείμενον* Orib. *προ-κείμενον P περικ. v* propositum lemma *M* || 6 *τε καὶ P* || 7 *ἐάν δὲ — παρασκευάζοντες* exc. Orib. IV 1, 20 (t. I p. 260) || 9 *λαμβάνει* suspectum, *προστρίβεται* Orib.; nocumentum autem nullum aliud accipit *M* || 13 *κυκεῶνα P* Orib. *κυκεῶνά τινα v* sikeonem quandam *M* || *σκευάζον-τες P* || 14 Hipp. de vict. rat. acut. 10 (II 245 L I 113 Kühl.) || 16 *αὐ-τέης P* || 17 *ξυνεχὲς P συνεχὲς v* || 18 *εὐέκκριτόν ἐστι P* || 19 post *κακὸν* add. *καὶ v* || 20 *κοιλίῃ* Hipp. *κοιλίᾳ Pv* || *ὅσον P ὁπόσον v* || 21 *τοίνυν* om. *P* || 22 *τῆς* om. *P* || 26 *οὖν ἤδη P γοῦν v* igitur iam *M* || 28 *εἰσὶ δ' — σώμασι* exc. Orib. I 10, 2 (t. I p. 25)

ψαθυρώτεροι μηδὲν ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντες ὥσπερ ἐκεῖνοι γλίσχρον. εὔδηλον οὖν, ὅτι τροφὴν ὀλίγην παρέχουσι τοῖς σώμασι καὶ μάλισθ', ὅταν ἐκ φαυλοτέρων γένωνται κριθῶν, ἐξ ὧν οὐδὲ τὴν πτισάνην ὁ Ἱπποκράτης ἐκέλευσε σκευάζειν·
5 οὐδὲ γὰρ ἀνιᾶσιν ἐξ ἑαυτῶν πολὺν χυλὸν ἑψόμεναι. κάλλισται δ' εἰσὶν αἱ λευκαὶ μετὰ τὸ πτισθῆναι φαινόμεναι καί τι πυκνότητος ἔχουσαι καὶ βάρους, ὅσον οἷόν τε κριθὰς ἔχειν. ἀμείνους δὲ δηλονότι καὶ τῶν ἰσχνῶν τε καὶ ῥυσῶν αἱ πλήρεις ὅλαι καὶ περιτεταμένην ἔξωθεν ἔχουσαι τὴν
10 περιγραφήν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἁπάντων σπερμάτων κοινὸν ἔστω σοι γνώρισμα, πλὴν εἰ μή τι πάνυ σφόδρα ποτὲ πλείονα τοῦ κατὰ φύσιν ὄγκον ἔχοι ἅμα τῷ μαλακώτερά τε **505** καὶ χαυνότερα γενέσθαι. περιττωματικὴν γὰρ ὑγρότητα ταῦτ' ἔχειν ἴσθι καὶ χείρω τῶν προειρημένων εἶναι. καὶ
15 διὰ τοῦτο μετὰ τὴν συγκομιδὴν οὐ προσῆκεν αὐτοῖς χρῆσθαι, καταθέμενον δ' ἐν τόποις ξηροῖς ἐᾶσαι χρόνῳ πλείονι τὸ μέν τι διαπνεῦσαι τῆς περιττῆς ὑγρότητος, τὸ δέ τι πεφθῆναι, μέχριπερ ἂν ξηραινόμενα προσσταλῇ μετρίως. ἀποῤῥεῖ γὰρ ἁπάντων φυτῶν τε καὶ σπερμάτων καὶ καρπῶν, ἐπειδὰν συγκο-
20 μισθέντα κέηται, πρῶτον μὲν ὅσον ἐν αὐτοῖς ὑδατῶδές τε καὶ λεπτὸν περίττωμα, μετὰ ταῦτα δὲ καὶ αὐτῆς τι τῆς κατὰ φύσιν ὑγρότητος. ἡνίκ' ἂν ξηροτέραν μὲν ἢ προσῆκε τὴν οὐσίαν ἴσχῃ, χείρω γίγνεται τῶν εἰς ἄκρον εὐεξίας ἡκόντων, οὐ μὴν ἤδη γ' ἐστὶ μοχθηρὰ παντάπασιν, ἀλλὰ καὶ χρησι-
25 μώτερα πρὸς ἐνίας διαθέσεις, ὅσαι ξηραίνεσθαι δέονται· τὰ

---

1 *ἑαυτοῖς P* Orib. *αὐτοῖς v* || 2 *τοῖς σώμασι P* Orib. *τῷ σώματι v* || 4 *ὁ Ἱπποκράτης* post *ὧν* colloc. *v* || 5 *ἑαυτῶν P αὐτῶν v* || *κάλλισται — περιγραφήν* exc. Orib. I 1, 7 (t. I p. 6) || 6 *πτισθῆναι*] *ἑψηθῆναι P* || 7 *κριθὰς* Orib. *κριθὴν Pv* hordea *M* || 8 *ῥυσῶν* Orib. *ῥυσσῶν Pv* || 9 *πλήρεις ὅλαι P* Orib. *πλήρη ὅλην v* || *περιτεταμένην P* Orib. *τεταμένην v* || *ἔχουσαι ἔξωθεν P* || 11 *πλὴν — μετρίως* exc. Orib. I 1, 8 (t. I p. 6) || *μή τι* om. Orib. || *πάνυ* om. *P* || *ποτὲ πλέονα P πλείονά π. v* || 12 *ἔχοιεν AP ἔχοι v* Hiatus pausa quae vocatur excusari videtur || *μαλακώτεραι τε κ. χαυνότεραι γίνεσθαι P μαλακώτερά τ. κ. χαυνότερα γεν.* Orib. *μαλακώτερον καὶ χαυνότερον γεν. v* || 16 ante *χρόνῳ* add. *ἐν v*, om. *P* Orib. || 18 *μέχριπερ P* Orib. *μέχρις v* || *προσσταλῇ* scripsi: *προσταλῇ Pv* || 20 *ὅσον ἐστὶν P* || 22 post *ὑγρότητος* add. *καὶ λεπτότητος P* || *ἡνίκ' ἂν P ἡνίκα γὰρ v* quando enim *M* || 23 ante *χείρω* add. *καὶ v*, om. *P* deteriora fiunt *M* || 25 *τὰ δ' — ἔχῃ* exc. Orib. l. l. 9

δ' ἐπὶ πλεῖστον ἀποκείμενα χείρω γίγνεται ταῖς δυνάμεσιν.
ὅρος δὲ καὶ τούτων, ὅταν διαιρούμενα καθάπερ τινὰ λεπτὴν
κόνιν ἐκπίπτουσαν ἔχῃ. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ πάντων ἔστω
506 σοι διὰ μνήμης ἅπαξ εἰρημένα νῦν. ἐμοὶ γὰρ οὐχ ἡδὺ
πολλάκις ὑπὲρ τῶν αὐτῶν λέγειν τὰ αὐτά, πλὴν εἴ ποτε 5
ἀναγκαῖον ἀναμνῆσαι φαίνοιτο τοῦ κεφαλαίου μόνου ψιλοῦ.
περὶ δὲ τῶν ἐκ κριθῆς ἄρτων, ὑπὲρ ὧν ὁ λόγος ἦν, αὖθις
ἀναλαβόντες εἴπωμεν, ὡς κἀν τούτοις εἰσὶ διαφοραί τινες
ἀνάλογον ταῖς ἐπὶ τῶν πυρίνων ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰρημέναις.
ἅπαντες μὲν γὰρ ἀτροφώτεροι πολλῷ τῶν πυρίνων εἰσίν· 10
ἀλλ' οἱ μὲν ἐκ τῶν ἀρίστων κριθῶν ἧττον τοῦτο πεπόν-
θασιν, οἱ δ' ἐκ τῶν χαύνων τε καὶ κούφων ἀνάλογόν εἰσι
τοῖς πιτυρίαις ἄρτοις. ὑπέρχονται δὲ κάτω κατὰ γαστέρα
μάλιστα μὲν οἱ ἐκ τῶν τοιούτων κριθῶν, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ
οἱ ἄλλοι παραβαλλόμενοι τοῖς πυρίνοις. ὅσαι δ' ἄλλαι μεταξὺ 15
τούτων γίγνονται σκευασίαι τῶν κριθίνων ἄρτων, αἱ αὐταὶ
ταῖς ἐπὶ τῶν πυρίνων εἰρημέναις εἰσίν.

Cap. XI. *Περὶ ἀλφίτων.* Ἐκ τῶν νέων κριθῶν
φρυγεισῶν συμμέτρως τὸ κάλλιστον ἄλφιτον γίγνεται· τούτων
δ' ἀποροῦντες ἐνίοτε κἀκ τῶν ἄλλων αὐτὰ σκευάζομεν. 20
507 εὐωδῶν δ' ὄντων ἁπάντων, ὅσα καλῶς ἐσκευάσθη, μάλιστ'
ἐστὶν εὐώδη τὰ ἐκ τῶν ἀρίστων καὶ νέων κριθῶν γιγνόμενα
μὴ πάνυ ξηρὸν ἐχουσῶν τὸν στάχυν. ἐν ἔθει δ' ἐστὶ πολ-
λοῖς τῶν ὑγιαινόντων ἐπιπάττειν αὐτὰ σιραίῳ καὶ οἴνῳ
γλυκεῖ καὶ οἰνομέλιτι κεκραμένοις ἐν ὕδατι καί ποτε καὶ 25
ὕδατι μόνῳ καὶ πίνειν ἐν τῷ θέρει πρὸ δυοῖν ἢ τριῶν
ὡρῶν τοῦ λουτροῦ καί φασιν αἰσθάνεσθαι τοῦ πόματος
ἀδίψου. δι' οἴνου γε μὴν αὐστηροῦ ποθέντα ξηραίνει
γαστέρα. χρῶνται δ' ἀλφίτοις ἔν τισι τῶν ἐθνῶν ἐν ἄρτου
χρείᾳ, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀγρῶν εἶδον ἐν Κύπρῳ, καίτοι 30

---

1 *κείμενα* Orib. || *γίνεται P γίνονται v* || 2 *λεπτὴν κόνιν P κ. λ. v* || 6 *τοῦ] τούτου P* || 9 *ταῖς P τοῖς v* || *εἰρημέναις P εἰρημένοις v* || 10 *πολλῷ* post *εἰσίν* colloc. *v* || 12 *τε* om. *P* || 15 post *πυρίνοις* add. *τὰ δὲ περὶ τῆς ἀρίστης τε καὶ χειρίστης P* || *ὅσαι τε P* || 16 *ἄρτων* om. *P* || 18 *Ἐκ — ἀδίψου* exc. Orib. IV 1, 7 (t. I p. 257) || 21 *εὐόδμων P* || 22 *τε καὶ P* || 23 *ἄσταχυν P* || 24 *ἐπιπάττειν P* Orib. *ἐπιπάττουσιν v* || 25 post *κεκραμένοις* add. *ἐν ὕδατι P*, om. *v* mixtis aqua *M* || 26 *καὶ* ante *πίνειν* om. *v* || *δυοῖν P δύο v*

πλεῖστον γεωργοῦσι σῖτον. οἱ παλαιοὶ δὲ καὶ τοῖς στρατευο-
μένοις ἄλφιτα παρεσκεύαζον. ἀλλ' οὔτι γε νῦν ἔτι τὸ
Ῥωμαίων στρατιωτικὸν ἀλφίτοις χρῆται κατεγνωκὸς αὐτῶν
ἀσθένειαν. ὀλίγην γὰρ τροφὴν δίδωσι τῷ σώματι, τοῖς μὲν
5 ἰδιωτικῶς διακειμένοις καὶ ἀγυμνάστοις αὐτάρκη, τοῖς δ'ὁπω-
σοῦν γυμναζομένοις ἐνδεῆ. γίγνονται δ' ἐξ αὐτῶν ὑγρῷ
φυραθέντων αἱ μᾶζαι, περὶ ὧν ἐφεξῆς ἐροῦμεν, ἐπειδὴ καὶ
Φυλότιμος ἐπὶ πλέον ὑπὲρ αὐτῶν διελθὼν ἐν τῷ πρώτῳ 508
Περὶ τροφῆς ὅμως ἀδιόριστον εἴασε τὸ χρησιμώτατον ἐν
10 αὐταῖς.

Cap. XII. *Περὶ μάζης.* Τὴν δύναμιν ἑκάστου τῶν ἐδεσ-
μάτων ἔνεστί σοι καὶ πρὸ τῆς διωρισμένης πείρας ἐκ τῆς φύσεως
αὐτῶν τεκμήρασθαι. τίνι γὰρ ἀνδρὶ συνετῷ τὸ μὲν ἀκριβῶς
λεπτὸν καὶ λευκὸν καὶ καθαρὸν ἁπάσης πιτυρώδους οὐσίας
15 ἄλευρον οὐκ ἂν ἐνδείξαιτο καὶ κατὰ τὴν γαστέρα θᾶττόν τε
καὶ μᾶλλον ἀλλοιοῦσθαι καὶ διὰ τοῦτο πέττεσθαί τε κάλλιον
ἀναδίδοσθαί τε ῥᾷον ἑτοιμότερόν τε τρέφειν, ὡς ἂν ὅλον
ἐξομοιούμενόν τε καὶ προστιθέμενον τοῖς τρεφομένοις σώ-
μασιν, ὅσον δ' ἐν αὐτῷ πιτυρῶδές τ' ἐστὶν καὶ σκληρόν,
20 ὥσπερ ἐκτὸς φαίνεται μὴ διαλυόμενον ἐν ὕδατι, κατὰ τὸν
αὐτὸν λόγον οὐδ' ἐν τῇ γαστρὶ διαλύεσθαι βρεχόμενον, ἀλλὰ
διαμένειν ὅλον ἀδιαίρετόν τε καὶ ἀκατέργαστον, ὁποῖον
ἐλήφθη; τοῦτ' οὖν οὔτε πέττεσθαι δύναται καλῶς οὔτ' ἀνα-
δίδοσθαι διὰ τὸ μηδὲν ἁρμόττειν ὅλως τοῖς στόμασι τῶν
25 εἰς τὴν γαστέρα τε καὶ ἔντερα καθηκουσῶν φλεβῶν. οἷς
ἐξ ἀνάγκης ἕπεται πλέον μὲν ἀπ' αὐτοῦ γίγνεσθαι τὸ κο- 509
πρῶδες, ὑπιέναι δὲ θᾶττον αὐτῷ τε τῷ διὰ πλῆθος βάρει
καὶ προσέτι τῷ ῥυπτικὴν ἔχειν ποιότητα τὸ πιτυρῶδες
ἅπαν. εὔδηλον οὖν ἐστι τῷ ταῦτ' ἐννοήσαντι, τοσοῦτον
30 ἀπολείπεσθαι μᾶζαν εἰς τροφὴν σώματος ἄρτων κριθίνων,

---

2 οὔτι *P* οὗτοι *v* || ἔτι add. *P*, om. *v* || 4 ὀλίγην — ἐνδεῆ exc. Orib. I 12 (t. I p. 26) || γὰρ] δὲ *P* || τοῖς σώμασι Orib. || 6 γίγνονται — μᾶζαι exc. Orib. IV 1, 10 (t. I p. 258) || ὑγρῷ *P* ὑγρῶν *v* ὕδατι Orib. || 8 Φιλότιμος *Pv* || 9 τροφῆς *P* in quarto de alimento *M* τροφῶν *v* || 10 αὐταῖς *P* αὐτοῖς *v* || 13 τεκμήρασθαι *P* τεκμαίρασθαι *A* τεκμαίρεσθαι *v* || γὰρ οὐκ ἂν ἀνδρὶ *P* || 15 οὐκ ἂν om. *PA* || 19 αὐτῷ *P* αὐτοῖς *v* || τ'] τε *P*, om. *v* || 20 ἐν om. P || 23 δύναται καλῶς *P* κ. δ. *v* || 25 τε om. *P* || 26 πλεῖον *P* || 29 τοσοῦτον — πυρίνων exc. Orib. I 12, 2 (t. I p. 26)

ὅσον οὗτοι πυρίνων. ἐχούσης γὰρ ἤδη φύσει τῆς κριθῆς τὸ πιτυρῶδες οὐκ ὀλίγον ἡ φρυγεῖσα ξηρότερον μὲν καὶ αὐτὸ τοῦτο καὶ δυσθραυστότερον ἴσχει, ξηρότερον δὲ καὶ τὸ τούτου κρεῖττον, ἐξ οὗ τὴν τροφὴν ἐλάμβανε τὸ σῶμα. κατὰ τοῦτ᾽ οὖν ἧττόν τε πέττεται τῶν κριθίνων ἄρτων ἡ 5 *μᾶζα καὶ φύσης μᾶλλον ἐμπίπλησι τὴν γαστέρα καὶ ἢν ἐπὶ πλέον ἐν αὐτῇ μείνῃ, ταραχὴν ἐργάζεται. μᾶλλον δὲ διαχωρεῖ κάτω φυραθεῖσα καὶ τριφθεῖσα μέχρι πλέονος. εἰ δὲ καὶ μέλι προσλάβοι, θᾶττον ἔτι καὶ διὰ τοῦτ᾽ αὐτὸ παρορμήσει τὴν γαστέρα πρὸς ἔκκρισιν. Φυλότιμος μὲν οὖν οἴεται παχὺν* 10 *καὶ κολλώδη καὶ ψυχρὸν ἐξ ἁπάσης μάζης γεννᾶσθαι χυμόν, ὃν αὐτός τε καὶ ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Πραξαγόρας ὑαλώδη καλοῦσι. τὸ δ᾽ οὐχ οὕτως ἔχει, μήτε τὸ γλίσχρον ἐχόντων* **510** *τῶν ἀλφίτων, ὅπερ ἐν χόνδρῳ μάλιστ᾽ ἐστί, μήτε τὸ τρόφιμον. ἐξαπατᾷ δ᾽ αὐτὸν ἡ ἐπὶ πλέον ἐν οἴνῳ γλυκεῖ καὶ σιραίῳ* 15 *φυραθεῖσα χρόνῳ πολλῷ μᾶζα. τριπτὴν δ᾽ αὐτὴν ὀνομάζει καθάπερ Ἀθηναῖοι. τὸ γὰρ ἐκ ταύτης ἀνάλογον τῷ πυρίνῳ σταῖς γενόμενον ὁλκιμόν ἐστι καὶ κολλῶδες ἔκ τε τοῦ μεμαλάχθαι χρόνῳ πλείονι καὶ τοῦ μιχθέντος τοῖς ἀλφίτοις ὑγροῦ παχέος ὄντος. ὥσπερ δὲ τρῖψις πολλὴ μεθ᾽ ὑγροῦ* 20 *παχέος γενομένη γλίσχρον τῇ φαντασίᾳ τὸ τριφθὲν ἄλευρον ἐργάζεται, κἂν ἐκ κέγχρων ᾖ, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὁ χυλὸς τῆς πτισάνης φαίνεται γλίσχρος οὐδὲν ἔχων ἐν ἑαυτῷ κολλῶδες οὐδ᾽ ἐμπλαστικόν, ἀλλὰ ῥυπτικόν τε καὶ τμητικόν, ὡς κἀπὶ τοῦ δέρματος ἡμῶν φαίνεται τὸν ῥύπον ἀφαιρῶν.* 25 *εἰ δὲ καὶ ῥοφῆσαί τινι δοὺς αὐτὸν ὀλίγον ὕστερον ἐμέσαι ποιήσειας, ἀποῤῥύψει τε τὸ περιεχόμενον ἐν τῇ γαστρὶ φλέγμα καὶ συνεκβαλεῖ πᾶν ἅμ᾽ ἑαυτῷ κατὰ τὸν ἔμετον.*

Cap. III. *Περὶ τιφῶν καὶ ὀλυρῶν καὶ ζειῶν. Μνησίθεος μὲν ἐν τῇ τρίτῃ τάξει τίθεται τὰς τίφας ἐπὶ πυροῖς* 30

---

1 *φύσει* post *κριθῆς* colloc. *v* || 5 *τοῦτο γοῦν P* || *ἧττόν — ἔκκρισιν* exc. Orib. I 12, 2. 3. (t. I p. 26) || *ἧττόν τε P τε* om. *v* || 6 *φύσης P φύσῃ v* || *ἢν P εἰ v* Orib. || 7 *μείνῃ* scripsi: *μείνειε P μένοι v* Orib. *μένῃ A* || 9 *τοῦτ᾽ αὐτὸ P* propter hoc ipsum *M αὐτὸ* om. *v* || 10 *Φιλότιμος Pv* || *μὲν οὖν P οὖν v* || 18 *σταῖς P σταιτὶ v* || *γενόμενον P γιγνόμενον v* || *τε* om. *P* || 19 *πλέονι P* || 23 *ἑαυτῷ P αὐτῷ v* || 25 *κἀπὶ P καὶ ἐπὶ v* || *ἀφαιρῶν P καθαίρων v* auferens *M* || 27 *ἐν τῇ γαστρὶ* post *τὸ* colloc. *P* || 28 *πᾶν ἅμ᾽ ἑαυτῷ P πάνθ᾽ ἅμα αὐτῷ A πάντ᾽ αὐτῷ v* coeiciet simul omne cum ipso per vomitum *M*

τε καὶ κριθαῖς· Διοκλῆς δ' ἀμελέστερον ὑπὲρ αὐτῶν διῆλθε 511
τὸ σύντομον ἐν τῇ γραφῇ προτιμήσας τοῦ κατὰ διέξοδον
ἀκριβοῦς. οὕτω γοῦν καὶ περὶ πυρῶν τε καὶ κριθῶν ἄλλων
τε πολλῶν ἔγραψε συντεμὼν τὸν λόγον. ὀλίγῳ δὲ μακρό-
5 τερον τοῦ Διοκλέους ὑπὲρ αὐτῶν ὅ τε Πραξαγόρας καὶ ὁ
Μνησίθεος ἔγραψαν, ἐλλιπῶς μέντοι καὶ αὐτοί. Φυλότιμος
δὲ περί τινων μὲν μακρῶς πάνυ, περί τινων δ' ἐλλιπῶς,
ἐνίων δ' οὐδ' ὅλως ἐμνημόνευσεν, ὥσπερ οὐδὲ τῆς ζειᾶς.
εὔδηλον δ' ὅτι μηδὲ Πραξαγόρας ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ.
10 παρέλιπε μὲν γὰρ οὐδὲν ὧν ἐκεῖνος εἶπεν ὁ Φυλότιμος,
ἐξεργάζεται δὲ καὶ προστίθησι πολλά. θαυμάσαι δ' ἔστιν,
ὅτι μηδ' ὁ τὸ περὶ διαίτης ἐπιγεγραμμένον Ἱπποκράτει
συνθείς, ὅστις ποτ' ἦν ἀνὴρ παλαιός, ἐμνημόνευσε τοῦ τῶν
ζειῶν ὀνόματος. καὶ γὰρ εἰ τὰς τίφας ἡγεῖτο καλεῖσθαι
15 ζειὰς ὑπό τινων, ἐχρῆν αὐτὸν τοῦτο δηλῶσαι. βέλτιον δ'
ἴσως ἐστὶ καὶ τὰς ῥήσεις αὐτῶν παραγράψαι. Διοκλῆς μὲν
οὖν οὕτως ἔγραψεν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν πρὸς Πλείσταρχον
Ὑγιεινῶν, ἐν ᾧ διέρχεται καὶ τὰς τῶν σιτίων δυνάμεις· 512
'Μετὰ δὲ τὰς κριθὰς καὶ τοὺς πυροὺς ἑπόμενα ταῖς ἀρεταῖς
20 ἐστι μάλιστα τῶν ἄλλων ὄλυραι, τίφαι, ζειαί, μέλινος, κέγχρος.'
ἔν τισι δὲ τῶν ἀντιγράφων οὐδ' ὅλως αἱ ζειαὶ φέρονται,
καὶ μέντοι καὶ τὸ ταῖς ἀρεταῖς ἔν τισιν οὐχ οὕτως, ἀλλὰ
χρείαις γέγραπται κατὰ τόνδε τὸν τρόπον· 'Μετὰ δὲ τὰς
κριθὰς καὶ τοὺς πυροὺς ἑπόμενα ταῖς χρείαις ἐστὶ μάλιστα
25 τῶν ἄλλων ὄλυραι, τίφαι, μέλινος, κέγχρος', ὡς ἄλλου μέν
τινος σπέρματος τῆς ὀλύρας οὔσης, ἄλλου δὲ τῆς τίφης. ὁ
δὲ Μνησίθεος ἐφ' ἑνὶ σπέρματι δύο φησὶν ὀνόματα κεῖσθαι
γράφων οὕτως· 'Τῶν δὲ σπερμάτων εὐφυέστατα μέν ἐστιν
εἰς τροφὴν πυροὶ καὶ κριθαί. πρὸς δὲ τούτοις ἐχόμενον
30 λέγεται μὲν διττῶς, ἔστι δὲ ταὐτόν· οἱ μὲν γὰρ τίφας, οἱ
δὲ ὀλύρας καλοῦσιν'. τούτοις δ' ἐφεξῆς τάδε γράφει· 'Μετὰ
δὲ ταῦτα ζειαὶ καὶ κέγχροι καὶ μέλιναι·' Διοκλεῖ μὲν οὖν

---

3 τε add. *P*, om. *v* || 6 Φιλότιμος *Pv*, item infra || 7 μὲν add. *P*, om. *v* || δ' om. post τινων *v* || 8 περὶ add. post οὐδὲ *v* || 9 ὁ Πρ. *v* || 12 μήτε *P* || συνθεὶς Ἱπποκράτ *P* || 15 αὐτὸν *P* αὐτὸ *v* || 18 καὶ τὰς *P* τὰς *v* et cibariorum virtutes *M* || 23 τόνδε *P* τοῦτον *v* || 26 τινὸς om. *P* || 28 εὐφυέστατον *P* || 29 ἐχομένως ὃ *P* || 31 τάδε *P* τόδε *v* || 32 μέλινος *P*

ἤρκεσεν ἐκεῖνα μόνα περί τε τιφῶν καὶ ὀλυρῶν εἰπεῖν, ὅσα
παρεθέμην ἄρτι. Μνησίθεος δὲ καὶ τὸν κατὰ μέρος ὑπὲρ
αὐτῶν λόγον ἐφεξῆς διῆλθε, περὶ πρώτων μὲν γράψας
513 πυρῶν τε καὶ κριθῶν, ἐφεξῆς δὲ περὶ τιφῶν ὧδέ πως
αὐτοῖς ὀνόμασι· Τῶν δ' ἄλλων σπερμάτων βέλτιστον μὲν 5
ἡ τίφη, καὶ γὰρ ἱκανῶς τρέφει, καὶ οὐ μετὰ πολλοῦ πέττεται
πόνου, τὸν δὲ τῶν ζειῶν ἄρτον ἅδην μὲν ἐσθίων οὐδεὶς
ἂν ὑγιαίνοι, τῶν δ' ἀσυνήθων τῆς ἐδωδῆς ταύτης, οὐδ' εἰ
παντάπασιν ὀλίγον· ἔστι γὰρ βαρὺ καὶ δύσπεπτον. ὅσοι δὲ
δυσχείμερον ἔχοντες χώραν ἀναγκάζονται τρέφεσθαι τούτῳ 10
καὶ σπείρειν αὐτὸ διὰ τὸ μάλιστ' ἀντέχειν τοῖς ψύχεσιν,
οὗτοι δὴ πρῶτον μὲν ὀλίγον ἐθίζονται προσφέρεσθαι καὶ
διὰ τὸ μὴ εὐῶδες εἶναι τὸ βρῶμα καὶ διὰ τὴν σπάνιν τῆς
εὐκαρπίας ἐν ταῖς τοιαύταις χώραις. εἶτα δὲ διὰ τὸ σύνηθες
εἶναι τὸ βρῶμα ποιεῖ ῥᾷστα τοῖς σώμασι τὴν κατεργασίαν. 15
καθόλου δὲ βαρὺ μὲν καὶ δύσπεπτον, ἰσχυρὸν δὲ καὶ ὑμενῶδες τὴν ζειὰν εἶναι λεκτέον'. ἐν τούτοις ὁ Μνησίθεος
σαφέστατα δεδήλωκεν, ὁποῖόν τι σπέρμα βούλεται καλεῖσθαι
ζειὰν ἐν ψυχραῖς χώραις γεωργουμένην. ἐγὼ δὲ πάσας μὲν
οὔτ' αὐτὸς εἶδον τὰς δυσχειμέρους χώρας οὔτε παρ' ἄλλου 20
τινὸς ἤκουσα τῶν ἑωρακότων αὐτὰς ὀνομαζόμενόν τινα
σιτηρὸν καρπὸν ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ζειὰν ἢ ζέαν. ἑκατέρως
γὰρ εὑρίσκεται γεγραμμένον, ἔν τισι μὲν εἰς ε καὶ ι τῆς
προτέρας συλλαβῆς τελευτώσης, ἔν τισι δ' εἰς ε μόνον.
ἐννοήσας δὲ δυνατὸν εἶναι τοὺς μὲν Ἕλληνας ὀνομάζειν 25
οὕτω τὸ σπέρμα τοῦτο, τοὺς δὲ βαρβάρους ἰδίαν ἐπ' αὐτοῦ
τίθεσθαι προσηγορίαν, ἰδὼν ἐν Θρᾴκῃ καὶ Μακεδονίᾳ
πολλὰς ἀρούρας ὁμοιότατον ἐχούσας οὐ μόνον τὸν στάχυν,
ἀλλὰ καὶ τὸ φυτὸν ὅλον τῇ παρ' ἡμῖν ἐν Ἀσίᾳ τίφῃ, τὴν

---

1 ἐκεῖνα] ταῦτα P || 2 ἄρτι P ἀρτίως v || 3 περὶ πρώτων P πρῶτον v || 4 πυρῶν P περὶ πυρῶν v || τῶν τιφῶν v || 7 ἅδην] πολλὸν P || 8 δ' om. P || 9 βραδὺ P || ὅσοι P οἱ v || 12 οὗτοι δὴ P αὐτοὶ δὲ v || ἐθίζουσι P || 14 δὲ διὰ] καὶ P καὶ διὰ A || 19 γεωργούμενον P || πάσας μὲν P, om. v || 20 τὰς P πάσας v πάσας μὲν A || 22 ἑκάτερον P || 24 εἰς ε μόνον P μόνον εἰς ε v || 25 ἐννοήσας δὲ δυνατὸν εἶναι τ. μ. Ε. ὀνομάζειν οὕτω P ἐννοῆσαι δὲ τοὺς μὲν Ἕλληνας δυνατὸν εἶναι οὕτως ὀνομάζειν v || 26 ἐπ' αὐτοῦ scripsi: ὑπ' αὐτοῦ P ἐπ' αὐτῷ v || 27 ἰδὼν PA ἰδὼν δ' v || 28 ἄσταχυν P || 29 post ὅλον add. καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ P, glossema ex eis quae sequuntur huc translatum.

προσηγορίαν ἠρόμην ἥντιν' ἔχει παρ' ἐκείνοις τοῖς ἀνθρώποις, καί μοι πάντες ἔφασαν αὐτό τε τὸ φυτὸν ὅλον καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ καλεῖσθαι βρίζαν, τῆς μὲν προτέρας συλλαβῆς διὰ τριῶν γραμμάτων γραφομένης τε καὶ λεγομένης, τοῦ β
5 καὶ ρ καὶ ι, τῆς δ' ἐφεξῆς αὐτῇ διὰ τοῦ ζ καὶ α κατά γε τὴν ὀρθὴν πτῶσιν, ἐπὶ δὲ τῆς αἰτιατικῆς μετὰ τοῦ ν δηλονότι. γίγνεται δ' ἄρτος ἐκ τοῦ σπέρματος τούτου δυσώδης τε καὶ μέλας, ὑμενωδεστέραν ἔχοντος, ὡς Μνησίθεος ἔγραψεν, τὴν οὐσίαν. εἰ δὲ καὶ μέλανα γίγνεσθαι τὸν ἄρτον ἐξ αὐτοῦ
10 προσεγεγράφει, μᾶλλον ἂν ἐπίστευον αὐτῷ τοῦτ' εἶναι τὸ καλούμενον ὑπ' αὐτοῦ ζειάν. ἔν γε μὴν τοῖς χειμεριωτάτοις **515** τῆς Βιθυνίας χωρίοις ὀνομάζεταί τι σπέρμα ζεόπυρον, οὐκ ἐχούσης τῆς πρώτης συλλαβῆς τὸ ι, καθάπερ ἔχει παρ' Ὁμήρῳ

Πυροί τε ζειαί τε ἰδ' εὐρυφυὲς κρῖ λευκόν.

15 ἐξ αὐτοῦ δ' ἄρτος γίγνεται πολὺ βελτίων τοῦ κατὰ Μακεδονίαν τε καὶ Θρᾴκην. καὶ σχεδόν, ὥσπερ τοὔνομα τὸ ζεόπυρον ἐξ ἀμφοτέρων σύγκειται τῶν ὀνομάτων, τοῦ τε τῆς ζέας καὶ τοῦ πυροῦ, καὶ ἡ οὐσία μέση τίς ἐστιν ἀμφοῖν, ὡς ἐξ αὐτῶν κεκραμένη. τοσούτῳ γοῦν ἐστι τοῦ πυροῦ
20 χείρων, ὅσῳ τῆς Θρᾳκίας βρίζης ἀμείνων. ὀνόματα δὲ ταῖς πόλεσιν, ἐν αἷς γίγνεται τὸ σπέρμα τοῦτο, Νίκαια καὶ Προῦσα καὶ Κράτεια Κλαυδιούπολίς τε καὶ Ἰουλιόπολις, ἀλλὰ καὶ Δορύλαιον, ἥ ἐστι μὲν ἐσχάτη τῆς Ἀσιανῆς Φρυγίας πόλις, ἔχει δὲ καὶ αὐτὴ τοιοῦτον σπέρμα γεννώμενον ἐν τῇ χώρᾳ,
25 καθάπερ καὶ ἄλλαι τινὲς ὅμοροι πόλεις αὐτῇ. θεάσασθαι δ' ἔστι τὸν γιγνόμενον ἄρτον ἐκ τοῦ σπέρματος τούτου τοσούτῳ βελτίονα τοῦ κατὰ Θρᾴκην τε καὶ Μακεδονίαν ἐκ τῆς βρίζης, ὅσῳ τοῦ πυρίνου χείρονα. μέμνηται δὲ ζειᾶς **516** καὶ Θεόφραστος ἐν τῷ ἑβδόμῳ περὶ φυτῶν ὧδέ πως λέγων·

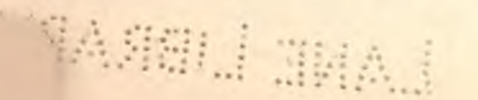
---

4 *γραφομένης τε καὶ λεγομένης P γραφομένης v* syllaba per tres litteras scripta et pronuntiata *M* || 10 *αὐτῷ*] *αὐτὸ P* || 12 *τι*] *τὸ P* || 13 Odyss. IV, 604 || 15 *τὴν Μακ. v* || 16 *τὸ ὄνομα P* || 19 *ὡς ἐξ P ὥσπερ ἐξ A ὥσπερ οἷον v* || *τοσούτῳ P τοσοῦτον v* || 20 *χείρων P χεῖρον v* || *ὅσῳ P ὅσον v* || *ἀμείνων P ἄμεινον v* || 22 *Κράτεια* scripsi: *κράτια P Κράσσου καὶ v* || *κλαυδιούπολις P Κλαυδίου πόλεις v* || *Ἰουλιόπολις* scripsi: *Ἡλιούπολις Pv* Juliopelus *M* || 23 *Δορύλαιον P Δορύλαι v* || *ἥ* om. *P* || 24 post *αὐτὴ* add. *ἡ Φρυγία v* || 26 *τοσούτῳ P τοσοῦτον v* || 28 *ὅσῳ P ὅσον v* || post *δὲ* add. *καὶ v* || 29 *ὁ Θεόφρ. v* || cf. Theophr. histor. plant. VIII 9 || *τῷ* om. *v* || *ἑβδόμῳ*] *ὀγδόῳ* potius

'τῶν δὲ ὁμοιοπύρων καὶ ὁμοιοκρίθων, οἷον ζειᾶς, τίφης, ὀλύρας, βρόμου, αἰγίλωπος, ἰσχυρότατον καὶ μάλιστα καρπιζόμενον ἡ ζειά· καὶ γὰρ βαθύῤῥιζον καὶ πολύῤῥιζον καὶ πολυκάλαμον [καὶ παχυκάλαμον]· ὁ δὲ καρπὸς κουφότατος καὶ προσφιλὴς πᾶσι τοῖς ζῴοις'. καὶ πάλιν ἐφεξῆς· 'ἡ δὲ τίφη πάντων κουφότατον· καὶ γὰρ μονοκάλαμον καὶ λεπτοκάλαμον, διὸ καὶ χώραν ζητεῖ λεπτήν, οὐχ ὥσπερ ἡ ζειὰ πίειραν καὶ ἀγαθήν'. εἶτα τούτοις ἐφεξῆς συνάπτων τάδε γράφει· 'ἔστι δὲ δύο ταῦτα καὶ ὁμοιότατα τοῖς πυροῖς, ἥ τε ζειὰ καὶ ἡ τίφη'. Θεόφραστος μὲν οὖν ταῦτα περὶ ζειᾶς ἔγραψεν. Ἡρόδοτος δ' ἐν τῇ δευτέρᾳ κατὰ τήνδε τὴν λέξιν· 'ἀπὸ πυρῶν καὶ κριθῶν ὧλλοι ζώουσι, Αἰγυπτίων δὲ τῷ ποιουμένῳ ἀπὸ τούτων τὴν ζωὴν ὄνειδος μέγιστόν ἐστιν, ἀλλ' ἀπ' ὀλυρῶν ποιέονται τὰ σιτία, ἃς ζειὰς μετεξέτεροι καλέουσι'. Διοσκουρίδης δ' ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ ὕλης ταυτὶ γράφει· ζειὰ διττή, ἡ μὲν γὰρ ἁπλῆ, ἡ δὲ δίκοκκος καλεῖται, ἐν δυσὶν ἐλύτροις συνεζευγμένον ἔχουσα τὸ σπέρμα. ἔστι δὲ τροφιμωτέρα μὲν κριθῆς καὶ εὐστόμαχος, ἀτροφωτέρα δὲ πυρῶν ἀρτοποιουμένη. κρίμνον δὲ ἁδρότερόν ἐστι τῇ κατεργασίᾳ τοῦ ἀλεύρου, γινόμενον ἐκ τῆς ζειᾶς καὶ πυροῦ, ἐξ οὗ ὁ πόλτος γίνεται. ἔστι δὲ ἱκανῶς τρόφιμον καὶ εὐκατέργαστον, σταλτικώτερον δὲ κοιλίας τὸ ἀπὸ τῆς ζειᾶς, μάλιστα δὲ προφρυγείσης. καὶ ἡ ὄλυρα δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἐστὶ τῆς ζειᾶς, ἀτροφωτέρα δὲ κατὰ ποσὸν ἐκείνης. ἀρτοποιεῖται δὲ καὶ αὐτή, καὶ κρίμνον ἐξ αὐτῆς ὡσαύτως γίνεται. ἀθήρα δὲ ἐκ τῆς ἀληλεσμένης εἰς λεπτὸν ζειᾶς σκευάζεται. ἔστι δὲ ῥόφημα ὥσπερ πολτάριον ὑγρόν, παιδίοις ἁρμόζον, ποιεῖ δὲ καὶ εἰς καταπλάσματα. ὁ δὲ τράγος

---

1 *ὁμοιοπυρῶν κ. ὁμοιοκριθῶν P ὁμοίων κριθῶν καὶ ὁμοίων πυρῶν v* ‖ *ζέας P* ‖ 3 *ζέα P* ‖ *γὰρ* om. *Pv* ‖ 4 *καὶ παχυκάλαμον* om. codd. Theophrasti et *M* ‖ 5 *δὲ* om. *P* ‖ 6 *κουφότατον P κουφοτάτη v* ‖ *καὶ γὰρ* om. *P* ‖ 7 *ζέα P* ‖ 8 *πίειραν P λιπαρὰν v* ‖ 9 *δύο ταῦτα P* Theophr. *τ. δ. v.* ‖ *τε* om. *P* ‖ 10 *ζέας P* ‖ 11 *τήνδε* om. *P* ‖ 12 *ἀπὸ ὀλύρων ἀπὸ πυρῶν P* ‖ *ὧλλοι] πολλοὶ Pv* ‖ *τῶν ποιουμένων Pv* ‖ 14 *ποιέονται P ποιοῦνται v* ‖ *τὰ* om. codd. Herod. ‖ 15 *καλέουσι P* ‖ Diosc. II 111—115. *τῷ* add. *P*, om. *v* ‖ *ταυτὶ P ταῦτα v* ‖ 21 *ὁ P* Diosc. *καὶ ὁ π. v* ‖ 25 *αὐτὴ P* Diosc. *αὕτη v* ‖ *ὡσαύτως* om. *P* ‖ 26 *ἀθὴρ P ἀθηρὰ A ἀθάρα v* ‖ 28 *τὰ καταπλάσματα* Diosc. et ad cataplasma *M*

τὸ σπέρμα μὲν παραπλήσιος χόνδρῳ, ἀτροφώτερος δὲ πολὺ
ζειᾶς, διὰ τὸ πολὺ ἔχειν τὸ ἀχυρῶδες. διὸ καὶ δυσκατέρ-
γαστός ἐστι καὶ κοιλίας μαλακτικός. περὶ μὲν οὖν τῶν
ζειῶν ἱκανὰ καὶ ταῦτα. θαυμάσαι δ' ἔστι τοῦ Μνησιθέου
5 μὴ γιγνώσκοντος, ὅπῃ διαφέρουσιν ὄλυραι τιφῶν. ἔστι γὰρ
ἑκάτερον ἐν Ἀσίᾳ πολύ, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ὑπερκειμένην 518
Περγάμου χώραν, ὡς τοὺς ἀγροίκους ἀεὶ χρῆσθαι τοῖς ἐξ
αὐτῶν ἄρτοις διὰ τὸ τοὺς πυροὺς εἰς τὰς πόλεις κατακο-
μίζεσθαι. οἱ μὲν οὖν ὀλύρινοι κάλλιστοι μετά γε τοὺς
10 πυρίνους εἰσίν, ὅταν εὐγενεῖς ὦσιν αἱ ὄλυραι, δεύτεροι δ'
αὐτῶν εἰσιν οἱ τίφινοι. μοχθηρῶν δ' οὐσῶν τῶν ὀλυρῶν,
οὐδὲν ἐκείνων ἀπολείπονται, βελτίστων δὲ τῶν τιφῶν οὐσῶν,
οἱ θερμοὶ τίφινοι πολὺ κρείττους εἰσὶ τῶν ὀλυρίνων. ἑωλι-
σθέντες δὲ χείρους αὐτῶν γίγνονται· ὀλκιμώτερον γὰρ ἔχοντες
15 τὸ σταῖς πυκνοῦνται πάνυ σφόδρα, καὶ μάλισθ' ὅταν ἀμελῶς
σκευασθῶσιν. ὥστε μετὰ μίαν ἡμέραν ἢ δύο καὶ πολὺ
μᾶλλον ἐν ταῖς ἐφεξῆς ὁ φαγὼν τὸν ἄρτον τοῦτον οἴεται
πηλὸν ἐγκεῖσθαι τῇ κοιλίᾳ. θερμὸς δ' ὢν ἔτι καὶ τοῖς ἐκ
τῶν πόλεων σπουδάζεται μετὰ τυροῦ τινος προσφερομένοις
20 ἐπιχωρίου αὐτόν, ὃν ὀνομάζουσιν ὀξυγαλάκτινον. εἶναι δὲ
χρὴ καὶ τοῦτον ἁπαλὸν καὶ τὸν ἄρτον ἔτι διαφυλάττοντα
τὴν ἐκ τοῦ κλιβάνου θερμασίαν. ὁ μὲν οὖν οὕτως ἐσθιό-
μενος οὐ μόνον τοῖς κατ' ἀγρόν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν ταῖς 519
πόλεσι περισπούδαστός ἐστιν. ὁ δὲ τριῶν ἢ τεττάρων
25 ἡμερῶν καὶ τοῖς ἀγροίκοις αὐτοῖς ἀηδέστερος μὲν ἤδη βρω-
θῆναι, δυσχερέστερος δὲ πεφθῆναι, βραδυπορώτερος δὲ

---

1 *σπέρμα*] *σχῆμα* Diosc. *παραπλήσιον μὲν P παραπλήσιος* scripsi: *παραπλήσιον Pv παραπλησίως ἔοικε* Diosc. || 2 *δυσκατέργαστον P* || 3 *μαλακτικός* Diosc.: *μαλθακτικόν P μαλακτικώτερος v* || 4 *θαυμάσαι δ' ἐστὶ P*A *θαυμάσαιτο δ' ἄν τις v* || 5 *αἱ ὀλ. v* || 6 *ἐν Ἀσίᾳ* post *γὰρ* colloc. *P* || 8 *παρακομίζεσθαι v* || 9 *οἱ μὲν — τίφινοι* exc. Orib. I 8, 6 (t. I p. 23) || *γε P γὰρ v* || 10 *ὅταν P ὅταν γε v* Orib. || 11 *εἰσιν P* Orib., om. *v* || *μοχθηρῶν — ἐξῳδηκέναι* exc. Orib. I 13, 1--6 (t. I p. 27—29) || 13 *πολὺ βελτίους P* || *λειωθέντες P* || 15 *καὶ μᾶλλον P* || 16 post *ὥστε* add. *καὶ v*, om. *P* Orib. || 17 *φαγὼν ἄρτον τοιοῦτον* Orib. || 19 *προσφερομένοις P* Orib. *προσφερόμενος v* || 20 *ἐπιχωρίου P* Orib. *ἐπιχωρίως v* || *αὐτὸν ὃν ὀνομάζουσιν P δὲ ὀνομάζουσιν αὐτὸν v* || 22 *ἐσθιόμενος P* Orib. *ὠπτημένος v* || 25 *ἤδη* om. *P* || 26 *βραδυπορώτερός τε* Daremberg

κατὰ γαστέρα, τοῦ θερμοῦ μηδὲ τοῦτ' ἔχοντος τὸ σύμπτωμα.
πολὺ μὲν γὰρ ἀπολείπεται διαχωρήσεως ἕνεκα τοῦ κριθίνου,
μεμπτὸς δ' οὐκ ἔστιν ὁμοίως τῷ κεγχρίνῳ, καὶ μέντοι καὶ
τρέφει τὸ σῶμα θερμὸς ὢν ἱκανῶς, ὡς ἀπολείπεσθαι μὴ
πολὺ τοῦ πυρίνου συγκομιστοῦ. τὸ δὲ σπέρμα τὸ τῆς τίφης 5
ἔχει μὲν ἔξωθεν λέμμα, καθάπερ ὄλυρά τε καὶ κριθή,
πτισθὲν δ' ἀρτοποιεῖται καὶ ὅλως εἰς χρῆσιν ἄγεται. καὶ
γὰρ ἐξ ὕδατος ἑψηθὲν ἐσθίεται κατὰ τὸ ὑπὸ τῶν ἀγροίκων
ὀνομαζόμενον ἀπόθερμον, ἐμβαλλομένου τοῦ πρὸς ἡμῶν
μὲν ἑψήματος ὑπ' ἐνίων δὲ σιραίου καλουμένου. καί ποτε 10
καὶ μεθ' ἁλῶν ἐσθίεται, καθάπερ ἔφην ἐδηδοκέναι τοὺς
πυροὺς αὐτὸς ἐγώ. τὴν δ' εὐγενεστάτην ὄλυραν ὅταν, ὡς
χρή, πτίσωσι, τὸν ὀνομαζόμενον τράγον ποιοῦσιν, ᾧ πολλοὶ
520 χρῶνται δι' ὕδατος ἕψοντες, εἶτα τὸ μὲν ὕδωρ ἀποχέοντες,
ἐπιχέοντες δὲ σίραιον ἢ οἶνον γλυκὺν ἢ οἰνόμελι· παρεμβάλ- 15
λουσι δὲ καὶ κώνους ἐν ὕδατι διαβεβρεγμένους, ὡς ἐπὶ
πλεῖστον ἐξῳδηκέναι. τινὲς δ' ὁμογενὲς μέν, οὐχ ὁμοειδὲς
δὲ τὸ σπέρμα τοῦτο ταῖς ὀλύραις εἶναί φασι. πολλὰ δὲ καὶ
ἄλλα σπέρματα παραπλήσια μέν, οὐκ ἀκριβῶς δὲ ταὐτὸν
εἶδος ἔχοντα τοῖς εἰρημένοις ἐστί, τὰ μὲν ἐν τῷ μεταξὺ 20
κριθῆς τε καὶ τίφης, τὰ δ' ὀλύρας τε καὶ τίφης, ἢ μεταξὺ
πυροῦ τε καὶ ὀλύρας. ἔνια δ' ἐγγυτάτω τῆς φύσεώς ἐστι,
τὰ μὲν ὀλύρας, τὰ δὲ κριθῆς ἢ τίφης ἢ πυροῦ, καθάπερ ἄλλα
τὰ μὲν ἐλύμου, τὰ δὲ κέγχρου, προσηγορίας ἔχοντα, τινὰ
μὲν ἁπλᾶς, ὥσπερ ἐν Ἰταλίᾳ ἐξ οὗ τὸν χόνδρον ποιοῦσιν, 25
ἔνια δὲ συνθέτους, ὥσπερ ἐν Καππαδοκίᾳ μὲν τὸ καλού-
μενον γυμνὴ κριθή, κατὰ δὲ τὴν Βιθυνίαν τὸ ζεόπυρον.
ἄμεινον δ' ἐστὶν ἀποστάντα τῆς τοιαύτης ἱστορίας οὐ μόνον
τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν σπερμάτων, ἕνα τινὰ κοινὸν

1 μηδὲ] μὴ P || 4 ἀπολείπεσθαι μὴ πολὺ Orib. ἀπολ. πολὺ P μὴ ἀπ. π. v || 5 σπέρμα τοῦτο P || 6 ὀλύρα τε P καὶ ὀλύρα v || 7 ὅλον P || ἀνάγεται P || 8 τὸ P τὸν || 11 ἐσθίεται ἑψόμενον P || 12 αὐτὸς scripsi: αὐτοὺς Pv dixi comedisse frumenta me ipsum M || εὐγενεστέραν P || 13 πτίσωσι P πτίσσωσσι v || 16 διαβρεχομένους P || τὸ πλεῖστον v || 18 πολλὰ — ζεόπυρον exc. Orib. I 1, 14 (t. I p. 9) || 21 τὰ δὲ ὀλύρας τε καὶ τίφης om. P Orib., exhibet M || 22 ὀλύρας P τῆς ὀλ. v τίφης Orib. || 23 ἢ τίφης] τὰ δὲ τ. P || 25 ἐν Ἰταλίᾳ τὸ σιτάνιον Orib. omissis ἐξ οὗ — ποιοῦσιν verbis || 26 ὥσπερ P Orib. ὡς v || 27 γυμνὴ κριθὴ P Orib. γυμνόκριθον v || τὴν om. Orib. || post ζεόπυρον add. καλούμενον P

ὑπὲρ πάντων λόγον διελθεῖν. ὅσα μὲν γὰρ ἐν ὄγκῳ βραχεῖ πλείστην οὐσίαν ἔχει, καὶ ταύτην παχεῖάν τε καὶ γλίσ- 521
χραν, εὐχυμότερά τε καὶ τροφιμώτερα πάντ' ἐστίν, οὐ μὴν ὑποχωρεῖται κάτω ῥᾳδίως. ὅσα δ' ἔμπαλιν τοῖσδε χαύνην
5 μὲν ἔχει καὶ μαλακὴν οὐσίαν, τὰ μόρια δ' αὐτῶν πιτυρώδη, διαχωρεῖται μὲν ἄμεινον, ἧττον δὲ τρέφει. τούτων δ' αὐτῶν ὅσα δυσώδη τ' ἐστὶ καὶ ἀηδίαν τιν' ἔχοντα κατὰ τὴν γεῦσιν, εὔδηλον, ὡς κακόχυμά τε καὶ δύσπεπτα πάντ' ἐστί. τοῦ δ' ἐν ὄγκῳ μικρῷ πλείστην οὐσίαν εἶναι τό τε βάρος ἱστα-
10 μένων αὐτῶν ἐπὶ ζυγοῦ σημεῖον ἔστω σοι καὶ τὸ τῶν ἀλεύρων πλῆθος· ἐξ ὀλίγου γὰρ ὄγκου πολὺ γίγνεται τοῖς πεπιλημένην ἔχουσι τὴν οὐσίαν σπέρμασιν. ἡ δὲ κατὰ θερμότητά τε καὶ ψυχρότητα διαφορὰ πρὸ μὲν τοῦ προσενέγκασθαί τε καὶ λαβεῖν ἔσω τοῦ σώματος ἔκ τε τῆς χροιᾶς
15 ἐπιλογιζέσθω σοι καὶ τῆς γεύσεως καὶ τῆς ἔξωθεν ἐπιτιθεμένων αὐτῶν χρήσεως· ἐπὶ δὲ τῷ προσενέγκασθαί τε καὶ λαβεῖν ἔσω τοῦ σώματος διάγνωσις ἀκριβὴς καὶ συναίσθησίς τις αὐτοῖς τοῖς φαγοῦσι γίγνεται κατὰ τὴν γαστέρα τοῦ θερμαίνειν τὸ ληφθὲν ἢ ψύχειν ἢ μηδέτερον ἐπιφανῶς 522
20 ἐργάζεσθαι. χροιὰ δὲ κατὰ φύσιν ἐν μὲν κριθαῖς καὶ ὀλύραις ἡ λευκή, τῶν πυρῶν δ' ἡ ὑπόξανθος. αἱ τίφαι δὲ καὶ τῶν πυρῶν εἰσι ξανθότεραι. καὶ μέντοι καὶ πεπίληται τὸ σῶμα αὐτῶν εἰς πυκνότητα, καὶ ἴσως καὶ τοῦτο συντελεῖ τι πρὸς τὴν σμικρότητα τοῦ σπέρματος· ἀπολείπονται γὰρ
25 οὐκ ὀλίγῳ κατὰ τὸ μέγεθος τῶν πυρῶν. ἔνιοι δ' ἐν τῷ τῶν πυρῶν γένει καὶ τοῦτο τίθενται τὸ σπέρμα. καὶ τό γε παρ' Ὁμήρῳ λεγόμενον ἐπὶ τῶν ἵππων, ἔνθα φησὶν ὁ Ἕκτωρ πρὸς αὐτούς

---

1 ὅσα — σπέρμασιν exc. Orib. I 1, 4 (t. I p. 4) || γὰρ add. *P*, om. *v* || 2 τε *P* Orib., om. *v* || 3 εὐχυμότερα *P* Orib. εὐχυμότατα *v* || τροφιμώτερα *P* Orib. τροφιμώτατα *v* || πάντ' *P* Orib. ταῦτ' *v* || 4 ὑποχωρεῖται κάτω *P* Orib. ὑποχωρεῖ γε *v* || τοῖσδε om. Orib. || 5 ἔχει μὲν *P* || 12 τὴν οὐσίαν ἔχουσι *P* || 13 τε om. *P* || 15 ἐλπιζέσθω *P* || 15 ἐπιτιθεμένης *P* || 16 τε add. *P*, om. *v* || 17 γε ἀκριβὴς *P* || συναίσθησις τις *P* τις om. *v* perceptio quaedam *M* || 21 ἡ ante ὑπόξανθος om. *P* || 22 καὶ ante πεπίληται om. *P* || 24 μικρότητα *P* || 25 ἐν om. *P* || 27 Ὁμήρῳ] Il. VIII, 188

Ὑμῖν πὰρ προτέροισι μελίφρονα πυρὸν ἔθηκεν,
ἐπὶ τοῦ τῆς τίφης σπέρματος εἰρῆσθαι λέγουσι· μικρὸν γὰρ εἶναι πυρὸν αὐτὰς καὶ τοὺς ἵππους ταύτας μὲν ἀβλαβῶς ἐσθίειν, τοὺς δ' ὄντως πυροὺς οὐκ ἀβλαβῶς. οὐκ ἀπιθάνως δ' ἄν τις ὀνομάζοι μικρὸν πυρὸν τὴν τίφην, καὶ τῇ χρόᾳ 5 *καὶ τῇ πυκνότητι καὶ τῇ θερμότητι τῆς δυνάμεως ἐοικυῖαν αὐτῷ.*

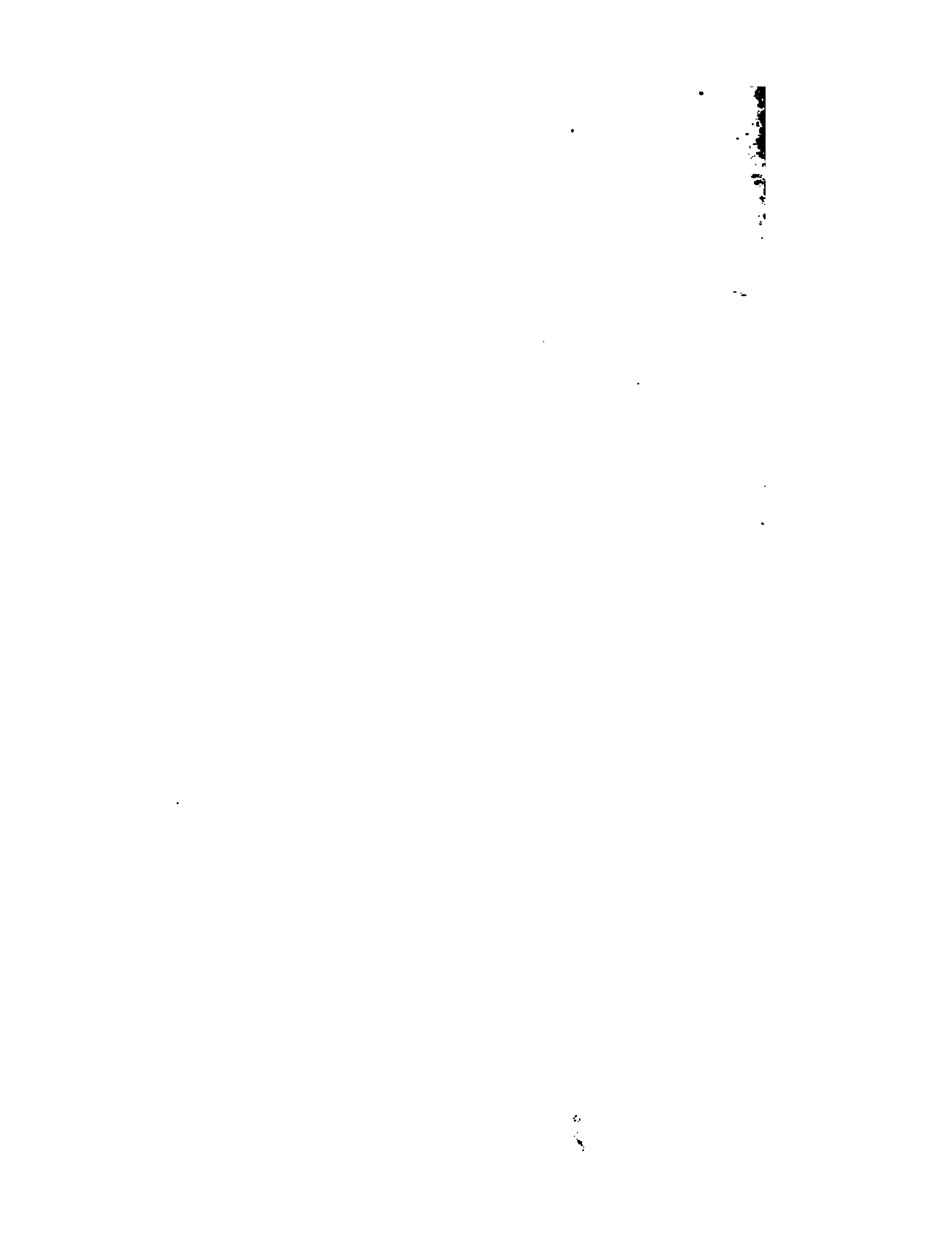
---

1 *πὰρ*] *μὲν* *Pv* || *προτέροις* *P* || *ἔθηκεν* *P* *ἔθηκα* *v* || 3 *αὐτὰς* *P* esse enim parvum frumentum ipsas *M* || 4 *οὐκ* — *αὐτῷ* exc. Orib. I 1, 12 (t. I p. 8—9) || 5 *μικρὸν πυρὸν* *P* Orib. *π. μ.* *v* || *χρόᾳ* Orib. *χροιᾷ* *Pv* || 7 *αὐτῷ* *P* Orib. *αὐτοῖς* *v*

Addenda et emendanda.

P. 18, 29 scrib. *γλίσχρον* — 22, 15 scrib. *ἑκάτερα* — 27, 4 Oribasii auctoritatem secutus, qui hunc locum ita excerpsit (t. I p. 248): *εἰ μέντοι πτίσας αὐτὴν καὶ δὶς ἑψήσας ἀποχέοις τὸ πρότερον ὕδωρ, εἶτα ὀλίγον ἁλῶν ἢ γάρου μίξας ἐπεμβάλλοις τι τῶν ἐφεκτικῶν γαστρὸς κτλ.* pro codicum lectione *εἰ δὲ μὴ* scripsi *εἴ γε μὴν* et v. 6 *μὲν* post *ὀλίγον* delevi — 30, 1 scrib. *τῆς ὀπτήσεως αὐτῆς μακροτέρας; αὐτῆς* enim vocabulum quod praestat Oribasius ab interprete quoque latino comprobatur vertente: Sic autem et assatione ipsa prolixiori quidem — 49, 14 *ι' ιδ'* *P* *ι' ηδ'* *v* — 50, 14 *ζεὰς* *Pv* — 50, 16 *διοσσὴ* *Pv* — 50, 20 *ζέας* *P*, item v. 22 et 24 — 50, 23 *μάλιστα δὲ* *P* *μ. μὲν* *v* — *προφωχθείσης* Diosc. — 50, 24 *τὸ ποσὸν* *Pv* — 50, 27 *ὥσπερ*] *ὡς* Diosc. — 50, 28 *ἁρμόδιον* Diosc. — 51, 1 *παρὰ πολὺ* Diosc.

Galen

Über die Kräfte der Nahrungsmittel

I. Buch Kap. 14 — **II. Buch** Kap. 20

herausgegeben

von

G. Helmreich
Gymnasialrektor.

PROGRAMM

des

K. humanistischen Gymnasiums

in

Ansbach

für das Schuljahr 1905/06.

Ansbach
Druck von C. Brügel & Sohn.
1906.

Cap. XIV. *Περὶ βρόμου. Τοῦτο τὸ σπέρμα πλεῖστον μέν ἐστιν ἐν Ἀσίᾳ καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ὑπερκειμένην Περγάμου Μυσίαν, ἔνθα καὶ τίφαι καὶ ὄλυραι πάμπολλαι γεννῶνται. τροφὴ δ' ἐστὶν ὑποζυγίων, οὐκ ἀνθρώπων, εἰ μή ποτ' ἄρα* 523
5 *λιμώττοντες ἐσχάτως ἀναγκασθεῖεν ἐκ τούτου τοῦ σπέρματος ἀρτοποιήσασθαι. χωρὶς δὲ λιμοῦ δι' ὕδατος ἑψηθὲν ἐσθίεται μετ' οἴνου γλυκέος ἢ ἑψήματος ἢ οἰνομέλιτος ὁμοίως τῇ τίφῃ. θερμότητος δ' ἱκανῶς μετέχει παραπλησίως ἐκείνῃ, καίτοι γ' οὐχ ὁμοίως αὐτῇ σκληρὸν ὑπάρχον. διὸ καὶ τροφὴν ἐλάτ-*
10 *τονα παρέχει τῷ σώματι, καὶ ἄλλως δ' ἐστὶν ἀηδὴς ὁ ἐξ αὐτοῦ γιγνόμενος ἄρτος, οὐ μὴν ἐπισχετικὸς γαστρὸς ἢ προτρεπτικός, ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ κατά γε τοῦτο τεταγμένος.*

Cap. XV. *Περὶ κέγχρου καὶ ἐλύμου, ὃν καὶ μελίνην ὀνομάζουσι. Γίγνεται μὲν ἄρτος ποτὲ κἀκ τούτων, ὅταν*
15 *ἀπορία καταλάβῃ τῶν προγεγραμμένων σιτηρῶν ἐδεσμάτων. ὀλιγότροφος δ' ἐστὶ καὶ ψυχρὸς καὶ δῆλον ὅτι κραῦρός τε καὶ ψαθυρός, ὡς ἂν μηδὲν ἔχων ἐν ἑαυτῷ μήτε λιπαρὸν μήτε γλίσχρον. εἰκότως οὖν ὑγραινομένην γαστέρα ξηραίνει. τὸ δ' ἄλευρον ἕψοντες αὐτῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς, εἶτα πιμελὴν*
20 *χοιρείαν ἢ ἔλαιον ἀναμιγνύντες ἐσθίουσι. κρείττων δ' ἐστὶν ἐλύμου κέγχρος εἰς πάντα· καὶ γὰρ ἡδίων εἰς ἐδωδὴν καὶ* 524

Sigla: *P* = codex Parisinus supplementi graeci 634 saec. XIV. *U* = codex Urbinas 70, quem Fr. Spiro contulit. *A* = editio princeps Aldina. *M* = versio latina Guilelmi de Moerbecka. *v* = vulgata scriptura.

---

1 *βρόμης P* || *Τοῦτο — προτρεπτικός* exc. Orib. I 14 (t. I p. 29) cf. Simeon Seth (appendix) p. 137 ed. Langkavel. || *μέν P* om. *Uv* || 3 *Μυσίαν*] *Ἀσίαν P* || *γεννῶνται P γίγνονται U v* || 6 *ἀρτοποιήσασθαι* Orib. (quae lectio excerpto appendicis Sethianae confirmatur) *ἀρτοποιεῖσθαι* codd. || 8 *ἱκανῆς* Orib. sufficienter *M* || 9 *γ' U γε P*, om. *v* || 11 *γιγνόμενος U γινόμενος P γενόμενος v* || 13 cf. Simeon Seth (append.) p. 137 || *μελίνην U μέλιναν P* || 14 *Γίγνεται — διενήνοχε* exc. Orib. I 15 (t. I p. 30) || 15 *καταλάβοι P* || 16 *τε P* Orib. *ἐστι U v* || 17 *ἑαυτῷ P U αὐτῷ v* || 19 *αὐτῶν*] *ἑαυτῶν U* || 20 *χοιρίαν A U* || *ἀναμιγνύοντες A U* || 21 *γὰρ* add. *U P*, om. *v* || *ἥδιον A U* || *εἰς U P ἐς v*.

ΓΑΛΗΝΟΥ
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΤΑΙΣ ΤΡΟΦΑΙΣ ΔΥΝΑΜΕΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΝ Β.

554 Cap. I. Ἐπειδὴ τρεφόμεθα μὲν ἀπό τε φυτῶν καὶ ζῴων, ἤρξαντο δ' ἀπὸ τῶν Δημητρίων ὀνομαζομένων σπερμάτων οἱ πρὸ ἐμοῦ πάντες ἐν τῇ [περὶ] τῶν ἐδεσμάτων διδασκαλίᾳ, διότι χρησιμώτατον ἐν αὐτοῖς τὸ τῶν ἄρτων ἔδεσμα, διὰ τοῦτο κἀγὼ περί τε πυρῶν καὶ κριθῶν καὶ τιφῶν 5 ὀλυρῶν τε καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τῶν ὀνομαζομένων ὀσπρίων καὶ χεδροπῶν ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ διελθὼν ἐσκοπούμην, εἶτ' ἐπὶ τὰς ἄλλας ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ μεταβῆναι προσήκει 555 τροφάς, ὅσας ἀπὸ φυτῶν ἔχομεν, εἶτ' ἐπὶ τὰς ἀπὸ τῶν ζῴων, ὅσαι χρησιμώτεραι τοῖς ἀνθρώποις εἰσί· καὶ γὰρ καὶ 10 τοῦτο λόγον ἔχειν ἐδόκει. καί τινες οὐ διὰ πάντων τῶν ὁμογενῶν διεξελθόντες οὐδὲ τὰς ἀπὸ τῶν φυτῶν τροφὰς ἐφεξῆς τοῖς Δημητρίοις σπέρμασι διδάξαντες ὑπὲρ ἐκείνων ἀεὶ πρότερον ἐποιήσαντο τὸν λόγον, ὅσα χρησιμώτερα τοῖς ἀνθρώποις ἐστί. φαίνεται γὰρ τά τε χοίρεια κρέα καὶ τὰ 15 τῶν ἐρίφων τε καὶ αἰγῶν καὶ μόσχων καὶ βοῶν καὶ προβάτων, οὐδὲν δ' ἧττον αὐτῶν ὅσα θηρεύουσιν ἐν τοῖς ὄρεσιν οἱ κυνηγέται, πολλὴν χρείαν τοῖς ἀνθρώποις παρεχόμενα, καθάπερ γε καὶ τῶν πτηνῶν πολλὰ καὶ τῶν ἐνύδρων. εἶτ' ἐννοήσας ἕκαστον γένος ἑνὶ βιβλίῳ περιληφθῆναι ἀδύνατον 20 ὄν, οὐ μέγα τὸ διάφορον ὑπέλαβον εἶναι, τῶν ὑπολειπομένων ἐδεσμάτων ἐπὶ τοῖς προειρημένοις ἐν μὲν τῷ δευτέρῳ γράμματι τῷδε τὰς ἀπὸ τῶν φυτῶν τροφὰς διελθεῖν, ἐν δὲ τῷ

ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεων *P* τροφῶν δυνάμεως *v* || 1 ἐπεὶ *P* | μὲν om. *P* || 3 ἐν τῇ *P* ἐν τῷ *v* || περὶ om. *P* || 4 διδασκαλίᾳ add. *P* om. *v* in ea quae de eduliis doctrina *M* || αὐτοῖς ἦν *v* || 6 ὀλύρων *P* || ἔτι add. *P* om. *v* cum his adhuc *M* || 8 τούτῳ *P* τῷδε *v* || 9 εἶτ' ἐπὶ *P* εἶτα πρὸς *v* || 12 τροφὰς *P* ἁπάσας *v* nec ea quae a plantis alimenta *M* || 15 γὰρ *P* γοῦν *v* || τε om. *P* || 17 ἐν τοῖς ὄρεσιν post κυνηγέται colloc. *P* || 21 εἶναι add. *P* om. *v* || 22 post γράμματι add. τῷδε *P*, om. *v*, in secundo quidem libro isto *M*

τρίτῳ τὰς ἀπὸ τῶν ζῴων. ἐξέσται γὰρ τῷ βουλομένῳ, προ-
χειριζομένῳ τὸ βιβλίον, ἐν ᾧ γέγραπται ˚τῶν τροφῶν ἡ
δύναμις, αἷς μάλιστα χρῆσθαι βούλεται, ποτὲ μὲν ἐπὶ τὸ
πρῶτον ἔρχεσθαι, ποτὲ δ' ἐπὶ τὸ δεύτερον ἢ τὸ τρίτον. 556
5 ὅπως οὖν ὁ περὶ τῶν φυτῶν λόγος ἅπας ἐν τοῖς δύο τοῖς
πρώτοις ᾖ τετελεσμένος, ἐπὶ τὰ κατάλοιπα τῶν προειρημένων
ἀφίξομαι, τὴν ἀρχὴν τῷ λόγῳ τήνδε θέμενος. τὰ μὲν ἐν τῷ
πρώτῳ γράμματι σιτία σπέρματα φυτῶν ἦν ἅπαντα· νυνὶ
δ' ἀπὸ τῶν καρπῶν ἄρξομαι, διορίσας πρότερον αὐτῶν τὰ
10 σπέρματα, καὶ μάλισθ' ὅτι πολλοῖς ἔδοξε διαφέρειν οὐδὲν ἢ
καρπὸν εἰπεῖν ἢ σπέρμα. τὰ μὲν οὖν ἤδη λελεγμένα σπέρματα
βραχύ τι καρπῶν διαφέρει, τῶν δὲ νῦν εἰρησομένων καρπῶν
οὐκ ὀλίγον ἀφέστηκε. καρπὸς μὲν γάρ ἐστι συκῆς τὸ σῦκον,
ἡ δ' ἐν αὐτῷ κεγχραμὶς σπέρμα συκῆς, ὥσπερ γε καὶ τῆς
15 ῥαγὸς ὅλης οὔσης ἀμπέλου καρποῦ μόνον ἐστὶ τὸ γίγαρτον
ἀμπέλου σπέρμα. κατὰ τὰ αὐτὰ δ' ἀπίου καὶ μηλέας ὁ μὲν
καρπὸς ἄπιόν τε καὶ μῆλόν ἐστι, τὸ δὲ σπέρμα τρεῖς ἢ
τέτταρες ἐν μέσοις αὐτοῖς κόκκοι. τί δεῖ λέγειν ἐπὶ κο-
λοκυνθῶν τε καὶ σικύων, ὅσοι τε πέπονες αὐτῶν εἰσι καὶ
20 ὅσοι μή, καὶ ὅσοι μηλοπέπονες, τῶν τ' ἄλλων ἁπάντων,
ὅσα τοιαῦτα; πάμπολυ γὰρ ἐν αὐτοῖς ὁ σύμπας καρπὸς τοῦ 557
σπέρματος διαφέρει. κυάμου δὲ καὶ θέρμου καὶ δολίχου καὶ
φακῆς ὅσα τ' ἄλλα τὸ τῶν σπερμάτων ἀμφίεσμα λοβὸν ἔχει,
τὸ μὲν ἐξ ἀμφοῖν συγκείμενον ὁ καρπός ἐστιν, ἡ πλείστη
25 δὲ μοῖρα τῆς ὅλης οὐσίας ἐν τοῖς σπέρμασιν. ἐσθίεται δὲ
τῶν μὲν ἄλλων σχεδὸν ἁπάντων, ὅσα διῆλθον ἐν τῷ πρώτῳ
λόγῳ, μόνον τὸ σπέρμα, τῶν δολίχων δὲ μόνων ὁ καρπὸς

---

1 *προχειριζομένῳ* *P* *προχειριζόμενον* *v* in promptu habenti *M* || 3 *αἱ δύναμις* (sic) *P* scriptae sunt alimentorum virtutes *M* || 4 *τὸ τρίτον* *P* *τὸ* om. *v* || 5 *τοῖς* ante *πρώτοις* add. *P*, om. *v* || 7 *τὴν* om. *P* || *τῷ λόγῳ* *P* *τῶν λόγων* *v* principium sermoni *M* || 8 *πρώτῳ γράμματι* *P* *α' λόγῳ* *v* || 9 *τῶν* ante *καρπῶν* add. *PA*, om. *v* || *διορίσαι* *P* || *αὐτὰ* *P* || 10 *μάλισθ'* *P* *μάλιστα* *v* || 12 *καρπῶν* add. *PA*, om. *v* qui nunc dicentur fructibus *M* || 13 *τὸ σῦκον* *P* *τὰ σῦκα* *v* est ficulneae ficus *M* || 14 *γε* add. *P*, om. *v* || 18 *αὐτοῖς* *P* *αὐτῶν* *v* in mediis ipsorum grana *M* || *ἐπὶ* *P* *ἔτι* *v* quid oportet dicere in cucurbitis *M* || 20 *μή, καὶ ὅσοι* om. *P* || 21 *γὰρ ἐν αὐτοῖς* *P* *ἐν αὐτοῖς* om. *v* valde multum in ipsis *M* || 23 *τὸ* *P*, om. *v* || 24 *ὁ* *P*, om. *v* || 25 *ὅλης* *P*, om. *v* || 27 *τῶν* *P*, om. *v* || *μόνων* *P* *μόνον* *v*

ὁ δὲ δόλιχος, ἐὰν παρακαταπήξῃ τις ξύλα μακρά, ἀναβαί-
νει καὶ γίνεται κάρπιμος, εἰ δὲ μή, φαῦλος καὶ ἐρυσιβώδης".
ἐκ τοῦ παραπηγνύναι κελεύειν ξύλα μακρὰ καὶ μὴ γενομένου
543 τούτου φάσκειν ἐρυσιβώδεις αὐτοὺς ἀποτελεῖσθαι τεκμήραιτ'
ἄν τις εἶναι τὸν λόγον αὐτῷ περὶ τῶν νῦν καλουμένων φα- 5
σηόλων τε καὶ λοβῶν· αὐτὸς δὲ λοβοὺς ὀνομάζει τὰ περιέχοντα
τὸ σπέρμα τῶν τοιούτων ὀσπρίων, ὁποῖόν ἐστι φακὸς καὶ
ὄροβος καὶ πισὸς καὶ κύαμος καὶ θέρμος. ὥσπερ γὰρ τὰ
σιτηρὰ σπέρματα περιέχουσιν οἱ στάχυες, οὕτω τὰ νῦν εἰρη-
μένα οἱ λοβοί, καὶ τούς γε δολίχους καὶ αὐτοὺς οἱ λοβοὶ 10
περιέχουσι. καὶ κατὰ τοῦτ' οἶμαι τὸν ὅλον καρπὸν ὑπὸ τῶν
νῦν ἀνθρώπων ὀνομάζεσθαι λοβούς, ὥσπερ ἀστάχυας ὅλους
τοὺς σιτηροὺς καρπούς. ἴσμεν δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ἐν
πολλῇ χρήσει παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ὄντων ὅλου τοῦ γένους
τοὔνομα σφετερισάμενα, καθάπερ τὸν κάλαμον, ᾧ γράφομεν, 15
καὶ τὸ μέλαν. ἐν δὲ τῷ Περὶ διαίτης Ἱπποκράτους οὕτω
γέγραπται· „οἱ δὲ πισοὶ φυσῶσι μὲν ἧσσον, διαχωροῦσι
δὲ μᾶλλον, ὦχροι δὲ καὶ δόλιχοι διαχωρητικώτεροι τούτων,
ἧσσον δὲ φυσώδεις, τρόφιμοι δέ." παραβάλλων γὰρ ἐν
ταύτῃ τῇ ῥήσει τοὺς πισοὺς τοῖς κυάμοις, ὑπὲρ ὧν ὡς φυ- 20
σώδους ἐδέσματος προείρηκε, τοὺς δ' ὤχρους καὶ δολίχους
544 ἐφεξῆς γράφων ἐνδείκνυται τῶν ὁμογενῶν τι τοῖς προειρη-
μένοις σπέρμασιν εἶναι τὸν δόλιχον καὶ μάλιστα τοῖς ὤχροις.
ἀλλ' ἐκ τοῦ μηδ' ὅλως αὐτὸν μνημονεῦσαι λαθύρων καὶ
φασήλων ὑποψία τίς ἐστιν, ὡς ἐκείνων τι τῶν σπερμάτων 25
ἐνδεχόμενον εἴη κεκλῆσθαι δόλιχον. εἰ δὲ καὶ τοὺς φασήλους
τις ἐν τῷ γένει τῶν λαθύρων περιλαμβάνει, τό γε τοὺς

1 μακρά om. *P* μικρά *U* ligna longa *M* || 2 ἐρυσιμώδης *PU* ἐρημώδης *v* || 3 ἐκ δὲ *Uv* ex hoc autem quod iubet *M* || 4 ἐρυσιμώδεις *P* ἐρυσιμώδης *U* ἐρημώδεις *v* || τεκμήρετο *U* || 5 εἶναι post λοβῶν colloc. *v*, om. *AU* || αὐτῷ *P* αὐτοῦ *v* αὐτῶν *U* || φασιόλων *PAU* || 8 καὶ ante πισσὸς om. *AU* || 9 στάχεες *P* ἀστάχυες *Uv* || οὕτω καὶ *P* || 10 οἱ om. *P* || 11 περιέχουσι *PU* περιίσχουσι *v* || 13 τοὺς *PU* om. *v* || 14 πολλῇ] τῇ *P* multo usu *M* || 16 δὲ add. *APU* om. *v* || Ἱπποκράτους *U* Ἱπποκράτει *v*; cf. Hippocr. VI p. 542 L. || 17 ἧσσον *P* ἧττον *v* ἧσσον *U* supra scriptis ττ litteris || 18 διαχωρητικώτεροι cf. Orib. I 26 (t. I p. 40) || 19 τρόφιμοι *PU* τροφιμώτεροι *v* || 21 προείρηκεν *P* προειρήκει *Uv* praedixerat *M* || 23 σπέρμασιν *P* σπερμάτων *Uv* seminum homogeneorum *M* || 25 τι post σπερμάτων colloc. *Uv* || 26 εἴη] εἶναι *P* || 27 τό γε *P* τῷ γε *Uv*

τινὰ δ' ἐκ τῆς ἀμφοῖν ἰσοκρατοῦς μίξεως ἐπικτᾶται τὴν
μεσότητα, καθάπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὅταν τῇ πτισάνῃ
μίξῃ τις τὴν φακῆν. οὕτω δὲ καὶ τὴν τευτλοφακῆν ὁ Τα- 529
ραντῖνος Ἡρακλείδης οὐ μόνον ὑγιαίνουσιν, ἀλλὰ καὶ νο-
5 σοῦσιν ἐδίδου· μέσον γὰρ καὶ τοῦτ' ἐστὶν ἐξ ἐναντίων συγ-
κείμενον ἔδεσμα, διὸ τεῦτλον μὲν ἧττον ὑπέρχεται, φακῇ δὲ
διαχωρεῖται μᾶλλον. εὔδηλον δ' ὅτι καὶ ὁ ἀναδιδόμενος ἐξ
αὐτῆς χυμὸς εἰς τὸ σῶμα μικτὸς ἐκ τῆς ἀμφοτέρων ἐστὶ
δυνάμεως τῆς τε φακῆς καὶ τοῦ τεύτλου.

10 Cap. XIX. *Περὶ κυάμων.* Πολλὴ καὶ τούτων ἐστὶν
ἡ χρῆσις, ἔνιους ἐξ αὐτῶν σκευαζομένου τοῦ τ' ἐν ταῖς
χύτραις ὑγροῦ καὶ τοῦ παχέος ἐν ταῖς λοπάσι. καὶ τρίτη
δέ τίς ἐστιν [ἐξ] αὐτοῦ σκευασία μετὰ πτισάνης γιγνομένη.
καὶ πλείστῳ γε τούτῳ τῷ ἐδέσματι καθ' ἑκάστην ἡμέραν
15 οἱ παρ' ἡμῖν μονομάχοι χρῶνται, σαρκοῦντι τὴν τοῦ σώματος
ἕξιν, οὐκ ἐσφιγμένῃ καὶ πυκνῇ σαρκί, καθάπερ τὸ χοίρειον
κρέας, ἀλλὰ χαυνοτέρᾳ πως μᾶλλον. φυσῶδες δ' ἐστὶν
ἔδεσμα, κἂν ἐπὶ πλεῖστον ἑψηθῇ κἂν ὁπωσοῦν σκευασθῇ,
τῆς πτισάνης ἀποτιθεμένης πᾶν τὸ φυσῶδες ἐν τῷ τῆς
20 ἑψήσεως χρόνῳ. τοῖς δὲ προσέχουσι τὸν νοῦν καὶ παρακο-
λουθοῦσι ταῖς ἑπομέναις ἑκάστῳ τῶν ἐδεσμάτων διαθέσεσιν 530
αἴσθησις γίγνεται καθ' ὅλον τὸ σῶμα τάσεώς τινος ὡς ὑπὸ
πνεύματος φυσώδους, καὶ μάλισθ' ὅταν ἀήθης τις ᾖ τούτου
τοῦ βρώματος ἢ μὴ καλῶς ἡψημένον προσενέγκηται. τὴν
25 δ' οὐσίαν οὐ πυκνὴν καὶ βαρεῖαν, ἀλλὰ χαύνην τε καὶ

---

1 τινὰ δ'] ἃ δὲ *P* || ἰσοκρατοῦς *PU* ἰσοκρατουσῶν *v* || 5 ἐδίδου *PU* ἐδίδοτο *v* dabat *M* || 6 ὑπέρχεται φακῆς, διαχωρεῖται δὲ μ. *P* ὑπάρχεται φακῆς δὲ δ. *U* || 10 Πολλὴ — σκευασθῇ exc. Orib. I 18, 1 (t. I p. 33); cf. Simeon Seth (append.), p. 131. || 11 σκευαζομένου *U* κατασκευαζομένου Seth ἐσκευασμένου *P* || 12 καὶ] ἡ *P* || 13 τίς ἐστιν *P* ἐστί τις *Uv* || ἐξ inclusi || γιγνομένη] μιγνυμένου *P* γιγνομένου *U* || 14 καθ'] καὶ *U* || 15 μοναχοὶ *U* || σαρκοῦντι *U* σαρκοῦντες *Pv* incarnantes *M* || 16 καὶ *PU* τε καὶ *v* || πεπυκνωμένῃ *P* || 17 χαυνότερον *U* || 18 κἂν (ante ὁπωσοῦν) *P* καὶ *Uv* || 19 τῆς μὲν πτισ. *P* || ἀποτιθεμένης post χρόνῳ colloc. *P* || 20 παρακαλοῦσι *U* || 22 ὡς *PAU* ut a spiritu *M*, om. *v* || 23 τις om. *P* || ᾖ] ἐστι *AU* || τούτου *P* τοῦδε *Uv* || 24 ἑψημένον *PU* ἑψόμενον *v* || τὴν δ' οὐσίαν — πτισάνῃ exc. Orib. I 18, 2 (t. I p. 33).

546 εἶναι μαρτυρεῖ. καὶ γὰρ οὕτως ἔχει, πλὴν ὅτι σὺν τοῖς λοβοῖς ὅλους ἐσθίουσιν ἔτι χλωροὺς ὄντας αὐτοὺς οἱ ἄνθρωποι δι᾽ ἐλαίου καὶ γάρου τοὐπίπαν· ἔνιοι δὲ καὶ οἶνον ἐπεμβάλλουσιν. εἰς ἀπόθεσιν δ᾽ οὐ χρῶνται καθάπερ τοῖς πισοῖς· ὑγρότεροι γὰρ ὄντες τὴν φύσιν εἰώθασι διαφθείρεσθαι. τῷ βουλομένῳ 5 δ᾽ ἀσφαλῶς ἀποθέσθαι καὶ τούτους, ὥσπερ ὁ ἐμὸς πατὴρ ἐποίει, ξηραντέον ἐστὶν ἀκριβῶς αὐτούς· οὕτω γὰρ ἄσηπτοί τε καὶ ἀδιάφθοροι μένουσιν ὅλῳ χειμῶνι, τὴν αὐτὴν χρείαν τῷ πισῷ παρεχόμενοι. τῶν φίλων δέ τις ἐν Ῥώμῃ διατρίβων ἔλεγεν ἐν Καρίᾳ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα καλουμένην 10 Κέραμον σπείρεσθαι τοῖς ἄλλοις ὀσπρίοις ὡσαύτως τοὺς δολίχους ἐν ταῖς ἀρούραις, ἔχοντας τὸ σχῆμα προμηκέστερον λαθύρων.

Cap. XXIX. *Περὶ ὀρόβων.* Οἱ βόες ἐσθίουσι τοὺς ὀρόβους παρ᾽ ἡμῖν τε καὶ κατὰ πολλὰ τῶν ἐθνῶν ὕδατι 15 προγλυκανθέντας, οἱ δ᾽ ἄνθρωποι τελέως ἀπέχονται τοῦ σπέρματος τούτου, καὶ γὰρ ἀηδές ἐστι καὶ κακόχυμον. ἐν λιμῷ δέ ποτε μεγάλῳ, καθάπερ καὶ Ἱπποκράτης ἔγραψεν,

547 ἐξ ἀνάγκης βιαίας ἐπ᾽ αὐτὸ παραγίγνονται. προπαρασκευάζοντες δ᾽ ἡμεῖς ὥσπερ τοὺς θέρμους χρώμεθα μετὰ μέλιτος 20 τοῖς ὀρόβοις ὡς φαρμάκοις τῶν κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα παχέων ὑγρῶν ἐκκαθαρτικοῖς. ἧττον δ᾽ εἰσὶ φαρμακώδεις ἐν αὐτοῖς οἱ λευκοὶ τῶν πρὸς τὸ ξανθὸν ἢ ὠχρὸν ἀφισταμένων. οἱ δ᾽ ἀφεψηθέντες δὶς ἀπογλυκανθέντες τε δι᾽ ὕδατος πολλάκις ἀποτίθενται μὲν τὴν ἀηδίαν, ἀποτίθενται δὲ σὺν αὐτῇ 25 καὶ τὴν ῥυπτικήν τε καὶ τμητικὴν δύναμιν, ὡς ὑπολείπεσθαι τὸ γεῶδες αὐτῶν τῆς οὐσίας, ὃ χωρὶς πικρότητος ἐπιφανοῦς ἔδεσμά τι ξηραντικὸν γίγνεται.

---

1 *καὶ γὰρ οὕτως*] cf. Simeon Seth (append.) p. 134 || 2 *αὐτοὺς* om. *P* adhuc virides entes ipsos *M* || 3 *ἐπεμβάλλουσιν P ἐπιβάλλουσιν Uv* || 7 *ἀδραλῶς P* || 14 *Περὶ ὀρόβων*] cf. Simeon Seth (append.) p. 134 || 15 *ἡμῖν PU ἡμᾶς v* || *κατὰ P ἄλλα v* || 16 *τελείως U* || 17 *ἀηδές P ἀηδέστατον Uv* indelectabile *M* || *ἐν λιμῷ — γίγνεται* exc. Orib. I 27 (t. I p. 40) || 18 *καθάπερ P καθὰ Uv* || 19 *βιαίως PU* ex necessitate valida *M* || *προπαρασκευάσαντες* Simeon Seth || 21 *φαρμάκῳ* idem || 22 *ἐκκαθαρτικῷ* idem || 24 *τε* Simeon Seth *δὲ PU* dulcificatique *M* || 26 *δύναμιν* post *ῥυπτικήν* colloc. *P* || *τε* om. *P* || *ὡς P ὥστε Uv* || *ὑπολίπεσθαι AU* || 28 *τι* add. *P*, om. *Uv*

Cap. XXX. *Περὶ σησάμου καὶ ἐρυσίμου.* Λιπαρόν ἐστι τὸ τῶν σησάμων σπέρμα, διὸ καὶ τάχιστα κείμενον ἐλαιηρὸν γίγνεται. διὰ τοῦτ᾽ οὖν ἐμπίπλησί τε τοὺς ἐσθίοντας αὐτὸ ταχέως ἀνατρέπει τε τὸν στόμαχον καὶ βραδέως πέττεται 5 καὶ τροφὴν δίδωσι τῷ σώματι λιπαράν. εὔδηλον οὖν, ὅτι τόνον καὶ ῥώμην ἐντιθέναι τοῖς κατὰ γαστέρα μορίοις οὐ δύναται, καθάπερ οὐδ᾽ ἄλλο τι τῶν λιπαρῶν. ἐπεὶ δὲ καὶ παχύχυμον, διὰ τοῦτ᾽ οὐδὲ διεξέρχεται ταχέως. ἐσθίουσι δ᾽ αὐτὸ μόνον μὲν οὐ πάνυ τι, σὺν μέλιτι δ᾽ ἑφθῷ, τὰς κα- 548 10 λουμένας ὑπὸ τῶν πολλῶν σησαμίδας ἀναπλάττοντες. ἐπιπάττουσι δὲ καὶ τοῖς ἄρτοις αὐτό. ὥσπερ δὲ κέγχροις ὁ ἔλυμος, ὃν καὶ μελίνην ἔφαμεν ὀνομάζεσθαι, παραπλήσιος μέν πώς ἐστι, χείρων δὲ πάντη, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐρύσιμον σησάμῳ κατὰ τὴν τοῦ σώματος οὐσίαν ὁμογενές 15 πως ὂν ἀηδέστερόν τ᾽ ἐστὶ βρωθῆναι καὶ τροφὴν ἥττονα δίδωσι τῷ σώματι καὶ πάντη χεῖρον ὑπάρχει. θερμὰ δ᾽ ἐστὶ ταῖς κράσεσιν ἄμφω καὶ διὰ τοῦτο καὶ διψώδη.

Cap. XXXI. *Περὶ μήκωνος σπέρματος.* Τῆς ἡμέρου μήκωνος τὸ σπέρμα χρήσιμόν ἐστιν ἐπιπαττόμενον ἄρτοις 20 ὡς ἥδυσμα, καθάπερ καὶ τὰ σήσαμα. βέλτιον δ᾽ ἐστὶ τὸ λευκότερον σπέρμα τοῦ μελαντέρου, δύναμιν δ᾽ ἔχει ψυκτικήν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὑπνωτικόν ἐστιν· εἰ δὲ πλέον ληφθείη, καὶ καταφορικὸν καὶ δύσπεπτον ἔτι τε τῶν ἐκ πνεύμονός τε καὶ θώρακος ἀναβηττομένων ἐπισχετικόν. ὠφελεῖ μέντοι 25 τοὺς ἐκ κεφαλῆς καταῤῥοϊζομένους λεπτῷ ῥεύματι. τροφὴν δ᾽ οὐκ ἀξιόλογον παρέχει τῷ σώματι.

---

1 *σισάμων κ. ἐρυσίμων U* || *Λιπαρόν ἐστι — λιπαράν* exc. Orib. I 28 (t. I p. 41) || 2 *σισάμων U* || 3 *οὐτ*] *οὖν U* || *ἐμπίπλησι*] cf. Simeon Seth p. 99 || 6 *τὴν γαστέρα Uv* || 7 *ἐπεὶ — ταχέως* exc. Orib. l. l. *ἐπεὶ P* Orib. *ἐστι Uv* || *καὶ* post *παχύχυμον* colloc. *Uv* || 8 *οὐ* pro *οὐδὲ P* || 9 *μὲν* s. l. *U* || *ἑφθῷ P ἀπέφθῳ Uv* || 10 *σισαμίδας U* || 11 *ὥσπερ δὲ v ὥσπερ δ᾽ ἐν PU* sicut autem milio elymus *M* || *ὁ ἔλυμος P καὶ ἔλυμος U ἔλυμος v* || 12 *ὃν*] *δὴ U* || 13 *χείρων P χεῖρον v* || *πάντη* post *αὐτὸν* colloc. *U* || 14 *ἐρύσιμον — διψώδη* exc. Orib. l. l. || 15 *πως* om. *P* || *τ᾽*] *πως P δὲ U* || 16 *ὑπάρχει*] *ἐστί P* || *ἐστὶν ἄμφω ταῖς κρ. P* || 17 *καὶ* ante *διὰ* om. *P* || 18 *Τῆς ἡμέρου — σώματι* exc. Orib I 29 (t. I p. 42); cf. Simeon Seth (append.) p. 135 || 19 *τὸ* add. *PU* Orib., om. *v* || 21 *μέλανος P* || 22 *καὶ* ante *πλέον* add. *Uv*, om. *P* Orib. Simeon Seth || *πλεῖον P* || 23 *δύσπεπτόν ἐστι P* || *ἔτι τε*] *καὶ P* || *πνεύμονός τε καὶ θώρακος* P Orib. *θ. κ. πν. Uv*

549 Cap. XXXII. *Περὶ λίνου σπέρματος, ὃ καὶ συνθέτως ὀνομάζουσι λινόσπερμον. Χρῶνται μὲν αὐτῷ καὶ φρύγοντες ἔνιοι, καθάπερ τοῖς σκευαστοῖς ἁλσίν, ὡς ὄψῳ μετὰ γάρου, χρῶνται δὲ καὶ μέλιτι φυρῶντες. ἐπιπάττουσι δ' ἔνιοι καὶ τοῖς ἄρτοις αὐτό, κακοστόμαχόν τε καὶ δύσπεπτον ὑπάρχον* 5 *καὶ τροφὴν ὀλίγην τῷ σώματι παρέχον. εἰς δὲ διαχώρησιν γαστρὸς οὔτ' ἂν ἐπαινέσαις οὔτ' ἂν ψέξαις αὐτό· μετέχει γε μὴν βραχύ τι καὶ τῆς οὐρητικῆς δυνάμεως, ὃ μᾶλλον γίγνεται φανερόν, ἐπειδὰν φρυγὲν ἐσθίηται· τηνικαῦτα δ' ἵστησί πως μᾶλλον τὴν γαστέρα. χρῶνται δ' οἱ κατὰ τοὺς* 10 *ἀγροὺς ἄνθρωποι πολλάκις αὐτῷ μετὰ τὸ φρύξαι καὶ λειῶσαι μέλι μιγνύντες.*

Cap. XXXIII. *Περὶ ὀρμίνου. Καὶ τούτῳ χρῶνται φρύγοντες, εἶτα λειοῦντες, ὡς ἄλευρον γενέσθαι, μιγνύουσι δ' αὐτῷ καὶ μέλιτος. ὀλίγον δ' ἔχει τρόφιμον ἐν ἑαυτῷ μεταξὺ* 15 *τὴν φύσιν ὑπάρχον ἐρυσίμου τε καὶ κυμίνου.*

Cap. XXXIV. *Περὶ καννάβεως σπέρματος. Οὐχ ὥσπερ αὐτὸ τὸ φυτὸν τῆς καννάβεως ἔοικε πως τῷ ἄγνῳ,*
550 *καὶ τὸ σπέρμα τῷ σπέρματι παραπλήσιόν πώς ἐστι τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἀποκεχώρηκε πάμπολυ, δύσπεπτόν τε καὶ* 20 *κακοστόμαχον ὂν καὶ κεφαλαλγὲς καὶ κακόχυμον. ὅμως δ' οὖν καὶ τοῦτό τινες ἐσθίουσι φρύγοντες ἅμα τοῖς ἄλλοις τραγήμασιν. ὀνομάζω δὲ δηλονότι τραγήματα τὰ παρὰ τὸ δεῖπνον ἐσθιόμενα τῆς ἐπὶ τῷ πίνειν ἡδονῆς ἕνεκα. θερμαίνει δ' ἱκανῶς καὶ διὰ τοῦτο καὶ κεφαλῆς ἅπτεται βραχεῖ πλεῖον* 25 *ληφθέν, ἀτμὸν ἀναπέμπον ἐπ' αὐτὴν θερμόν θ' ἅμα καὶ φαρμακώδη.*

---

1 *λινοσπέρματος PU* || 2 *λινόσπερμα U λινόσπερμον* om. *P* || *Χρῶνται*] cf. Simeon Seth (append.) p. 138 || 3 *μετὰ γάρου*] *μετ' ἄρτου PU* || 5 *κακοστόμαχον — φρυγὲν ἐσθίηται* exc. Orib. I 30 (t. I p. 42) || 7 *ἐπαινέσεις U* || *οὔτ' ἂν ψέξαις*] *οὐ ψέξαις P* || *ψέξεις U* || 9 *τηνικαῦθ' ἵστησι U* || 10 *τὴν γαστέρα μᾶλλον P* || 11 *τὸ* om. *U* || 13 *ἑρμίνου U* || *Καὶ — τρόφιμον* exc. Orib. I 31 (t. I p. 43) || 14 *φρύττοντες P* || 15 *τὸ* ante *τρόφιμον* add. *Uv* || *ἐν αὐτῷ P* || 17 *κανάβεως* bis *U* || *Οὐχ ὥσπερ*] cf. Simeon Seth (append.) p. 136 || 18 *ἄγνῳ*] *λίνῳ PU* agno *M* || 19 *πώς*] *οὕτως P* || 20 *δύσπεπτον — ἱκανῶς* exc. Orib. I 32 (t. I p. 43) || 21 *κεφαλγὲς U* || *δ' οὖν*] *γοῦν P* || 22 *φρύγοντες P φρύττοντες v* || 23 *δὲ* add. *P*, om. *v* || *παρὰ PU περὶ v* || 24 *τῷ*] *τὸ* codd. || 25 *βραχὺ* Sim. Seth || 26 *θ'*] *τε Pv*

Cap. XXXV. *Περὶ ἄγνου σπέρματος.* Καὶ καθ'
ἑαυτὸ τοῦτο φρυγόμενον ἐσθίεται πεπιστευμένον ἐπέχειν
τὰς ἐπ' ἀφροδισίοις γιγνομένας ὁρμάς, τροφὴν δ' ὀλίγην
δίδωσι τῷ σώματι καὶ ταύτην ξηραίνουσαν μὲν καὶ ψύχουσαν,
5 ἄφυσον δ' ἱκανῶς. κατὰ πάντ' οὖν ταῦτα τοῖς ἁγνεύειν
ἀφροδισίων βουλομένοις ἐπιτήδειόν ἐστι· διὸ καὶ τοὔνομα
τῷ φυτῷ τεθεῖσθαι τοῦτό φασιν. κεφαλῆς δ' οὐχ ἅπτεται
καθάπερ ἡ κάνναβις.

Cap. XXXVI. *Περὶ ἀφάκης καὶ βικίου.* Τὸ σχῆμα
10 τῶν σπερμάτων τούτων οὐ στρογγύλον ἐστίν, ὥσπερ τὸ τῶν
κυάμων, ἀλλ' ὑπόπλατυ μᾶλλον ὁμοίως τοῖς φακοῖς. ἀπο- 551
τίθενται δ' οἱ γεωργοὶ καὶ ταῦτα σὺν αὐτοῖς τοῖς λοβοῖς.
ἅμα τοῖς φυτοῖς ὅλοις ἕνεκα τῆς τῶν ἀλόγων θρεμμάτων
τροφῆς. ἐν λιμῷ γε μὴν οἶδα καὶ τούτων ἐνίους φαγόντας
15 καὶ μάλιστα τοῦ ἦρος, ἔτι χλωρῶν ὄντων, ὥσπερ καὶ ἐρε-
βίνθων καὶ κυάμων ἐσθίουσι συνήθως. ἔστι δ' οὐκ ἀηδῆ
μόνον, ἀλλὰ καὶ δύσπεπτα καὶ σταλτικὰ γαστρός. εὔδηλον
οὖν, ὅτι τοιαῦτα τὴν φύσιν ὄντα τὴν ἀναδιδομένην τροφὴν
ἐξ ἑαυτῶν οὔτ' εὔχυμον ἔχει καὶ παχεῖαν, εἰς αἵματος με-
20 λαγχολικοῦ γένεσιν ἐπιτήδειον, ὥσπερ καὶ πρόσθεν εἴρηται
περὶ τῆς φακῆς. ἀλλ' ἐκείνῃ μὲν ἀγαθὰ πολλὰ πάρεστι,
τούτοις δ' οὐδὲν τῶν ἐκείνης ἀγαθῶν ὑπάρχει. τό γε μὴν
ὄνομα τοῦ βικίου παρ' ἡμῖν μὲν σύνηθές ἐστι, καὶ μόνως
οὕτως ὀνομάζεται, παρὰ δὲ τοῖς Ἀττικοῖς ἄρακος ἢ καὶ
25 λάθυρος καλεῖται.

---

2 *ἑαυτὸ P αὐτὸ A αὐτὸ Uv* || *πεπιστευμένον — ἐπιτήδειόν ἐστι* exc. Orib. I 33 (t. I p. 43) || 3 *γιγνομένας ὁρμάς P ὁρμὰς γιγν. Uv* || 4 *καὶ* add. *PAU*, om. *v* || 5 *καὶ κατὰ AU* || *οὖν] γοῦν P* || 6 *τὸ ὄνομα P* || 8 *κάνναβος P* || 9 *ἀφάκις U φακῆς P* || *βίκου P* || *Τὸ σχῆμα — ἐπιτήδειον* exc. Orib. I 34 (t. I p. 44) || 11 *τῆς φακῆς U*[1] correx. *U*[2] || 12 *καὶ* om. *P* || 13 *ἕνεκα τοῖς U* || *θρεμμάτων] ζώων P* || 15 *καὶ* add. *P*, om. *Uv* || 16 *ἐρεβίνθων κ. κυάμων P ἐρέβινθον τε καὶ κύαμον Uv* || 18 *τοιαῦτα τὴν φύσιν ὄντα U*: *τοιαύτην φύσιν ὄντα* Wolfenbuttelianus 4148 fol. 125b *τοιαύτην τὴν φ. ἔχοντα P τὰ τοιάδε τὴν φύσιν ὄντα v* talem naturam habentia *M* || 20 *καὶ πρόσθεν* om. *U* || 21 *ἀγαθὰ πολλὰ PU πολλὰ ἀγαθὰ v* || 23 *βίκου P βικίου v* || *μὲν] πάνυ P* omnino *M* || *μόνως γε Uv* || 24 *ἄρακος ὃ καὶ λάθυρος καλεῖται P ἄρακος ἢ κύαμος ἐκαλεῖτο Uv* isofaracus et latirus vocatur. In alio sic: autem aracus panatus vocatur *M*; correxi.

Cap. XXXVII. *Περὶ τῶν ἐν ἑκάστῳ γένει σπερμάτων ἐμφερομένων ἑτερογενῶν τε καὶ μικτῶν.* Ἐν μὲν τοῖς πυροῖς αἶραι πολλάκις εὑρίσκονται πολλαί· κατὰ δὲ τὰς κριθὰς γίγνονται μέν, ἀλλ' ὀλίγαι, πολὺς δ' ὁ καλούμενος
552 αἰγίλωψ ἐν αὐταῖς, ὅταν δυστυχήσωσι κατὰ τὴν πρώτην 5
αὔξησιν ἢ γένεσιν. ὁ δ' ἐμὸς πατήρ, ἐν παρακμῇ τῆς ἡλικίας φιλογεωργὸς γενόμενος, ἔσπειρέ ποτε καὶ πυροὺς καὶ κριθάς, ἀκριβῶς ἐκλέξας αὐτῶν ἅπαν ὅσον ἑτερογενὲς ἐμέμικτο σπέρμα, χάριν τοῦ γνῶναι σαφῶς, εἰ κατὰ μεταβολὴν αὐτῶν ἡ γένεσις γίγνεται ταῖς αἶραις τε καὶ τοῖς αἰγίλωψιν ἢ φύσιν 10
ἰδίαν ἔχει καὶ ταῦτα τὰ σπέρματα. γεννηθέντων δ' ἅμα τοῖς καθαροῖς σπέρμασιν αἰρῶν μὲν πολλῶν κατὰ τύχην ἐν τοῖς πυροῖς, ὀλίγων δ' ἐν ταῖς κριθαῖς, ἀλλ' αἰγίλωπος δαψιλοῦς, ἐπεχείρησε καὶ τῇ τῶν ἄλλων σπερμάτων βασάνῳ τὸν αὐτὸν τρόπον. εὗρεν οὖν κἂν τοῖς φακοῖς ἐκ μεταβολῆς αὐτῶν 15
γενομένους ἀράκους τε τοὺς σκληρούς τε καὶ στρογγύλους καὶ πελεκίνους, ἄβρωτα σπέρματα, τὴν δ' ἀπαρίνην οὐ μόνον ἄβρωτον, ἀλλὰ κἂν τῷ φύεσθαι περιπλεκομένην τοῖς φυτοῖς τῶν φακῶν ἄγχουσάν τε καὶ πνίγουσαν αὐτὰ καὶ κατασπῶσαν, ὥσπερ ἡ ὀροβάγχη τοὺς ὀρόβους. ταῦτα μὲν οὖν πάνυ μοχ- 20
θηρὰ σπέρματα. τὸ μελάμπυρον δὲ καλούμενον ἐκ μετα-
553 βολῆς μὲν καὶ αὐτὸ γεννᾶται τῶν πυρῶν, ἀλλ' ἀπολείπεται πάμπολυ τῆς ἐν ταῖς αἶραις κακίας. εὗρε δὲ καὶ κατὰ τὰ ἄλλα σπέρματα τοιαύτας τινὰς γιγνομένας μεταβολάς, ὅθεν ἐκέλευσεν τοὺς χρωμένους αὐτοῖς ἐκλέγειν ἅπαν τὸ μοχθηρόν, 25
ὅταν εἰς χρῆσιν ὑγιεινὴν ἄγηται τὰ σπέρματα, καὶ μὴ καταφρονεῖν, ὥσπερ οἱ τοῖς δήμοις ὑπηρετούμενοι σιτοποιοί. μοχθηρᾶς μέντοι ποτὲ γενομένης ἀγωγῆς ἔτους αἶραι πάμ-

---

2 *μικτῶν*] *ὁμογενῶν P* || *Ἐν μὲν — αἰγίλωψ* exc. Orib. I 1, 10 (t. I p. 7) || 4 *πολὺ δ' ὁ U* || 5 *αὐταῖς Uv ταύταις P* in ipsis *M* || 7 *ἔσπερε U* || *κριθὰς κ. πυροὺς P* || 9 *χάριν* om. *U* || 10 *γίνεται P ἐστὶν U* om. *v* generatio fiat *M* || *τοῖς* om. *U* || *αἰγίλωψ U* || 11 *δ' ἃ U* || 12 *αἰρῶν*] *εὑρῶν U* || 13 *δαψιλῶς U* || 14 *ἐπεχείρησε P ἐπεχείρει Uv* || 15 *εὗρεν — μεταβολάς* exc. Orib. I 1, 10 (t. I p. 7) || *κἂν* Orib. *καὶ* codd. et in lentibus *M* || 16 *τε* post *σκληρούς* om. *P* || 19 *αὐτὴν P* || 20 *ῥομβάγχη U* || *πάνυ μοχθηρὰ P* Orib. *μοχθ. π. Uv* || 21 *μελάνπυρον U* || 22 *ἀπολείπεται δὲ P* || 23 *τῆς*] *ταῖς U*, tum *κακίαις* || *τὰ* add. *P* Orib., om. *Uv* || 24 *γιγνομένας μεταβολάς P μεταβ. γινομένας Uv* || 28 *μέντοι*] *γέ τοι P*

πολλαι κατὰ τοὺς πυροὺς ἐγεννήθησαν, ἃς οὐκ ἀκριβῶς
οὔτε τῶν γεωργῶν ἐκκαθαράντων τοῖς εἰς ταῦτ᾽ ἐπιτηδείοις
κοσκίνοις — ὀλίγος γὰρ ὁ σύμπας ἐγεωργεῖτο πυρός —
οὔτε τῶν σιτοποιῶν διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ἐν μὲν τῷ
5 παραχρῆμα κεφαλαλγεῖς ἐγένοντο πολλοί, τοῦ θέρους δ᾽
εἰσβάλλοντος ἕλκη κατὰ τὸ δέρμα τῶν φαγόντων οὐκ ὀλίγοις
ἤ τι σύμπτωμα ἕτερον ἐγένετο κακοχυμίας ἐνδεικτικόν.
οὔκουν ἀμελεῖν προσήκει τοῦ καθαρὰ ποιεῖν ἅπαντα τὰ πρὸς
ἐδωδὴν παρασκευαζόμενα σπέρματα, γιγνώσκοντας, ὡς εἰ
10 καὶ τῆς καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν βλάβης οὐκ αἰσθανόμεθα διὰ
βραχύτητα, τὸ γοῦν ἀθροιζόμενον ἐξ αὐτῆς χρόνῳ πλείονι
φανερὸν γενήσεταί ποτε.

---

1 *τοὺς ἀγροὺς P*, in marg. *τοὺς πυροὺς P²* || *ἐγενήθησαν U* || 4 *ἀρτοποιῶν P* panificis *M* || 5 *κεφαλγῆς U* || *ἐγίνοντο P ἐγένετο U* || 6 *εἰσβάλλοντος P ἐκβάλλοντος AU ἐμβάλλοντος v* || 7 *ἐγένετο P ἐγεγόνει Uv* || 8 *οὔκουν — ποτε* exc. Orib. I 1, 12 (t. I p. 8) *οὔκουν P οὐκ οὖν Uv* || *ἅπαντα PU* om. *v*, omnia *M* || 9 *ὡς εἰ* Orib. *ὡς* om. *PUv* cognoscentes tamquam (= *ὡς*) et si id quod per singulos dies nocumentum *M* || 11 *γοῦν v* Orib. *γε P γὰρ U* || 11 *γενήσεταί Uv* Orib. *γίνεσθαι P* manifestum fit aliquando *M* || *Τέλος τοῦ πρώτου λόγου P*. In *U* sequitur index capitum a *γ′* ad *λβ′*, tum *τέλος τοῦ πρώτου λόγου*.

ΓΑΛΗΝΟΥ
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΤΑΙΣ ΤΡΟΦΑΙΣ ΔΥΝΑΜΕΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΝ Β.

554 Cap. I. *Ἐπειδὴ τρεφόμεθα μὲν ἀπό τε φυτῶν καὶ ζῴων, ἤρξαντο δ' ἀπὸ τῶν Δημητρίων ὀνομαζομένων σπερμάτων οἱ πρὸ ἐμοῦ πάντες ἐν τῇ [περὶ] τῶν ἐδεσμάτων διδασκαλίᾳ, διότι χρησιμώτατον ἐν αὐτοῖς τὸ τῶν ἄρτων ἔδεσμα, διὰ τοῦτο κἀγὼ περί τε πυρῶν καὶ κριθῶν καὶ τιφῶν* 5 *ὀλυρῶν τε καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τῶν ὀνομαζομένων ὀσπρίων καὶ χεδροπῶν ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ διελθὼν ἐσκοπούμην. εἶτ' ἐπὶ τὰς ἄλλας ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ μεταβῆναι προσήκει* 555 *τροφάς, ὅσας ἀπὸ φυτῶν ἔχομεν, εἶτ' ἐπὶ τὰς ἀπὸ τῶν ζῴων, ὅσαι χρησιμώτεραι τοῖς ἀνθρώποις εἰσί· καὶ γὰρ καὶ* 10 *τοῦτο λόγον ἔχειν ἐδόκει. καί τινες οὐ διὰ πάντων τῶν ὁμογενῶν διεξελθόντες οὐδὲ τὰς ἀπὸ τῶν φυτῶν τροφὰς ἐφεξῆς τοῖς Δημητρίοις σπέρμασι διδάξαντες ὑπὲρ ἐκείνων ἀεὶ πρότερον ἐποιήσαντο τὸν λόγον, ὅσα χρησιμώτερα τοῖς ἀνθρώποις ἐστί. φαίνεται γὰρ τά τε χοίρεια κρέα καὶ τὰ* 15 *τῶν ἐρίφων τε καὶ αἰγῶν καὶ μόσχων καὶ βοῶν καὶ προβάτων, οὐδὲν δ' ἧττον αὐτῶν ὅσα θηρεύουσιν ἐν τοῖς ὄρεσιν οἱ κυνηγέται, πολλὴν χρείαν τοῖς ἀνθρώποις παρεχόμενα, καθάπερ γε καὶ τῶν πτηνῶν πολλὰ καὶ τῶν ἐνύδρων. εἶτ' ἐννοήσας ἕκαστον γένος ἑνὶ βιβλίῳ περιληφθῆναι ἀδύνατον* 20 *ὄν, οὐ μέγα τὸ διάφορον ὑπέλαβον εἶναι, τῶν ὑπολειπομένων ἐδεσμάτων ἐπὶ τοῖς προειρημένοις ἐν μὲν τῷ δευτέρῳ γράμματι τῷδε τὰς ἀπὸ τῶν φυτῶν τροφὰς διελθεῖν, ἐν δὲ τῷ*

ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεων P *τροφῶν δυνάμεως* v || 1 *ἐπεὶ* P | *μὲν* om. P || 3 *ἐν τῇ* P *ἐν τῷ* v || *περὶ* om. P || 4 *διδασκαλίᾳ* add. P om. v in ea quae de eduliis doctrina M || *αὐτοῖς ἦν* v || 6 *ὀλύρων* P || *ἔτι* add. P om. v cum his adhuc M || 8 *τούτῳ* P *τῷδε* v || 9 *εἶτ' ἐπὶ* P *εἶτα πρὸς* v || 12 *τροφὰς* P *ἁπάσας* v nec ea quae a plantis alimenta M || 15 *γὰρ* P *γοῦν* v || *τε* om. P || 17 *ἐν τοῖς ὄρεσιν* post *κυνηγέται* colloc. P || 21 *εἶναι* add. P om. v || 22 post *γράμματι* add. *τῷδε* P, om. v, in secundo quidem libro isto M

τρίτῳ τὰς ἀπὸ τῶν ζῴων. ἐξέσται γὰρ τῷ βουλομένῳ, προ-
χειριζομένῳ τὸ βιβλίον, ἐν ᾧ γέγραπται ＊τῶν τροφῶν ἡ
δύναμις, αἷς μάλιστα χρῆσθαι βούλεται, ποτὲ μὲν ἐπὶ τὸ
πρῶτον ἔρχεσθαι, ποτὲ δ᾽ ἐπὶ τὸ δεύτερον ἢ τὸ τρίτον. 556
5 ὅπως οὖν ὁ περὶ τῶν φυτῶν λόγος ἅπας ἐν τοῖς δύο τοῖς
πρώτοις ᾖ τετελεσμένος, ἐπὶ τὰ κατάλοιπα τῶν προειρημένων
ἀφίξομαι, τὴν ἀρχὴν τῷ λόγῳ τήνδε θέμενος. τὰ μὲν ἐν τῷ
πρώτῳ γράμματι σιτία σπέρματα φυτῶν ἦν ἅπαντα· νυνὶ
δ᾽ ἀπὸ τῶν καρπῶν ἄρξομαι, διορίσας πρότερον αὐτῶν τὰ
10 σπέρματα, καὶ μάλισθ᾽ ὅτι πολλοῖς ἔδοξε διαφέρειν οὐδὲν ἢ
καρπὸν εἰπεῖν ἢ σπέρμα. τὰ μὲν οὖν ἤδη λελεγμένα σπέρματα
βραχύ τι καρπῶν διαφέρει, τῶν δὲ νῦν εἰρησομένων καρπῶν
οὐκ ὀλίγον ἀφέστηκε. καρπὸς μὲν γάρ ἐστι συκῆς τὸ σῦκον,
ἡ δ᾽ ἐν αὐτῷ κεγχραμὶς σπέρμα συκῆς, ὥσπερ γε καὶ τῆς
15 ῥαγὸς ὅλης οὔσης ἀμπέλου καρποῦ μόνον ἐστὶ τὸ γίγαρτον
ἀμπέλου σπέρμα. κατὰ τὰ αὐτὰ δ᾽ ἀπίου καὶ μηλέας ὁ μὲν
καρπὸς ἄπιόν τε καὶ μῆλόν ἐστι, τὸ δὲ σπέρμα τρεῖς ἢ
τέτταρες ἐν μέσοις αὐτοῖς κόκκοι. τί δεῖ λέγειν ἐπὶ κο-
λοκυνθῶν τε καὶ σικύων, ὅσοι τε πέπονες αὐτῶν εἰσι καὶ
20 ὅσοι μή, καὶ ὅσοι μηλοπέπονες, τῶν τ᾽ ἄλλων ἁπάντων,
ὅσα τοιαῦτα; πάμπολυ γὰρ ἐν αὐτοῖς ὁ σύμπας καρπὸς τοῦ 557
σπέρματος διαφέρει. κυάμου δὲ καὶ θέρμου καὶ δολίχου καὶ
φακῆς ὅσα τ᾽ ἄλλα τὸ τῶν σπερμάτων ἀμφίεσμα λοβὸν ἔχει,
τὸ μὲν ἐξ ἀμφοῖν συγκείμενον ὁ καρπός ἐστιν, ἡ πλείστη
25 δὲ μοῖρα τῆς ὅλης οὐσίας ἐν τοῖς σπέρμασιν. ἐσθίεται δὲ
τῶν μὲν ἄλλων σχεδὸν ἁπάντων, ὅσα διῆλθον ἐν τῷ πρώτῳ
λόγῳ, μόνον τὸ σπέρμα, τῶν δολίχων δὲ μόνων ὁ καρπὸς

---

1 *προχειριζομένῳ P προχειριζόμενον v* in promptu habenti *M* || 3 *αἱ δύναμις* (sic) *P* scriptae sunt alimentorum virtutes *M* || 4 *τὸ τρίτον P τὸ* om. *v* || 5 *τοῖς* ante *πρώτοις* add. *P*, om. *v* || 7 *τὴν* om. *P* || *τῷ λόγῳ P τῶν λόγων v* principium sermoni *M* || 8 *πρώτῳ γράμματι P α′ λόγῳ v* || 9 *τῶν* ante *καρπῶν* add. *PA*, om. *v* || *διορίσαι P* || *αὐτὰ P* || 10 *μάλισθ᾽ P μάλιστα v* || 12 *καρπῶν* add. *PA*, om. *v* qui nunc dicentur fructibus *M* || 13 *τὸ σῦκον P τὰ σῦκα v* est ficulneae ficus *M* || 14 *γε* add. *P*, om. *v* || 18 *αὐτοῖς P αὐτῶν v* in mediis ipsorum grana *M* || *ἐπὶ P ἔτι v* quid oportet dicere in cucurbitis *M* || 20 *μή, καὶ ὅσοι* om. *P* || 21 *γὰρ ἐν αὐτοῖς P ἐν αὐτοῖς* om. *v* valde multum in ipsis *M* || 23 *τὸ P*, om. *v* || 24 *ὁ P*, om. *v* || 25 *ὅλης P*, om. *v* || 27 *τῶν P*, om. *v* || *μόνων P μόνον v*

ὅλος, ἔστ' ἂν ὦσιν ἔτι χλωροί· ξηρανθέντων γὰρ ἄχρηστοι τοῖς ἀνθρώποις οἱ περιέχοντες τὰ σπέρματα γίγνονται λοβοί. κυάμων δ' οὐδ' ἔτι χλωρῶν ὁ λοβὸς ἐδώδιμος, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἐρεβίνθων οὐδὲ τῶν ἄλλων, ὅσα καλεῖν εἴωθεν ἔλλοβα Θεόφραστος. εἰκότως οὖν ἔφην ὑπὸ πολλῶν ὀνομάζεσθαι 5 *λοβούς, οὓς ἔνιοι φασηόλους καλοῦσιν, ἐπειδὴ μόνων αὐτῶν ἐδώδιμος ὁ λοβός ἐστιν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τούτων δυνάμεως εἴρηται πρόσθεν, ὥσπερ γε καὶ ὅτι τὸ τῶν δολίχων ὄνομα κατὰ τούτων ἡγοῦμαι φέρειν ἐνίους τῶν παλαιῶν. οἱ δὲ καρποὶ τῶν φυτῶν ἀπό τε τῶν δένδρων εἰσὶ καὶ τῶν* 10 *κηπευομένων λαχάνων, ἐν οἷς καταλέγουσιν ἔνιοι τῶν ἰατρῶν* 558 *τούς τε πέπονας καὶ τοὺς μηλοπέπονας καὶ τὰς κολοκύνθας, ἀφ' ὧν καὶ πρώτων ἄρξομαι τῆς ἐν τῷδε τῷ γράμματι διδασκαλίας.*

Cap. II. *Περὶ τῶν ὡραίων ὀνομαζομένων καρπῶν.* 15
Ὥραν ἔτους ὀνομάζουσιν οἱ Ἕλληνες ἐκεῖνον τὸν καιρόν, ἐν ᾧ μεσοῦντι τὴν τοῦ κυνὸς ἐπιτολὴν γίγνεσθαι συμβαίνει. χρόνος δ' ἐστὶν οὗτος ἡμερῶν τετταράκοντα μάλιστα. κατὰ γοῦν τοῦτον τὸν χρόνον ἅπαντές εἰσιν οἱ ὡραῖοι καλούμενοι καρποί, τινὲς μὲν ἤδη παρακμάζοντες, ἔνιοι δ' ἀρχόμενοι, 20 *τινὲς δ' ἀκμάζοντες ἢ μετὰ τὴν ἀκμὴν ἢ πρὸ αὐτῆς. ὡραίους δ' αὐτοὺς ὀνομάζουσιν, οὐχ ὅτι μόνον κατὰ τὸν ὡρισμένον γίγνονται χρόνον, ἀλλ', ὡς οἶμαι, διορίζειν βουλόμενοι τῶν εἰς ἀπόθεσιν ἐπιτηδείων· ἐπεί τοι καὶ πυροὶ καὶ κριθαὶ καὶ πάνθ' ὅσα κατὰ τὸ πρὸ τούτου γράμμα διῆλθον, ἐπέτειόν* 25 *τε καὶ θερινὴν ἔχει τὴν γένεσιν, ἀλλ' οὐ διαφθείρεται ταχέως.*

1 *ὅλος ὁ κ.* *P* || post *ὦσιν* add. *οἱ καρποὶ* *v* || *χλωροὶ ἔτι* *v* quando sunt adhuc virides *M* || 2 *τὸ σπέρμα* *P* continentes semina lobi *M* || 3 *οὐδ' ἔτι* *P* *οὐκ ἔστιν* *v* fabarum autem nec adhuc viridium *M* || 4 *ἔλλοβα*] cf. H. Schöne, Ein Palimpsestblatt des Galen aus Bobbio. Sitzungsberichte der K. preuss. Akademie der Wissensch. 1902 XXI p. 442. *ὁ Θεόφρ.* *v* cf. Theophr. hist. plant. VIII 5, 2 || 5 *ὑπὸ πολλῶν ὀν.* *P* *ὀν. ὑ. π.* *v* || 6 *φασιόλους* *P* *φασήλους* *v* || *μόνων* *P* *μόνον* *v* || 7 *ἐδώδιμος ὁ λοβός* *P* *ὁ λοβὸς ἐδ.* *v* || 10 *τε* om. *P* || 12 *τε* om. *P* || 13 *πρώτων* *P* *πρῶτον* *v* || 17 *ἀνατολὴν* *P* || 18 *τετταράκοντα* scripsi: *τεσσ.* *PA* || *μάλιστα* cod. Vat. 5763, om. *PA* dierum XL maxime *M* || 19 *γοῦν τοῦτον* *P* *τοῦτον οὖν* *v* || 22 *μόνον* om. *P* non quia solum *M* || *ὡρισμένον* cod. Vat.: *εἰρημένον* *PA* secundum dictum tempus *M* || 25 *τὸ πρὸ τούτου τοῦ γράμματος* *P* *τὸ πρῶτον γραμμα* *v*

ὥσπερ αἱ κολοκύνθαι καὶ τὰ συκάμινα πέπονές τε καὶ
μηλοπέπονες καὶ Περσικὰ καὶ τἄλλα ὅσα τοιαῦτα. καὶ γὰρ
εἰ σκελετεύοντες αὐτά τινες ἀποτίθενται, φυλάττοντες εἰς
τὸν χειμῶνα, μεταβάλλει καὶ οὕτω τὴν ἀρχαίαν φύσιν ἅπαντα 559
5 πρὸς τοὐναντίον. ἔνιοι γοῦν τῶν κολοκυνθῶν κενοῦντες τὸ
σπέρμα κἄπειτα τὴν οἷον σάρκα ξηράναντες ἀποτίθενται
μὲν εἰς τὸν χειμῶνα, χρῶνται δ' αὐτῷ πάντα μᾶλλον ἢ ταῖς
κολοκύνθαις αὐταῖς. ἄχυλοί τε γὰρ γίγνονται καὶ ξηραὶ
καττύμασι παραπλήσιαι μᾶλλον ἤ τινι τῶν ἐδωδίμων καρπῶν.
10 οὐ μὴν ἐπί γε πυρῶν καὶ κριθῶν ὅσα τ' ἄλλα Δημήτρια
σπέρματα πρὸς τοὐναντίον ἡ φύσις ἐν ταῖς ἀποθέσεσιν
ἐξίσταται· μένει γὰρ ἅπαντα τοιαῦτα ταῖς οὐσίαις, ὁποῖα
κατὰ τὸ θέρος εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἦν τελειωθέντα. πρόδηλον
δ', ὅτι τὰ μὲν ξηρὰν ἔχοντα τὴν πῆξιν τοῦ σώματος, ὥσπερ
15 μόνιμον ἔχει τὴν ἕξιν, οὕτω καὶ στερεὰν καὶ γεώδη καὶ διὰ
τοῦτο τρόφιμον· ὅσα δ' ὑγρὰ ταῖς συστάσεσίν ἐστι, διαφθεί-
ρεται καὶ διὰ τοῦτο καὶ τροφὴν ὀλίγην τε καὶ ῥᾳδίως ἐκκρινο-
μένην ἐκ τοῦ σώματος ἔχει. διὰ δὲ τὴν αὐτὴν αἰτίαν καὶ
κατὰ τὴν γαστέρα διαχωρεῖται τὰ τοιαῦτα μᾶλλον τῶν
20 στερεῶν, καὶ μάλισθ' ὅταν ἔχῃ νιτρῶδές τι καὶ ῥυπτικόν,
ὥσπερ ἀποδείξομεν ἔνια τῶν ὡραίων ἀξιόλογον ἔχοντα τὴν
τοιαύτην δύναμιν, ἃ καὶ κακοχυμότερα λέγομεν εἶναι τῶν
οὐδεμίαν ἐχόντων αἰσθητὴν ποιότητα χυμῶν, καθάπερ οὐδὲ 560
τὸ κάλλιστον ὕδωρ ἔχει. πάντ' οὖν τὰ τοιαῦτα, καὶ πολὺ
25 μᾶλλον ὅσα πρὶν ἀκριβῶς πεπανθῆναι προσφερόμεθα,
φυσώδη μέν ἐστιν, ὑποχωρεῖ δὲ κάτω θᾶττον, ὥσπερ γε
καὶ ἀναδίδοται θᾶττον, ὅσα χυμὸν ἔχει λεπτόν. ἔστι δὲ

---

2 τἄλλα P ἄλλα v || 3 σκελετεύοντες P σκέλλοντες v || αὐτὰς P || 4 ἅπαντα P ἅπαν v || 5 τοὐναντίον P τὸ ἐναντ. v || ἔνιοι — καρπῶν exc. Orib. I 35, 3 (t. I p. 45 || 6 ξηράναντες P ξηραίνοντες v || 7 πάντα P πάντες v ipso omnes M || ἢ — μᾶλλον 9 om. v aberratione oculorum librarii || ταῖς cod. Palat. 199: ὡς PA Orib. utuntur autem ipso omnes magis quam ut cucurbitis ipsis; aridae enim fiunt et siccae et condituris consimiles magis quam aliqui esibilium fructuum M || 13 εὐθὺς post ἦν colloc. P || 14 δ' P δὲ A τε v palam autem M || 16 post διαφθείρεται add. τε v || 17 διὰ τοῦτο καὶ P om. v quare propter hoc ipsum M || 18 σώματος ἡμῶν P ex corpore nostro M || 20 νιτρῶδες P λιτρῶδες v || 21 ἀποδείξομεν P ἐπιδείξομεν v || τῶν P om. v || 23 χυμῶν P χυμοῦ v || 26 κάτω P om. v || γε P om. v || 27 δὲ P δὲ καὶ v

κακόχυμα ταῦτα πάντα, καὶ μόνος ἄν τις αὐτοῖς εἰς ὠφέλειαν χρήσαιτο ταλαιπωρούμενος ἐν ὁδοιπορίᾳ μακροτέρᾳ καὶ πνίγει σφοδρῷ· τηνικαῦτα γὰρ ὀνίνησι, τέγγοντα μὲν τὸν αὐχμὸν τοῦ σώματος, ἐμψύχοντα δὲ μετρίως, ἤν γέ τις αὐτὰ ψυχρὰ λαμβάνῃ. τὸ μὲν οὖν ὑγραίνειν διὰ παντὸς ἔχει, 5 τὸ δ' ἐμψύχειν οὐχ ἕξει προσενεχθέντα θερμὰ τοῖς ὥσπερ εἴρηται διακειμένοις· οὐ γὰρ εἰς τοσοῦτον ψυχρὰ ταῖς οἰκείαις κράσεσίν ἐστιν, ὥστε, κἂν θερμὰ προσενεχθῇ, ψύχειν τὴν γαστέρα. δεῖται τοίνυν ἐπικτήτου ψύξεως, ἐναντιουμένης τῇ θερμότητι τῶν κατὰ τὴν γαστέρα τε καὶ τὸ ἧπαρ μορίων, 10 οἷς πρώτοις ὁμιλεῖ. τούτων οὖν προεγνωσμένων κοινῇ περὶ πάντων τῶν τοιούτων ἐδεσμάτων, ἐπὶ τὰς ἰδίας ἑκάστου δυνάμεις ἤδη μεταβήσομαι.

561 Cap. III. *Περὶ κολοκύνθης.* Ὠμὴ μὲν ἀηδής ἐστι καὶ κακοστόμαχος ἐσχάτως καὶ ἄπεπτος· ὥστ' εἰ καὶ βιάσαιτό 15 τις ἑαυτὸν ἀπορῶν ἑτέρου σιτίου προσενέγκασθαι κολοκύνθην, ὥσπερ ἤδη τις ἐτόλμησεν, βάρους ἐγκειμένου ψυχροῦ κατὰ τὴν κοιλίαν αἰσθήσεται τόν τε στόμαχον ἀνατραπήσεται καὶ πρὸς ἔμετον ὁρμήσει, τὸν μόνον αὐτὸν ἐλευθερῶσαι δυνάμενον τῶν κατεχόντων συμπτωμάτων. καὶ ταύτην γοῦν καὶ 20 ἄλλα πολλὰ τῶν ὡραίων ἅπαντες ἄνθρωποι μετὰ τὴν ἕψησιν ἤτοι γ' εὐθέως ἢ ταγηνίσαντες ἢ ὀπτήσαντες εἰώθασι προσφέρεσθαι. καί σοι καὶ οὗτος ἐν τῇ μνήμῃ φυλαττέσθω ὁ λόγος, κοινὸς ἐπὶ πᾶσι τοῖς δεομένοις ἀλλοιώσεως τυχεῖν τῆς διὰ πυρός. ἡ δὲ κολοκύνθη, περὶ ἧς ὁ λόγος, εὖ ἑψηθεῖσα 25 σαφῆ ποιότητα χυμῶν οὐδεμίαν ἔχει, πλὴν εἴ τις λέγοι τινὰ καὶ τοιοῦτον εἶναι χυμόν, ὃς οὔτε δριμύς ἐστιν οὔθ' ἁλυκὸς

---

1 *κακόχυμα P κακοχύμων v* || 2 *ταλαιπωρούμενος P τεταλαιπωρημένος v* || *ἐν P* om. *v* || 4 *ἐμψύχοντα P ψύχοντα v* || 6 *θερμὰ* post *διακειμένοις* colloc. *P* oblata calida dispositis ut dictum est *M* || 7 *εἰς*] *ἐς P* || 10 *τὴν P* om. *v* || 13 *μεταβήσομαι P μεταβήσομεν v* iam transibo *M* || 15 *κακοστόμαχος ἐσχάτως P ἐσχάτως* post *ἄπεπτος* colloc. *v* mala stomacho extreme et indigestibilis *M* || *ὥστ' εἰ καὶ P ὥστε καὶ εἰ v* || *ἑαυτὸν* scripsi: *αὐτὴν Pv* ut si cogat quis se ipsum carens altero cibo suscipere cucurbitam *M* || 20 *ταύτας P* || *γοῦν P γ' οὖν v* || 21 *ἄνθρωποι* om. *P* || 22 *ταγηνίσαντες P τηγαν. v* || 23 *καὶ* (ante *οὗτος*) *P* om. *v* || 25 *ἡ δὲ — ἔχει* exc. Orib. I 35 (t. I p. 44) || *λόγος P λόγος ἦν v* || *εὖ P* om. *v καλῶς* Orib. || 26 *λέγοι P λέγει v* || 27 *τοιοῦτον P τοῦτον v* et talem esse chymum *M* || *ἐστιν* post *ἁλυκὸς* colloc. et *χυμὸς* add. *v*

οὔτε στρυφνὸς οὔτε πικρὸς οὔτ᾽ ἄλλο τοιοῦτον σαφῶς
ἐμφαίνων οὐδέν, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ὕδωρ. ἀλλὰ τά γε τοιαῦτα
καλεῖν εἰσιν εἰθισμένοι κοινῇ πάντες ἄποια, καὶ ἡμῖν οὕτω
καλείσθω σαφοῦς ἕνεκα διδασκαλίας. τοιαύτη γοῦν οὖσα ἡ 562
5 κολοκύνθη πολλοὺς εἰκότως ἐπιδέχεται τρόπους σκευασίας,
ὡς ἂν ἐν τῷ μέσῳ καθεστῶσα πασῶν τῶν ὑπερβολῶν καὶ
διὰ τοῦθ᾽ ὁμοτίμως τε καὶ ἐξ ἴσου πρὸς αὐτὰς ἄγεσθαι
δυναμένη. τῶν γὰρ ἐχόντων ἡντινοῦν ὑπερβολὴν σύμφυτον
οὐδὲν εἰς τὴν ἐναντίαν αὐτῇ ῥαδίως ἀπάγεται κατὰ τὴν
10 σκευασίαν. αὕτη μὲν οὖν, ὅσον ἐφ᾽ ἑαυτῇ, τροφὴν τῷ σώματι
δίδωσιν ὑγρὰν καὶ ψυχρὰν καὶ διὰ τοῦτο καὶ βραχεῖαν, ὡς
ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται περὶ πάντων, ὅσα τοὺς χυμοὺς
ὑδατώδεις τε καὶ λεπτοὺς ἔχει. ῥαδίως δ᾽ ὑπέρχεται κατὰ
τὴν γαστέρα τῷ τ᾽ ὀλισθηρῷ τῆς οὐσίας καὶ τῷ κοινῷ λόγῳ
15 πάντων τῶν ὑγρῶν σιτίων, ὅσα δηλονότι χωρὶς στύψεώς
ἐστι τοιαῦτα. πέττεται δ᾽ οὐ κακῶς, ὅταν γε μὴ φθάσῃ
διαφθαρῆναι. πάσχει δὲ τοῦτο διά τε μοχθηρὰν σκευασίαν,
κἀπειδὰν ἐν τῇ γαστρὶ μοχθηρός τις ἠθροισμένος ᾖ χυμός,
ἔσθ᾽ ὅτε δὲ καὶ διὰ τὸ βραδῦναι κατ᾽ αὐτήν, ὅπερ καὶ τοῖς
20 ἄλλοις ἅπασιν ὡραίοις ἐδέσμασιν, ὅσα ταῖς κράσεσιν ὑγρά,
συμβαίνειν φιλεῖ· διαφθείρεται γὰρ ἐν τῇ γαστρὶ μὴ φθάσαντα
ταχέως ὑπελθεῖν. ὥσπερ οὖν, ὅσον ἐφ᾽ ἑαυτῇ, τὸν εἰς τρο- 563
φὴν ἀναδιδόμενον ὅλῳ τῷ σώματι χυμὸν ἄποιον ἔχει πρὸς
αἴσθησιν ἡ κολοκύνθη, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐπειδὰν
25 μιχθῇ τινὶ τῶν ἰσχυρὰν ἐχόντων δύναμιν, ὁμοιοῦται ῥαδίως
αὐτῷ, μετὰ νάπυος μὲν εἰ ληφθείη, δριμὺν ἐργαζομένη τὸν
ἐξ ἀμφοῖν ἀναδιδόμενον χυμὸν ἅμα σαφεῖ θερμότητι, κατὰ
δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, εἰ καὶ μετά τινος ἁλυκοῦ προσενεχθείη,
καθάπερ ἐν λοπάδι μετὰ ταρίχους αὐτὴν ἔνιοι σκευάζουσιν,

---

1 τοιοῦτο *P* τοιοῦτον *v* || 3 κοινῇ om. *P* || 5 πολλοὺς — ὑπερβολῶν exc. Orib. l. l. || 9 ἀπάγεται *P* ἄγεται *v* || κατὰ τὴν σκευασίαν scripsi: πρὸς τὴν σκευασίαν *P* κατασκευασίαν *v* de facili adducitur secundum praeparationes *M* || 10 αὕτη — βραχεῖαν exc. Orib. l. l. || 11 καὶ ante βραχεῖαν om. *P* || 13 ῥαδίως — οὐσίας exc. Orib. l. l. || 16 πέττεται — διαφθαρῆναι exc. Orib. l. l. || κακῶς] digeritur autem non bene *M* || 18 τις *P* om. *v* malignus aliquis *M* || 19 καὶ *P* κἂν *v* || 20 ἅπασιν post ἐδέσμασιν colloc. *v* || 26 μὲν] δὲ *P* cum sinapio autem si sumpta fuerit *M* || δριμὺν *P* δριμέα *v* || 29 ταρίχους scripsi: ταρίχου *P*

549 Cap. XXXII. *Περὶ λίνου σπέρματος, ὃ καὶ συνθέτως ὀνομάζουσι λινόσπερμον.* Χρῶνται μὲν αὐτῷ καὶ φρύγοντες ἔνιοι, καθάπερ τοῖς σκευαστοῖς ἁλσίν, ὡς ὄψῳ μετὰ γάρου, χρῶνται δὲ καὶ μέλιτι φυρῶντες. ἐπιπάττουσι δ' ἔνιοι καὶ τοῖς ἄρτοις αὐτό, κακοστόμαχόν τε καὶ δύσπεπτον ὑπάρχον 5 καὶ τροφὴν ὀλίγην τῷ σώματι παρέχον. εἰς δὲ διαχώρησιν γαστρὸς οὔτ' ἂν ἐπαινέσαις οὔτ' ἂν ψέξαις αὐτό· μετέχει γε μὴν βραχύ τι καὶ τῆς οὐρητικῆς δυνάμεως, ὃ μᾶλλον γίγνεται φανερόν, ἐπειδὰν φρυγὲν ἐσθίηται· τηνικαῦτα δ' ἵστησί πως μᾶλλον τὴν γαστέρα. χρῶνται δ' οἱ κατὰ τοὺς 10 ἀγροὺς ἄνθρωποι πολλάκις αὐτῷ μετὰ τὸ φρύξαι καὶ λειῶσαι μέλι μιγνύντες.

Cap. XXXIII. *Περὶ ὀρμίνου.* Καὶ τούτῳ χρῶνται φρύγοντες, εἶτα λειοῦντες, ὡς ἄλευρον γενέσθαι, μιγνύουσι δ' αὐτῷ καὶ μέλιτος. ὀλίγον δ' ἔχει τρόφιμον ἐν ἑαυτῷ μεταξὺ 15 τὴν φύσιν ὑπάρχον ἐρυσίμου τε καὶ κυμίνου.

Cap. XXXIV. *Περὶ καννάβεως σπέρματος.* Οὐχ ὥσπερ αὐτὸ τὸ φυτὸν τῆς καννάβεως ἔοικέ πως τῷ ἄγνῳ, 550 καὶ τὸ σπέρμα τῷ σπέρματι παραπλήσιόν πώς ἐστι τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἀποκεχώρηκε πάμπολυ, δύσπεπτόν τε καὶ 20 κακοστόμαχον ὂν καὶ κεφαλαλγὲς καὶ κακόχυμον. ὅμως δ' οὖν καὶ τοῦτό τινες ἐσθίουσι φρύγοντες ἅμα τοῖς ἄλλοις τραγήμασιν. ὀνομάζω δὲ δηλονότι τραγήματα τὰ παρὰ τὸ δεῖπνον ἐσθιόμενα τῆς ἐπὶ τῷ πίνειν ἡδονῆς ἕνεκα. θερμαίνει δ' ἱκανῶς καὶ διὰ τοῦτο καὶ κεφαλῆς ἅπτεται βραχεῖ πλεῖον 25 ληφθέν, ἀτμὸν ἀναπέμπον ἐπ' αὐτὴν θερμόν θ' ἅμα καὶ φαρμακώδη.

---

1 *λινοσπέρματος PU* || 2 *λινόσπερμα U λινόσπερμον* om. *P* || *Χρῶνται*] cf. Simeon Seth (append.) p. 138 || 3 *μετὰ γάρου*] *μετ' ἄρτου PU* || 5 *κακοστόμαχον — φρυγὲν ἐσθίηται* exc. Orib. I 30 (t. I p. 42) || 7 *ἐπαινέσεις U* || *οὔτ' ἂν ψέξαις*] *οὐ ψέξαις P* || *ψέξεις U* || 9 *τηνικαῦθ' ἵστησι U* || 10 *τὴν γαστέρα μᾶλλον P* || 11 *τὸ* om. *U* || 13 *ἐρμίνου U* || *Καὶ — τρόφιμον* exc. Orib. I 31 (t. I p. 43) || 14 *φρύττοντες P* || 15 *τὸ* ante *τρόφιμον* add. *Uv* || *ἐν αὐτῷ P* || 17 *κανάβεως* bis *U* || *Οὐχ ὥσπερ*] cf. Simeon Seth (append.) p. 136 || 18 *ἄγνῳ*] *λίνῳ PU* agno *M* || 19 *πώς*] *οὕτως P* || 20 *δύσπεπτον — ἱκανῶς* exc. Orib. I 32 (t. I p. 43) || 21 *κεφαλγὲς U* || *δ' οὖν*] *γοῦν P* || 22 *φρύγοντες P φρύττοντες v* || 23 *δὲ* add. *P*, om. *v* || *παρὰ PU περὶ v* || 24 *τῷ*] *τὸ* codd. || 25 *βραχὺ* Sim. Seth || 26 *θ'*] *τε Pv*

ται καθάπερ ἐπὶ τοῦ γραφικοῦ μέλανος. ἡ γάρ τοι πέπων φωνὴ τὸ οἷον πέπανον ἐνδείκνυται, τουτέστι τὸ πεπεμμένον, ὅπερ ὑπάρχει καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσα πεπαίνεται. καὶ γὰρ ὁ βότρυς δύναται λέγεσθαι πέπων, ὅταν ἀκριβῶς γένηται
5 πέπειρος, ὥσπερ γε καὶ ὁ μηδέπω τοιοῦτος οὐ πέπων ἂν ὀνομάζοιτο, ὠμός τε καὶ ἄωρος ὤν, αἵ τ᾽ ὀπῶραι πᾶσαι κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, αἵ τ᾽ ἄπιοι καὶ κολοκύνθαι καλοῦνται συνήθως πέπειροι, καθάπερ γε καὶ ὁ μηλοπέπων ἐν ἑαυτῷ περιλαβὼν ἔχει τὸ πέπον. ὅθεν ἔνιοι τῶν ἰατρῶν οὐχ
10 ἁπλῶς ἠξίωσαν ὀνομάζειν τοὺς πέπονας, ἀλλ᾽ ὅλον τοῦτό φασι χρῆναι λέγεσθαι σικυοπέπων. ἡμεῖς δ᾽ ἐν τῷ παρόντι λόγῳ τῶν τοιούτων οὐ φροντίζομεν, ὡς ἂν οὐδὲν εἰς ἰατρικὴν συντελούντων. ἄμεινον γὰρ μακρῷ τὸ σαφῶς ἑρμηνεύειν ἐστὶ τοῦ μετὰ περιεργίας τοιαύτης ἀσαφῆ τὴν διδα- 566
15 σκαλίαν ἐργάζεσθαι· σαφηνείας δὲ μάλιστα τυχεῖν ἔστι τὰ συνηθέστατα τοῖς πολλοῖς ὀνόματα ἐκλέγοντα μετὰ τοῦ φυλάττειν αὐτῶν τὰ σημαινόμενα.

Cap. V. *Περὶ μηλοπεπόνων.* Οἱ μηλοπέπονες ἧττον μὲν τῶν πεπόνων εἰσὶν ὑγροὶ καὶ ἧττον κακόχυμοι καὶ
20 ἧττον οὐρητικοὶ καὶ ἧττον ὑπέρχονται κάτω. τὸ δ᾽ εἰς ἔμετον ἐξορμᾶν ὁμοίως τοῖς πέποσιν οὐκ ἔχουσιν, ὥσπερ γ᾽ οὐδὲ τὸ διαφθείρεσθαι ταχέως ἐν τῇ κοιλίᾳ παραπλησίως τοῖς πέποσιν, ὅταν ἐν αὐτῇ τις ᾖ χυμὸς ἠθροισμένος μοχθηρός, ἤ καί τις ἄλλη διαφθορᾶς αἰτία καταλάβῃ. πολὺ δ᾽
25 ἀπολειπόμενοι τῶν εὐστομάχων ὀπωρῶν οὐκ ἔχουσι τὸ τῶν πεπόνων κακοστόμαχον· οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ εἰς ἔμετον ὁρμῶσιν ὡσαύτως ἐκείνοις. τῶν δὲ πεπόνων οὐκ ἐσθίοντες οἱ ἄνθρωποι τὸ τῆς σαρκὸς ἔνδον, ἐν ᾧ τὸ σπέρμα, τὸ τῶν μηλοπεπόνων ἐσθίουσι, καὶ τοῦτ᾽ αὐτοῖς συντελεῖ πρὸς

---

5 *τὸν μηδέπω τοιοῦτον οὐ πέπονα ὀνομάζουσι ὠμόν τε καὶ ἄωρον* (*ὢν* om.) *P* || 8 *γε καὶ P* om. *v* || 9 *ἔχει τὸ πέπον* scripsi: *ἔχει τὸ πέπων P τὸν πέπονα ἔχει v*, sicut melopepon (ceteris omissis) *M* || *οὐχ P οὐδὲ v* || 11 *χρὴ φθέγγεσθαι P* oportere pronuntiare *M* || 17 *αὐτῶν P αὐτοῖς v* || 18 *Περὶ μηλοπέπονος P;* cf. Simeon Seth (append.) p. 139 || *Οἱ — ἔχουσιν* exc. Orib. I 37 (t. I p. 47) || 19 *μὲν P τε v* || 22 *γ᾽*] *γε P*, om. *v* || 23 *τις ᾖ P ᾖ τις v* || 24 *καταλάβοι P* || *πολὺ — κακοστόμαχον* exc. Orib. l. l. || 26 *οὐδ᾽* om. *P*

Cap. XXXVII. *Περὶ τῶν ἐν ἑκάστῳ γένει σπερμάτων ἐμφερομένων ἑτερογενῶν τε καὶ μικτῶν.* Ἐν μὲν τοῖς πυροῖς αἶραι πολλάκις εὑρίσκονται πολλαί· κατὰ δὲ τὰς κριθὰς γίγνονται μέν, ἀλλ' ὀλίγαι, πολὺς δ' ὁ καλούμενος
552 αἰγίλωψ ἐν αὐταῖς, ὅταν δυστυχήσωσι κατὰ τὴν πρώτην 5
αὔξησιν ἢ γένεσιν. ὁ δ' ἐμὸς πατήρ, ἐν παρακμῇ τῆς ἡλικίας φιλογεωργὸς γενόμενος, ἔσπειρέ ποτε καὶ πυροὺς καὶ κριθάς, ἀκριβῶς ἐκλέξας αὐτῶν ἅπαν ὅσον ἑτερογενὲς ἐμέμικτο σπέρμα, χάριν τοῦ γνῶναι σαφῶς, εἰ κατὰ μεταβολὴν αὐτῶν ἡ γένεσις γίγνεται ταῖς αἴραις τε καὶ τοῖς αἰγίλωψιν ἢ φύσιν 10
ἰδίαν ἔχει καὶ ταῦτα τὰ σπέρματα. γεννηθέντων δ' ἅμα τοῖς καθαροῖς σπέρμασιν αἰρῶν μὲν πολλῶν κατὰ τύχην ἐν τοῖς πυροῖς, ὀλίγων δ' ἐν ταῖς κριθαῖς, ἀλλ' αἰγίλωπος δαψιλοῦς, ἐπεχείρησε καὶ τῇ τῶν ἄλλων σπερμάτων βασάνῳ τὸν αὐτὸν τρόπον. εὗρεν οὖν κἀν τοῖς φακοῖς ἐκ μεταβολῆς αὐτῶν 15
γενομένους ἀράκους τε τοὺς σκληροὺς τε καὶ στρογγύλους καὶ πελεκίνους, ἄβρωτα σπέρματα, τὴν δ' ἀπαρίνην οὐ μόνον ἄβρωτον, ἀλλὰ κἀν τῷ φύεσθαι περιπλεκομένην τοῖς φυτοῖς τῶν φακῶν ἄγχουσάν τε καὶ πνίγουσαν αὐτὰ καὶ κατασπῶσαν, ὥσπερ ἡ ὀροβάγχη τοὺς ὀρόβους. ταῦτα μὲν οὖν πάνυ μοχ- 20
θηρὰ σπέρματα. τὸ μελάμπυρον δὲ καλούμενον ἐκ μετα-
553 βολῆς μὲν καὶ αὐτὸ γεννᾶται τῶν πυρῶν, ἀλλ' ἀπολείπεται πάμπολυ τῆς ἐν ταῖς αἴραις κακίας. εὗρε δὲ καὶ κατὰ τὰ ἄλλα σπέρματα τοιαύτας τινὰς γιγνομένας μεταβολάς, ὅθεν ἐκέλευσεν τοὺς χρωμένους αὐτοῖς ἐκλέγειν ἅπαν τὸ μοχθηρόν, 25
ὅταν εἰς χρῆσιν ὑγιεινὴν ἄγηται τὰ σπέρματα, καὶ μὴ καταφρονεῖν, ὥσπερ οἱ τοῖς δήμοις ὑπηρετούμενοι σιτοποιοί. μοχθηρᾶς μέντοι ποτὲ γενομένης ἀγωγῆς ἔτους αἶραι πάμ-

2 *μικτῶν*] *ὁμογενῶν P* || *Ἐν μὲν — αἰγίλωψ* exc. Orib. I 1, 10 (t. I p. 7) || 4 *πολὺ δ' ὁ U* || 5 *αὐταῖς Uv ταύταις P* in ipsis *M* || 7 *ἔσπερε U* || *κριθὰς κ. πυροὺς P* || 9 *χάριν* om. *U* || 10 *γίνεται P ἐστὶν U* om. *v* generatio fiat *M* || *τοῖς* om. *U* || *αἰγίλωψ U* || 11 *δ'ἃ U* || 12 *αἰρῶν*] *εὑρῶν U* || 13 *δαψιλῶς U* || 14 *ἐπεχείρησε P ἐπεχείρει Uv* || 15 *εὗρεν — μεταβολάς* exc. Orib. I 1, 10 (t. I p. 7) || *κἀν* Orib. *καὶ* codd. et in lentibus *M* || 16 *τε* post *σκληροὺς* om. *P* || 19 *αὐτὴν P* || 20 *ῥομβάγχη U* || *πάνυ μοχθηρὰ P* Orib. *μοχθ. π. Uv* || 21 *μελάνπυρον U* || 22 *ἀπολείπεται δὲ P* || 23 *τῆς*] *ταῖς U*, tum *κακίαις* || *τὰ* add. *P* Orib., om. *Uv* || 24 *γιγνομένας μεταβολὰς P μεταβ. γινομένας Uv* || 28 *μέντοι*] *γέ τοι P*

κνισώδης τοὐπίπαν. ἀλλ' ἐκείνου μοι μέμνησο διὰ παντός, ὡς, κἂν πέττῃ τις ὁτιοῦν τῶν δυσπέπτων τοῖς πολλοῖς, ὅ γ' ἐξ αὐτοῦ χυμὸς ἀναδιδόμενος εἰς τὸ σῶμα τὴν αὐτὴν ἔχει φύσιν. οὐ γὰρ οἷόν τε τὸν ἐκ τοῦ πέπονος χυμὸν
5 παχὺν καὶ γεώδη γενέσθαι, κἂν κάλλιστα πεφθῇ, καθάπερ οὐδὲ τὸν ἐκ τῆς φακῆς ἢ τῶν βοείων κρεῶν ὑδατώδη τε καὶ ὑγρόν, ὅνπερ καὶ λεπτὸν τῇ συστάσει καλοῦσιν. ἔστι δ' ἐν τούτῳ μάλιστα τὸ χρήσιμον εἰς ὑγιείας τε φυλακὴν καὶ νόσων ἴασιν, ὡς ἑτέρωθί τε δέδεικται καὶ νῦν εἰρήσεται 569
10 πάλιν ἐν κεφαλαίοις βραχέσι προϊόντος τοῦ λόγου. τοῖς οὖν τοὺς σικύους καλῶς πέττουσιν, ὅταν αὐτῷ τούτῳ θαρσήσαντες ἄδην αὐτῶν ἐμφορηθῶσι, χρόνῳ πολλῷ ψυχρὸν καὶ μετρίως παχὺν ἀθροίζεσθαι συμβαίνει κατὰ τὰς φλέβας χυμόν, οὐκ εὐπετῶς ἐπιδέξασθαι δυνάμενον τὴν
15 εἰς αἷμα χρηστὸν ἀλλοίωσιν ἐν τῇ κατὰ τὰς φλέβας πέψει. πάντων οὖν διὰ τοῦτ' ἀπέχεσθαι συμβουλεύω τῶν κακοχύμων ἐδεσμάτων, κἂν εὔπεπτά τισιν ᾖ. λανθάνει γὰρ ἐν χρόνῳ πλείονι μοχθηρὸς ἐν ταῖς φλεψὶ χυμὸς ἐξ αὐτῶν ἀθροιζόμενος, ὃς ἐπειδὰν ἀφορμῆς ὀλίγης εἰς σῆψιν ἐπιλάβηται,
20 πυρετοὺς κακοήθεις ἀπεργάζεται.

Cap. VII. *Περὶ τῶν ἀπὸ δένδρων καρπῶν.* Ἄπιοι δηλονότι καὶ μῆλα καὶ σῦκα καὶ Περσικά τε καὶ ῥοιαὶ καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα καρποὶ δένδρων ὄντα χρήσιμα τοῖς ἀνθρώποις εἰς ἐδωδήν ἐστιν, ὄντων καὶ ἄλλων καρπῶν,
25 οὓς οὐκ ἐσθίουσιν ἄνθρωποι, περὶ ὧν οὐ πρόκειται λέγειν ἐν τῷ παρόντι. καθόλου δή σε περὶ τῶν ἐδωδίμων ἀνθρώποις καρπῶν ἐπίστασθαι χρὴ λόγῳ κοινῷ, τοὺς μὲν ὑγροὺς ὑγρὰν καὶ λεπτὴν ἐργάζεσθαι τὴν ἐξ αὐτῶν ἀναδιδομένην τῷ σώματι τροφήν, ᾧ πάντως ἕπεται πόριμόν τε καὶ 570

1 μοι *P* om. *v* sed illud memorare *M* || 3 αὐτῶν (ut videtur) *P* || 7 ἔστι δ' ἐν τούτῳ *P* ἐν τούτῳ δ' ἐστὶν *v* || 8 τε om. *P* || 9 ἴασιν *P* τήρησιν *v* languorum curationem *M*; cf. p. 614, 12 πρὸς ὑγιείας φυλακὴν ἢ νόσων ἴασιν || 10 τοῖς οὖν — πέψει exc. Orib. I 38, 2 (t. I p. 48) || 12 ἐμφορηθῶσι Orib.: ἐμφορηθήσονται *P* ἐμφορήσωνται *v* || 13 μετρίως] ἀμέτρως Orib. || 14 ἐπιδέξασθαι *PA* ἔτι δέξασθαι *v* || 16 πάντων — ἀπεργάζεται exc. Orib. Synops. IV 15 (V p. 166) || οὖν *P* δὴ *v* || τοῦτ'] ταῦτα *P* || 18 πλέονι *P* || 20 ἀπεργάζεται *P* Orib. ἐργάζεται *v* || 22 σῦκα καὶ ῥυά τε *P* || 28 ὑγρὰν καὶ λεπτὴν *P* καὶ λεπτὴν καὶ ὑγρὰν *v* humidos quidem humidum et subtile *M* || ἀναδιδομένην *P* διδομένην *v*

[illegible]

Cap. VIII. [illegible]

[illegible]

1 [illegible] P [illegible] r | [illegible] P [illegible] r || 3 [illegible] P [illegible] r [illegible] M || 7 [illegible] P om. r, [illegible] M || 9 [illegible] exc. Orib. I 39 (t. I p. 48) || 13 [illegible] P bona M || 14 [illegible] P [illegible] r || 15 [illegible] cf. Orib. Syn. IV 23 (V p. 173) || 18 [illegible] P || [illegible] om. P || 20 [illegible] P || [illegible] P [illegible] r || 21 [illegible] P Orib. [illegible] r et [illegible] M || 22 [illegible] P || 24 [illegible] P Orib. [illegible] r || 27 [illegible] P [illegible] r differunt M || [illegible] exc. Orib. I 39, 4 (t. I p. 49) || 30 [illegible] P [illegible] r || [illegible] Orib. [illegible] Pr

οὐ πάνυ γὰρ αἷμα γεννῶσι χρηστόν. ὅθεν αὐταῖς καὶ τὸ 572
τῶν φθειρῶν πλῆθος ἕπεται. δύναμιν δ' ἔχουσι λεπτυντι-
κήν τε καὶ τμητικήν, δι' ἣν καὶ τὴν γαστέρα πρὸς ἔκκρισιν
ἐξορμῶσι καὶ νεφροὺς ἐκκαθαίρουσιν. ἥπατι δὲ καὶ σπληνὶ
5 φλεγμαίνουσι μὲν εἰσι βλαβεραί, καθάπερ καὶ τὰ σῦκα, τῷ
κοινῷ λόγῳ τῶν γλυκέων ἁπάντων ἐδεσμάτων τε καὶ πομά-
των, οὐ κατ' ἰδίαν τινὰ δύναμιν ἐξαίρετον· ἐμπεφραγμένοις
δὲ καὶ σκιῤῥουμένοις αὐταὶ μὲν καθ' ἑαυτὰς οὐδὲν οὔτ' εἰς
ὠφέλειαν οὔτ' εἰς βλάβην ἐργάζονται, μεμιγμέναι δὲ τοῖς
10 τέμνουσι καὶ λεπτύνουσι καὶ ῥύπτουσι φαρμάκοις οὐ σμικρὸν
ὄφελός εἰσι καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὰς διδόασι μετὰ θύμων ἢ
πεπέρεος ἢ ζιγγιβέρεος ἢ γλήχωνος ἢ θύμβρας ἢ καλαμίνθης
ἢ ὀριγάνου ἢ ὑσσώπου πρὸ πολλοῦ γε τῆς τροφῆς ἔνιοι
τῶν ἰατρῶν ἐπὶ τῶν εἰρημένων ἐν ἥπατι καὶ σπληνὶ δια-
15 θέσεων. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐὰν μετά τινος τῶν ἄλλων, ὅσα
δριμεῖαν ἢ ὅλως λεπτυντικήν τε καὶ τμητικὴν ἔχει δύναμιν,
ἡ προσφορὰ γένηται τῶν ἰσχάδων, ὠφέλιμος οὐ μόνον τοῖς 573
οὕτω πάσχουσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑγιαίνουσιν· ἀνεῳγμένας γὰρ
εἶναι τὰς καθ' ἧπαρ διεξόδους τῆς τροφῆς οὐ τοῖς κάμνουσι
20 μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑγιαίνουσιν ἀσφαλέστατον. οὕτω γοῦν
καὶ τὰ σῦκα μετά τε τῶν λεπτυνόντων ἁλῶν τῶν σκευαστῶν
καὶ ὄξους καὶ γάρου προσφέρονται πολλοὶ τῇ πείρᾳ τὸ
χρήσιμον εὑρηκότες. εἰκὸς δὲ καὶ τῶν ἰατρῶν τινος ὑπο-
θεμένου πράττειν οὕτως ἐνίοις αὐτῶν εἰς πολλοὺς ἐκτα-
25 θῆναι τὴν γνῶσιν. ὅσοι δὲ μετά τινος τῶν παχυνόντων
ἐδεσμάτων ἐσθίουσι τά τε σῦκα καὶ τὰς ἰσχάδας, οὐ σμικρὰ
βλάπτονται.

---

2 ἔχουσι *P* ἔχει *v* ‖ 6 τε καὶ *P* καὶ *v* ‖ 8 αὐταὶ Orib.: αὗται *Pv* ‖ 9 ὠφέλειαν *P* ὄφελος *v* ‖ 10 μικρὸν *P* ‖ 11 εἰσι *P* ἐστιν *v* ‖ αὐτὰς *P* ταύτας *v* ‖ 12 πεπέρεος *P* πεπέρεως *v* ‖ 15 καὶ ἐὰν *P* κἂν *v* ‖ 17 γένηται *P* γίνηται *v* ‖ ὠφέλιμος *P* ὠφέλιμός ἐστιν *v* ‖ ἐν τοῖς *P* ‖ 20 μόνον *P* μόνοις *v* non solum aegris *M* ‖ οὕτω γοῦν *P* οὕτως οὖν *v* ‖ 21 τῶν σκευαστῶν *P* σκευάζοντες *v* cum subtiliantibus salibus praeparantes *M* ‖ 23 τινος ὑποθεμένου scripsi: τινας ὑποθεμένους *P* τινος ὑποτιθεμένου *v* ‖ πράττειν *P* προσάγειν *v* agere ita *M* ‖ ἐνίοις *P* ἐνίους *v* secundum quosdam ipsorum *M* ‖ 24 εἰς *PA* καὶ εἰς *v* ad multos *M* ‖ 25 ὅσοι — βλάπτονται exc. Orib. I 39, 6 (t. I p. 50) ‖ 26 τε *P* om. *v* ‖ μικρὰ *P*; cf. Sim. Seth p. 92 sq.

Cap. IX. *Περὶ σταφυλῶν.* Σῦκα καὶ σταφυλαὶ τῆς ὀπώρας ὥσπερ κεφάλαιόν εἰσι· καὶ γὰρ τρέφει μᾶλλον ἁπάντων τῶν ὡραίων ταῦτα καὶ ἥκιστ' ἐστὶ κακόχυμα, καὶ μάλισθ' ὅταν ἀκριβῶς ᾖ πέπειρα. τοῦ μὲν οὖν τρέφειν αὐτὰ μάλιστα σημεῖον οἱ φυλάττοντες τὸν καρπὸν τῶν ἀμπέλων, ἐσθίοντες 5 μὲν ἐν δύο μησὶν οἷς φυλάττουσιν ἢ μόνα διὰ παντὸς τὰ 574 σῦκα μετὰ τῶν σταφυλῶν ἤ που καὶ βραχύ τι παρεντιθέντες ἄρτου, πιαινόμενοι δ' ἱκανῶς. οὐ μὴν ἰσχυρά γε καὶ πυκνὴ σάρξ ἐστιν ἡ ἐξ αὐτῶν γιγνομένη, καθάπερ ἡ ἐκ τῶν κρεῶν, ἀλλὰ χαύνη καὶ πλαδαρά, διὸ καὶ ταχέως προσστέλλεται 10 παυσαμένων τῆς ἐδωδῆς. ἧττον δὲ τῶν σύκων αἱ σταφυλαὶ τρέφουσι, καὶ μέγιστον ἀγαθὸν αὐταῖς ὑπάρχει τὸ ταχέως ὑπέρχεσθαι. διὸ κἂν ἐπισχεθῶσί ποτε, βλάπτουσιν ἱκανῶς, οὐκ ἐχόντων τοῦτο τῶν πεπείρων σύκων. εἰ γὰρ καὶ μὴ διαχωρήσειεν ἀξιολόγως, πεφθείη δ' ἐν τῇ γαστρὶ καλῶς, 15 ἀβλαβῆ δίδωσι τροφὴν τῷ σώματι. ταῖς σταφυλαῖς δ' οὐδέτερον ὑπάρχει τούτων· οὔτε γὰρ πέττονται καλῶς, ὅταν ἐπισχεθῶσι, καὶ κατὰ τὴν εἰς ἧπάρ τε καὶ φλέβας ἀνάδοσιν ὠμὸν γεννῶσι χυμόν, οὐ ῥᾳδίως εἰς αἷμα μεταβαλλόμενον. ἡ γάρ τοι τῶν ῥαγῶν οὐσία σύνθετός ἐστιν ἔκ τε τῆς οἷον σαρκὸς 20 αὐτῶν καὶ τῆς παρεσπαρμένης κατ' αὐτὴν ὑγρότητος, ἐξ ἧς ὁ οἶνος γίγνεται, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι γιγάρτων τε καὶ τοῦ ταῦτα περιέχοντος ἔξωθεν ὑμενώδους σκεπάσματος. 575 ἀλλ' ἡ μὲν τῶν γιγάρτων οὐσία ξηρὰ καὶ στύφουσά πώς ἐστι διεξέρχεταί τε τὰ ἔντερα πάντα κατὰ μηδὲν ἑαυτῆς 25 αἰσθητῶς ἀλλοιουμένη, παραπλησίως ταῖς ἐν τοῖς σύκοις κεγχραμίσιν. ἀνάλογον γὰρ ἑκάτερον ἑκατέρῳ τῶν καρπῶν ἐστι, σπέρμα μὲν ὑπάρχον ὅλου τοῦ φυτοῦ, διεξιὸν δ' ἀναλλοίωτόν τε καὶ ἀχύλωτον καὶ ἀμετάβλητον. ἀναλογία δ' ἐστὶ καὶ τοῖς περιέχουσιν ἑκάτερον τὸν καρπὸν σκεπάσμασι, 30

---

1 Σῦκα — πέπειρα exc. Orib. I 41 (t. I p. 51 || τῶν ὀπωρῶν P || 2 καὶ γὰρ τρέφει Orib. καὶ τρέφει P καὶ τρέφουσι v || 3 ἥκιστ' ἐστὶ P Orib. ἥκιστα v || 4 μάλιστα P μέγιστον v maxime signum M || 6 ἢ μόνα P μόνα v || 8 ἄρτον P || οὐ μὴν — μεταβαλλόμενον exc. Orib. l. l. || 9 σάρξ P ἡ σὰρξ v || γεννωμένη Orib. || 10 ἀλλὰ P ἀλλὰ καὶ v || 11 παυσαμένων P παυσαμένης v || 15 διαχωρήσειεν P διαχωροῦσιν v || 23 ταῦτα P ταῦτα πάντα v πάντα om. M || 25 δὲ P || 26 cf. Sim. Seth p. 94 || 27 ἑκατέρῳ] ἑκατέρων P || 29 ἀναλογίαν δ' ἔχουσι καὶ P || 30 τῶν καρπῶν P

τοιαύτην χρείαν παρεχομένοις αὐτοῖς, οἷαν τοῖς ζῴοις τὸ δέρμα. βραχεῖα δὲ καὶ ἡ τούτου μεταβολὴ γίγνεται κατὰ τὴν γαστέρα, καί τινες ὡς ἄχρηστον ἀποπτύουσιν αὐτὸ μυζήσαντες ἅπαν τὸ ἔνδον ἅμα τοῖς γιγάρτοις. ἔνιοι δὲ καὶ ταῦτ'
5 *ἐκπτύειν πειρῶνται, καὶ μάλισθ' ὅταν αἱ ῥᾶγες ὦσι μεγάλαι· δύσκολον γὰρ ἐν ταῖς μικραῖς αὐτὸ πράττειν. εὔδηλον δ' ὅτι μᾶλλον ἡ γαστὴρ ὑπέρχεται, μόνης τῆς σαρκὸς τῶν ῥαγῶν ἅμα τῷ χυλῷ καταποθείσης ἄνευ τῶν γιγάρτων τε καὶ τοῦ περικειμένου χιτῶνος ἔξωθεν, ἔτι δὲ μᾶλλον, ὅταν αὐτὸς*
10 *μόνος ὁ χυλὸς ἐκθλιβεὶς καταποθῇ — καλοῦσι δ' αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι γλεῦκος —, ἐμπίπλησι δὲ φύσης τὴν κοιλίαν, εἰ* **576** *μὴ διεξέλθοι ταχέως. γίγνεται μὲν οὖν τις κἀκ τούτου τροφὴ τῷ σώματι, πλείων δ' ἐκ τῆς σαρκώδους οὐσίας, καὶ διὰ τοῦτό τινες μὲν τῶν σταφυλῶν τρέφουσι μᾶλλον ἢ δια-*
15 *χωροῦνται, τινὲς δὲ διαχωροῦνται μᾶλλον ἢ τρέφουσιν· ὧν μὲν ἂν ὁ χυλὸς ὀλίγος ᾖ, τρέφουσι μᾶλλον, ὧν δὲ πλείων, ἧττον μὲν τρέφουσιν, ὑπέρχονται δὲ μᾶλλον· ὀνομάζουσι δ' εὐγενεῖς τὰς τοιαύτας σταφυλάς, ἐν αἷς αἱ ῥᾶγες ὀλίγην μὲν ἔχουσι τὴν ὑγρὰν οὐσίαν, οὐκ ὀλίγην δὲ τὴν στερεωτέραν,*
20 *ἣν ὥσπερ σάρκα τῆς ῥαγὸς ἔφην εἶναι. καὶ χρῶνται κατὰ τὸν τῆς ὀπώρας καιρὸν ἀποτιθέμενοι πολυειδῶς. καὶ γὰρ εἰς γλεῦκος ἐμβάλλουσιν αὐτὰς καὶ χύτρας καινὰς πληροῦντες ἐναποτίθενται τοῖς στεμφύλοις. καλῶ δὲ στέμφυλα τὰ στερεὰ λείψανα τῆς σταφυλῆς, ἐπειδὰν ἐν ταῖς ληνοῖς αὐτῶν ἐκθλιβῇ*
25 *πᾶς ὁ χυλός. ἃ καὶ αὐτὰ συντιθέασιν ἐν πίθοις οἱ ἄνθρωποι, σφίγγοντές τε καὶ πιλοῦντες ἰσχυρῶς ὀνομάζοντές τε τρύγα αὐτὸ τοῦτο, ὅπερ ἐγὼ στέμφυλον ἐκάλεσα. τὴν δὲ τοῦ στεμφύλου προσηγορίαν ἐπιφέρουσιν αὐτοὶ τῷ τῶν κλημάτων ἐκπεφυκότι ῥιζώματι τῶν ῥαγῶν. τοῦτον ἡμεῖς βότρυχον* **577**
30 *καλοῦμεν, ὅθεν ἐξήρτηνται αἱ ῥᾶγες. εἰς ταύτην οὖν τὴν*

---

1 *παρέχουσιν* P *παρεχομένοις* v || 2 *τούτου* P *τοῦδε* v || 3 *αὐτὸ μυζήσαντες* P *μυζήσαντες αὐτὸ* v || 4 *ἅπαν* P *καὶ ἅπαν* v || 5 *ῥόγες* P || 7 *μᾶλλον — καταποθείσης* exc. Orib. l. l. || *ῥογῶν* P || 8 *τε* P om. v || 11 *ἐμπίπλησι δὲ* P *ἐμπιπλῶν τι* v || 14 *τῶν* P, om. v || 16 *ἂν οὖν* v || 18 *δ' ἀγενεῖς* P || *ῥόγες* P || 20 *ῥογὸς* P || *χρῶνταί γε* v || 23 *ἀποτίθενται* P || *καλοῦσι* P || 24 *ταῖς* P *τοῖς* v || *αὐτῶν* post *χυλὸς* colloc. v ipsarum expressus fuerit totus sucus M || 27 *στέμφυλα* P stemphylum M || 28 *αὐτοὶ* P *αὖ* v inferunt ipsi M || 29 *ῥογῶν* P || *βοτρυοῦχον* P || 30 *ῥᾶγες*] *ῥάγες* P *ῥαγάδες* v

κακόχυμα ταῦτα πάντα, καὶ μόνος ἄν τις αὐτοῖς εἰς ὠφέλειαν χρήσαιτο ταλαιπωρούμενος ἐν ὁδοιπορίᾳ μακροτέρᾳ καὶ πνίγει σφοδρῷ· τηνικαῦτα γὰρ ὀνίνησι, τέγγοντα μὲν τὸν αὐχμὸν τοῦ σώματος, ἐμψύχοντα δὲ μετρίως, ἤν γέ τις αὐτὰ ψυχρὰ λαμβάνῃ. τὸ μὲν οὖν ὑγραίνειν διὰ παντὸς ἔχει, 5 *τὸ δ' ἐμψύχειν οὐχ ἕξει προσενεχθέντα θερμὰ τοῖς ὥσπερ εἴρηται διακειμένοις· οὐ γὰρ εἰς τοσοῦτον ψυχρὰ ταῖς οἰκείαις κράσεσίν ἐστιν, ὥστε, κἂν θερμὰ προσενεχθῇ, ψύχειν τὴν γαστέρα. δεῖται τοίνυν ἐπικτήτου ψύξεως, ἐναντιουμένης τῇ θερμότητι τῶν κατὰ τὴν γαστέρα τε καὶ τὸ ἧπαρ μορίων,* 10 *οἷς πρώτοις ὁμιλεῖ. τούτων οὖν προεγνωσμένων κοινῇ περὶ πάντων τῶν τοιούτων ἐδεσμάτων, ἐπὶ τὰς ἰδίας ἑκάστου δυνάμεις ἤδη μεταβήσομαι.*

561 Cap. III. *Περὶ κολοκύνθης. Ὠμὴ μὲν ἀηδής ἐστι καὶ κακοστόμαχος ἐσχάτως καὶ ἄπεπτος· ὥστ' εἰ καὶ βιάσαιτό* 15 *τις ἑαυτὸν ἀπορῶν ἑτέρου σιτίου προσενέγκασθαι κολοκύνθην, ὥσπερ ἤδη τις ἐτόλμησεν, βάρους ἐγκειμένου ψυχροῦ κατὰ τὴν κοιλίαν αἰσθήσεται τόν τε στόμαχον ἀνατραπήσεται καὶ πρὸς ἔμετον ὁρμήσει, τὸν μόνον αὐτὸν ἐλευθερῶσαι δυνάμενον τῶν κατεχόντων συμπτωμάτων. καὶ ταύτην γοῦν καὶ* 20 *ἄλλα πολλὰ τῶν ὡραίων ἅπαντες ἄνθρωποι μετὰ τὴν ἕψησιν ἤτοι γ' εὐθέως ἢ ταγηνίσαντες ἢ ὀπτήσαντες εἰώθασι προσφέρεσθαι. καί σοι καὶ οὗτος ἐν τῇ μνήμῃ φυλαττέσθω ὁ λόγος, κοινὸς ἐπὶ πᾶσι τοῖς δεομένοις ἀλλοιώσεως τυχεῖν τῆς διὰ πυρός. ἡ δὲ κολοκύνθη, περὶ ἧς ὁ λόγος, εὖ ἑψηθεῖσα* 25 *σαφῆ ποιότητα χυμῶν οὐδεμίαν ἔχει, πλὴν εἴ τις λέγοι τινὰ καὶ τοιοῦτον εἶναι χυμόν, ὃς οὔτε δριμύς ἐστιν οὔθ' ἁλυκὸς*

---

1 *κακόχυμα* P *κακοχύμων* v || 2 *ταλαιπωρούμενος* P *τεταλαιπωρημένος* v || *ἐν* P om. v || 4 *ἐμψύχοντα* P *ψύχοντα* v || 6 *θερμὰ* post *διακειμένοις* colloc. P oblata calida dispositis ut dictum est M || 7 *εἰς*] *ἐς* P || 10 *τὴν* P om. v || 13 *μεταβήσομαι* P *μεταβήσομεν* v iam transibo M || 15 *κακοστόμαχος ἐσχάτως* P *ἐσχάτως* post *ἄπεπτος* colloc. v mala stomacho extreme et indigestibilis M || *ὥστ' εἰ καὶ* P *ὥστε καὶ εἰ* v || *ἑαυτὸν* scripsi: *αὐτὴν* Pv ut si cogat quis se ipsum carens altero cibo suscipere cucurbitam M || 20 *ταύτας* P || *γοῦν* P *γ' οὖν* v || 21 *ἄνθρωποι* om. P || 22 *ταγηνίσαντες* P *τηγαν.* v || 23 *καὶ* (ante *οὗτος*) P om. v || 25 *ἡ δὲ — ἔχει* exc. Orib. I 35 (t. I p. 44) || *λόγος* P *λόγος ἦν* v || *εὖ* P om. v *καλῶς* Orib. || 26 *λέγοι* P *λέγει* v || 27 *τοιοῦτον* P *τοῦτον* v et talem esse chymum M || *ἐστιν* post *ἁλυκὸς* colloc. et *χυμὸς* add. v

οὔτε στρυφνὸς οὔτε πικρὸς οὔτ᾽ ἄλλο τοιοῦτον σαφῶς ἐμφαίνων οὐδέν, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ὕδωρ. ἀλλὰ τά γε τοιαῦτα καλεῖν εἰσιν εἰθισμένοι κοινῇ πάντες ἄποια, καὶ ἡμῖν οὕτω καλείσθω σαφοῦς ἕνεκα διδασκαλίας. τοιαύτη γοῦν οὖσα ἡ 562
5 *κολοκύνθη πολλοὺς εἰκότως ἐπιδέχεται τρόπους σκευασίας, ὡς ἂν ἐν τῷ μέσῳ καθεστῶσα πασῶν τῶν ὑπερβολῶν καὶ διὰ τοῦθ᾽ ὁμοτίμως τε καὶ ἐξ ἴσου πρὸς αὐτὰς ἄγεσθαι δυναμένη. τῶν γὰρ ἐχόντων ἡντινοῦν ὑπερβολὴν σύμφυτον οὐδὲν εἰς τὴν ἐναντίαν αὐτῇ ῥᾳδίως ἀπάγεται κατὰ τὴν*
10 *σκευασίαν. αὕτη μὲν οὖν, ὅσον ἐφ᾽ ἑαυτῇ, τροφὴν τῷ σώματι δίδωσιν ὑγρὰν καὶ ψυχρὰν καὶ διὰ τοῦτο καὶ βραχεῖαν, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται περὶ πάντων, ὅσα τοὺς χυμοὺς ὑδατώδεις τε καὶ λεπτοὺς ἔχει. ῥᾳδίως δ᾽ ὑπέρχεται κατὰ τὴν γαστέρα τῷ τ᾽ ὀλισθηρῷ τῆς οὐσίας καὶ τῷ κοινῷ λόγῳ*
15 *πάντων τῶν ὑγρῶν σιτίων, ὅσα δηλονότι χωρὶς στύψεώς ἐστι τοιαῦτα. πέττεται δ᾽ οὐ κακῶς, ὅταν γε μὴ φθάσῃ διαφθαρῆναι. πάσχει δὲ τοῦτο διά τε μοχθηρὰν σκευασίαν, κἀπειδὰν ἐν τῇ γαστρὶ μοχθηρός τις ἠθροισμένος ᾖ χυμός, ἔσθ᾽ ὅτε δὲ καὶ διὰ τὸ βραδῦναι κατ᾽ αὐτήν, ὅπερ καὶ τοῖς*
20 *ἄλλοις ἅπασιν ὡραίοις ἐδέσμασιν, ὅσα ταῖς κράσεσιν ὑγρά, συμβαίνειν φιλεῖ· διαφθείρεται γὰρ ἐν τῇ γαστρὶ μὴ φθάσαντα ταχέως ὑπελθεῖν. ὥσπερ οὖν, ὅσον ἐφ᾽ ἑαυτῇ, τὸν εἰς τροφὴν ἀναδιδόμενον ὅλῳ τῷ σώματι χυμὸν ἄποιον ἔχει πρὸς* 563 *αἴσθησιν ἡ κολοκύνθη, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐπειδὰν*
25 *μιχθῇ τινὶ τῶν ἰσχυρὰν ἐχόντων δύναμιν, ὁμοιοῦται ῥᾳδίως αὐτῷ, μετὰ νάπυος μὲν εἰ ληφθείη, δριμὺν ἐργαζομένη τὸν ἐξ ἀμφοῖν ἀναδιδόμενον χυμὸν ἅμα σαφεῖ θερμότητι, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, εἰ καὶ μετά τινος ἁλυκοῦ προσενεχθείη, καθάπερ ἐν λοπάδι μετὰ ταρίχους αὐτὴν ἔνιοι σκευάζουσιν,*

---

1 *τοιοῦτο* P *τοιοῦτον* v || 3 *κοινῇ* om. P || 5 *πολλοὺς — ὑπερβολῶν* exc. Orib. l. l. || 9 *ἀπάγεται* P *ἄγεται* v || *κατὰ τὴν σκευασίαν* scripsi: *πρὸς τὴν σκευασίαν* P *κατασκευασίαν* v de facili adducitur secundum praeparationes M || 10 *αὕτη — βραχεῖαν* exc. Orib. l. l. || 11 *καὶ* ante *βραχεῖαν* om. P || 13 *ῥᾳδίως — οὐσίας* exc. Orib. l. l. || 16 *πέττεται — διαφθαρῆναι* exc. Orib. l. l. || *κακῶς*] digeritur autem non bene M || 18 *τις* P om. v malignus aliquis M || 19 *καὶ* P *κἂν* v || 20 *ἅπασιν* post *ἐδέσμασιν* colloc. v || 26 *μὲν*] *δὲ* P cum sinapio autem si sumpta fuerit M || *δριμὺν* P *δριμέα* v || 29 *ταρίχους* scripsi: *ταρίχου* P

ἁλυκὸν ἐν τῷ σώματι γεννήσει χυμόν. ἥδιστον δ' ἐστὶν ἔδεσμα
τὸ οὕτω σκευασθέν, εἰ τὸ τάριχος εἴη τῶν Ποντικῶν ἐκείνων,
ἃ καλοῦσι μύλους. ἅμα δὲ μήλοις κυδωνίοις ἑψηθεῖσα καὶ
προσηκόντως ἀρτυθεῖσα τὸν αὐστηρὸν ἔχει χυμὸν ἐπικρα-
τοῦντα κατὰ τὴν ἀνάδοσιν. ἡ δ' ὀπτηθεῖσα καὶ ταγηνισθεῖσα 5
τῆς μὲν οἰκείας ὑγρότητος ἀποτίθεται πάμπολυ, τὸ δ' ὑπό-
λοιπον αὐτῆς οὐδεμίαν ἰσχυρὰν ἐπικτᾶται δύναμιν, ὥσπερ
οὐδ' ὅταν ἐν ἁπλῷ ζωμῷ σκευασθῇ. χαίρει δ' εἰκότως ὀριγάνῳ
564 *διὰ τὴν ὑδατώδη ποιότητα σύμφυτον ὑπάρχουσαν αὐτῇ·*
πάντα γὰρ ὅσα τοιαῦτα δριμέσιν ἢ ὀξέσιν ἢ αὐστηροῖς ἢ 10
ἁλυκοῖς ἀναμίγνυσθαι δεῖται χυμοῖς, εἰ μέλλει μήτ' ἀηδῶς
ληφθήσεσθαι μήτε ναυτιώδεις ἐργάσεσθαι τοὺς λαμβάνοντας.

Cap. IV. *Περὶ πεπόνων. Ἡ μὲν ὅλη φύσις αὐτῶν*
ἐστι ψυχροτέρα σὺν ὑγρότητι διαψιλεῖ· ῥυπτικὸν δ' ἔχουσί
τι, διὸ καὶ κινοῦσιν οὖρα καὶ διεξέρχονται κάτω τῶν τε 15
κολοκυνθῶν καὶ μηλοπεπόνων μᾶλλον. ὅτι δὲ ῥύπτουσιν,
ἔνεστί σοι μαθεῖν ἀνατρίψαντι ῥυπαρὸν χρῶτα. διὸ κἂν
ἔφηλίν τις ἔχῃ κἂν φακοὺς ἐν τῷ προσώπῳ κἂν ἀλφοὺς
ἐπιπολαίους, ἀποῤῥύπτουσι καὶ τούτους. τῆς δ' οἷον σαρκὸς
αὐτῶν τὸ σπέρμα ῥύπτει μᾶλλον, ὥστε καὶ πρὸς τοὺς 20
λιθιῶντας ἁρμόττειν νεφρούς, μοχθηρὸν δ' ἐργάζεται χυμὸν
ἐν τῷ σώματι καὶ μᾶλλον ὅταν μὴ καλῶς πεφθῇ. τηνι-
καῦτα δὲ καὶ χολερικοὺς ἀποτελεῖν εἴωθε. καὶ γὰρ καὶ
πρὶν διαφθαρῆναι πρὸς ἔμετον ἐπιτήδειός ἐστι, καὶ πλείων
γε βρωθείς, ἐὰν μή τις αὐτῷ τι τῶν εὐχύμων ἐδεσμάτων 25
565 *ἐπιφάγῃ, κινήσει πάντως ἔμετον. πρόδηλον δ' ὅτι κἀπὶ*
τούτου τοῦ καρποῦ τὴν προσηγορίαν οἱ ἄνθρωποι πεποίην-

---

1 *ἥδιστον — μύλους* exc. Orib. IV 1, 28 (t. I p. 263) || 2 *εἰ τὸ*] *εἴ τε P* || *τάριχος P τάριχον v* || 3 *μύλους P μῆλα v* quae vocant miloys *M* || 4 *ἕξει v* habet *M* || 5 *ἡ δ' ὀπτηθεῖσα — ποιότητα* exc. Orib. I 35, 2 (t. I p. 45) || *ταγηνισθεῖσα P τηγαν. v* || 8 *χαίρει — λαμβάνοντας* exc. Orib. IV 1, 27 (t. I p. 263) || 12 *ἐργάσεσθαι* Daremberg *ἐργάζεσθαι Pv* || 13 *Περὶ πεπόνων*] cf. Simeon Seth (append.) p. 139 || *Ἡ μὲν — μᾶλλον* exc. Orib I 36 (t. I p. 46) || 15 *διεξέρχονται P διεξέρχεται v* || 18 *ἔχῃ P σχῇ v* || 19 *ἐπιπολαίους P ἐπιπολῆς v* Sim. Seth alfos superficiales *M* || *τῆς δ' οἷον — ἔμετον* exc. Orib. I 36, 2 (t. I p. 46) || 20 *τοὺς* om. *P* cf. Sim. Seth p. 84 || 24 *πλείων* Orib. *πλέον Pv* || 25 *τι* om. *P* || *ἐπιφάγῃ ἐδεσμάτων v ἐδεσμάτων ἐπιφάγῃ* Orib. *ἐδεσμάτων φάγῃ τι P*

ται καθάπερ ἐπὶ τοῦ γραφικοῦ μέλανος. ἡ γάρ τοι πέπων
φωνὴ τὸ οἷον πέπανον ἐνδείκνυται, τουτέστι τὸ πεπεμμένον,
ὅπερ ὑπάρχει καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσα πεπαίνεται. καὶ γὰρ ὁ
βότρυς δύναται λέγεσθαι πέπων, ὅταν ἀκριβῶς γένηται
5 πέπειρος, ὥσπερ γε καὶ ὁ μηδέπω τοιοῦτος οὐ πέπων ἂν
ὀνομάζοιτο, ὠμός τε καὶ ἄωρος ὤν, αἵ τ᾽ ὀπῶραι πᾶσαι
κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, αἵ τ᾽ ἄπιοι καὶ κολοκύνθαι καλοῦνται
συνήθως πέπειροι, καθάπερ γε καὶ ὁ μηλοπέπων ἐν ἑαυτῷ
περιλαβὼν ἔχει τὸ πέπον. ὅθεν ἔνιοι τῶν ἰατρῶν οὐχ
10 ἁπλῶς ἠξίωσαν ὀνομάζειν τοὺς πέπονας, ἀλλ᾽ ὅλον τοῦτό
φασι χρῆναι λέγεσθαι σικυοπέπων. ἡμεῖς δ᾽ ἐν τῷ παρόντι
λόγῳ τῶν τοιούτων οὐ φροντίζομεν, ὡς ἂν οὐδὲν εἰς ἰα-
τρικὴν συντελούντων. ἄμεινον γὰρ μακρῷ τὸ σαφῶς ἑρμη-
νεύειν ἐστὶ τοῦ μετὰ περιεργίας τοιαύτης ἀσαφῆ τὴν διδα- **566**
15 σκαλίαν ἐργάζεσθαι· σαφηνείας δὲ μάλιστα τυχεῖν ἔστι τὰ
συνηθέστατα τοῖς πολλοῖς ὀνόματα ἐκλέγοντα μετὰ τοῦ
φυλάττειν αὐτῶν τὰ σημαινόμενα.

Cap. V. *Περὶ μηλοπεπόνων.* Οἱ μηλοπέπονες ἧττον
μὲν τῶν πεπόνων εἰσὶν ὑγροὶ καὶ ἧττον κακόχυμοι καὶ
20 ἧττον οὐρητικοὶ καὶ ἧττον ὑπέρχονται κάτω. τὸ δ᾽ εἰς
ἔμετον ἐξορμᾶν ὁμοίως τοῖς πέποσιν οὐκ ἔχουσιν, ὥσπερ
γ᾽ οὐδὲ τὸ διαφθείρεσθαι ταχέως ἐν τῇ κοιλίᾳ παραπλησίως
τοῖς πέποσιν, ὅταν ἐν αὐτῇ τις ᾖ χυμὸς ἠθροισμένος μο-
χθηρός, ἢ καί τις ἄλλη διαφθορᾶς αἰτία καταλάβῃ. πολὺ δ᾽
25 ἀπολειπόμενοι τῶν εὐστομάχων ὀπωρῶν οὐκ ἔχουσι τὸ τῶν
πεπόνων κακοστόμαχον· οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ εἰς ἔμετον ὁρμῶσιν
ὡσαύτως ἐκείνοις. τῶν δὲ πεπόνων οὐκ ἐσθίοντες οἱ
ἄνθρωποι τὸ τῆς σαρκὸς ἔνδον, ἐν ᾧ τὸ σπέρμα, τὸ τῶν
μηλοπεπόνων ἐσθίουσι, καὶ τοῦτ᾽ αὐτοῖς συντελεῖ πρὸς

---

5 *τὸν μηδέπω τοιοῦτον οὐ πέπονα ὀνομάζουσι ὠμόν τε καὶ ἄωρον* (*ὢν* om.) *P* || 8 *γε καὶ P* om. *v* || 9 *ἔχει τὸ πέπον* scripsi: *ἔχει τὸ πέπων P τὸν πέπονα ἔχει v*, sicut melopepon (ceteris omissis) *M* || *οὐχ P οὐδὲ v* || 11 *χρὴ φθέγγεσθαι P* oportere pronuntiare *M* || 17 *αὐτῶν P αὐτοῖς v* || 18 *Περὶ μηλοπέπονος P;* cf. Simeon Seth (append.) p. 139 || *Οἱ — ἔχουσιν* exc. Orib. I 37 (t. I p. 47) || 19 *μὲν P τε v* || 22 *γ᾽*] *γε P*, om. *v* || 23 *τις ᾖ P ἤ τις v* || 24 *καταλάβοι P* || *πολὺ — κακοστόμαχον* exc. Orib. l. l. || 26 *οὐδ᾽* om. *P*

διαχώρησιν. οἱ δὲ τὴν οἷον σάρκα μόνην αὐτὴν ἐσθίοντες
ἧττον τῆς τῶν πεπόνων διαχωροῦσιν αὐτήν.

567 Cap. VI. *Περὶ σικύων. Οὐρητικὸν μὲν ἔχουσί τι*
καὶ αὐτοί, καθάπερ οἱ πέπονες, ἀλλ' ἧττον ἐκείνων, τῷ
καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῶν ἧττον ὑγρὰν εἶναι. διὰ τοῦτό γ' 5
οὐδὲ διαφθείρονται ῥᾳδίως ἐν τῇ γαστρὶ παραπλησίως τοῖς
πέποσι. πέττουσι δ' αὐτοὺς ἔνιοι, καθάπερ καὶ ἄλλα πολλὰ
τῶν τοῖς πολλοῖς ἀπεπτουμένων, οἰκειότητι τῆς πρὸς αὐτὰ
φύσεως, ἣν ἔν τε τοῖς Περὶ κράσεων ὑπομνήμασι καὶ μάλιστ'
ἔτι κατὰ τὰ περὶ φαρμάκων ἐξηγούμεθα, δεικνύντες ὅλαις 10
τῶν οὐσιῶν ταῖς ἰδιότησιν οἰκείας εἶναι τροφὰς ἑκάστῳ
γένει τῶν ζῴων, ὄνοις μὲν καὶ ἵπποις ἄχυρα καὶ χόρτον
καὶ κριθὰς ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα, λέοντι δὲ σάρκας ζῴων
ὠμάς, ἀνθρώπῳ δ' ἑφθάς τε ταύτας καὶ ἄρτους ἐκ τῶν
σιτηρῶν σπερμάτων κατειργασμένους, ὥσπερ εἴρηται. καὶ 15
μὲν δὴ καὶ τὸν ἐλλέβορον οἱ ὄρτυγες, ὥσπερ καὶ οἱ ψᾶρες
τὸ κώνειον, ἐσθίοντες οὐδὲν βλάπτονται, καθάπερ οὐδὲ
τοὺς ὀρόβους οἱ βόες. τὰς μὲν οὖν εὐπέπτους τε καὶ
δυσπέπτους ἑκάστῳ τροφὰς ἤτοι κατὰ τὴν ἰδιότητα τῆς
568 *οὐσίας ἢ κατά τι σύμπτωμα τῇ πείρᾳ κριτέον. ὁποῖον δέ τι* 20
λέγω τὸ κατὰ τὸ σύμπτωμα, διὰ τοῦ πρώτου βιβλίου δεδήλωται.
τοῖς γὰρ ἤτοι χολώδη χυμὸν ἔχουσιν ἢ ὅλως περίττωμα
μοχθηρὸν ὁτιοῦν ἀθροίζουσι πολλάκις ἐν τῇ γαστρὶ διαφθεί-
ρεται ῥᾳδίως, ὅσα τὴν φύσιν εὔπεπτον ἔχει, καθάπερ ἐνίοις
τῶν ἀνθρώπων, ὅσοι τὸ ἔμφυτον θερμὸν οὐχ ὑγρὸν οὐδ' 25
εὔκρατον, ἀλλ' αὐχμῶδές τε καὶ πυρῶδες ἔχουσι. καὶ γὰρ
καὶ τούτοις διαφθείρεται ῥᾳδίως ἀλλοιούμενα τὰ μάλιστ'
ἐπὶ τῶν ἄλλων εὔπεπτα, καὶ γίγνεται τούτοις ἡ ἐρυγὴ

1 *μόνην P* Sim. Seth *μόνον v* || *αὐτῶν ἐσθίοντες* Sim. Seth *αὐτὴν ἐσθίοντες P ἐσθίοντες αὐτῶν v* || 2 *τῆς P* om. *v* || 3 *Οὐρητικὸν — ἐκείνων* exc. Orib. I 38 (t. I p. 47) || *μὲν* om. *P* || 5 *γ'*] *γε P* om. *v* || 8 *τοῖς P* om. *v* || *αὐτὰ P αὐτῶν v* || 10 *τὰ* scripsi: *τὴν Pv* || *φαρμάκων P τῶν φαρμ. v* || *ἐξηγούμεθα P*, om. *v* et magis adhuc in his qui de medicinis exposuimus *M* || 12 *ἄχυρα P ἄχυρον v* paleas *M* || 14 *ταύτας P ταύτας πάσας v* coctas has et panes *M* || 16 *μὲν δὴ P μὴν v* || *ἐλέβορον P ἐλλέβ. A* || 18 *τε P* om. *v* || 21 *τὸ* ante *κατὰ* om. *P* || 22 *ἔχουσιν ἢ* om. *P* || *ὅλως ἢ P* aut colericum chimum aut totaliter superfluum pravum qualecunque congregantibus *M* || 24 *ῥᾳδίως P ταχέως v* || *ἔχει εὔπεπτον P* || 25 *σύμφυτον v* || *οὐχ P οὔθ' v* || *οὐδ' P οὔτ' v* || 27 *μάλιστ' P μάλιστα v*

κνισώδης τοὐπίπαν. ἀλλ' ἐκείνου μοι μέμνησο διὰ παντός,
ὡς, κἂν πέττῃ τις ὁτιοῦν τῶν δυσπέπτων τοῖς πολλοῖς, ὅ
γ' ἐξ αὐτοῦ χυμὸς ἀναδιδόμενος εἰς τὸ σῶμα τὴν αὐτὴν
ἔχει φύσιν. οὐ γὰρ οἷόν τε τὸν ἐκ τοῦ πέπονος χυμὸν
5 *παχὺν καὶ γεώδη γενέσθαι, κἂν κάλλιστα πεφθῇ, καθάπερ*
οὐδὲ τὸν ἐκ τῆς φακῆς ἢ τῶν βοείων κρεῶν ὑδατώδη τε
καὶ ὑγρόν, ὅνπερ καὶ λεπτὸν τῇ συστάσει καλοῦσιν. ἔστι
δ' ἐν τούτῳ μάλιστα τὸ χρήσιμον εἰς ὑγιείας τε φυλακὴν
καὶ νόσων ἴασιν, ὡς ἑτέρωθί τε δέδεικται καὶ νῦν εἰρήσεται **569**
10 *πάλιν ἐν κεφαλαίοις βραχέσι προϊόντος τοῦ λόγου. τοῖς*
οὖν τοὺς σικύους καλῶς πέττουσιν, ὅταν αὐτῷ τούτῳ θαρ-
σήσαντες ἄδην αὐτῶν ἐμφορηθῶσι, χρόνῳ πολλῷ ψυχρὸν
καὶ μετρίως παχὺν ἀθροίζεσθαι συμβαίνει κατὰ τὰς
φλέβας χυμόν, οὐκ εὐπετῶς ἐπιδέξασθαι δυνάμενον τὴν
15 *εἰς αἷμα χρηστὸν ἀλλοίωσιν ἐν τῇ κατὰ τὰς φλέβας πέψει.*
πάντων οὖν διὰ τοῦτ' ἀπέχεσθαι συμβουλεύω τῶν κακοχύμων
ἐδεσμάτων, κἂν εὔπεπτά τισιν ᾖ. λανθάνει γὰρ ἐν χρόνῳ
πλείονι μοχθηρὸς ἐν ταῖς φλεψὶ χυμὸς ἐξ αὐτῶν ἀθροιζό-
μενος, ὃς ἐπειδὰν ἀφορμῆς ὀλίγης εἰς σῆψιν ἐπιλάβηται,
20 *πυρετοὺς κακοήθεις ἀπεργάζεται.*

Cap. VII. *Περὶ τῶν ἀπὸ δένδρων καρπῶν.* *Ἄπιοι*
δηλονότι καὶ μῆλα καὶ σῦκα καὶ Περσικά τε καὶ ῥοιαὶ καὶ
πάνθ' ὅσα τοιαῦτα καρποὶ δένδρων ὄντα χρήσιμα τοῖς
ἀνθρώποις εἰς ἐδωδήν ἐστιν, ὄντων καὶ ἄλλων καρπῶν,
25 *οὓς οὐκ ἐσθίουσιν ἄνθρωποι, περὶ ὧν οὐ πρόκειται λέγειν*
ἐν τῷ παρόντι. καθόλου δή σε περὶ τῶν ἐδωδίμων ἀνθρώ- **570**
ποις καρπῶν ἐπίστασθαι χρὴ λόγῳ κοινῷ, τοὺς μὲν ὑγροὺς
ὑγρὰν καὶ λεπτὴν ἐργάζεσθαι τὴν ἐξ αὐτῶν ἀναδιδομένην
τῷ σώματι τροφήν, ᾧ πάντως ἕπεται πόριμόν τε καὶ

---

1 *μοι* *P* om. *v* sed illud memorare *M* || 3 *αὐτῶν* (ut videtur) *P* || 7 *ἔστι δ' ἐν τούτῳ* *P* *ἐν τούτῳ δ' ἐστὶν* *v* || 8 *τε* om. *P* || 9 *ἴασιν* *P* *τήρησιν* *v* languorum curationem *M*; cf. p. 614, 12 *πρὸς ὑγιείας φυλακὴν ἢ νόσων ἴασιν* || 10 *τοῖς οὖν — πέψει* exc. Orib. I 38, 2 (t. I p. 48) || 12 *ἐμφορηθῶσι* Orib.: *ἐμφορηθήσονται* *P* *ἐμφορήσωνται* *v* || 13 *μετρίως*] *ἀμέτρως* Orib. || 14 *ἐπιδέξασθαι* *PA* *ἔτι δέξασθαι* *v* || 16 *πάν-των — ἀπεργάζεται* exc. Orib. Synops. IV 15 (V p. 166) || *οὖν* *P* *δὴ* *v* || *τοῦτ'*] *ταῦτα* *P* || 18 *πλέονι* *P* || 20 *ἀπεργάζεται* *P* Orib. *ἐργάζεται* *v* || 22 *σῦκα καὶ ῥυά τε* *P* || 28 *ὑγρὰν καὶ λεπτὴν* *P* *καὶ λεπτὴν καὶ ὑγρὰν* *v* humidos quidem humidum et subtile *M* || *ἀναδιδομένην* *P* *διδομένην* *v*

διεξερχομένην ὅλον τὸ σῶμα ταχέως ἐκκενουμένην τε δι' οὔρων καὶ κατὰ τὸ δέρμα τὴν τοιαύτην εἶναι. κατὰ τοῦτ' οὖν ὀλιγότροφα πάντα τὰ τοιαῦτ' ἐδέσματα λέλεκται προσηκόντως ὑπὸ τῶν ἰατρῶν. ἔμπαλιν δὲ τῶν στερεῶν ταῖς συστάσεσι καρπῶν ἥ τ' εἰς τὸ σῶμα πρόσθεσις ἐν τροφῆς 5 χρείᾳ πλείων ἐστὶν αἵ τε διέξοδοι βραδύτεραι, καὶ μάλισθ' ὅταν ἔχωσί τινα χυμὸν ἐν ἑαυτοῖς ἢ παχὺν ἢ γλίσχρον ἢ στυπτικόν.

Cap. VIII. *Περὶ σύκων.* Τὸ μὲν κοινὸν οὐ μόνον ὀπώραις ἁπάσαις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὡραίοις ὀνομαζομένοις καρποῖς 10 ἔχει καὶ τὰ σῦκα, φυγεῖν οὐ δυνηθέντα τὴν κακοχυμίαν οὐδ' αὐτά, καίτοι τῶν ἄλλων ἁπάντων ὡραίων ἧττον αὐτῆς μετέχοντα. πρόσεστι δ' αὐτοῖς ἀγαθὰ τό τε κατὰ γαστέρα πορίμοις εἶναι καὶ τὸ διεξέρχεσθαι ῥᾳδίως ὅλον τὸ σῶμα. καὶ γάρ τι
571 καὶ ῥυπτικὸν ἀξιόλογον ἔχει, καθ' ὃ καὶ ψαμμώδη πολλὰ τοῖς 15 νεφριτικοῖς ἐπὶ ταῖς ἐδωδαῖς αὐτῶν ἐκκρίνεται. τροφὴν δ' ἁπασῶν τῶν ὀπωρῶν ὀλίγην τῷ σώματι διδουσῶν, ἧττον ἁπασῶν τοῦτο τὰ σῦκα πέπονθεν, οὐ μὴν ἐσφιγμένην γε καὶ ἰσχυρὰν ἐργάζεται τὴν σάρκα, καθάπερ ἄρτος τε καὶ κρέας χοίρειον, ἀλλ' ὑπόσομφον, ὥσπερ ὁ κύαμος. ἐμπίπλη- 20 σί γε μὴν φύσης καὶ αὐτὰ τὴν γαστέρα, καὶ ἦν ἂν ἱκανῶς ταύτῃ λυπηρά, μὴ προσλαβόντα τὸ διαχωρεῖσθαι ταχέως, ἐπικτησάμενα δὲ τοῦτο τῷ τάχει τῆς διεξόδου τὴν φῦσαν ὀλιγοχρόνιον ἐργάζεται, καὶ κατὰ τοῦτο τῆς ἄλλης ὀπώρας ἧττον εἴωθε βλάπτειν. οὐ σμικρὰ δ' ὑπεροχὴ τῶν πεπείρων 25 ἐστὶ πρὸς τὰ μὴ τοιαῦτα, καὶ κατὰ τοὺς ἄλλους μὲν ἅπαντας ἐμφαινομένη καρπούς, οὐ μὴν τοσοῦτόν γε διαφέρουσα. τὸ γάρ τοι πέπειρον ἀκριβῶς σῦκον ἐγγὺς τοῦ μηδ' ὅλως βλάπτειν ἥκει, παραπλήσιον ἤδη ταῖς ἰσχάσιν, πολλὰ μὲν ἐχούσαις τὰ χρήσιμα, μοχθηρὸν δ' ἕν τι τοῖς πλεονάζουσιν ἐν αὐταῖς. 30

---

1 *ὅλον P ἅπαν v* | *τε P τε καὶ v* || 3 *λέλεκται P λέγεται v* dicuntur *M* || 7 *τινα P* om. *v*, aliquem chimum *M* || 9 *Τὸ μὲν — ἐργάζεται* exc. Orib. I 39 (t. I p. 48) || 13 *ἀγαθὸν P* bona *M* || 14 *τι P τοι v* || 15 *καθ' ὃ*] cf. Orib. Syn. IV 23 (V p. 173 || 18 *τούτων P* || *γε* om. *P* || 20 *χοίρειον*] *ὕειον P* || *ὁ κύαμος P κύαμος v* || 21 *αὐτὰ P* Orib. *ταῦτα v* et ipsae *M* || 22 *προσλαμβάνοντα P* || 24 *ἐργάζεται P* Orib. *ἐργάζονται v* || 27 *διαφέρουσα P διαφέρουσι v* differens *M* || *τὸ γάρ — ὄφελός εἰσιν* exc. Orib. I 39, 4 (t. I p. 49) || 30 *ἕν τι P ἐστὶ v* || *αὐταῖς* Orib. *αὐτοῖς Pv*

οὐ πάνυ γὰρ αἷμα γεννῶσι χρηστόν, ὅθεν αὐταῖς καὶ τὸ 572
τῶν φθειρῶν πλῆθος ἕπεται. δύναμιν δ' ἔχουσι λεπτυντι-
κήν τε καὶ τμητικήν, δι' ἣν καὶ τὴν γαστέρα πρὸς ἔκκρισιν
ἐξορμῶσι καὶ νεφροὺς ἐκκαθαίρουσιν. ἥπατι δὲ καὶ σπληνὶ
5 φλεγμαίνουσι μέν εἰσι βλαβεραί, καθάπερ καὶ τὰ σῦκα, τῷ
κοινῷ λόγῳ τῶν γλυκέων ἁπάντων ἐδεσμάτων τε καὶ πομά-
των, οὐ κατ' ἰδίαν τινὰ δύναμιν ἐξαίρετον· ἐμπεφραγμένοις
δὲ καὶ σκιῤῥουμένοις αὐταὶ μὲν καθ' ἑαυτὰς οὐδὲν οὔτ' εἰς
ὠφέλειαν οὔτ' εἰς βλάβην ἐργάζονται, μεμιγμέναι δὲ τοῖς
10 τέμνουσι καὶ λεπτύνουσι καὶ ῥύπτουσι φαρμάκοις οὐ σμικρὸν
ὄφελός εἰσι καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὰς διδόασι μετὰ θύμων ἢ
πεπέρεος ἢ ζιγγιβέρεος ἢ γλήχωνος ἢ θύμβρας ἢ καλαμίνθης
ἢ ὀριγάνου ἢ ὑσσώπου πρὸ πολλοῦ γε τῆς τροφῆς ἔνιοι
τῶν ἰατρῶν ἐπὶ τῶν εἰρημένων ἐν ἥπατι καὶ σπληνὶ δια-
15 θέσεων. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐὰν μετά τινος τῶν ἄλλων, ὅσα
δριμεῖαν ἢ ὅλως λεπτυντικήν τε καὶ τμητικὴν ἔχει δύναμιν,
ἡ προσφορὰ γένηται τῶν ἰσχάδων, ὠφέλιμος οὐ μόνον τοῖς 573
οὕτω πάσχουσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑγιαίνουσιν· ἀνεῳγμένας γὰρ
εἶναι τὰς καθ' ἧπαρ διεξόδους τῆς τροφῆς οὐ τοῖς κάμνουσι
20 μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑγιαίνουσιν ἀσφαλέστατον. οὕτω γοῦν
καὶ τὰ σῦκα μετά τε τῶν λεπτυνόντων ἁλῶν τῶν σκευαστῶν
καὶ ὄξους καὶ γάρου προσφέρονται πολλοὶ τῇ πείρᾳ τὸ
χρήσιμον εὑρηκότες. εἰκὸς δὲ καὶ τῶν ἰατρῶν τινος ὑπο-
θεμένου πράττειν οὕτως ἐνίοις αὐτῶν εἰς πολλοὺς ἐκτα-
25 θῆναι τὴν γνῶσιν. ὅσοι δὲ μετά τινος τῶν παχυνόντων
ἐδεσμάτων ἐσθίουσι τά τε σῦκα καὶ τὰς ἰσχάδας, οὐ σμικρὰ
βλάπτονται.

---

2 ἔχουσι *P* ἔχει *v* || 6 τε καὶ *P* καὶ *v* || 8 αὐταὶ Orib.: αὗται *Pv* || 9 ὠφέλειαν *P* ὄφελος *v* || 10 μικρὸν *P* || 11 εἰσι *P* ἐστιν *v* || αὐτὰς *P* ταύτας *v* || 12 πεπέρεος *P* πεπέρεως *v* || 15 καὶ ἐὰν *P* κἂν *v* || 17 γένη-ται *P* γίνηται *v* || ὠφέλιμος *P* ὠφέλιμός ἐστιν *v* || ἐν τοῖς *P* || 20 μόνον *P* μόνοις *v* non solum aegris *M* || οὕτω γοῦν *P* οὕτως οὖν *v* || 21 τῶν σκευαστῶν *P* σκευάζοντες *v* cum subtiliantibus salibus praeparantes *M* || 23 τινος ὑποθεμένου scripsi: τινας ὑποθεμένους *P* τινος ὑποτιθεμένου *v* || πράττειν *P* προσάγειν *v* agere ita *M* || ἐνίοις *P* ἐνίους *v* secundum quosdam ipsorum *M* || 24 εἰς *PA* καὶ εἰς *v* ad multos *M* || 25 ὅσοι — βλάπτονται exc. Orib. I 39, 6 (t. I p. 50) || 26 τε *P* om. *v* || μικρὰ *P*; cf. Sim. Seth p. 92 sq.

Cap. IX. *Περὶ σταφυλῶν.* Σῦκα καὶ σταφυλαὶ τῆς
ὀπώρας ὥσπερ κεφάλαιόν εἰσι· καὶ γὰρ τρέφει μᾶλλον ἁπάν-
των τῶν ὡραίων ταῦτα καὶ ἥκιστ' ἐστὶ κακόχυμα, καὶ μάλισθ'
ὅταν ἀκριβῶς ᾖ πέπειρα. τοῦ μὲν οὖν τρέφειν αὐτὰ μάλιστα
σημεῖον οἱ φυλάττοντες τὸν καρπὸν τῶν ἀμπέλων, ἐσθίοντες 5
μὲν ἐν δύο μησὶν οἷς φυλάττουσιν ἢ μόνα διὰ παντὸς τὰ
574 σῦκα μετὰ τῶν σταφυλῶν ἤ που καὶ βραχύ τι παρεντιθέντες
ἄρτου, πιαινόμενοι δ' ἱκανῶς. οὐ μὴν ἰσχυρά γε καὶ πυκνὴ
σάρξ ἐστιν ἡ ἐξ αὐτῶν γιγνομένη, καθάπερ ἡ ἐκ τῶν κρεῶν,
ἀλλὰ χαύνη καὶ πλαδαρά, διὸ καὶ ταχέως προσστέλλεται 10
παυσαμένων τῆς ἐδωδῆς. ἧττον δὲ τῶν σύκων αἱ σταφυλαὶ
τρέφουσι, καὶ μέγιστον ἀγαθὸν αὐταῖς ὑπάρχει τὸ ταχέως
ὑπέρχεσθαι. διὸ κἂν ἐπισχεθῶσί ποτε, βλάπτουσιν ἱκανῶς,
οὐκ ἐχόντων τοῦτο τῶν πεπείρων σύκων. εἰ γὰρ καὶ μὴ
διαχωρήσειεν ἀξιολόγως, πεφθείη δ' ἐν τῇ γαστρὶ καλῶς, 15
ἀβλαβῆ δίδωσι τροφὴν τῷ σώματι. ταῖς σταφυλαῖς δ' οὐδέτερον
ὑπάρχει τούτων· οὔτε γὰρ πέττονται καλῶς, ὅταν ἐπισχεθῶ-
σι, καὶ κατὰ τὴν εἰς ἧπάρ τε καὶ φλέβας ἀνάδοσιν ὠμὸν
γεννῶσι χυμόν, οὐ ῥαδίως εἰς αἷμα μεταβαλλόμενον. ἡ γάρ
τοι τῶν ῥαγῶν οὐσία σύνθετός ἐστιν ἔκ τε τῆς οἷον σαρκὸς 20
αὐτῶν καὶ τῆς παρεσπαρμένης κατ' αὐτὴν ὑγρότητος, ἐξ
ἧς ὁ οἶνος γίγνεται, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι γιγάρτων τε καὶ
τοῦ ταῦτα περιέχοντος ἔξωθεν ὑμενώδους σκεπάσματος.
575 ἀλλ' ἡ μὲν τῶν γιγάρτων οὐσία ξηρὰ καὶ στύφουσά πώς
ἐστι διεξέρχεταί τε τὰ ἔντερα πάντα κατὰ μηδὲν ἑαυτῆς 25
αἰσθητῶς ἀλλοιουμένη, παραπλησίως ταῖς ἐν τοῖς σύκοις
κεγχραμίσιν. ἀνάλογον γὰρ ἑκάτερον ἑκατέρῳ τῶν καρπῶν
ἐστι, σπέρμα μὲν ὑπάρχον ὅλου τοῦ φυτοῦ, διεξιὸν δ' ἀναλ-
λοίωτόν τε καὶ ἀχύλωτον καὶ ἀμετάβλητον. ἀναλογία δ' ἐστὶ
καὶ τοῖς περιέχουσιν ἑκάτερον τὸν καρπὸν σκεπάσμασι, 30

---

1 *Σῦκα — πέπειρα* exc. Orib. I 41 (t. I p. 51 || *τῶν ὀπωρῶν P* || 2 *καὶ γὰρ τρέφει* Orib. *καὶ τρέφει P καὶ τρέφουσι v* || 3 *ἥκιστ' ἐστὶ P* Orib. *ἥκιστα v* || 4 *μάλιστα P μέγιστον v* maxime signum *M* || 6 *ἢ μόνα P μόνα v* || 8 *ἄρτον P* || *οὐ μὴν — μεταβαλλόμενον* exc. Orib. l. l. || 9 *σάρξ P ἡ σὰρξ v* || *γεννωμένη* Orib. || 10 *ἀλλὰ P ἀλλὰ καὶ v* || 11 *παυσαμένων P παυσαμένης v* || 15 *διαχωρήσειεν P διαχωροῦσιν v* || 23 *ταῦτα P ταῦτα πάντα v πάντα* om. *M* || 25 *δὲ P* || 26 cf. Sim. Seth p. 94 || 27 *ἑκατέρῳ*] *ἑκατέρων P* || 29 *ἀναλογίαν δ' ἔχουσι καὶ P* || 30 *τῶν καρπῶν P*

τοιαύτην χρείαν παρεχομένοις αὐτοῖς, οἵαν τοῖς ζῴοις τὸ δέρμα. βραχεῖα δὲ καὶ ἡ τούτου μεταβολὴ γίγνεται κατὰ τὴν γαστέρα, καί τινες ὡς ἄχρηστον ἀποπτύουσιν αὐτὸ μυζήσαντες ἅπαν τὸ ἔνδον ἅμα τοῖς γιγάρτοις. ἔνιοι δὲ καὶ ταῦτ' 5 *ἐκπτύειν πειρῶνται, καὶ μάλισθ' ὅταν αἱ ῥᾶγες ὦσι μεγάλαι· δύσκολον γὰρ ἐν ταῖς μικραῖς αὐτὸ πράττειν. εὔδηλον δ' ὅτι μᾶλλον ἡ γαστὴρ ὑπέρχεται, μόνης τῆς σαρκὸς τῶν ῥαγῶν ἅμα τῷ χυλῷ καταποθείσης ἄνευ τῶν γιγάρτων τε καὶ τοῦ περικειμένου χιτῶνος ἔξωθεν, ἔτι δὲ μᾶλλον, ὅταν αὐτὸς* 10 *μόνος ὁ χυλὸς ἐκθλιβεὶς καταποθῇ — καλοῦσι δ' αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι γλεῦκος —, ἐμπίπλησι δὲ φύσης τὴν κοιλίαν, εἰ* **576** *μὴ διεξέλθοι ταχέως. γίγνεται μὲν οὖν τις κἀκ τούτου τροφὴ τῷ σώματι, πλείων δ' ἐκ τῆς σαρκώδους οὐσίας, καὶ διὰ τοῦτό τινες μὲν τῶν σταφυλῶν τρέφουσι μᾶλλον ἢ δια-* 15 *χωροῦνται, τινὲς δὲ διαχωροῦνται μᾶλλον ἢ τρέφουσιν· ὧν μὲν ἂν ὁ χυλὸς ὀλίγος ᾖ, τρέφουσι μᾶλλον, ὧν δὲ πλείων, ἧττον μὲν τρέφουσιν, ὑπέρχονται δὲ μᾶλλον· ὀνομάζουσι δ' εὐγενεῖς τὰς τοιαύτας σταφυλάς, ἐν αἷς αἱ ῥᾶγες ὀλίγην μὲν ἔχουσι τὴν ὑγρὰν οὐσίαν, οὐκ ὀλίγην δὲ τὴν στερεωτέραν,* 20 *ἣν ὥσπερ σάρκα τῆς ῥαγὸς ἔφην εἶναι. καὶ χρῶνται κατὰ τὸν τῆς ὀπώρας καιρὸν ἀποτιθέμενοι πολυειδῶς. καὶ γὰρ εἰς γλεῦκος ἐμβάλλουσιν αὐτὰς καὶ χύτρας καινὰς πληροῦντες ἐναποτίθενται τοῖς στεμφύλοις. καλῶ δὲ στέμφυλα τὰ στερεὰ λείψανα τῆς σταφυλῆς, ἐπειδὰν ἐν ταῖς ληνοῖς αὐτῶν ἐκθλιβῇ* 25 *πᾶς ὁ χυλός. ἃ καὶ αὐτὰ συντιθέασιν ἐν πίθοις οἱ ἄνθρωποι, σφίγγοντές τε καὶ πιλοῦντες ἰσχυρῶς ὀνομάζοντές τε τρύγα αὐτὸ τοῦτο, ὅπερ ἐγὼ στέμφυλον ἐκάλεσα. τὴν δὲ τοῦ στεμφύλου προσηγορίαν ἐπιφέρουσιν αὐτοὶ τῷ τῶν κλημάτων ἐκπεφυκότι ῥιζώματι τῶν ῥαγῶν. τοῦτον ἡμεῖς βότρυχον* **577** 30 *καλοῦμεν, ὅθεν ἐξήρτηνται αἱ ῥᾶγες. εἰς ταύτην οὖν τὴν*

---

1 *παρέχουσιν P παρεχομένοις v* || 2 *τούτου P τοῦδε v* || 3 *αὐτὸ μυζήσαντες P μυζήσαντες αὐτὸ v* || 4 *ἅπαν P καὶ ἅπαν v* || 5 *ῥόγες P* || 7 *μᾶλλον — καταποθείσης* exc. Orib. l. l. || *ῥογῶν P* || 8 *τε P* om. *v* || 11 *ἐμπίπλησι δὲ P ἐμπιπλῶν τι v* || 14 *τῶν P*, om. *v* || 16 *ἂν οὖν v* || 18 *δ' ἀγενεῖς P* || *ῥόγες P* || 20 *ῥογὸς P* || *χρῶνταί γε v* || 23 *ἀποτίθενται P* || *καλοῦσι P* || 24 *ταῖς P τοῖς v* || *αὐτῶν* post *χυλὸς* colloc. *v* ipsarum expressus fuerit totus sucus *M* || 27 *στέμφυλα P* stemphylum *M* || 28 *αὐτοὶ P αὖ v* inferunt ipsi *M* || 29 *ῥογῶν P* || *βοτρυοῦχον P* || 30 *ῥᾶγες*] *ῥάγες P ῥαγάδες v*

τρύγα τὰς καινὰς χύτρας πλήρεις τῶν σταφυλῶν ἐντιθέασι, πώμασι στεγνοῦντες ἀκριβῶς, ὡς μηδαμόθι παραπνεῖσθαι, καὶ καθ' ὃ συμβάλλει γε τὸ πῶμα τῇ χύτρᾳ, πίτταν ἐπαλείφουσιν ἀποκλείουσαν ἁπάσας τὰς διαπνοάς. εἶναι δὲ χρὴ καὶ τὴν χύτραν αὐτὴν ἐξ εὐώδους τε πηλοῦ καὶ τελέως ὠπτημένου. τονωτικὴ μὲν οὖν ἐκλύτου γαστρὸς ἡ τοιαύτη σταφυλὴ καὶ τοὺς ἀνορέκτους ἐπεγείρει πρὸς ἐδωδὴν σιτίων, οὐ μὴν ὑπέρχεταί γε κατὰ γαστέρα, καὶ εἰ πλείων βρωθείη, κεφαλῆς ἅπτεται. ταύτης δ' ἔτι μᾶλλόν ἐστι κεφαλαλγής, ἣν ἀποτίθενται κατὰ τοῦ γλεύκους. ἡ μέντοι κρεμασθεῖσα κεφαλὴν οὐδ' ὅλως πλήττει, γαστέρα δ' οὔτ' ἐπέχειν οὔτε προτρέπειν εἰς διαχώρησιν πέφυκεν. ὡσαύτως δ' ἔχει καὶ πρὸς τὴν ὄρεξιν, οὔτ' ἐπεγείρουσα τὴν ἄῤῥωστον οὔτ' ἐκλύουσα τὴν εὔρωστον. εὐπεπτότεραι δὲ τῶν ἄλλων εἰσὶ σταφυλῶν, ἃς ἐν γλεύκει καὶ στεμφύλοις ἔφην ἀποτίθεσθαι τοὺς ἀνθρώπους ὅλον τὸν ἑξῆς ἐνιαυτὸν ἄχρι τοῦ δευτέρου τρυγητοῦ. αἱ κρεμασθεῖσαι δ' αὐτῶν, ὅταν ξηρανθῶσιν, ἄχρη-
578 στοι γίγνονται, τινὲς μὲν κατὰ τὸ ἔαρ εὐθέως, ἐν δ' οὖν τῷ θέρει πάντως. οὐ σμικρὰ δὲ διαφορὰ τῶν σταφυλῶν ἐστι καὶ κατὰ τὸ γλυκείας ἢ αὐστηρὰς ἢ ὀξείας εἶναι ἢ μηδεμίαν ἐχούσας σφοδρὰν ποιότητα· καλοῦσι δ' αὐτὰς οἰνώδεις. αἱ μὲν οὖν γλυκεῖαι θερμότερον ἔχουσι τὸν χυμόν, διὸ καὶ διψώδεις εἰσίν, αἱ δ' αὐστηραί τε καὶ ὀξεῖαι ψυχρότερον, αἱ δ' οἰνώδεις ἐν τῷ μέσῳ θερμοῦ τε καὶ ψυχροῦ. γαστέρα δ' ὑπάγουσιν αἱ γλυκεῖαι, καὶ μάλισθ' ὅταν ὦσιν ὑγραί· μοχθηραὶ δ' οὐκ εἰς ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἐν τῇ

---

3 ἐπαλείφουσιν *P* ἐπαναλείφουσιν *v* || 4 ἀποκλείουσαν ἁ. τ. δ. *P* ἁ. τ. δ. ἐμφράττοντες *v* obstruentes omnia expiracula *M* || 5 τε] γε *P* || 6 τονωτικὴ — σταφυλῶν exc. Orib. I 41 (t. I p. 52) || 7 σιτίων om. Orib. ad esum ciborum *M* || 8 γε om. *P* || 11 πλήττει Orib. caput neque totaliter percutit *M* βλάπτει *Pv* || οὐδ' *P* || οὐδὲ *P* || 12 προτρέπειν *P* Orib. ἐπιτρέπειν *v* || 14 εὐπεπτότεραι scripsi: εὐπεπτοτέρα *Pv* Orib. digestibiliores aliis sunt *M* || τῶν ἄλλων ἐστὶ *P* ἐστὶ τ. ἁ. *v* || 15 ἃς *P* ἣν *v* || 16 ἑξῆς τὸν *P* τὸν ἑξῆς *v* || 18 δ' οὖν *P* γοῦν *v* || 19 μικρὰ *P* || 20 ἢ αὐστηρὰς ἢ ὀξείας *P* ἢ ὀ. ἢ αὐ. *v* || εἶναι om. *P* || 21 αἱ μὲν — σταφυλαὶ exc. Orib. I 41, 6 (t. I p. 53) || 22 χυμὸν *P* χυλὸν *v* || 23 τε *P* om. *v* || 24 τε post θερμοῦ add. *P*, om. *v* || 25 post ὑγραί add. μετὰ ταῦτα δὲ αἱ οἰνώδεις *P* post has autem quae vinosae humidae *M* item cod. G apud Orib.: μετὰ ταύτας δὲ οἰνώδεις ὑγραί || 26 ταῦτα *P* Orib. τοῦτο *v* || τῇ γαστρὶ *P* γαστρὶ *v*

γαστρὶ πέψιν ἀνάδοσίν τε καὶ θρέψιν αἵ τ᾽ ὀξεῖαι καὶ αὐστηραὶ σταφυλαί. αἱ μὲν οὖν ὀξεῖαι, κἂν ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς ἀμπέλου πεπανθεῖσαι κρεμασθῶσιν, οὐδ᾽ οὕτω γίγνονται γλυκεῖαι, τῶν δ᾽ αὐστηρῶν ἔνιαι μεταβάλλουσιν εἰς τὸ γλυκύτερον ἐπὶ
5 πλέον κρεμασθεῖσαι. ταῖς στρυφναῖς δέ, καθάπερ καὶ ταῖς ὀξείαις, οὐδ᾽ ἂν ἐπὶ πλεῖστον κρέμωνται, τὴν εἰς γλυκύτητα μεταβολὴν οἷόν τε σχεῖν· διὸ καὶ φυλάττεσθαι τὴν ἐδωδὴν αὐτῶν ἀεὶ προσήκει. πασῶν μὲν οὖν ἀσφαλεστάτη χρῆσίς ἐστιν, ὅταν σαρκώδεις τ᾽ ὦσιν αἱ σταφυλαὶ φύσει πεπει- 579
10 ροτάτων τ᾽ αὐτῶν τις ἐσθίῃ συμμέτρως, εἴτ᾽ οὖν ἐπὶ τῶν ἀμπέλων ἐπὶ πλεῖστον πεπανθεισῶν εἴτε καὶ τὸ λεῖπον ἐκ τοῦ κρεμασθῆναι προσλαβουσῶν. ἐφεξῆς δὲ τῶν ὑγρῶν ἄνευ ποιότητος ἢ ὀξείας ἢ αὐστηρᾶς ἕνεκεν ὑπαγωγῆς γαστρὸς ἐγχωρεῖ δαψιλῶς ἐσθίειν. ἔνιοι δὲ καὶ γλεῦκος πίνουσι τῆς
15 αὐτῆς χρείας ἕνεκα καὶ μάλιστα τὸ γλυκύτατον· ὑπακτικώτατον γὰρ τοῦτο, τὸ δ᾽ ἐξ αὐστηρῶν ἢ ὀξειῶν σταφυλῶν φαυλότατον εἰς πάντα. ἐγὼ μὲν οὖν τοῖς ὀνόμασιν οὕτως ἐχρησάμην, ὡς οἱ νῦν ἄνθρωποι χρῶνται, βέλτιον ἡγούμενος εἶναι διδάξαι σαφῶς τὰ πράγματα τοῦ παλαιῶς Ἀττικίζειν.
20 οἷς δὲ τοῦτο τιμιώτερόν ἐστι τῆς σαφοῦς διδασκαλίας, βρύτια μὲν ὀνομάζουσι τὰ τῶν σταφυλῶν στερεὰ μόρια, τοῦ γλεύκους ἐκθλιβέντος, στέμφυλα δὲ τὰ τῶν ἐλαιῶν, ὅταν ἐκθλιβῇ τοὔλαιον· τό γε μὴν ὑφιστάμενον τοῖς οἴνοις παχὺ τοῖς πολλοῖς ὡσαύτως ὀνομάζουσιν οἱ Ἀττικίζοντες τρύγα. ὥστ᾽
25 οὐδ᾽ ὁμωνυμία τίς ἐστι παρ᾽ αὐτοῖς, ὥσπερ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ὅσοι καὶ τὰ βρύτια τρύγα καλοῦσι. καὶ μὴν καὶ 580 τρίτον τι σημαινόμενόν ἐστι τοῦ τῆς τρυγὸς ὀνόματος ἐν ἔθει τοῖς νῦν Ἕλλησι. τὸ γάρ τοι τῶν βρυτίων ἀπόβρεγμα

---

6 *πλεῖστον κρέμωνται P πλεῖον κρεμασθῶσιν v* ad plurimum *M* ‖ 7 *σχεῖν P ἔχειν v* ‖ 8 *πασῶν — εἰς πάντα* exc. Orib. I, 41, 7 (t. I p. 54) ‖ 9 *τ᾽] τε P* om. *v* ‖ *πεπειροτάτων δ᾽ αὐτῶν P πέπειραί τε τῶν δ᾽ αὐτῶν v* ‖ 12 *κρεμασθῆναι P κρέμασθαι v* ‖ *ὑγρῶν* Orib.: *κρεμασθεισῶν Pv* consequenter h u m i d a s sine qualitate acetosa vel austera gratia subductionis ventris licet copiose comedere *M* ‖ *ἄνευ P τὰς ἄνευ v* ‖ 13 *ὀξ. ἢ αὐστ. P αὐστ. ἢ ὀξ. v* ‖ 18 *εἶναι ἡγούμενος P* ‖ *σαφῶς διδάξαι P* ‖ 20 *βρύττια P* ‖ 21 *στερεῶν* add. ante *σταφυλῶν v*, om. *P* ‖ 22 *ἐκθλιβέντα P* ‖ 23 *τοῖς πολλοῖς ὡσαύτως P οἱ πολλοὶ v* cum multis eodem modo *M* ‖ 24 *ὀνομάζουσιν οἱ Ἀττικίζοντες P τῶν ἀττικιζόντων ὀνομάζουσι v* nominant attikizantes triga *M* ‖ 25 *παρὰ* om. *P*

τρύγα καλοῦσιν, ὅπερ αὖ πάλιν οἱ Ἀττικίζοντες ὀνομάζουσι
δευτερίαν. στεμφυλίτης οὗτος παρ᾽ ἡμῖν καλεῖται. ἐμβάλλοντες
γὰρ εἰς πιθάκνας μικρὰς τὰ βρύτια προσεπιχέουσιν ὕδωρ,
ὡς διαβρόχους ἁπάσας γενέσθαι, κἀπειδὰν ἱκανῶς αὐτοῖς
τοῦτο πεπρᾶχθαι δοκῇ, τὸ παρὰ τὸν πυθμένα τρῆμα τῆς 5
πιθάκνης ἀνοίγουσιν, ὡς ἐκρυῆναι τὸ ἀπόβρεγμα αὐτῶν,
καὶ πίνουσιν ἀντὶ οἴνου τοῦτο. πρόδηλον δ᾽, ὅτι κατὰ τὴν
τῶν βρυτίων ποσότητα καὶ τὸ ὕδωρ ἐπιχέουσιν ἐξ ἐμπειρίας,
ὡς μήθ᾽ ὑδαρῆ πάνυ μήτ᾽ ἄκρατον γενέσθαι τὸν δευτερίαν.
εἶτα πάλιν ἕτερον ὕδωρ ἐπιχέουσι τοῖς αὐτοῖς βρυτίοις, 10
ἔλαττον τοῦ προτέρου, ὥστε καὶ τοῦτο γενέσθαι σύμμετρον
εἰς πόσιν, ὅπερ καὶ αὐτὸ ἀξιοῦσιν ἔνιοι τῶν Ἀττικιζόντων
ὀνομάζεσθαι δευτερίαν ἰδίως, οὐχ ὡς τὸ πρότερον. ἔστι δὲ
κεφαλαλγὲς μὲν ἑκάτερον αὐτῶν πινόμενον, εἰ μή τις
ὑδαρέστερον αὐτὸ πίνοι, μᾶλλον μέντοι τὸ πρότερον ἅπτεται 15
τῆς κεφαλῆς. ἀγαθὸν δ᾽ ὑπάρχει τῷ τοιούτῳ πόματι τὸ
ταχέως οὐρεῖσθαι, διαφορᾶς οὐκ ὀλίγης ἐν αὐτῷ γιγνομέ-
581 νης παρὰ τὸ τῶν σταφυλῶν εἶδος, ἐξ ὧν ἐστι τὰ βρύτια.
γλυκειῶν μὲν γὰρ οὐσῶν αὐτῶν ἥδιόν τε πολλῷ γίγνεται τὸ
πόμα καὶ θᾶττον οὐρεῖται, στρυφνῶν δὲ καὶ ὀξειῶν ἀηδέ- 20
στερόν τε μακρῷ καὶ ἧττον οὐρητικόν. ἰσχυρότερον δὲ τὸ
ἀποβρέγμα τοῦτο γίγνεται καὶ μᾶλλον οἰνῶδες, ὅταν εἰς τὸ
ἔαρ ἢ καὶ τὸ θέρος ἡ τρὺξ φυλαχθῇ· κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα
χρωμένων, ὥσπερ ἧττον ἅπτεται κεφαλῆς, οὕτω καὶ ἧττον
οὐρεῖται. 25

Cap. X. *Περὶ σταφίδων.* Τὸν αὐτὸν λόγον ἔχουσιν
πρὸς τὰς σταφυλὰς αἱ σταφίδες, ὃν αἱ ἰσχάδες πρὸς τὰ
σῦκα. γίγνονται δὲ γλυκεῖαι μὲν πολλαί, στρυφναὶ δὲ παν-
τάπασιν ὀλίγαι, μικταὶ δ᾽ ἔκ τε γλυκείας καὶ αὐστηρᾶς
ποιότητος αἱ πλεῖσται. μέτεστί γε μὴν καὶ ταῖς γλυκείαις 30

---

1 *οἱ* om. *P* || 2 *δευτερείαν P* || 4 *πάσας P* || *αὐτοῖς P*, om. *v* || 6 *ἀνοίγουσιν P ἀνοιγνύουσιν v* || *αὐτῶν P* om. *v* apobregma ex ipsis *M* || 9 *ὑδαρὰν P* || 10 *αὐτοῖς P* om. *v* || 11 *ὡς γενέσθαι καὶ τοῦτο P* || 12 *καὶ αὐτὸ P* om. *v* || 13 *δευτερείαν P* || 14 *αὐτῶν πινόμενον P*, om. *vM* || 15 *ὑδαρέστερον P ὑδατωδέστερον v* || *μέντοι P δὲ v* || 19 *γλυκέων P* || *αὐτῶν οὐσῶν P* || 21 *μακρῷ* om. *P* || 24 *οὕτως P ὡσαύτως v* || 27 *πρὸς τ. στ. αἱ σταφίδες P αἱ σταφίδες πρὸς τ. στ. v* || *ὃν* Seth *οἷον Pv* || 28 *δὲ P μὲν γὰρ v* fiunt autem *M* || *μὲν P* om. *v* || 29 *αὐστ. κ. γλ. v*

αὐστηρᾶς ποιότητος ἀμυδρᾶς καὶ ταῖς αὐστηραῖς τῆς γλυ-
κείας. αἱ μὲν οὖν αὐστηραὶ ψυχρότεραι τὴν κρᾶσίν εἰσιν,
ὥσπερ αἱ γλυκεῖαι θερμότεραι. καὶ τὸν μὲν στόμαχον
ῥωννύουσι καὶ τὴν γαστέρα στεγνοῦσιν αἱ αὐστηραί, καὶ
5 δῆλον ὅτι μᾶλλον αὐτῶν αἱ στρυφναί. μέσην δέ πως κατά-
στασιν ἐν αὐταῖς αἱ γλυκεῖαι ποιοῦσι, μήτ' ἐκλύουσαι σαφῶς
τὸν στόμαχον μήθ' ὑπάγουσαι τὴν γαστέρα. τό γε μὴν 582
ἐπικεραστικὸν ὑπάρχει ταῖς γλυκείαις ἀεί, καθάπερ γε καὶ
τὸ μετρίως ῥυπτικόν, ὥστ' ἐξ ἀμφοτέρων τῶν δυνάμεων
10 τὰς μικρὰς κατὰ τὸ στόμα τῆς κοιλίας, ὃ δὴ καὶ στόμαχον
ὀνομάζομεν, ἀμβλύνουσι δήξεις, ὡς αἵ γε μείζους τῶν δή-
ξεων εὔδηλον ὅτι γενναιοτέρων χρῄζουσι βοηθημάτων.
ἀμείνους δ' ἐν ταῖς σταφίσιν εἰσὶν αἱ λιπαρώτεραί τε καὶ
τὸν οἷον φλοιὸν ἔχουσαι λεπτόν. ἔνιοι δὲ καλῶς ποιοῦντες
15 ἐκ τῶν γλυκειῶν τῶν μεγάλων, οἷαί πέρ εἰσιν αἱ Σκυβελί-
τιδες, καὶ πρὶν ἐσθίειν ἐξαιροῦσι τὰ γίγαρτα. χρονισθεῖσαι
δ' οὖν καὶ αὗται σκληρὸν ἔχουσι καὶ παχὺ τὸ δέρμα, καὶ
χρὴ προδιαβρέχειν αὐτὰς ἐν ὕδατι· καὶ γὰρ καὶ τὸ γίγαρτον
ἑτοιμότερον οὕτως ἐξαιρεῖται. ἔμπαλιν δὲ ταύταις ἕτεραί
20 τινές εἰσιν αὐστηραὶ καὶ βραχεῖαι, γίγαρτον ὅλως οὐδὲν
ἔχουσαι. γεννῶνται δ' αὗται μὲν ἐν Κιλικίᾳ, τὴν χροιὰν
ὑπόξανθοι, κατὰ δὲ τὴν Παμφυλίαν αἵ τε Σκυβελίτιδες καὶ
αἱ μέλαιναι τὸ χρῶμα. μέγισται μὲν οὖν, ὡς ἔφην, αὗται,
μικρόταται δ' αἱ κιῤῥαὶ ἐν Κιλικίᾳ, γεννωμένων γε καὶ ἄλλων
25 ἐν Κιλικίᾳ γλυκειῶν θ' ἅμα καὶ μελαινῶν σταφίδων μέσων τὸ
μέγεθος, ὥσπερ καὶ κατ' ἄλλα πολλὰ τῶν ἐθνῶν, καὶ μάλιστ' ἐν 583
τῇ Λιβύῃ. κατὰ δὲ τὴν Ἀσίαν ποικίλον εἶδος σταφίδων [μέσων
τὸ μέγεθος] γεννᾶται· καὶ γὰρ ὑπόξανθοι καὶ μέλαιναι καὶ

---

1 καὶ αὐστηρᾶς ποιότητος ἀμυδρᾶς *P* || 2 αἱ μὲν — οὐδὲν ἔχουσαι exc. Orib. I 42, 1 (t. I p. 55) || καὶ ψυχρότεραι *P* || 4 στενοῦσιν *P* || 8 ἐπικρατητικὸν *A* ὑπακτικὸν *P* || γε *P* om. *v* || 10 ὃ δὴ *P* ὅνπερ *v* || 11 ὀνομάζουσιν *P* nominamus *M* || 13 εἰσὶν *P* om. *v* || λιπαρώτεραι *P* λιπαραὶ *v* || 15 αἵπερ *P* || σκυβαλίτιδες *P* || 16 καὶ ante πρὶν add. *PA* om. *v* || 17 δ' οὖν Orib. γὰρ *P* γοῦν *v* enim *M* || 18 γὰρ *P* γάρ τοι *v* || 19 οὕτως ἑτοίμως *P* || 20 τινές εἰσιν om. *P* || αὐστηραὶ καὶ βραχεῖαι *P* Orib. στερεαὶ καὶ παχεῖαι *v* solidae et grossae *M* || οὐδὲν] οὐκ *P* || 23 αἱ ante μέλαιναι om. *PA* || 24 δ' αἱ] δὲ καὶ *P* || γεννωμένων *P* γινομένων *v* || γε om. *P* || 25 γλυκειῶν τε ἅμα καὶ *P* om. *v* dulcibus simul et nigris uvis passis *M* || 26 καὶ ante κατ' om. *v* || 27 ποικίλως *P* || μέσων τὸ μέγεθος om. *PM*

γλυκεῖαι καὶ ὑπαυστηροὶ γίγνονται. κατὰ μέντοι τὰς ψυχρὰς χώρας οὐδ' αἱ σταφυλαὶ τελέως πεπαίνονται, μήτι γε τῶν σταφίδων τινές, διόπερ ἐπεμβάλλουσι τοῖς οἴνοις ῥητίνης, ὅπως μὴ ταχέως ὀξυνθῶσιν. ἡ μὲν οὖν κατὰ χρόαν διαφορὰ τῶν σταφίδων ὡς πρὸς τὴν δύναμιν αὐτῶν οὐδὲν συντελεῖ, 5 *καθάπερ οὐδ' ἡ κατὰ μέγεθος· ἡ δὲ κατὰ τὴν γευστὴν ποιότητα τὸ σύμπαν δύναται, καὶ ταύτῃ μόνῃ προσέχων τὸν νοῦν, ἐπὶ τίνων δεῖ χρῆσθαι καὶ καθ' ὅντινα καιρόν, εὑρήσεις, ὡς προείρηται. τροφὴ δ' ἐκ τῶν σταφίδων ἀναδίδοται τῷ σώματι παραπλησία κατὰ τὴν ποιότητα ταῖς* 10 *σταφυλαῖς αὐταῖς, γλυκεῖα μὲν ἐκ τῶν γλυκειῶν, αὐστηρὰ δ' ἐκ τῶν αὐστηρῶν, μικτὴ δ' ἐκ τῶν ἀμφοτέρας ἐχουσῶν τὰς ποιότητας· τῇ δὲ ποσότητι πλείων μὲν ἐκ τῶν λιπαρῶν τε καὶ γλυκειῶν, ἐλάττων δ' ἐκ τῶν αὐστηρῶν τε καὶ ἀλιπῶν. εἰ δὲ τὸν ἴσον ὄγκον σταφίδος λιπαρᾶς γλυκείας* 15 **584** *ἐκγεγιγαρτισμένης παραβάλλοις ὄγκῳ ῥαγῶν ἴσῳ, τροφιμωτέρας εὑρήσεις τὰς σταφίδας. ἧττον μὲν οὖν ἰσχάδων αἱ τοιαῦται τό θ' ὑπακτικὸν ἔχουσι καὶ τὸ ῥυπτικόν, εὐστομαχώτεραι δ' εἰσὶ τῶν ἰσχάδων.*

Cap. XI. *Περὶ συκαμίνων, ἃ δὴ καὶ μόρα καλοῦσιν.* 20 *Οὐ τοῖς ἀττικίζειν [ἐν] τῇ φωνῇ προῃρημένοις γράφεται ταῦτα — τάχα γὰρ οὐδ' ἀναγνῶναί τις αὐτὰ βουλήσεται καταφρονῶν ὑγιείας σώματος, ὥσπερ καὶ ψυχῆς — ἀλλ' ἰατροῖς μὲν μάλιστα, μὴ πάνυ τι φροντίζουσιν ἀττικίσεων, ἤδη δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσοι ζῶσιν ὡς λογικὰ ζῷα, πρὸ* 25 *τιμῆς καὶ δόξης καὶ πλούτου καὶ δυνάμεως πολιτικῆς ἐπιμελεῖσθαι προῃρημένοις σώματος καὶ ψυχῆς. οὗτοι γὰρ εὖ οἶδ' ὅτι τὴν μὲν τῶν Ἀθηναίων φωνὴν οὐδὲν ἡγοῦνται*

---

1 *γίνονται P φαίνονται v* generantur *M* || 2 *αἱ P* om. *v* || 3 *διόπερ P ὅθεν v* || *ῥητίνης P ῥητίνην v* aliquid resinae *M* || 4 *χρόαν P χροιὰν v* || 6 *δὲ* om. *P* || *τὴν* om. *P* || *γεῦσιν ποιότης μόνη P* quae autem secundum gustum vel qualitatem *M* || 8 *δεῖ] τε PA* || 9 *τροφὴ — αὐταῖς* exc. Orib. I 48, 7 (t. I p. 56) || 11 *σταφυλαῖς αὐταῖς* omissa vocula *ταῖς* post *ἀναδίδοται* colloc. *P ταῖς ἀσταφίσιν αὐταῖς v* consimile secundum qualitatem ipsis uvis *M* || *μὲν P μὲν οὖν v* || 13 *τῇ δὲ — ἀλιπῶν* exc. Orib. l. l. || 16 *μᾶλλον* ante *τροφιμωτέρας* add. *v* om. *P* || 18 *θ' P* om. *v* || 20 *δὴ P* om. *v* || *μῶρα P* semper || 21 *τὴν φωνὴν P* || *προαιρουμένοις P* || 22 *αὐτὰ] ταῦτα P* || 24 *ἀττικίσεων P ἀττικισμοῦ v* || 26 *τῆς τιμῆς v* || 27 *προῃρημένοις P προῃρημένοι v* || *εὖ P* om. *v* || 28 *τῶν P* om. *v* || *οὐδὲν* om. *P*

τιμιωτέραν εἶναι φύσει τῆς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ὑγίειαν
δὲ σώματος ἀξιολογώτατόν τι πρᾶγμα εἶναι νομίζουσι τῷ
κατὰ φύσιν βιοῦν ἐσπουδακότι. τούτοις οὖν εἰδὼς ὠφελιμώ-
τερον ἔσεσθαι τὸν λόγον τὸν ἀσφαλέστερον, ἃ γιγνώσκουσιν
5 ὀνόματα γράφω, κἂν μὴ τοῖς παλαιοῖς Ἕλλησιν ᾖ συνήθη.
τὸ μὲν οὖν τῶν μόρων ὄνομα γνώριμόν πώς ἐστι τοῖς 585
πολλοῖς, εἰ καὶ διὰ μηδὲν ἄλλο, διὰ γοῦν τὸ στοματικὸν
φάρμακον, ὃ διὰ μόρων ὀνομάζεται, χυλὸν ἔχον αὐτῶν·
ἐνίας δὲ τῶν ἐφεξῆς εἰρησομένων ὀπωρῶν ἀγνοοῦσιν οἱ
10 πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ὅπως ὀνόμαζον οἱ πρὸ ἑξακοσίων
ἐτῶν Ἀθηναῖοι. τοὺς μὲν γὰρ νῦν ὁρῶσιν οὐδέν τι δια-
φορώτερον τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἕκαστον τῶν καρπῶν
ὀνομάζοντας, ἀλλὰ καὶ τὰ μόρα συκάμινα καλοῦντας οὐδὲν
ἧττον ἢ μόρα καὶ τὰ Περσικὰ καὶ τὰ κάρυα καὶ τὰ πραι-
15 κόκκια καὶ τὰ ἄλλα ἁπλῶς, ὡς ἔθος ἐστὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν.
οὐδὲ γὰρ βλαβήσονταί τι, εἰ τὰς παλαιὰς προσηγορίας
ἀγνοοῦντες γιγνώσκουσι τὰς δυνάμεις αὐτῶν. ἄμεινον γάρ
ἐστιν ἐπίστασθαι, τῶν ἐπὶ τὴν διαχώρησιν ὁρμώντων ἐδε-
σμάτων ὕστερα μὲν χρῆναι τὰ βραδυπόρα λαμβάνειν, ἁπάντων
20 δὲ πρῶτα τὰ διεξερχόμενα μὲν ταχέως, διαφθειρόμενα δ' εἰ
χρονίσειεν ἐν τῇ γαστρί, τοῦ τὰς προσηγορίας αὐτῶν ἐγνω-
κέναι. οὐ μὴν οὐδ' ἀγνοεῖν μοι δοκοῦσι παντάπασιν οἱ 586
ἄνθρωποι τὴν τάξιν τῶν ἐσθιομένων αὐτοῖς, θεώμεθα γὰρ
αὐτοὺς ἐπὶ τῶν πλείστων ἐδεσμάτων φυλάττοντας αὐτήν.
25 προλαμβάνουσι μέντοι γε ῥαφανίδας ἐλαίας τε καὶ τῆλιν ἐκ
γάρου, καὶ μετὰ ταῦτα μαλάχας τε καὶ τεῦτλα καὶ ἄλλα
τοιαῦτα λάχανα μετ' ἐλαίου τε καὶ γάρου. τῶν μὲν γὰρ
ὁσημέραι παρασκευαζομένων αὐτοῖς εἰς ἐδωδὴν ἡ μακρὰ
30 πεῖρα διδάσκαλος γίγνεται τῆς δυνάμεως, εἰ καὶ μικρὸν
ἔχοιεν φρενῶν· ὅσα δὲ διὰ χρόνου πλείονος εἰς πεῖραν

---

1 *εἶναι φύσει* P om. v pretiosior esse natura M || 2 *ἀξιολογώτατον* P *ἀξιολογώτερον* v || *τι πρᾶγμα εἶναι νομίζουσι* P *τι εἶναι νομ. πρ.* v dignissimam rem esse putant M || 4 *τοῖς ἀσφαλ. ἀναγιγνώσκουσιν* P || 5 *γράφω* P scribo M || 7 *διὰ γοῦν* P *ἀλλὰ γοῦν διὰ* v || 9 *εἰρησομένων* scripsi: *εἰρημένων* v consequenter dicendorum M || 11 *τι* om. P || 13 *καλοῦντες* P || 14 post *ἢ* add. *τὰ* v || 16 *τι εἰ* P *τι* v || *παλαιὰς* P antiquas M *παλαιοτάτας* v || 17 *γιγνώσκουσι* P *ἂν γιγνώσκωσι* v || 19 *ὡς ὕστερα* P || 21 *εὑρηκέναι* P novisse M || 23 *γὰρ* v *γοῦν* P enim M 25 *λαμβάνουσι* P *μέντοι γε*] *γὰρ* P || 27 *τε* om. P || 31 *πλείονος* P *πολλοῦ* v

ἔρχεται, μόνοις τοῖς ἐπιμελέσι παραφυλάττεται καὶ μνη-
μονεύεται. τὰ τοίνυν συκάμινα καθαρᾷ μὲν ἐμπεσόντα
γαστρὶ καὶ πρῶτα ληφθέντα διεξέρχεται τάχιστα καὶ τοῖς
ἄλλοις σιτίοις ὑφηγεῖται· δεύτερα δ' ἐφ' ἑτέροις, ἢ καὶ χυμὸν
εὑρόντα μοχθηρὸν ἐν αὐτῇ διαφθείρεται τάχιστα, διαφθορὰν 5
ἀλλόκοτόν τινα καὶ οὐ ῥητὴν ἴσχοντα ταῖς κολοκύνθαις
ὁμοίως. ἀβλαβέστερα γὰρ ὄντα ταῦτα τῶν ὡραίων ἐδε-
σμάτων, ὅταν μὴ πεφθέντα ταχέως ὑποχωρήσῃ, μοχθηρὰν
587 ἴσχει διαφθορὰν ὁμοίως τοῖς πέποσι, καίτοι κἀκεῖνοι ταχέως
ὑπελθόντες οὐδὲν μέγα βλάπτουσι. καιρὸς δὲ τῆς χρήσεως, 10
ὥσπερ τοῖς πέποσιν, οὕτω καὶ τοῖς μόροις, ὅταν αὐχμηρὸν
καὶ θερμὸν γένηται τὸ τῆς γαστρὸς σῶμα· τοιοῦτον γάρ
πως ἀναγκαῖόν ἐστι τηνικαῦτα καὶ τὸ ἧπαρ εἶναι. τῇ μὲν
οὖν κολοκύνθῃ καὶ τῷ σικύῳ τῷ τ' ἤδη πέπονι καὶ πρὶν
πεπανθῆναι, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ μηλοπέπονι στυφούσης οὐ 15
μέτεστι ποιότητος· ἐν δὲ τοῖς συκαμίνοις, καὶ μάλισθ' ὅταν
ᾖ μὴ πάνυ πέπειρα, σαφής ἐστιν ἡ τοιαύτη ποιότης, ἀωρο-
τέροις δ' οὖσιν ἔτι καὶ ἡ ὀξεῖα. καί τινες αὐτὰ καθαιροῦντες
ἀπὸ τῶν δένδρων καὶ ξηραίνοντες ἀποτίθενται φάρμακον
αὐτοῖς ἐσόμενον ἀγαθὸν εἰς δυσεντερίας τε καὶ διαῤῥοίας 20
χρονίας ἴασιν. ἀλλ' οὐ πρόκειται νῦν ἡμῖν περὶ φαρμάκων
δυνάμεως διεξέρχεσθαι. πάλιν οὖν ὅσα τοῖς συκαμίνοις ὡς
τροφῇ δρᾶν ὑπάρχει λέγωμεν. ὅτι μὲν ὑπέρχεται ῥᾳδίως,
εἴρηται, τάχα μὲν τῷ τῆς οὐσίας ὑγρῷ τε καὶ ὀλισθηρῷ
μόνῳ, τάχα δὲ καί τινος ἐπιμιξίᾳ ποιότητος δριμυτέρας 25
588 ἐρεθίζειν εἰς ἔκκρισιν ἱκανῆς, ὡς ἥ γε στύφουσα ποιότης
οὐ μόνον οὐδὲν ὀνίνησιν εἰς ὑποχώρησιν, ἀλλὰ καὶ στεγνοῦν
πέφυκεν. ὅτι δ' ἐναντίων δυνάμεων οὐκ ὀλίγα μετέσχηκε
σώματα, μεμάθηκας ἐν τοῖς Περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων
δυνάμεως ὑπομνήμασι. τεκμαίρομαι τοίνυν τὰ μόρα δύναμιν 30

---

2 τὰ τοίνυν — ἧπαρ εἶναι exc. Orib. I 43 (t. I p. 57) || καθαρᾷ Orib. καθαρὰ Pv || 3 γαστρὶ P τῇ γαστρὶ v || τάχιστα v Orib. τε ταχέως P || 5 διαφθείρεται P συνδιαφθείρεται v || post τάχιστα add. καὶ τοῖς ἄλλοις σιτίοις v om. P || 6 ἴσχοντα P ἔχοντα v || 7 ἀβλαβέστατα Orib. || ὄντα P πάντα v existentia M || 8 πεφθέντα P διαφθαρέντα v quando non praesubsecedunt corrupta celeriter M || ante μοχθηρὰν add. ἣν δὲ μή v, om. PA || 14 τ'] τε P om. v || 18 ἔτι P om. v adhuc M || 19 τῶν δένδρων P τοῦ δένδρου v ab arbore M || 20 αὐτοῖς ἐσόμενον P ἐσ. α ὀ. v || 21 φαρμάκων δυνάμεως P δυν. φαρμ. v

ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς τοιαύτην βραχεῖαν, ὁποία τοῖς καθαρτικοῖς ὑπάρχει μεγάλη, δι' ἣν οὐ μόνον ὑποχωρεῖ ῥᾳδίως, ἀλλὰ καὶ διαφθείρεται χρονίσαντα κατὰ τὴν γαστέρα. μὴ διαφθαρέντα δ', ὡς ἔφην, ὑγραίνει μὲν πάντως, ψύχει δ' οὐ
5 *πάντως, εἰ μὴ ψυχρὰ ληφθείη. τροφὴν δ' ἐλαχίστην δίδωσι τῷ σώματι, παραπλησίως τοῖς πέποσιν, οὐ μὴν ἐμετικόν γέ τι πρόσεστιν αὐτοῖς οὐδὲ κακοστόμαχον, ὡς ἐκείνοις.*

Cap. XII. *Περὶ κερασίων. Τῶν κερασίων ἔνια μὲν ἔοικε τοῖς μόροις, ἐλαχίστην ἔχοντα στῦψιν, ἔνια δὲ τοῖς*
10 *βατίνοις, σαφέστερον στύφοντα, τινὰ δὲ καὶ τούτων ἐστὶ στυπτικώτερα. ὥστε καὶ περὶ τῆς δυνάμεως ἑκάστου τῶν εἰρημένων εἰδῶν ἐκ τῶν λεγομένων ἐπὶ συκαμίνοις ἔνεστί* **589** *σοι τεκμήρασθαι.*

Cap. XIII. *Περὶ τοῦ τῶν βάτων καρποῦ. Τὸν τῶν*
15 *βάτων καρπὸν ὀνομάζουσιν οἱ παρ' ἡμῖν ἄνθρωποι βάτινα, καθάπερ μόρα τε καὶ συκάμινα τὸν τῆς μορέας τε καὶ συκαμινέας. καλοῦσι γὰρ ἑκατέρως αὐτά. ἔστι δὲ στυπτικώτερα τὰ βάτινα τῶν μόρων, κἂν πολλά τις αὐτὰ προσενέγκηται, κεφαλαλγήσει· τινὲς δὲ καὶ τὸν στόμαχον ἀνιῶνται.*
20 *διὸ χρὴ καλῶς ἐκπλύνειν, πρὶν ἐπιχειρεῖν προσφέρεσθαι τὸν καρπὸν τοῦτον, ὅπερ οὐχ ἥκιστα κἀπὶ τῶν συκαμίνων ἐστὶ ποιητέον. οὐ μὴν ὑπάγει γε τὰ βάτινα τὴν κοιλίαν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπέχει, κἂν ἀωρότερά τις αὐτὰ ξηράνας ἀπόθηται, πολὺ μᾶλλον ἐφεκτικὰ γίγνεται. πάντα γε μὴν ὅσα*
25 *διὰ τοῦ χυλοῦ τῶν μόρων σκευάζεται φάρμακα, καὶ διὰ τούτων γενόμενα δραστικωτέραν ἔχει τὴν δύναμιν.*

Cap. XIV. *Περὶ τοῦ τῶν κυνοσβάτων καρποῦ. Ὁ τῶν κυνοσβάτων καρπὸς μικρῷ στυπτικώτερός ἐστι τοῦ τῶν*

---

2 *ὑπάρχει μεγ.* *P* *μ. ὑ.* *v* || 3 *μὴ διαφθαρέντα δ'* *P* *καὶ μὴ διαφθ.* *v* non corrupta autem *M* || 4 *ὑγραίνει μὲν — πέποσιν* exc. Orib. I 43, 3 (t. I p. 58) || 12 post *συκαμίνοις* add. *τε καὶ βατίνοις* *v* om. *P* ex dictis de moris poteris argumentari *M* || 14 *τοῦ τῶν βάτων καρποῦ* *P* *τῶν τοῦ βάτου καρπῶν* *v* || 15 *βάτινα* *P* *βάτινον* *v* || 16 *τῆς μορέας τε καὶ συκαμινέας* *P* om. *v*, *τὸν* addidi || 17 *ἔστι — ἐπέχει* exc. Orib. I 44 (t. I p. 58) || 19 *τὸν* *P* Orib., om. *v* || 22 *τὰ βάτινα* *P* Orib. *τὰ κατὰ* *v* || 24 *γίγνεται* *P* *γίνονται* *v* || 26 *γινόμενα* *P* || 27 *Π. τοῦ τῶν κυνοσβάτων καρποῦ* Orib.: *Π. τῶν τοῦ κυνοσβάτου καρπῶν* *P v* de fructu canis ruborum *M* || *Ὁ τῶν — σώματι* exc. Orib. I 45 (t. I p. 59)

590 βάτων καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῆς γαστρὸς ἐφεκτικώτερος. ἐσθίουσι δ' οὖν αὐτὸν οἱ ἄγροικοι πολλάκις ὀλίγην τροφὴν διδόντα τῷ σώματι καὶ καλοῦσι κυνόσβατον.

Cap. XV. *Περὶ τοῦ τῶν ἀρκεύθων καρποῦ.* Τὸν τῆς ἀρκεύθου καρπὸν ἀρκευθίδας ὀνομάζουσι, δριμὺν ἱκανῶς 5 ὄντα μετὰ βραχείας γλυκύτητος ἔτι τε βραχυτέρας στύψεως· ἔχει δέ τι καὶ ἀρωματίζον. εὔδηλον οὖν, ὅτι θερμαίνει μὲν καὶ διὰ τὴν δριμύτητα, — πᾶν γὰρ ἐδείχθη τὸ δριμὺ θερμαῖνον — οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ διὰ τὴν ὀσμὴν καὶ γεῦσιν ἀρωματιζούσας, πᾶν γὰρ ἄρωμα θερμόν. ἐκκαθαίρει δὲ καὶ 10 τὰ καθ' ἧπάρ τε καὶ νεφροὺς καὶ δηλονότι λεπτύνει τοὺς παχεῖς καὶ γλίσχρους χυμούς· καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ὑγιεινοῖς φαρμάκοις μίγνυται. τροφὴ δ' ἐξ αὐτοῦ βραχεῖα τῷ τῶν ἀνθρώπων σώματι προστίθεται. πολλὰς δ' εἴ τις αὐτὰς προσενέγκοιτο, δάκνουσί τε τὸν στόμαχον καὶ τὴν κεφαλὴν 15 θερμαίνουσι καὶ κατὰ τοῦτο καὶ πληροῦσιν ἐνίοτε καὶ ὀδυνώδη ποιοῦσι. διαχώρησιν δὲ κατὰ τὴν κοιλίαν οὔτ' ἐπέχουσιν οὔτε προτρέπουσιν, οὖρα μέντοι κινοῦσι μετρίως.

591 Cap. XVI. *Περὶ τῶν τῆς κέδρου καρπῶν.* Κεδρίδας ὀνομάζουσι τὸν τῆς κέδρου καρπόν, ὁμοίας μὲν οὔσας ταῖς 20 ἀρκευθίσι κατά τε χρόαν καὶ σχῆμα, — καὶ γὰρ ὑπόξανθοι καὶ στρογγύλαι, — διαφερούσας δὲ τῇ δριμύτητι. κινδυνεύει γὰρ ἤδη τοῦ γένους τῶν φαρμάκων ὁ καρπὸς οὗτος ὑπάρχειν, οὐδεμίαν τροφὴν διδοὺς τῷ σώματι, πλὴν εἴ τις αὐτὰς προαποβρέξειεν ὕδατι. κοινὸν γὰρ τοῦτο πάντων τῶν 25 δριμέων, ὥστε βραχεῖαν τροφὴν διδόναι τῷ σώματι, τῆς δριμύτητος αὐτῶν ἐκλυθείσης. καὶ μέντοι καὶ σκληρότερός τε καὶ ξηρότερός ἐστιν ὁ τῶν κέδρων καρπὸς τοῦ τῶν ἀρκεύθων, ὥσπερ ἀμέλει καὶ μικρότερος, οὐδὲ τὸ ἀρωματίζον

---

1 *γαστρός ἐστιν v* || *μικρῷ* Orib. *μακρῷ Pv* modico magis *M* || 2 *δ' οὖν v γοῦν P* || 4 *Περὶ τοῦ τῶν ἀρκεύθων καρποῦ* Orib. de iuniperorum fructu *M Π. τῶν τῆς ἀρκεύθου καρπῶν Pv* || 5 *δριμὺν P δριμέα v* || 6 *βραχείας*] cf. Orib. I 46 (t. I p. 59) || 7 *ἀρωματικὸν P* || 10 *ἅπαν P* || *ἐκκαθαίρει — χυμούς* exc. Orib. Syn. IV 23 (V p. 173) || 13 *τροφὴν — μετρίως* exc. Orib. l. l. || 15 *προσενέγκοιτο PA προσενέγκαιτο v* || 21 *χροιὰν P* || 22 *διαφερούσας P διαφέρουσι v* || 24 *διδοὺς τῷ σώματι P τῷ σ. δ. v* || 25 *προαποβρέξειεν ὕδατι P ἀποβρέξει ἐν ὕδατι v* praehumectaverit in aqua *M* || 29 *οὐδὲ P οὐδὲν v*

ὁμοίως ἔχων. εὔδηλον οὖν, ὅτι δακνώδης τ' ἐστὶν ἱκανῶς τοῦ στομάχου καὶ κεφαλαλγής, εἰ μὴ πάνυ τις ὀλίγον αὐτοῦ προσενέγκοιτο.

Cap. XVII. *Περὶ τοῦ τῶν κώνων καρποῦ.* Εὔχυμος 5 καὶ παχύχυμος καὶ τρόφιμός ἐστιν ὁ τῶν κώνων καρπός, οὐ μὴν εὔπεπτος. καλοῦσι δ' οἱ νῦν Ἕλληνες οὐ κώνους, ἀλλὰ στροβίλους αὐτούς.

Cap. XVIII. *Περὶ τοῦ τῶν μύρτων καρποῦ.* Μύρτα **592** καλοῦσι τὸν καρπὸν τοῦτον οἱ Ἕλληνες, ὁμοίως μὲν ἄτροφον 10 ὄντα τῷ τῶν ἀρκεύθων, ἐναντίαν δὲ δύναμιν ἔχοντα. στύφει γὰρ ἱκανῶς, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν κοιλίαν ἐπέχει. οὐ μὴν ἀνάλογόν γε τῇ στύψει ψυχρός ἐστι τὴν δύναμιν, ὅτι μηδὲ μόνην ἔχει τὴν στῦψιν, ἀλλά τι καὶ δριμύτητος αὐτῇ μέμικται. κοινὸν δὲ πᾶσιν ἐδέσμασιν, ὅσα φαρμακώδη τιν' ἔχει 15 ποιότητα σφοδράν, ὅταν ἀπόθηται ταύτην ἑψήσεσιν ἢ οπτήσεσιν ἢ τέγξεσιν, ὀλίγην τροφὴν διδόναι τῷ σώματι, πρότερον οὐδ' ὅλως διδόντα· ταὐτὸ γὰρ τοῦτο καὶ κρομύοις καὶ πράσοις συμβέβηκεν.

Cap. XIX. *Περὶ Περσικῶν.* Εἴτε μῆλα καλεῖν ἐθέλεις 20 Περσικὰ τὸν καρπὸν τοῦτον, εἴθ' ἁπλῶς Περσικὰ τοῖς νῦν Ἕλλησιν ὡσαύτως, εἴτ' ἄλλο τι βούλει παλαιὸν ὄνομα ζητεῖν ἐπ' αὐτοῖς, ἔξεστί σοι τοῦτο πράττειν ἐπὶ πολλῆς σχολῆς. ἤδη δ' ἴσθι τὸ τῶν ὀνομάτων χρησιμώτερον, ὡς καὶ τούτων ὁ χυλός τε καὶ ἡ οἷον σὰρξ εὔφθαρτός ἐστι καὶ πάντῃ **593** 25 μοχθηρά. ὥστ' οὐ χρή, καθάπερ ἔνιοι, τελευταῖα τῆς ἄλλης τροφῆς αὐτὰ προσφέρεσθαι· διαφθείρεται γὰρ ἐπιπολάζοντα. μεμνῆσθαι δὲ χρὴ τοῦ κοινοῦ πάντων ὄντος, ὅσα κακόχυμα μέν, ὑγρὰ δὲ καὶ ὀλισθηρὰ καὶ ῥᾳδίως ὑπιέναι δυνάμενα, διὰ τοῦτ' ἐσθίειν αὐτὰ πρότερον τῶν ἄλλων· οὕτω γὰρ

---

2 *αὐτοῦ P αὐτὸν v* || 3 *προσενέγκοιτο PA προσενέγκαιτο v* || 5 *τῶν κώνων P τοῦ κώνου v* || 8 *μύρτων P μυρρινῶν v* de fructu mirti *M* || 14 *κοινὸν δὲ — διδόντα* exc. Orib. III 14 (t. I p. 212) || *δὲ πᾶσιν P δ' ἐπὶ πᾶσιν v* || *ὅσα*] cf. Orib. Syn. IV 13 (V p. 164) || *τινὰ ἔχει P* Orib. *ἔχει τινὰ v* || 17 *ταὐτὸν P* || *τούτῳ P* || 19 *ἐθέλοις PA* || 20 *Περσικὰ* ante *τὸν* om. *P* || 22 *ἐπὶ P μετὰ v* || 23 *καὶ τούτων — ἐπιπολάζοντα* exc. Orib. I 47 (t. I p. 60) || 24 *ἡ P* om. *v* || *τέ ἐστι v* || 27 *τοῦ P τοῦδε v* || *ὅσα*] *ὡς τὰ P* || 28 *μὲν ὑγρὰ* om. *P* || *δὲ*] *τε P* || 29 *οὕτω — τἄλλα* exc. Orib. Syn. IV 26 (V p. 175)

αὐτά τε ταχέως ὑπέρχεται κἀκείνοις ποδηγεῖ· τὰ δ' ὕστατα ληφθέντα συνδιαφθείρει καὶ τἆλλα.

Cap. XX. *Περὶ Ἀρμενιακῶν καὶ πραικοκκίων.* *Ἐν τῷ τῶν Περσικῶν γένει καὶ ταῦτ' ἐστὶ διαφοράν τιν' αὐτῶν ἔχοντα πρὸς τὸ βέλτιον· οὔτε γὰρ ὁμοίως διαφθείρεται κατὰ* 5 *τὴν κοιλίαν οὔτ' ὀξύνεται. φαίνεται δὲ τοῖς πολλοῖς ἡδίω καὶ διὰ τοῦτο καὶ εὐστομαχώτερα· τοῖς γὰρ τἆλλα μὲν ὁμοίοις, ἡδέσι δὲ τοῦθ' ὑπάρχει πᾶσιν, ὥσπερ τοῖς ἀηδέσιν ὑπτιάζειν τε καὶ ἀνατρέπειν τὴν γαστέρα καὶ πρὸς ἔμετον ἐρεθίζειν, ὀρεγομένην ὅτι τάχιστα τὸ λυποῦν ἀποῤῥῖψαι.* 10 *καὶ τοίνυν καὶ ποιεῖ τοῦτο κατὰ τὴν ῥοπὴν τῶν λυπούντων. ὅσα μὲν γὰρ κάτω ῥέπει, ταύτῃ διωθεῖται, τὰ δ' ἐπιπολάζοντα* 594 *δι' ἐμέτων ἐκβάλλει, ταὐτὸ τοῦτο κἀπὶ τῶν ἐξ ὅλου τοῦ σώματος εἰς αὐτὴν καταῤῥεόντων μοχθηρῶν χυμῶν ἐργαζομένη. καὶ γὰρ καὶ τούτων ὅσοι μὲν εἰς τὴν ἄνω κοιλίαν συῤῥέουσιν,* 15 *ἐκκενοῦνται δι' ἐμέτων, ὅσοι δ' εἰς τὴν κάτω, διάῤῥοιαν ἐργάζονται. τροφὴ δ' ὅτι βραχεῖα τοῖς τοιούτοις καρποῖς ἅπασιν ὑπάρχει, λέλεκται πρόσθεν. ἔστι μὲν οὖν ἀμείνω τὰ πραικόκκια καλούμενα τῶν Ἀρμενιακῶν. ὅσοι δὲ φεύγουσι τὴν τῶν πραικοκκίων προσηγορίαν, Ἀρμενιακὰ μῆλα καλοῦσιν* 20 *ἀμφότερα, τινὲς δ' Ἀρμένια διὰ τεττάρων συλλαβῶν, οὐ πέντε.*

---

1 *αὐτά τε P* Orib. *τε* om. *v* || *δ' PA* ultimo autem sumpta *M*, om. *v* || 3 *Ἐν — εὐστομαχώτερα* exc. Orib. I 48 (t. I p. 60) || 4 *τῶν* add. *P* om. *v* || 7 *τοῖς P τούτοις v* || *μὲν P* om. *v* || 8 *ὁμοίοις P ὁμοίως v* || *παντάπασιν P πᾶσιν v* || 12 *διωθεῖται PA διωθεῖ v* || 17 *τροφὴ — Ἀρμενιακῶν* exc. Orib. I, 48, 2 || *τοῖς τοιούτοις καρποῖς ἅπασιν P* Orib. *ταῖς ὀπώραις ἁπάσαις v* || 18 *λέλεκται*] *δέδεικται P* || 21 *οὐ P οὐ διὰ v*

Nachwort.

Für den Schluss des ersten Buches (Kap. 14—37) stand mir eine Kollation des cod. Urbinas 70 zu Gebote, welche Herr Dr. Spiro in Rom anzufertigen die Gefälligkeit hatte. Aus derselben geht klar hervor, dass diese Handschrift für die Gestaltung des Textes unberücksichtigt bleiben kann. Nur an einigen Stellen hat sie im Gegensatz zu *P* die richtige Lesart bewahrt, wie S. 6, 29 *προσενεκτέον*, 7, 15 *σαρκοῦντι*, 8, 4 *αἱ γυναῖκες*, 19 *τε καὶ*, 16, 16 *Ἱπποκράτους*, 21, 18 *τοιαῦτα*; in den meisten Fällen stimmt sie mit der Vulgata. Sie ist zudem unvollständig; es fehlt der Anfang des Werkes Kap. 1—6. Sie beginnt mit *Τοῦ σοφωτάτου Γαληνοῦ περὶ τροφῶν δυνάμεως: περὶ πυρῶν ἑψομένων ἐν ὕδατι* = Kap. VII. Ich habe ihre Varianten, auch wertlose, möglichst vollständig angegeben, um ein Urteil über den Wert derselben für die Textkritik zu ermöglichen. Sie zeigt an sehr vielen Stellen eine so auffallende Übereinstimmung mit der Editio Aldina, dass es keinem Zweifel unterliegt, dass die letztere aus einer dem cod. Urbinas sehr ähnlichen, vielleicht sogar aus ihm abgeschriebenen Handschrift geflossen ist. Für dieses Verhältnis zwischen *A* und *U* sind u. a. folgende fehlerhafte Lesarten, die sich in beiden finden, beweisend: S. 3, 20 *ἀναμιγνύοντες*, 4, 1 *εὔπεπτον*, 6 *διενηνόχει*, 21 *ἐδωδὴν ἡδονῆς*, 6, 1 *αἱρουμένης*, 13 *σκληρώδεις* 15 *συνεψεῖν*, 7, 23 *ἔστι*, 9, 26 *ἐρυγμὸν*, 12, 13 *προσλαμβάνουσι*, 26 *αὐτῶν . . γάρος* 13, 22 *ἥψετο*. Unter diesen Umständen ist von einer vollständigen Vergleichung von *U* keine wesentliche Förderung der Textkritik zu erwarten. Inwieweit die übrigen im vorjährigen Programm aufgeführten Handschriften, zu denen noch je eine im Mailand (Ambros. B 108 Sup.) und

Modena (Nr. 217) hinzukommt (H. Diels, Die Handschriften der antiken Ärzte. I. T. Berlin 1905. S. 76), sich als bessere Texteszeugen erweisen, muss späterer Untersuchung vorbehalten bleiben; schwerlich werden sie sich mit *P* messen können.

Dass Galen, wenn einmal seine Werke in einer den Anforderungen der Wissenschaft entsprechenden Gestalt vorliegen werden, für die griechische Lexikographie von grosser Bedeutung sein wird, ist bei dem erstaunlichen Umfang seiner Schriftstellerei, die sich durchaus nicht auf das Gebiet der Medizin beschränkt, begreiflich. Aber auch die kritische Bearbeitung einer einzelnen Schrift, wie der vorliegenden, bleibt nicht ohne ein wenn auch bescheidenes Ergebnis für das griechische Wörterbuch, wie folgende Stellen beweisen mögen. Zum Beleg von *συνέψημα* ist im Thesaurus von Stephanus einzig die Galenstelle VI 531 K = S. 9, 3 angeführt; aber hier ist *συνέψημα* falsche Lesart für *συνέψειν*. Das Substantiv *συνέψημα* hat also aus dem Wörterbuch zu verschwinden. Das Gleiche gilt für das Adjektiv *δυσαποβίβαστος*; dasselbe ist VI 535 = S. 11, 13 unrichtige Überlieferung für *δυσυποβίβαστος*. Nicht besser ist es um die Existenzberechtigung des Verbums *ἐπαναλείφω* bestellt. Der Thesaurus belegt dasselbe mit Galen VI 577 = S. 38, 3 und Dindorf bemerkt vorsichtig dazu: „nisi scribendum *ἐπαλείφω*." Seine Vermutung ist durch die handschriftliche Überlieferung bestätigt worden.

Für das Medium *ἀποβάπτομαι* bringt der Thesaurus erst eine Stelle aus Jul. Pollux bei; es findet sich aber schon bei Galen VI 537 = S. 12, 26.

Galen

Über die Kräfte der Nahrungsmittel

III. Buch Kap. 1—20

herausgegeben

von

G. Helmreich

Gymnasial[illegible]

PROGRAMM

des

K. humanistischen Gymnasiums

in

Ansbach

für das Schuljahr 1907/08.

Ansbach

Druck von C. Brügel & Sohn

1908.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΤΡΟΦΑΙΣ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ Γ.

Ὑπόλοιπον δ' ἂν εἴη περὶ τῆς ἀπὸ τῶν ζῴων τροφῆς 660
διελθεῖν οὐκ ὀλίγας ἐχούσης διαφορὰς δυνάμεων κατά τε τὰ
μόρια καὶ κατά τινα τῶν ἐν αὐτοῖς περιεχομένων ἢ γεννω-
μένων, ὧν ἐστι καὶ τὰ ᾠὰ καὶ τὸ γάλα καὶ τὸ αἷμα τυρός
5 τε καὶ βούτυρον.

Cap. I. *Περὶ τῆς ἀπὸ τῶν πεζῶν ζῴων τροφῆς.*
Οὐ τὴν αὐτὴν γὰρ ἅπαντα δύναμιν ἔχει τὰ μόρια τῶν
ζῴων, ἀλλ' αἱ μὲν σάρκες, ὅταν καλῶς πεφθῶσιν, αἵματός
εἰσιν ἀρίστου γεννητικαὶ καὶ μάλιστ' ἐπὶ τῶν εὐχύμων ζῴων, 661
10 ὁποῖόν ἐστι τὸ γένος τῶν ὑῶν, φλεγματικωτέρου δὲ τὰ
νευρώδη μόρια. πάντων μὲν οὖν ἐδεσμάτων ἡ σὰρξ τῶν
ὑῶν ἐστι τροφιμωτάτη, καὶ τούτου πεῖραν ἐναργεστάτην οἱ
ἀθλοῦντες ἔχουσιν. ἐπὶ γὰρ τοῖς ἴσοις γυμνασίοις ἑτέρας
τροφῆς ἴσον ὄγκον ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ προσενεγκάμενοι κατὰ τὴν
15 ὑστεραίαν εὐθέως ἀσθενέστεροι γίγνονται· πλείοσι δ' ἐφεξῆς
ἡμέραις τοῦτο πράξαντες οὐκ ἀσθενέστεροι μόνον, ἀλλὰ καὶ
ἀτροφώτεροι σαφῶς φαίνονται. τὴν δ' αὐτὴν τοῦ λόγου
βάσανον ἔνεστί σοι κἀπὶ τῶν ἐν παλαίστρᾳ διαπονουμένων
παίδων ποιήσασθαι καὶ τῶν ἄλλων ἡντινοῦν ἐνέργειαν
20 ἰσχυρὰν καὶ σφοδρὰν ἐνεργούντων, ὁποία καὶ ἡ τῶν σκα-
πτόντων ἐστί. τὰ δὲ βόεια κρέα τροφὴν μὲν καὶ αὐτὰ δίδωσιν
οὔτ' ὀλίγην οὔτ' εὐδιαφόρητον, αἷμα μέντοι παχύτερον ἢ

Sigla: *P* = codex Parisinus supplementi graeci 634. *N* = codex bibliothecae Marcianae class. V 11. *V* = codex eiusdem bibliothecae 279. *A* = editio princeps Aldina. *M* = versio latina Guilelmi de Moerbecka. *v* = vulgata scriptura. codd. = codices *NPV*.

---

1 *τῆς] τῆς τῶν* *ANV* || 3 *γινομένων* *N* || 4 *καὶ τὸ αἷμα* post *βούτυρον* colloc. *NV* || 5 *τὸ βούτυρον* *N²V* || 7 *Οὐ τὴν — τροφιμωτάτη* exc. Orib. II 28 (I p. 90) || *γὰρ* *P* om. *NV* non enim eandem *M* || 10 *φλεγματικωτέρου δὲ* *P* *φλεγματικώτερα γὰρ* *NV* magis autem flegmatici *M* || 13 *ἴσχουσιν* *P* || 15 *πλέοσι* *N* || 17 *σαφῶς* om. *P* || 18 *κἀπὶ* *P* *καὶ ἐπὶ* *NV* || 19 *ἡντινοῦν* *PV* *ἡντιναοῦν* *N* || 21 *τὰ δὲ — πλεονάσας* exc. Orib. l. l. || 22 *οὔτ'* *P* Orib. *οὐκ* *NV*

προσήκει γεννᾷ. καὶ εἰ φύσει τις εἴη μελαγχολικώτερος τὴν
κρᾶσιν, ἁλώσεταί τινι παθήματι τῶν μελαγχολικῶν ἐν τῇ
τούτων ἐδωδῇ πλεονάσας. τοιαῦτα δ' ἐστὶ πάθη καρκίνος,
362 ἐλέφας, ψώρα, λέπρα, πυρετὸς τεταρταῖος ἥ τ' ἰδίως ὀνο-
μαζομένη μελαγχολία. καὶ σπλὴν δ' ἐνίοις εἰς ὄγκον ἤρθη 5
διὰ τοιοῦτον χυμόν, ᾧ καχεξία τε καὶ ὕδεροι πολλάκις ἠκο-
λούθησαν. ὅσον δὲ τῷ πάχει τῆς ὅλης οὐσίας ἑαυτῶν τὰ
βόεια κρέα τῶν ὑείων πλεονεκτεῖ, τοσοῦτον τῇ γλισχρότητι
τὰ ὕεια τῶν βοείων. εἰς πέψιν δὲ πολὺ βελτίω τὰ τῶν
ὑῶν ἐστι, τοῖς μὲν ἀκμάζουσι καὶ ἰσχυροῖς καὶ διαπονου- 10
μένοις τὰ τῶν ἀκμαζόντων, τοῖς δ' ἄλλοις τὰ τῶν ἔτ'
αὐξανομένων. ὥσπερ δ' ἐν τοῖς ὑσὶν οἱ κατὰ τὴν ἀκμαστικὴν
ἡλικίαν ἐπιτήδειοι τοῖς εὐεκτικοῖς νεανίσκοις εἰσίν, οὕτω
τῶν βοῶν οἱ πρὸ τῆς ἀκμῆς. ξηρότερος γὰρ πολλῷ τὴν
κρᾶσιν βοῦς ὑός, ὥσπερ γε καὶ ἀκμάζων ἀνὴρ παιδός. 15
εἰκότως οὖν ὅσα μὲν φύσει ζῷα ξηροτέραν ἔχει τὴν κρᾶσιν,
ὑπὸ τῆς νεότητος εἰς συμμετρίαν αὐτῆς ὠφελεῖται· τῶν δ'
ὑγροτέρων ἡ φύσις ὑπὸ τῆς ἀκμαστικῆς ἡλικίας προσλαμβάνει
τὸ λεῖπον εἰς τὴν προσήκουσαν εὐκρασίαν. οὐ μόνον οὖν
οἱ μόσχοι τῶν τελείων βοῶν ἀμείνους εἰς πέψιν ἔχουσι 20
363 τὰς σάρκας, ἀλλὰ καὶ οἱ ἔριφοι τῶν αἰγῶν. ἧττον μὲν γὰρ
βοὸς ἡ αἶξ ξηρὰ τὴν κρᾶσίν ἐστιν, ἀλλ' ἀνθρώπῳ καὶ συῒ
παραβαλλομένη πολλῷ διαλλάττει. τῆς δ' ὑείας σαρκὸς τὴν
πρὸς ἄνθρωπον ὁμοιότητα καταμαθεῖν ἔνεστι κἀκ τοῦ τινας
ἐδηδοκότας ἀνθρωπείων κρεῶν ὡς χοιρείων οὐδεμίαν ὑπό- 25
νοιαν ἐσχηκέναι κατά τε τὴν γεῦσιν αὐτῶν καὶ τὴν ὀσμήν·
ἐφωράθη γὰρ ἤδη τοῦτο γεγονὸς ὑπό τε πονηρῶν πανδοχέων
καὶ ἄλλων τινῶν. εἰκότως οὖν οἱ χοῖροι περιττωματικωτέραν

---

1 *γεννᾶν NV* || *καὶ εἰ P* Orib. *εἰ δὲ καὶ NV* || 7 *ὅσον—ὑῶν ἐστι* exc. Orib. l. l. || *δὲ* Orib.: *δ' ἐν* codd. || 8 *τοσοῦτον* Orib.: *τοσούτῳ* codd. || 9 *πολλὴν NV* || 14 *βοείων NV* || *ξηρότερον* N^{1}*P* || *πολλῷ* om. *P* || *τῇ κράσει P* || 15 *παμπόλλῳ βοῦς P* || 17 *αὐτῆς* N^{2}*P* *αὐτὴν* N^{1}*V* in commensurationem ipsius *M* || 18 *ὑπὸ ANPV ἀπὸ v* || 19 *λεῖπον PV λειπὸν* (sic) *A λοιπὸν N* || 20 *οἱ μόσχοι—διαλλάττει* exc. Orib. l. l. || 22 *τὴν κρᾶσιν ξηρὰ P* || 23 *πολλῷ P πολὺ NV* || *διαλλάττει P* Orib. *διαφέρει NV* || *δ'* om. *NV* || *ὑείας P ὑὸς v* porcinae autem carnis *M* || *τὴν πρὸς ἄνθρωπον P πρὸς τὴν ἀνθρώπου NV* || 24 *ἔστι P δ' ἔνεστι V δ' ἐστὶν N* sed *δ'* delet. || 25 *ὡς ὑείων P* || 26 *τε*] *δὲ NV* sed delet. N^{2} || 27 *ἤδη*] *ἤδη που P* || *τε P* om. *NV* || 28 *οἱ χοῖροι—τρέφουσιν* exc. Orib. l. l.

ἡμῖν εἰς τοσοῦτον παρέχουσι τὴν τροφήν, εἰς ὅσον τῶν μεγάλων ὑῶν εἰσιν ὑγρότεροι. εἰκότως δὲ καὶ ἧττον τρέφουσιν· ἡ γὰρ ὑγροτέρα τροφὴ καὶ ἀναδίδοται καὶ διαφορεῖται θᾶττον. ὑγροτάτην δ' ἔχουσι καὶ φλεγματώδη σάρκα καὶ
5 οἱ ἄρνες. ἀλλὰ καὶ τῶν προβάτων ἡ σὰρξ περιττωματικωτέρα τέ ἐστι καὶ κακοχυμοτέρα. κακόχυμος δὲ καὶ ἡ τῶν αἰγῶν μετὰ δριμύτητος. ἡ δὲ τῶν τράγων χειρίστη καὶ πρὸς εὐχυμίαν καὶ πρὸς πέψιν, ἐφεξῆς δ' ἡ τῶν κριῶν, εἶθ' ἡ τῶν ταύρων. ἐν ἅπασι δὲ τούτοις τὰ τῶν εὐνουχισθέντων
10 ἀμείνω. τὰ δὲ πρεσβυτικὰ χείριστα πρός τε πέψιν καὶ πρὸς εὐχυμίαν καὶ πρὸς θρέψιν, ὥστε καὶ τῶν ὑῶν αὐτῶν. **664** καίτοι γ' ὑγρῶν ὄντων τὴν κρᾶσιν, οἱ γηράσαντες ἰνώδη καὶ ξηρὰν καὶ διὰ τοῦτο δύσπεπτον ἔχουσι τὴν σάρκα. καὶ τοῦ λαγωοῦ δ' ἡ σὰρξ αἵματος μέν ἐστι παχυτέρου γεννητική,
15 βελτίων δ' εἰς εὐχυμίαν ἢ κατὰ βοῦς καὶ πρόβατα. κακόχυμος δὲ τούτων οὐδὲν ἧττόν ἐστι καὶ ἡ τῶν ἐλάφων καὶ σκληρὰ καὶ δύσπεπτος. ἡ δὲ τῶν ἀγρίων ὄνων, ὅσοι γ' εὐέκται καὶ νέοι, πλησίον ἥκει τῆσδε. καίτοι καὶ τῶν ἡμέρων ὄνων γηρασάντων ἔνιοι τὰ κρέα προσφέρονται, κακοχυμότατά
20 τε καὶ δυσπεπτότατα καὶ κακοστόμαχα καὶ προσέτι καὶ ἀηδῆ κατὰ τὴν ἐδωδὴν ὄντα, καθάπερ καὶ τὰ τῶν ἵππων τε καὶ καμήλων, ὧν καὶ αὐτῶν ἐσθίουσιν οἱ ὀνώδεις τε καὶ καμηλώδεις ἄνθρωποι τήν τε ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα. καὶ τὰ τῶν ἄρκτων δ' ἔνιοι προσφέρονται καὶ τὰ τούτων ἔτι χείρω
25 λεόντων τε καὶ παρδάλεων ἤτοι γ' ἅπαξ ἕψοντες ἢ δίς.

---

4 ὑγροτάτην — παρδάλεων exc. Orib. l. l. || 5 ἀλλὰ om. *N* || τῶν προβάτων — χείριστα exc. Orib. III 16 (I p. 218) ἡ ante τῶν colloc. *NV* || post σὰρξ add. καὶ *NV* || 6 τε om. *P* || 8 δ' ἡ] δὲ *NV* || 9 δὲ] δὴ *P* || 10 τε *P* om. *NV* || 11 πρὸς θρ. *NV* et ad nutritionem *M* θρέψιν *P* || ὥστε *P* Orib. ὥσπερ *NV* || 12 καίτοι] καὶ τῶν *V* || γ' Orib.: om. codd. || ἰνώδη *P* Orib. ἐνώδη *N* ἐνιώδη *V* ἔνια δὴ *v* modicam (leg. inodicam) *M* || 13 διὰ τοῦτο *P* Orib. om. *NV* et propter hoc *M* || καὶ τοῦ λαγωοῦ δ' ἡ σ. *P* κ. ἡ τοῦ λαγωοῦ δὲ σ. Orib. I p. 93 τῶν λαγωῶν δὲ ἡ σ. Orib. I p. 218 κ. ἡ τῶν λαγωῶν δὲ σ. *NV* et leporis autem caro *M* || 15 βελτίονος *P* melior *M* || 16 οὐδὲν *NP* οὐχ *V* || ἐστι καὶ om. *P* || καὶ σκληρὰ *NP* Orib. et dura et indigestibilis *M* om. *V* || 18 εὐέκται *P* Orib, εὔεκτοι *NV* || τῆσδε *NPV* Orib. prope hanc *M* τοῖσδε *v* || 2C τε *P* om. *NV* || δύσπεπτα Orib. || 21 τὴν *P* om. *NV* || 23 τε *P* om. *NV* || τὰ *P* Orib. om. *NV* || 25 παρδάλων *NV* || γ'] δ' *P* || ἑψῶντες *V*

εἴρηται δ' ἔμπροσθεν, ὁποῖόν τι τὸ δὶς ἕψειν ἐστί. περὶ δὲ
κυνῶν τί δεῖ καὶ λέγειν; ὡς τοὺς νέους τε καὶ λιπαροὺς
αὐτῶν, καὶ μάλισθ' ὅταν εὐνουχισθῶσι, κατ' ἔνια τῶν ἐθνῶν
665 ἐσθίουσι πάμπολλοι. καὶ πρὸς τούτοις γε καὶ τὰ τῶν
πανθήρων οὐκ ὀλίγοι, καθάπερ γε καὶ τὰ τῶν ὄνων, ὅταν 5
εὐεκτοῦντες τύχωσιν, ὥσπερ οἱ ἄγριοι. ταῦτα μέν γε οὐ
μόνον ἐσθίουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐπαινοῦσιν ἔνιοι τῶν ἰατρῶν.
τὰ δὲ τῶν ἀλωπέκων ἐν φθινοπώρῳ καὶ οἱ παρ' ἡμῖν
κυνηγέται προσφέρονται· πιαίνονται γὰρ ὑπὸ τῶν σταφυλῶν.
καὶ τῶν ἄλλων δὲ ζῴων ὅσα τὰς οἰκείας τροφὰς ἀφθό- 10
νους ἔχει, ταῦτα πολὺ βελτίω σφῶν αὐτῶν εἰς ἐδωδὴν γίγνε-
ται, καθάπερ γε καὶ χείρω τἀναντία. καὶ ὅσα γε τὰς ἐκ
τῆς γῆς ἀνιούσας πόας ἢ καὶ δένδρων ἀκρέμονας ἢ βλάστας
ἐσθίει, καθ' ὃν ἂν καιρὸν εὐπορῇ δαψιλῶς τούτων, εὐεκτι-
κώτερα γίγνεται καὶ πιαίνεται καὶ πρὸς τροφὴν ἡμῖν ἐπι- 15
τηδειότερα πάντῃ καθίσταται. καὶ διὰ τοῦτο τὰ μὲν τὴν
βαθεῖαν πόαν νέμεσθαι δεόμενα λεπτὰ καὶ κακόχυμα γίγνε-
ται κατά τε τὸν χειμῶνα καὶ τὰ πρῶτα καὶ μέσα τοῦ ἦρος,
ὥσπερ οἱ βόες εὐχυμότεροί τε καὶ παχύτεροι σαφῶς φαινό-
μενοι τοῦ χρόνου προϊόντος, ὅταν αὐξάνηταί τε καὶ πα- 20
χύνηται καὶ εἰς εὐκάρπησιν ἡ πόα προέρχηται· τὰ δ' ὑπὸ
τῆς μικρᾶς τρέφεσθαι δυνάμενα βελτίω κατά τε τὰ πρῶτα
666 καὶ μέσα τοῦ ἦρός ἐστιν ὥσπερ τὰ πρόβατα· κατὰ δὲ τὴν
ἀρχὴν καὶ τὰ μέσα τοῦ θέρους αἱ αἶγες, ἡνίκα βλάσται
πλεῖσται θάμνων εἰσίν, ἃς ἔθος αὐταῖς ἐσθίειν. ὅταν οὖν 25
ἀκούσῃς μου παραβάλλοντος ἀλλήλοις εἴδη ζῴων, ἐξέταζε
καὶ κρῖνε καὶ βασάνιζε τῇ πείρᾳ τὸν λόγον, οὐ τὸ καλῶς
τεθραμμένον τε καὶ πῖον ἰσχνῷ καὶ ἀτρόφῳ παραβάλλων

1 ἑψεῖν *NV* || περὶ δὲ — πανθήρων exc. Orib. l. l. || 2 κυνῶν *P* Orib. τῶν κυνῶν *NV* || 4 πάμπολλα *NV* || γε καὶ *P* om. *NV* || τὰ *P* τά τε *NV* || 6 γε *P* om. *v* || 8 τὰ δὲ—προσφέρονται exc. Orib. l. l. || 10 τρ. ἀφθόνους scripsi: τρ. ἀφθόνως *P* ἀφθόνως τροφὰς *NV* || 11 ἔχει scripsi: ἔχουσι *PV* ἔχωσιν *N* || γίνεται *P* γίνονται *NV* || 12 ταναν . . . (lacuna) *V* || 13 ἢ καὶ δ. codd. ἢ τῶν δ. *v* || ἢ καὶ β. *P* ἢ β. *v* || 16 πάντῃ codd. magis idonea omniquaque *M* πάντα *v* || καὶ — ἐσθίειν exc. Orib. l. l. || 17 τε πόαν *NV* || 18 ἔαρος *P* ἦρως *NV* || 19 τε om. *P* || φαινόμενοι *P* Orib. γινόμενοι *v* manifeste apparentes *M* || 20 τε καὶ π. *N* Orib.: καὶ *PV* || 21 ἀπὸ Orib. || 22 δεόμενα *P* nutriri possunt *M* || 23 μέσα *P* Orib. τὰ μέσα *NV* || 25 αὐτὰς *N* || 27 τῇ *P* καὶ τῇ *NV* || 28 τε om. *P*

οὐδὲ τὸ νέον τῷ γεγηρακότι — μοχθηρὰ γὰρ ἥδε καὶ ἄδικος
ἡ κρίσις — ἀλλὰ τὸ καθ᾽ ἕκαστον εἶδος ἢ γένος ἢ ὅπως ἂν
ἐθέλῃς ὀνομάζειν ἄριστα διακείμενον ἑτέρῳ τοιούτῳ. οὐκ
οὖν ἔτι δεήσομαι λόγων μακρῶν εἰς τὸ τὰ καθ᾽ ἕκαστον
5 ἔθνος ἐπιχώρια τῶν ζῴων ἅπαντα διέρχεσθαι, καθάπερ ἐν
μὲν Ἰβηρίᾳ τὸ τοῖς λαγωοῖς ὅμοιον ζωΰφιον, ὃ καλοῦσι
κουνίκλον, ἐν Λευκανίᾳ δὲ τῆς Ἰταλίας τὸ μεταξύ πως
ἄρκτου τε καὶ συός, ὥσπερ γε καὶ τὸ τῶν ἀρουραίων μυῶν
ἢ μυωξῶν καὶ τῶν καλουμένων ἐλειῶν ἐν μέσῳ κατά τε
10 τὴν αὐτὴν χώραν τῆς Ἰταλίας ἐν ἄλλοις τε πολλοῖς τόποις
ἐσθιόμενον. ὅσα γὰρ εὔτροφα τῶν τοιούτων ζῴων ἐστὶ καὶ
σαφῶς πίονα, ταῦτα τῇ πείρᾳ βασάνιζε τοὺς τρόπους τῆς 66
σκευασίας αὐτῶν, οὓς ἐξ ἐμπειρίας ἔμαθον ἕκαστος τῶν
ἐπιχωρίων, ἀκούων τε καὶ μανθάνων παρ᾽ ἐκείνων. ὁποία
15 δ᾽ ἐστὶν ἡ δύναμις αὐτῶν ἑκάστου, ἤδη σοι πάρεστι καὶ
παρ᾽ ἐμοῦ μανθάνειν. ὅσα μὲν γὰρ ὀπτῶντες ἢ ταγηνί-
ζοντες ἐσθίουσι, ξηροτέραν τροφὴν τῷ σώματι δίδωσι, ὅσα
δ᾽ ἐν ὕδατι προαφέψουσιν, ὑγροτέραν, ὅσα δ᾽ ἐν ταῖς λοπά-
σιν ἀρτύοντες, ἐν τῷ μεταξὺ τούτων ἐστί. καὶ τούτων δ᾽
20 αὐτῶν οὐ σμικρὰ γίγνεται διαφορὰ παρὰ τὸν τρόπον τῆς
ἀρτύσεως. ὅσα μὲν γὰρ ἔχει δαψιλῶς οἴνου καὶ γάρου, ξηρό-
τερα τῶν οὐκ ἐχόντων ἐστί· τὰ δὲ τούτων μὲν ἐνδεέστερα,
ἤτοι δὲ σίραιον ἔχοντα πλέον, ὅ τινες ἕψημα καλοῦσιν, ἢ
τὸν ὀνομαζόμενον ἁπλοῦν καὶ λιτὸν καὶ λευκὸν ζωμόν,
25 ἐν ᾧ ἥψηται, πολλῷ τῶν προειρημένων ἐστὶν ὑγρότερα·

1 *οὐδ᾽ ἐν τῷ νέῳ V οὐδὲ τῷ νέῳ* N^1 || 2 *ἢ γένος P* aut genus *M καὶ γ. NV* || 3 *ἐθέλῃς* scripsi: *ἐθέλοις P θέλοις NV* || 5 *ἁπάντων P* || 6 *μὲν P* om. *v* || 7 *κουνίκλον* scripsi: *κουνικὰν P κουνικλᾶν V κουνιγᾶν* N^1 *κουνιγοῦν* N^2 in marg. *κουνικοῦν A* cunicum *M* || 9 *ἢ μυωξῶν καὶ μύοξιν V καὶ μυοξῶν* N^1 *κ. μυοζῶν* N^2 om. *v* campestrium murium et murialium animalium *M* || *καὶ τὰ P* || *ἐλειῶν* om. *P* (lacuna) *ἐλείων NV* || *τε* om. *P* || 12 *βασανίζεται NV* || 13 *ἔμαθον* (ut videtur) *NPV ἔμαθεν v* || 15 *ἑκάστου* ante *ἡ δ.* colloc. *P ἕκαστος NV* || 16 *ὅσα — τούτων ἐστί* exc. Orib. III 33 (I. p. 253) || *ταγηνίζοντες P* Orib. *τηγανίζ. NV* || 17 *τῷ σώματι δίδωσι P διδόασι τῷ σ. NV* || 18 *ἐν* om. *N* || *προεψή-σαντες* Orib. praedecoquunt *M προαφεψοῦσιν NV* || 20 *μικρὰ P* || *γίνεται διαφ. P διαφ. γ. NV* || 21 *ὅσα — ἢ ἧττον* exc. Orib. l. l. || *ἔχει δ. οἴν. P δ. οἴν. ἔχ. NV* || 22 *οὐκ P* Orib. *μὴ NV* || 23 *δὲ τούτων σέρεον NV* || *ἢ P ἢ κατὰ NV* aut nominatum simplicem et lene et album zomon id est brodium in quo decocta sunt *M* || 25 *ἐν ᾧ* addidi || *ἕψηται P*

τὰ δ' ἐξ ὕδατος μόνου καὶ τούτων ἐστὶν ἔθ' ὑγρότερα.
μεγίστη δ' ἐν τῇ σκευασίᾳ διαφορὰ γίγνεται καὶ κατὰ τὴν
τῶν ἐπεμβαλλομένων αὐτοῖς δύναμιν, ἁπάντων μὲν ξηραι-
νόντων, ἀλλ' ἤτοι μᾶλλον ἢ ἧττον. ἔστι δὲ ταῦτα τὰ
σπέρματα μὲν ἀνήθου καὶ σελίνου καὶ κάρου καὶ λιβυστικοῦ 5
668 καὶ κυμίνου καί τινα τοιαῦθ' ἕτερα, τῶν φυτῶν δ' αὐτῶν
πράσα καὶ κρόμμυα καὶ ἄνηθα καὶ θύμα καὶ θύμβρα καὶ
γλήχων καὶ ἡ εὐώδης μίνθη καὶ ὀρίγανος ὅσα τ' ἄλλα
τοιαῦτα τῆς ὀψαρτυτικῆς ὄντα πραγματείας, ἣν νῦν οὐ πρό-
κειται διέρχεσθαι. τὴν παραβολὴν δὲ τῆς διαφορᾶς τῶν 10
ζῴων ὥσπερ ἔμπροσθεν ἔφαμεν χρῆναι ποιεῖσθαι τῶν
ἄριστα ταῖς ἕξεσιν ἐχόντων, οὕτω καὶ νῦν τῶν ἐσκευασμένων
ἄριστα γιγνέσθω. ταῦτα μὲν οὖν αὐτάρκη σοι περὶ τῆς
τῶν πεζῶν ζῴων σαρκὸς ἀκηκοέναι· περὶ δὲ τῶν ἄλλων
μορίων, ὡς ἔχει τῆς δυνάμεως, ἐφεξῆς ἀκούσῃ μετὰ τὸν 15
περὶ τῶν κοχλιῶν λόγον.

Cap. II. *Περὶ κοχλίου.* Ὅτι μὲν οὖν οὔτ' ἐν τοῖς
πτηνοῖς οὔτ' ἐν τοῖς ἐνύδροις ἀριθμεῖσθαι δεῖ τοῦτο τὸ
ζῷον, ἄντικρυς δῆλον. εἰ δὲ μηδ' ἐν τοῖς πεζοῖς αὐτοῦ
μνημονεύσαιμεν, οὐδ' ὅλως ἐροῦμέν τι περὶ τῆς ἐκ κοχλίου 20
τροφῆς. οὐ μὴν οὐδὲ παραλιπεῖν εὔλογον, ὥσπερ τοὺς ἐκ
τῶν ξύλων σκώληκας ἐχίδνας τε καὶ τοὺς ἄλλους ὄφεις ὅσα
τε κατ' Αἴγυπτον καὶ ἄλλα τινὰ τῶν ἐθνῶν ἐσθίουσιν·
669 οὔτε γὰρ ἐκείνων τις ἀναγνώσεται ταῦτα, καὶ ἡμεῖς οὐκ ἄν
ποτε φάγοιμεν τῶν ἐκείνοις ἐδωδίμων. κοχλίας δ' ὁσημέραι 25
πάντες Ἕλληνες ἐσθίουσιν, ἔχοντας μὲν σκληρὰν τὴν σάρκα
καὶ διὰ τοῦτο δύσπεπτον, εἰ δὲ πεφθείη, τροφιμωτάτην.
ὑπάρχει δ' αὐτοῖς, ὥσπερ καὶ τοῖς ὀστρακοδέρμοις, χυλὸς
ὑπακτικὸς γαστρός, καὶ διὰ τοῦτό τινες ἀρτύοντες αὐτοὺς δι'

---

1 ἐξ *ANPV* Orib. ἀπὸ *v* || ἔθ' om. *P* || 3 πάντων *P* || 4 τὰ *P* om. *NV* || 10 δὲ om. *NV* || 13 ἄριστα *P* κάλλιστα *NV* || 14 ζῴων om. *P* || ἀκηκοέναι codd. ἠκηκ. *v* || 15 ὡς] ὧν *PV* ὧν N[1] ὡς N[2] || 17 κοχλίου *P* de coclio id est limace *M* κοχλίων *NV* || 18 δεῖ] χρὴ *P* || 20 μνημονεύσαιμεν *P* μνημονεύσομεν *NV* || περὶ τῆς om. *NV* || 21 οὐ μὴν οὐδὲ] οὐδὲ μὴν *P* οὐ μὴν οὐδὲν *NV* || ὥσπερ οὐδὲ *P* sicut neque *M* || 25 φάγωμεν τι (om. *V*) τῶν *NV* || 26 σκληρὰν — σώματι exc. Orib. II 29 (I p. 95) cf. etiam IV 134 (I p. 265) || ξηρὰν *P* duram *M* || 28 ὑπάρχει — διαχώρησιν exc. Orib. III 29 (I p. 241) || καὶ add. *P* Orib. om. *v* sicut et *M*

ἐλαίου καὶ γάρου καὶ οἴνου τῷ γενομένῳ ζωμῷ χρῶνται
πρὸς διαχώρησιν τῶν κατὰ τὴν κοιλίαν. εἰ δὲ θελήσαις ὡς
τροφίμῳ μόνον ἐδέσματι χρήσασθαι τῇ σαρκὶ τοῦ ζῴου
τούτου, προαφεψήσας ἐν ὕδατι μεταθήσεις εἰς ἕτερον ὕδωρ,
5 εἶτ᾽ ἐν ἐκείνῳ πάλιν ἑψήσας οὕτως ἀρτύσεις τε καὶ τὸ
τρίτον ἑψήσεις ἄχρι τοῦ τακερὰν ἀκριβῶς γενέσθαι τὴν
σάρκα. σκευασθεῖσα γὰρ οὕτως ἐφέξει μὲν τὴν γαστέρα,
τροφὴν δ᾽ ἱκανὴν παρέξει τῷ σώματι.

Cap. III. *Περὶ τῶν ἐν τοῖς πεζοῖς ζῴοις ἀκρέων*
10 *μορίων.* Ἄκρεα μόρια τῶν πεζῶν ζῴων ἐσθίουσιν οἱ
ἄνθρωποι πόδας, ῥύγχη, ὦτα, καὶ τοὐπίπαν δὲ δι᾽ ὕδατος
ἕψοντες αὐτὰ προσφέρονται μετ᾽ ὄξους καὶ γάρου καί ποτε
καὶ νάπυος, ἔνιοι δὲ καὶ δι᾽ ἐλαίου καὶ γάρου προσεπιχέοντες **670**
οἶνον, εἰσὶ δ᾽ οἳ καὶ μετὰ λαχάνων, ἤτοι γ᾽ ἐξ ὕδατος
15 ἡψημένων ἢ κατὰ τὰς λοπάδας ἠρτυμένων. οἱ δὲ πόδες
ἐπιτηδειότατοι τῶν χοίρων εἰσὶν ἐπεμβληθέντες ἑψομένῃ
πτισάνῃ κἀκείνην ἐργάσασθαι κρείττονα καὶ αὐτοὶ μαλακώ-
τεροι γενέσθαι καὶ διὰ τοῦτο βελτίους εἴς τε τὴν ἐν τῷ
στόματι καὶ τῇ γαστρὶ κατεργασίαν. διαφορὰ μὲν οὖν ἐστιν
20 οὐχ ὀλίγη καὶ παρὰ τὸν τρόπον τῆς σκευασίας οὐ μόνον
ἐν τοῖς ἀκρέοις μέρεσι τῶν ζῴων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις
ἅπασιν, ἣν ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς ὀψαρτυτικοῖς ἐροῦμεν· ὅσον δ᾽
ἐπ᾽ αὐτοῖς τοῖς μορίοις, αἱ καθ᾽ ὅλου διαφοραὶ κατὰ τήνδε
τὴν πραγματείαν δηλοῦνται μόναι παραβαλλομένων αὐτῶν
25 ἀλλήλοις, ὡς εἰ καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν ἐσκεύαστο τρόπον,
ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται· δικαία γὰρ ἡ τοιαύτη παραβολή.
τὰ τοίνυν ἄκρεα μόρια τοῦ σώματος ἥκιστα μὲν ἔχει
πιμελήν, ἥκιστα δὲ καὶ τὴν σαρκώδη φύσιν, ἐπικρατεῖ δ᾽

---

2 *τὰς διαχωρήσεις P* ad secessum *M* || *θελήσαις P* Orib. *θελήσεις NV* || 3 *μόνον* Orib.: *μόνῳ* codd. || *χρῆσθαι* Orib. || 6 *ἑψήσεις*] *ἑψήσας NV* || *τακερὰν P* Orib. *κατατάκερον v κατὰ καιρὸν V κατάκερόν N* || 9 *ζῴοις* codd. peditantibus animalibus *M* om. *v* || *ἀκραίων PV ἀκρέων N*[2] || 10 *ἄκραια N*[1]*PV* || *οἱ* om. *P* || 11 *καί ῥύγχη καὶ ὦτα NP* pedes et rostra et aures *M* || *δὲ*] *γε P* || 12 *καί ποτε καὶ P ποτὲ δὲ καὶ NV* et quandoque cum sinapio *M* || 15 *ἡψημένων* scripsi: *ἑψημένων* codd. || *οἱ δὲ—πτισάνῃ* exc. Orib. II 30 (I p. 96) || *οἱ δὲ* om. *P οἱ δὲ παῖδες V πόδες δ᾽ P οἱ πόδες δὲ N* || 16 *ἑψομένῃ* Orib.: *ἑψημένῃ* codd. || 21 *ἀκραίοις N*[1]*PV* || 22 *ὀψαρτικοῖς ANV* || 25 *ἐσκεύαστο τρόπον P τρ. ἐσκ. NV* || 27 *τὰ τοίνυν—ἐκεῖνα τὰ ζῷα* exc. Orib. l. l.

ἐν αὐτοῖς τό τε νευρῶδες καὶ τὸ δερματῶδες, οὐ τοῦ τοιούτου νεύρου καὶ δέρματος, οἷον τὸ καθ' ὅλον τὸ σῶμα·
671 *γεγύμνασται γὰρ ἐν τοῖς ἀκρέοις μᾶλλον. ἔστι δὲ καὶ διὰ τοῦτο καὶ γλισχρότερα· καὶ γὰρ καὶ νεῦρον καὶ δέρμα πᾶν ἑψόμενον εἰς τοιαύτην ἀφικνεῖται φύσιν. εἰκότως οὖν ἐλάττονα μὲν τροφὴν δίδωσι τῷ σώματι, ῥᾷον δ' ὑπέρχεται κατὰ [τὴν] γαστέρα διὰ τὴν γλισχρότητα. βελτίους δ' οἱ πόδες τῶν ὑῶν εἰσι τοῦ ῥύγχους, ὥσπερ καὶ τοῦτο τῶν ὤτων· ἐκεῖνα γὰρ ἐκ μόνου συνέστηκε χόνδρου καὶ δέρματος. ἐστὶ δ' ὁ χόνδρος ἐν μὲν τοῖς τελείοις ζῴοις ἄπεπτος παντάπασιν, ἐν δὲ τοῖς ἔτ' αὐξανομένοις, ὅταν καλῶς ἐν τῷ στόματι λειωθῇ, πεττόμενός τε καὶ τροφὴν ὀλίγην διδοὺς τῷ σώματι. κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἐπὶ τῶν ἄλλων ζῴων ἄκουε τοῦ νῦν εἰρημένου λόγου. καθ' ὅσον γὰρ αὐτῶν αἱ σάρκες εἰς ἀρετὴν τροφῆς ἀπολείπονται τῶν ὑείων, κατὰ τοσοῦτον καὶ τῶν ἀκρέων ἐν ὑσὶ μορίων ἔσται χείρω τὰ κατ' ἐκεῖνα τὰ ζῷα. εὔδηλον δ', ὅτι νευρώδη μόρια τὰ κατὰ τοὺς πόδας ὀνομάζω καθ' ὁμοιότητα τὴν πρὸς τὸ κυρίως καλούμενον νεῦρον, ὃ τὴν γένεσιν ἐξ ἐγκεφάλου καὶ νωτιαίου λαμβάνει. τὰ δ' ἐν τοῖς ἀκρέοις νευρώδη σώματα καθ'*
672 *ὁμοιότητα μὲν οὕτως ὀνομάζεται, σύνδεσμοι δ' εἰσὶ τῶν ὀστῶν ἀναίσθητοι καί τινες ἐπ' αὐτοῖς τένοντες.*

Cap. IV. *Περὶ τῆς ἐν τοῖς πεζοῖς ζῴοις γλώττης.* *Ἰδιότης τις οὐσίας ἐστὶν ἐν τῷδε τῷ μορίῳ χαυνοτέρας τε καὶ ἀναιμοτέρας σαρκός. αἱ γὰρ ἀκριβεῖς σάρκες οἱ μύες εἰσὶ καὶ τούτων αὐτῶν τὰ μέσα μάλιστα. πολλοὶ γὰρ ἐν*

---

1 *τοῦ* om. *P* || 2 *τὸ σῶμα* Orib.: *σῶμα Pv* || 3 *γεγύμνωται P* || *ἀκραίοις* N^1*PV* || *καὶ* ante *διὰ* om. *P* || 4 verba *καὶ γὰρ – γλισχρότητα* om. *P* || 7 *τὴν* om. Orib. cf. 701, 12 || *βελτίους—τὰ ζῷα* exc. Orib. III 15 (I p. 215) || 8 *ῥύγχου P* || 9 *γὰρ*] *μὲν γὰρ P* illae quidem enim *M* || 11 *δὲ τοῖς P* Orib. *δὲ γὰρ NV δ' v* || 12 *πεττόμενος V* Orib. *πεπτόμενος P πεττώμενος N πεπεμμένος v* || *διδοὺς NPV* Orib. *δίδωσι v* || 14 *εἰρημένου P* Orib. *εἰρημένου ἡμῖν NV* intellige nunc dictum sermonem *M* || 15 *τροφῆς ἀπολ. P* Orib. *ἀπολ. τρ. v* || *ὑείων P ὑῶν NV* || *κατὰ* om. *N* || 16 *ἀκραίων NPV* || *ὑσὶ* Orib.: *ὑῖ Pv* in porcis *M* || *μορίων* ante *ἐν* colloc. *P* || *ἔσται P* erunt *M ἐστὶ v* || 20 *ἀκραίοις NPV* || *σώματα*] *μόρια P* || 22 *ἀναίσθητοι—τένοντες*] *ἀναίσθητοι. αἰσθητοὶ καί τινες ἐπ' αὐτοῖς γίνονται (τένοντες N) NV* || 24 *Ἰδιότης—μάλιστα* exc. Orib. II 31 (I p. 98) || *τις P* Orib. *τῆς NV* || 25 *ἀναιμοτέρας* Orib.: exanguioris *M ἐναιμοτέρας* codd.

τοῖς πέρασιν ἑαυτῶν εἰς τένοντας ἀξιολόγους τελευτῶσιν,
οὓς ἀπονευρώσεις μυῶν οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν ὀνομάζουσιν.
καὶ μεγίστους δὲ τούτους γεννῶσιν οἱ εἰς τὰ τῶν κώλων
πέρατα καθήκοντες μύες. ἀλλὰ καὶ τὰς κεφαλὰς ἔχουσιν
5 ἔνιοι τῶν μυῶν νευρώδεις. καὶ τῆς γλώττης δ' αὐτῆς, ἣν
ἐξαιροῦντες τῶν ὑῶν ἕψουσιν οἱ μάγειροι, τὸ μὲν ἴδιον
σῶμα χαύνη τίς ἐστιν, ὡς εἴρηται, σάρξ, οὐ μὴν μόνην
γ' αὐτὴν ἐξαιροῦσιν οὐδ' ἕψουσι μόνην, ἀλλὰ μετά τε τῶν
ἐμφυομένων μυῶν, ὡς τὰ πολλὰ δὲ καὶ σὺν ἐπιγλωττίδι
10 καὶ λάρυγγι, καὶ τῶν ἐνταῦθα ἀδένων τῶν τε τῆς γλώττης
αὐτῆς ἰδίων, οἳ τὸ σίαλον γεννῶσι, καὶ τῶν κατὰ τὰ παρί-
σθμια καὶ τὸν λάρυγγα. τὸ μὲν γὰρ τῶν ἀρτηριῶν τε καὶ
φλεβῶν καὶ νεύρων κοινὸν τῇ γλώττῃ καὶ πρὸς τὰς ἄλλας **673**
σάρκας ἐστί· καὶ γὰρ κἀκεῖναι σὺν τούτοις ἐσθίονται, πλὴν
15 ὅτι μείζω τε καὶ πλείω τοῦ κατὰ τὴν ἀναλογίαν μεγέθους
ὑπάρχει τῷ μορίῳ τῷδε τὰ τρία γένη τῶν ἀγγείων. ἥτις
δὲ δύναμίς ἐστι τῆς ἐκ τῶν ἀδενωδῶν σωμάτων τροφῆς,
ἐφεξῆς ἄκουε.

Cap. V. *Περὶ ἀδένων.* Τοσοῦτον ἀποκεχώρηκεν ἡ
20 τῶν ἀδένων οὐσία τῆς κατὰ τὴν γλῶτταν, ὅσον ἐκείνη τῶν
σαρκῶν. οὐ μὴν ἴσον γε πάντες ἀκριβῶς διεστήκασιν, ἀλλ'
οἱ μὲν παρακείμενοι καὶ ψαύοντες αὐτῆς ὅμοιοί πώς εἰσι
τοῖς κατὰ τοὺς τιτθούς, ὅταν γε μήπω μεστοὶ γάλακτος
ὦσιν. οὐ γὰρ διὰ παντὸς ἐργάζονται τὸ σφέτερον ἔργον οἱ
25 κατὰ τοὺς τιτθοὺς ἀδένες ὥσπερ οἵ τ' ἄλλοι σχεδὸν ἅπαντες
οἵ τε τῆς γλώττης· οἱ μὲν γὰρ ταύτης εἰς σιάλου γένεσιν
ὑπὸ τῆς φύσεως παρεσκευάσθησαν, οἱ δ' ἐν τοῖς τιτθοῖς
ἀραιοὶ μὲν γίγνονται καὶ χαῦνοι καὶ γάλακτος πλήρεις ἐπὶ
ταῖς κυήσεσιν, ἐν ᾧ δ' οὐκ ἔχουσι χρόνῳ γάλα, συστέλλονται

---

1 *αὐτῶν P ἑαυτῶν* N[1] *αὐτῶν* N[2] || 3 *καὶ μεγίστους P εὐμεγίστους NV* || *οἱ* om. *NV* || 6 *ἑψοῦσιν P ἑψῶσιν N ἑψῶσιν V* || 8 *γ' αὐτὴν P ταύτην NV* || *μόνον V* || *τε] γε P* || 10 *τῆς γ. P τὰς γλώττας NV* || 11 *αὐτῆς P* om. *NV* ipsius linguae *M* || *τὰ* om. *N* || 12 *τε P* om. *NV* || *καὶ* om. *NV* || 13 *λε . . ὧν V* || *τῇ γλώττῃ P τῆς γλώττης NV* || *τὰς* om. *P* || 14 *κἀκεῖνα P ἐκείνοις NV ἐκεῖνα v*, correxi. || *ἐσθίονται* N[2]*P ἔσθονται* N[1]*V ἐσθίεται v* || 16 *τρία* om. *P* || 17 *ἀδενῶν N* || 18 *ἐφεξῆς P ἑξῆς NV* || 19 *Τοσοῦτον—σαρκῶν* exc. Orib. II 32 (I p. 98) || 20 *τὴν* om. *P* || 21 *ἀφεστήκασιν P* || 29 *γάλα NPV τὸ γάλα v*

τε καὶ πυκνοῦνται διαφέροντες ἀλλήλων τοιαύτην τινὰ δια-
φοράν, ὁποίαν οἱ διάβροχοι σπόγγοι τῶν ἐσκελετευμένων·
674 οὕτω γὰρ ὀνομάζουσιν ὧν ἂν ἐκθλίψαντες ἅπασαν τὴν
ὑγρότητα σφίγξωσί τε καὶ συναγάγωσιν ὅλον τὸ σῶμα
δεσμοὺς περιβάλλοντες. εἰσὶ δὲ καὶ κατὰ τὴν φάρυγγα τοι- 5
οῦτοί τινες ἀδένες ὥσπερ κἀν τῷ μεσεντερίῳ, ἀλλ' οὗτοι
μὲν σμικροὶ καὶ διὰ τοῦτο τοὺς πολλοὺς λανθάνουσιν, οἱ δὲ
κατὰ τὰ παρίσθμια καὶ τὸν λάρυγγα σαφεῖς τέ εἰσι καὶ
μεγάλοι. καὶ ἄλλοι δὲ κατὰ πολλὰ μέρη τοῦ σώματος
ἀδένες εἰσὶ σμικροὶ σχίσεις ἀγγείων στηρίζοντες. οὐ σμικρὸς 10
δ' ἀδήν ἐστιν οὐδ' ὁ καλούμενος θύμος, ἀλλὰ καὶ πάνυ
μέγιστος ἐπὶ τῶν νεογενῶν ζῴων, αὐξανομένων δὲ μικρό-
τερός τε καὶ σκληρότερος γίγνεται. πάντων δ' οὖν αὐτῶν κοινὸν
ἡδεῖς τε καὶ ψαθυροὺς φαίνεσθαι κατὰ τὴν ἐδωδήν· οἱ δ'
ἐν τοῖς τιτθοῖς, ὅταν ἔχωσι γάλα, καὶ τῆς ἐκείνου τι γλυ- 15
κύτητος ἐμφαίνουσι. καὶ διὰ τοῦτο περισπούδαστόν ἐστι
τοῖς λίχνοις ἔδεσμα πλήρεις γάλακτος οἱ ἀδένες οὗτοι γενό-
μενοι, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ὑῶν. ἡ δ' ἐξ αὐτῶν τροφὴ
καλῶς μὲν πεφθέντων ἐγγύς τι τῇ κατὰ τὰς σάρκας ἐστίν,
ἐλλιπέστερον δὲ κατεργασθέντων τὸν ὠμὸν ἢ τὸν φλεγμα- 20
675 τώδη χυμὸν γεννᾷ, τῶν μὲν ὑγροτέρων ἀδένων τὸν φλεγ-
ματώδη, τῶν δὲ σκληροτέρων τὸν ὠμόν, ὑπὲρ οὗ ἔμπροσθεν
εἴρηται. ὄντες δ' ἐκ τοῦ γένους τῶν ἀδένων οἱ ὄρχεις οὐχ
ὁμοίως εἰσὶν εὔχυμοι τοῖς κατὰ τοὺς τιτθούς, ἀλλά τι καὶ
βρωμῶδες ἔχουσιν ἐνδεικνύμενοι τὴν τοῦ σπέρματος οὗ 25
γεννῶσι φύσιν, ὥσπερ οἱ νεφροὶ τὴν τοῦ οὔρου. καὶ μέντοι

---

1 *τε* om. *P* || *τινὰ P* om. *NV* quadam tali differentia *M* || 2 *ὁποίαν P οἷαν NV* || *σκελετευομένων NV* || 4 *σφίγξωσί P σφίγγωσι V σφίζωσι N* || *συναγάγωσιν NPV συνάγωσιν v* || 5 post *φάρυγγα* add. *καὶ λάρυγγα v*, om. *NP* sunt autem et penes vocalem arteriam tales quidem adenes *M* || 7 *μικροὶ P* || 8 *τέ* om. *P* || 9 *κατὰ*] *καὶ NV* || 10 *μικροὶ P* || *μικρὸς P* || 12 *νεογενῶν*] *γενομένων V* || 13 *τε καὶ σκλη-ρότερος* add. *P* om. *NV* minor et durior fit *M* || *πάντων—γεννᾷ* exc. Orib. Π 32 (I p. 98) || 14 *οἱ δ'*] *ἡ δ' P ὁ δ' N οὐδ' V* || 17 *γινόμενα P* || 18 *ἐπὶ* codd et Orib. *οἱ ἀπὸ v* || 19 post *πεφθέντων* add. *ἐν γαστρὶ NV* om. *P* Orib. bene quidem digestis prope ei quod secundum carnes est *M* || *τι* Orib.: *μὲν* codd. || 21 *γεννᾶν NV* || *μὲν*] *μὲν γὰρ NV* || 23 *ὄντες - διδόασι* exc. Orib. l. l. || *οὐθ' NPV* || 25 *βρομῶδες P* || *τὴν* om. *NV* || *οὗ P* Orib. *οὐ V ὃ N*

καὶ πεφθῆναι πολὺ χείρους εἰσὶν οἵ γε τῶν πεζῶν ζῴων· οἱ γὰρ τῶν σιτευθέντων ἀλεκτρυόνων ἡδεῖς τε ὑπάρχουσι καὶ τροφὴν χρηστὴν τῷ σώματι διδόασι. καὶ οἱ παρακεί-μενοι δὲ τῷ τραχήλῳ τῆς κύστεως ἀδένες ἐγγύς τι τῶν 5 *ὀρχεών εἰσι τὴν φύσιν. ἔνιοι δ' ἐν τοῖς ἀδέσι καὶ τοὺς νεφροὺς ἀριθμοῦσιν· ἔχειν γὰρ ἀδενῶδές τι καὶ οὗτοι δο-κοῦσιν αὐτοῖς. κακόχυμοι δ' εἰσὶν ἱκανῶς καὶ δύσπεπτοι, καθάπερ οἱ τῶν ἐπὶ πλέον ηὐξημένων ζῴων ὄρχεις, ὅταν ἐκτέμνοντες αὐτοὺς ἐσθίωσιν· ἀμείνους γὰρ οἱ τῶν νεωτέρων εἰσίν. οἱ δὲ τῶν ταύρων καὶ τράγων καὶ κριῶν ἀηδεῖς καὶ δύσπεπτοι καὶ κακόχυμοι.*

Cap. VI. ***Περὶ ὄρχεων.*** *Τοὺς ὄρχεις τῶν νέων ὑῶν καὶ τῶν βοῶν ἐκτέμνουσι παρ' ἡμῖν οὐ τῆς αὐτῆς ἕνεκα* **676** *χρείας, ἀλλὰ τῶν μὲν ὑῶν χάριν τῆς ἐδωδῆς — καὶ γὰρ* 15 *ἡδίων καὶ τροφιμωτέρα γίγνεται καὶ πεφθῆναι βελτίων ἡ σὰρξ τῶν ἐκτμηθέντων ὑῶν — τῶν δὲ βοῶν ἕνεκα τῆς εἰς τὴν γεωργίαν χρείας· δυσπειθεῖς γὰρ ἀνθρώποις εἰσὶν οἱ ταῦροι. τῶν δ' αἰγῶν καὶ τῶν προβάτων κατ' ἀμφοτέρας τὰς χρείας ἐκτέμνουσι τοὺς ὄρχεις. εἰσὶ δ' ἅπαντες οἱ τῶν* 20 *εἰρημένων ζῴων ὄρχεις δύσπεπτοι καὶ κακόχυμοι, πεφθέντες δὲ καλῶς τρόφιμοι. τὸ δ' ἧττον καὶ μᾶλλον ἐν αὐτοῖς ἀνάλογόν ἐστι τῷ κατὰ τὰς σάρκας εἰρημένῳ. εἰς ὅσον γὰρ ἡ τῶν ὑῶν σὰρξ τῆς τῶν ἄλλων ἐστὶ βελτίων, εἰς τοσοῦτον καὶ οἱ ὄρχεις τῶν ὄρχεων. μόνοι δ' οἱ τῶν ἀλεκτρυόνων* 25 *ἄριστοι κατὰ πάντα καὶ μάλιστα τῶν σιτευθέντων.*

Cap. VII. ***Περὶ ἐγκεφάλου.*** *Φλεγματικώτερόν ἐστι καὶ παχύχυμον ἔδεσμα καὶ βραδύπορον καὶ δύσπεπτον, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ κακοστόμαχον ἅπας ἐγκέφαλος. ἐξαπατώμενοι*

---

2 *ἡδεῖς P* Orib. *ἥδιστοι NV* delectabilissimique existunt *M* || 3 *τροφὴν χρηστὴν NV* Orib.: *χρηστὴν τρ. P τὴν τροφὴν χρηστὴν v* || 6 *ἔχει NV* || 7 *κακόχυμοι — δύσπεπτοι* exc. Orib. II 33 (I p. 99) || *ἱκανῶς*] *ἀκριβῶς P* maxime *M φανερῶς* Orib. || 9 *ἐσθίουσιν P* || 13 *τῶν βοῶν P βοῶν NV* || *ἕνεκεν P* || 14 *χάριν P* gratia esus *M* om. *NV* || 17 *ἀνθρώποις* scripsi: *αὐτοῖς NPV* ipsis *M αὐτῆς v* || 18 *τῶν* ante *προβάτων* om. *P* || 19 *ἐκτέμνουσι*] *ἐξαιροῦσι P* auferunt *M* || *εἰσὶ — τρόφιμοι* exc. Orib. II 34 (I p. 100) || 22 *ὅσα N* || 23 *ἡ NPV* om. *v* || 24 *οἱ NPV* om. *v* || *μόνοι — σιτευθέντων* exc. Orib. l. l. || 25 *ἡδεῖς τε ὑπάρχουσι καὶ ἄριστοι* Orib. || 26 *Φλεγματικώτερον — ναυτιώδη* exc. Orib. II 35 (I p. 100) || 27 *βραδυπόρον P*

δ' ὑπὸ τῆς μαλακότητος αὐτοῦ διδόασιν ἔνιοι τοῖς κάμνουσιν
ὄντα πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ναυτιώδη. μᾶλλον οὖν ὅταν
677 ἐμέσαι τινὰ βουληθῇς ἀπὸ τροφῆς, καὶ τοῦτο τὸ μόριον
αὐτῷ δίδου λιπαρῶς ἠρτυμένον ἐν τοῖς τελευταίοις προσε-
νέγκασθαι, φυλάττου δ' ἐπὶ τῶν ἀνορέκτων, οὓς ἀποσίτους 5
ἐκάλουν οἱ παλαιοί. εἰκότως οὖν οὐδ' ἐσθίει τις ὕστερον
αὐτὸ τῶν ἄλλων ἐδεσμάτων, τῇ πείρᾳ δεδιδαγμένων ἁπάν-
των, ὅπως ἐστὶ ναυτιώδης. εὐλόγως δὲ καὶ σὺν ὀριγάνῳ
πολλοὶ προσφέρονται, καθάπερ ἔνιοι μετὰ τῶν ποικίλως
ἠρτυμένων ἁλῶν. ἅτε γὰρ παχύχυμος ὢν καὶ περιττωμα- 10
τικὸς ἀμείνων γίγνεται τὰ πάντα μετὰ τῶν τεμνόντων καὶ
θερμαινόντων σκευασθείς. εἰ μέντοι καλῶς πεφθείη, τρο-
φὴν ἀξιόλογον δίδωσι τῷ σώματι.

Cap. VIII. *Περὶ τοῦ ἐν τοῖς ὀστοῖς μυελοῦ.* Γλυκύ-
τερός τε καὶ ἡδίων ἐστὶ καὶ λιπαρώτερος ὁ ἐν τοῖς ὀστοῖς 15
εὑρισκόμενος μυελὸς τοῦ ἐγκεφάλου· ὥστ', εἴ τις ἐκ παρα-
βολῆς αὐτῶν γεύοιτο, δόξει τι καὶ αὐστηρὸν ἔχειν τὸν
ἐγκέφαλον. ἔστι δὲ καὶ ναυτιῶδες ἔδεσμα πλείων προσενε-
χθεὶς ὁ μυελὸς ὥσπερ καὶ ὁ ἐγκέφαλος. εἴ γε μὴν καλῶς
πεφθείη, τρόφιμός ἐστι καὶ αὐτός. 20

678 Cap. IX. *Περὶ νωτιαίου μυελοῦ.* Ὁ νωτιαῖος μυελὸς
ὁμογενὴς μέν ἐστιν ἐγκεφάλῳ, κακῶς δ' ὀνομάζεται μυελός·
ἔστι γὰρ ὁ μυελὸς ὑγρότερός τε καὶ μαλακώτερος καὶ λιπα-
ρώτερος οὐ μόνον τοῦ νωτιαίου, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐγκε-
φάλου. ἐπεὶ δ' ὑπὸ τῶν κατὰ τὴν ῥάχιν ὀστῶν περιέχεται 25
παραπλήσιος ὢν κατὰ τὴν χρόαν μυελῷ, διὰ τοῦτο μυελὸν
ὀνομάζουσιν αὐτόν, ὥσπερ γε καὶ αὐτὸν τὸν ἐγκέφαλον
ἔνιοι προσηγόρευσαν ὡσαύτως. ἔστι δ' ὁ νωτιαῖος μυελὸς
συνεχὴς μὲν τῷ ἐγκεφάλῳ καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως αὐτῷ,
σκληρότερος δ' οὐκ ὀλίγῳ, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς κάτω τῆς 30
ῥάχεως πέρασιν· εἰς ὅσον γὰρ ἀφίσταται τοῦ ἐγκεφάλου

---

3 *βουληθεὶς NV* || *τοῦτο τὸ NP τούτου τὸ V τούτου v* et hanc particulam *M* || 10 *παχύχυμος — σώματι* exc. Orib. l. l. || 11 *ἀμείνων ἐμεῖν V ἐμεῖν* om. *P*, del. N^2 superfluificum melius fit quantum ad omnia *M* || 12 *πεφθείη P πεφθῇ NV* || 14 *Γλυκύτερος — αὐτός* exc. Orib. II 36 (I p. 101) || 15 *τε P* om. *NV* || 17 *αὐτοῦ P* ipsas gustet *M* || 22 *ἐγκεφάλου NV* || *κακῶς*] bene antem nominatur *M* || 23 verba *ἔστι γὰρ ὁ μυελὸς* om. *NV* || *ὁ P* om. *v* || 26 *χρείαν μυελῶν NV*

πλέον, εἰς τοσοῦτον μᾶλλον σκληρύνεται. λιπαρότητός τε οὖν ἥκιστα μετέχει καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ ναυτιῶδες ἐκπέφευγε κἂν πεφθῇ καλῶς, τροφὴν οὐκ ὀλίγην δίδωσι τῷ σώματι.

5 Cap. X. *Περὶ πιμελῆς καὶ στέατος.* *Ἐλαιώδη μὲν ἄμφω ταῦτα, διαφέρει δ' ἀλλήλων ὑγρότητί τε καὶ ξηρότητι. πιμελὴ μὲν γὰρ ὑγρόν τι χρῆμά ἐστι παραπλήσιον ἐλαίῳ διὰ μακρὰν παλαιότητα πεπαχυσμένῳ· τὸ στέαρ δὲ ξηρότερόν* **679** *ἐστι πολλῷ πιμελῆς καὶ διὰ τοῦτο, κἂν θερμήνας 10 αὐτὸ χέῃς, συνίσταταί τε καὶ πήγνυται ῥᾳδίως. ὀλιγότροφα δ' ἄμφω καὶ μᾶλλον ἡδύσματά ἐστι τῶν τρεφουσῶν ἡμᾶς σαρκῶν ἢ αὐτὰ τροφαί.*

Cap. XI. *Περὶ τῶν ἐν τοῖς πεζοῖς ζῴοις σπλάγχνων.* *Τὸ μὲν ἧπαρ ἁπάντων τῶν ζῴων παχύχυμόν τέ ἐστι καὶ 15 δύσπεπτον καὶ βραδύπορον ὑπάρχον. ἄμεινον δ' ἐν αὐτοῖς οὐκ εἰς ἡδονὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τἆλλα τὸ συκωτὸν ὀνομαζόμενόν ἐστι τῆς προσηγορίας ταύτης τυχόν, ἐπειδὴ πολλῶν σύκων ξηρῶν ἐδωδῇ τοῦ μέλλοντος σφάττεσθαι ζῴου τοιοῦτον παρασκευάζουσιν αὐτό· καὶ πράττουσιν 20 οὕτως ἐπὶ τῶν ὑῶν μάλιστα διὰ τὸ φύσει τὰ τούτου τοῦ ζῴου σπλάγχνα πολὺ τῶν ἐν τοῖς ἄλλοις ὑπάρχειν ἡδίω. γίγνεται δὲ κἀκεῖνα σφῶν αὐτῶν ἀμείνω φαγόντος τοῦ ζῴου πολλὰς ἰσχάδας· ἀλλ' οὐκ εὔλογον εἶναι δοκεῖ τοῖς ἀνθρώποις ὑπερβᾶσι τὸ φύσει κάλλιον ἐπὶ τὰ χείρω παρα-25 γίγνεσθαι. τῶν δ' ἄλλων σπλάγχνων ὁ μὲν σπλὴν οὐδὲ πρὸς τὴν γεῦσιν ἀκριβῶς ἡδύς ἐστιν· ἔχει γάρ τι στρυφνὸν ἐμφαινόμενον· εἰκότως δὲ καὶ κακόχυμος εἶναι πεπίστευται* **680**

---

1 *πλέον* add. *P* om. *NV* a cerebro plus *M* || *εἰς P* om. *NV* in tantum *M* || *λιπαρότητος — σώματι* exc. Orib. II 37 (I p. 101) || 2 *τὸ* om. *NV* || 3 *καὶ εἰ πεφθείη* Orib. || 5 *στεάτων P* sevo *M* || 6 *τε P* om. *NV* || *καὶ ξηρότητι* om. *N* || 8 *πεπαχυσμένῳ P πεπαχυμένῳ NV* || 9 *πολλῷ πιμελῆς P πιμ. π. v* || 10 *αὐτὸ P αὐτοῦ v* || *χέῃς* scripsi: *χέοις P καταχέῃς v* fundas *M* || *αὐτὸ ταχέως συνίσταται καὶ π. ῥ. NV* || *τε P* om. *v* || *ὀλιγότροφα — τροφαί* exc. Orib. II 38 (I p. 102) || 11 *ἡδύσματά τ' P* || 12 *αὐτὰ P αὐταὶ v* || 13 post *σπλάγχνων* add. *περὶ ἥπατος P* || 14 *Τὸ μὲν — ἡδίω* exc. Orib. II 39 (I p. 102) || *ἐστι* om. *P* est *M* || 15 *βραδυπόρον P* || *ὑπάρχει P* existens *M* || *ἐν* om. *P* || 16 *τὰ ἄλλα P* || 19 *καὶ P* Orib. *ὃ NV* et agunt *M* || 20 *τούτου* om. *P* || 25 *τῶν δὲ — τῷ σώματι* exc. Orib. l. l.

μελαγχολικοῦ γεννητικὸς αἵματος ὑπάρχων. ἀμφοῖν δ' εὐπεπτότερος, ὅσῳ καὶ μανώτερος, ὁ πνεύμων ἐστί, παμπόλλῳ γε μὴν ἥπατος εἰς θρέψιν ἥττων· ἣν δὲ δίδωσι τροφὴν τῷ σώματι, φλεγματικωτέρα μᾶλλόν ἐστιν. ἡ δὲ καρδία κατὰ μὲν τὴν οὐσίαν ἰνώδης σάρξ ἐστι καὶ σκληρὰ καὶ διὰ 5 τοῦτο δύσπεπτός τε καὶ βραδύπορος· εἰ δὲ πεφθείη καλῶς, τροφὴν οὐκ ὀλίγην οὐδὲ κακόχυμον δίδωσι τῷ σώματι. περὶ δὲ νεφρῶν — καὶ γὰρ καὶ τούτους τινὲς ἐν τοῖς σπλάγχνοις ἀριθμοῦσιν — ἔμπροσθεν εἴρηται.

Cap. XII. *Περὶ κοιλίας καὶ μήτρας καὶ ἐντέρων* 10 *τῶν ἐν τοῖς τετράποσι ζῴοις.* Σκληρότερα τὰ μόρια ταῦτ' ἐστὶ τῶν σαρκῶν. διὸ κἂν καλῶς πεφθῇ, τὸν χυμὸν οὐκ ἀκριβὲς αἷμα καὶ ἄμεμπτον, ἀλλὰ ψυχρότερόν τε καὶ ὠμότερον ἐργάζεται. πρότερον οὖν χρόνου πλέονος δεῖται πρὸς τὸ καλῶς κατεργασθῆναι καὶ αἷμα χρηστὸν γενέσθαι. 15

Cap. XIII. *Περὶ τῆς τῶν ἡμέρων καὶ ἀγρίων ζῴων διαφορᾶς.* Τῶν ἡμέρων ζῴων ἡ κρᾶσις ὑγροτέρα τῆς τῶν ἀγρίων ἐστὶ διά τε τὴν ὑγρότητα τοῦ ἀέρος, ἐν ᾧ διαιτῶνται, **681** καὶ τὸ ῥάθυμον τοῦ βίου. τὰ δ' ἐν τοῖς ὄρεσι ταλαιπωρεῖταί τε καὶ κάμνει πολλὰ καὶ κατὰ ξηρότερον ἀέρα διατρίβει. 20 διὰ τοῦτ' οὖν ἥ τε σὰρξ αὐτῶν ἐστι σκληροτέρα καὶ πιμελῆς ἢ οὐδ' ὅλως ἢ ὀλίγιστόν τι μετέχει. ταύτῃ τοι καὶ ἀσηπτοτέρα πλείοσιν ἡμέραις διαμένει τῶν ἡμέρων τε καὶ ἀργῶς διῃτημένων ζῴων. πρόδηλον δ', ὅτι καὶ ἀπέριττος ἡ ἐξ αὐτῶν ἐστι τροφὴ μᾶλλον, ὥσπερ ἡ ἐκ τῶν ἡμέρων τε καὶ 25 ἀργῶν περιττωματική. τρέφειν τε οὖν ἀναγκαῖόν ἐστι τὴν τοιαύτην τροφὴν μᾶλλον εὐχυμοτέραν τε πολλῷ τῆς ἑτέρας ὑπάρχειν.

Cap. XIV. *Περὶ γάλακτος.* Καὶ τοῦτο τῆς ἀπὸ τῶν ζῴων ἐστὶ τροφῆς ἕν τι, διαφέρον μὲν καὶ κατὰ τὰς ὥρας 30

---

2 verba *ὅσῳ καὶ μανώτερος* om. *NV* *μανώτερος P* *ἀραιότερος NV* || 3 *ἥπατος*] *αἵματος V* || *ἧττον NV* || 6 *τε NP* *ἔστι V* || *βραδυπόρος P* || 7 *οὐδὲ*] *οὔτε P* || 11 *Σκληρότερα — γενέσθαι* exc. Orib. II 40 (I p. 103) || 12 *τὸν χυμὸν* om. *P* || 13 *ἀκριβὲς P* *ἀκριβῶς NV* || *αἷμα NPV* *αἱματικόν τε v* digerantur, chimum non perfecte sanguinem (al. sanguineum) non querelatum, sed *M* || 17 *Τῶν — ἀγρίων* exc. Orib. II 41 (I p. 104) || 18 *ἀγρίων ζῴων P* || 21 *σκληροτέρα — περιττωματικὴ* exc. Orib. l. l. || 22 *ὀλίγοστον N* *ὀλιγωστόν V* || 24 *διῃτημένων* Orib. *διαιτημένων P* *διαιτωμένων v* *διαιτουμένων NV* || 25 *ἐστιν* post *ἀπέριττος* colloc. *v* || *ἐκ P* *ἐπὶ NV* *ἀπὸ v*

τοῦ ἔτους οὐ σμικρὰν διαφοράν, ἔτι δὲ μείζονα τὴν κατ᾽
αὐτὰ τὰ ζῷα. τὸ μὲν γὰρ τῶν βοῶν παχύτατόν τ᾽ ἐστὶ καὶ
λιπαρώτατον, ὑγρότατον δὲ καὶ ἥκιστα λιπαρὸν τὸ τῆς
καμήλου καὶ μετὰ ταύτην ἵππου, μετὰ δὲ ταύτην ὄνου·
5 σύμμετρον δὲ τῇ συστάσει τὸ τῆς αἰγός ἐστι γάλα· τὸ δὲ 682
τοῦ προβάτου παχύτερον τούτου. κατὰ δὲ τὰς ὥρας τοῦ
ἔτους ὑγρότατον μέν ἐστι τὸ μετὰ τὴν ἀποκύησιν, ἀεὶ δὲ
καὶ μᾶλλον ἐν τῷ προϊέναι παχύνεται. καὶ κατὰ μέσον τὸ
θέρος ἐν τῷ μέσῳ καὶ αὐτὸ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως καθίσταται.
10 μετὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον ἤδη παχύνεται κατὰ βραχύ,
μέχριπερ ἂν παύσηται τελέως. ἔστι δ᾽ ὥσπερ ὑγρότατον
ἦρος, οὕτω καὶ πλεῖστον. ὅτι δ᾽, ὡς προείρηται, καὶ κατὰ
τὰ τῶν ζῴων εἴδη τὸ γάλα διαφέρει, καὶ θεασαμένῳ μὲν
αὐτίκα φαίνεται, σαφέστερον δὲ γίγνεται κἀκ τοῦ σκευ-
15 αζομένου καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν τυροῦ. πλεῖστον μὲν γὰρ
ὀρὸν ἔχει τὸ ὑγρότατον γάλα, πλεῖστον δὲ τυρὸν τὸ παχύ-
τατον. ὑπάγει τοιγαροῦν εἰκότως τὴν γαστέρα τὸ μὲν ὑγρό-
τερον μᾶλλον, ἧττον δὲ τὸ παχύτερον· ἔμπαλιν δὲ τὸ
παχύτερον μὲν τρέφει μᾶλλον, τὸ λεπτότερον δὲ ἧττον. εἰ
20 δὲ προαφεψήσας τις τὸ γάλα τὸν ὀρὸν ἐκδαπανήσειεν, οὐδ᾽
ὅλως ὑπάγει. κοχλάκων δὲ διαπύρων ἐμβληθέντων τοσούτων,
ὡς ἐκδαπανῆσαι τὸν ὀρὸν ἅπαντα, πρὸς τῷ μηκέθ᾽ ὑπάγειν
τὴν γαστέρα τὸ οὕτω σκευασθὲν ἔτι καὶ τοὐναντίον ἐργά- 683
ζεται· καὶ δίδομέν γε αὐτὸ τοῖς ὑπὸ τῶν δριμέων περιττω-
25 μάτων δακνομένοις τὰ κατὰ τὴν γαστέρα. τῶν κοχλάκων
δ᾽ οὐχ ἧττον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐμβαλλόμενοι κυκλίσκοι

---

1 *μικρὰν* *P* || *δὲ*] *τε* *P* || *μεῖζω* *P* *μεῖζον* *NV* || 2 *τὸ μὲν — πλεῖστον* exc. Orib. II 59 (I p. 159) || *τ᾽* *P* om. *NV* || 3 *λιπαρὸν* *P* *λιπαρώτατον* *NV* || 4 *ταύτην* *P* *ταῦθ᾽* *NV* *αὐτὴν* Orib. post hoc quod equi *M* || *δὲ ταύτην* *P* *δὲ ταῦτ᾽* *NV* *αὐτὴν* Orib. || 5 *ἐστι* om. *P* || 8 *καὶ* *P* Orib. om. *NV* || 9 *ἑαυτοῦ* *P* Orib. *αὐτοῦ* *NV* || 11 *μέχριπερ* *P* *μέχρις* *NV* || 12 *ὡς εἴρηται* *P* || *καὶ* ante *κατὰ* om. *P* || 13 *τὰ* om. *NV* || *καὶ* (ante *θεασαμένῳ*) add. *NPV* om. *v* et adspicienti quidem *M* || *μὲν αὐτίκα φαίνεται* om. *P* || 14 *δὲ* om. *P* || 15 *αὐτῶν* *P* *αὐτοῦ* *NV* || 16 *ὀρὸν* *NV* *ὀῤῥὸν* *v* || *ἔχει* *P* *ἴσχει* *NV* || 17 *τοιγαροῦν* *P* *τοίνυν* *NV* || 18 verba *ἔμπαλιν δὲ τὸ παχύτερον* om. *NV* || 19 *μὲν* om. *NPV* || *μᾶλλον τρέφει* *P* || *τὸ δὲ λ.* *P* || 20 *εἰ δὲ — τὸ σύμπαν γάλα* exc. Orib. III 30 (I p. 246) || *ὀρὸν* *NV* *ὀῤῥὸν* *v* || 21 *ἐμβαλλομένων* *P* || 24 *γε* *P* Orib, om. *NV* || 25 *δακνομένων* *V* || *τὰ* *NP* Orib. om. *V* || 26 *καὶ* *NP* Orib. om. *V*

σιδηροῖ διάπυροι ταὐτὸν ἐργάζονται. τυροῦταί γε μὴν ἐν τῇ γαστρὶ ῥᾳδίως τὸ οὕτω σκευασθὲν γάλα. διὸ καὶ μίγνυμεν αὐτῷ μέλιτός τε καὶ ἁλῶν, ἀσφαλέστερον δὲ καὶ ὕδατος ἐπιχεῖν, ὥσπερ ποιοῦσι τῶν ἰατρῶν οὐκ ὀλίγοι. καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ τὸν ὀρὸν ἐκδαπανήσαντες αὖθις ὕδατος ἐπι- 5
χέουσιν· οὐ γὰρ τὴν ὑγρότητα τοῦ ὀροῦ φεύγουσιν, ἀλλὰ τὴν δριμύτητα, καθ' ἣν ὑπάγει τὴν γαστέρα τὸ σύμπαν γάλα μικτὸν ἐξ ἐναντίων οὐσιῶν ὑπάρχον, ὀροῦ τε καὶ τυροῦ. μετέχει δὲ πρὸς τοῖσδε καὶ τρίτου τοῦ λιπαροῦ χυμοῦ, πλεί-στου μέν, ὡς εἴρηται, τὸ τῶν βοῶν γάλα. διὸ καὶ σκευάζουσιν 10
ἐξ αὐτοῦ τὸ καλούμενον βούτυρον, ὃ καὶ γευσάμενος καὶ θεασάμενος μόνον ἐναργῶς γνώσῃ, πόσον αὐτῷ λιπαρότητος μέτεστιν. εἰ δὲ καὶ χρίσας τι μέρος τοῦ σώματος ἀνατρίψαις αὐτό, λιπαινόμενον ὡς ἐξ ἐλαίου θεάσῃ τὸ δέρμα. κἂν εἰ
684 *νεκροῦ δὲ ζῴου δέρμα ξηρὸν ἀλείψαις αὐτῷ, τὴν αὐτὴν* 15
ἐνέργειαν ὄψει. καὶ μέντοι καὶ οἱ ἄνθρωποι κατὰ πολλὰ τῶν ψυχρῶν χωρίων, ἐν οἷς ἀποροῦσιν ἐλαίου, χρῶνται λουόμενοι τῷ βουτύρῳ. φαίνεται δέ, κἂν ἐπ' ἀνθράκων διαπύρων ἐκχέῃς αὐτό, φλόγα ποιοῦν ὥσπερ ἡ πιμελή. καὶ μέντοι καὶ χρώμεθα αὐτῷ πολλάκις εἰς ὅσα καὶ τῷ στέατι 20
καταπλάσμασί τε καὶ ἄλλοις φαρμάκοις μιγνύντες. τὸ μὲν οὖν βόειον, ὡς ἔφην, γάλα λιπαρώτατόν ἐστι· τὸ δὲ τῶν προβάτων τε καὶ τῶν αἰγῶν ἔχει μέν τι καὶ αὐτὸ λίπους, ἀλλ' ἧττον πολύ, τὸ δὲ τῶν ὄνων ἥκιστα μετέχει τοῦ τοιούτου χυμοῦ. διὸ καὶ σπανίως ἐτυρώθη τινὶ κατὰ τὴν 25
γαστέρα πινόμενον αὐτίκα θερμὸν ἅμα τῷ τῶν τιτθῶν ἐκπεσεῖν. εἰ δ' ἁλῶν λάβοι καὶ μέλιτος, ἀδύνατον αὐτῷ παγῆναί τε καὶ τυρωθῆναι κατὰ τὴν γαστέρα. διὰ δὲ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἡ κάτω διαχώρησις αὐτοῦ γίγνεται πλείων.

---

1 *σιδηροῖ* Orib.: *σιδήρου* codd. circuli ferrei *M* || 3 *δι' ὕδατος V* || 4 *ἐπιχεῖν P ἐπισχεῖν A ἐπιχέειν v ἐπεσχεῖν NV ἐπεγχεῖν* Orib. || *ὥσπερ P ὥ. καὶ NV* sicut faciunt *M* || 5 *ἐπεγχέομεν* Orib. superinfundimus *M* || 6 *φεύγομεν* Orib. fugiunt *M* || 7 *τὴν* om. *V* || 8 *μικτὸν— βούτυρον* exc. Orib. l. l. || 11 *καὶ* (ante *γευσάμενος*) om. *P* quod et gustans *M* || 12 *ἐν αὐτῷ NV* || 13 *χρήσας NV* || *ἀνατρίψεις P* (compend.) *ἀνατρίψας ANV* || 15 *αὐτὸ NPV* || 16 *οἱ NPV* om. *v* || 19 *ἐκχέοις* codd. || 20 *ὅσον P* || *στέατι*] *πόματι V* || 21 *καταπλάσματι NV* || 22 *τὸ δὲ — γαστέρα* exc. Orib. l. l. || 24 *τοῦ* Orib.: om. codd. || 27 *αὐτῷ παγ. τε P* Orib. *παγ. τε αὐτὸ NV* || 29 *αὐτοῦ P αὐτῷ NV* deorsum secessus ipsius *M*

ὡς ἂν καὶ τὸν ὀρὸν ἔχοντος πολύν, ὑφ᾽ οὗ τὸ σύμπαν γάλα
τὴν ὑπακτικὴν λαμβάνει δύναμιν, ὅσον ἐπὶ τῷ τυρώδει τὴν
σταλτικὴν ἔχον. ὁπόσον δ᾽ ἀπολείπεται τῆς ἄλλης τοῦ
γάλακτος φύσεως εἰς εὐχυμίαν ὁ ὀρός, τοσοῦτον πλεονεκτεῖ
5 τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὅσα λαπάττει τὴν γαστέρα. διό μοι
δοκοῦσι καὶ οἱ παλαιοὶ πλείστῳ χρῆσθαι τούτῳ τῷ πόματι 685
πρὸς ὑπαγωγὴν γαστρός. ἐμβάλλειν δ᾽ αὐτῷ χρὴ μέλιτος
ἀρίστου τοσοῦτον, ὅσον ἡδῦναι χωρὶς ἀνατροπῆς τοῦ στο-
μάχου, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τῶν ἁλῶν ἄχρι τοῦ
10 μὴ λυπῆσαι τὴν γεῦσιν. εἴ γε μὴν ὑπάγειν αὐτὸν μᾶλλον
ἐθέλοις, ὡς πλεῖστον ἔμβαλε τῶν ἁλῶν. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ
πλέον ἢ κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν εἴρηται πραγματείαν. ὅσα
γὰρ ὡς τροφῇ τῷ γάλακτι συμβέβηκεν ἔχειν ἀγαθά, ταῦτα
προὔκειτο διέρχεσθαι· μεμιγμένου δ᾽ αὐτοῖς τοῦ κατὰ τὴν
15 ὑπαγωγὴν τῆς γαστρὸς ἐκ τῆς κοινωνίας τῇσδε τὴν ἐκτρο-
πὴν ὁ λόγος ἔσχε. πάλιν οὖν αὐτὸν ἐπαναγάγωμεν ἐπὶ τὸ
προκείμενον ἐξ ἀρχῆς εἴπωμέν τε τὰ μήπω λελεγμένα περὶ
τῆς ἐν τῷ γάλακτι δυνάμεως, ὧν ἐν τοῖς μάλιστα καὶ τοῦτ᾽
ἔστιν, εὐχυμότατον εἶναι τὸ ἄριστον γάλα σχεδὸν ἁπάντων,
20 ὅσα προσφερόμεθα. μὴ παρακούσῃς δὲ τοῦ προσκειμένου
κατὰ τὸν λόγον. οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶπον εὐχυμότατον εἶναι
γάλα πᾶν, ἀλλὰ προσέθηκα τὸ ἄριστον. ὥς τό γε κακόχυμον
γάλα τοσούτου δεῖ συντελεῖν εἰς εὐχυμίαν, ὥστε καὶ τοὺς 686
εὐχύμους χρωμένους αὐτῷ κακοχύμους ἐργάζεται. καὶ φανε-
25 ρῶς γε παιδίον, ἀποθανούσης τῆς προτέρας τιτθῆς, ἑτέρας
κακοχύμου παρασχούσης αὐτῷ γάλα, πολλῶν ἑλκῶν ἐνεπλήσθη
τὸ σύμπαν σῶμα· διῃτᾶτο δ᾽ ἐπὶ λαχάνοις ἀγρίοις ἡ δευτέρα

4 τοσούτῳ *P* || 6 τῷ om. *P* || 7 ἐμβάλλειν — ἔμβαλε τῶν ἁλῶν exc. Orib. III 29, 9 (I p. 242) ἐμβάλλειν *P* Orib. ἐμβαλεῖν *NV* || 8 ὅσον ἂν *P* om. *NV* || τοῦ *P* om. *NV* || 10 αὐτὸν Orib.: αὐτῶν *P* αὐτὸ *NV* subducere ipsum magis velis *M* || 13 τοσαῦτα *P* || 15 τῄνδε *N* || 16 αὐτὸ *NV* || ἀναγάγωμεν *P* || 17 ἐξ ἀρχῆς om. *NV* propositum a principio *M* || 18 ὧν codd. ὃ *v* quorum inter maxima *M* || 20 προσφερόμενοι *N*[1] — ενα *N*[2] — ενος *V* || προσκειμένου *P* προκ. *NV* quod adicitur ad sermonem *M* || 22 προσέθηκα *NPV* προσέτι *v* apposui *M* || 23 τοσούτου δέει συντελεῖν *P* τοσοῦτον οὐ συντελεῖν et in marg. ἀποδεῖ τοῦ *N* τοσοῦτον οὐ συντελεῖ *V* tantum deficit *M* || 24 εὐχύμους *NPV* ἐκείνους *A* om. *v* euchymos utentes *M* || φανερῶς *P* φανερὸν ὡς *NV* manifeste quidem *M* || 25 ἀνεπλήσθη *P* ἐνεπλ. *NV* || 26 διῃτᾶτο *P* dietabatur *M* διητεῖτο *AN* διαιτεῖτο *V* ἐδεδιῄτητο *v*

τιτθὴ κατ' ἀγρὸν ἦρος ὥρᾳ λιμοῦ κατασχόντος. αὐτή τε οὖν
ἐπληρώθη τοιούτων ἑλκῶν ἕτεροί τέ τινες τῶν κατὰ τὴν
αὐτὴν χώραν ὁμοίως διαιτηθέντες. εἴδομεν δὲ τοῦτο κἀπὶ
πολλῶν ἄλλων γυναικῶν παιδία τρεφουσῶν κατὰ ἐκεῖνον
τὸν χρόνον. ἀλλὰ κἂν αἰγὸς ἤ τινος ἄλλου ζῴου νεμηθέντος 5
σκαμμωνίαν ἢ τιθύμαλλον ἐν τροφῆς μέρει προσενέγκηταί
τις γάλα, ῥυήσεται πάντως ἡ γαστὴρ αὐτῷ. καθάπερ οὖν
ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων οὕτω κἀπὶ τοῦ γάλακτος ἀκούειν
σε χρή, τῶν δυνάμεων οὐχ ἁπλῶς λεγομένων ἐπὶ τοῦ
τυχόντος, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ καλλίστου μόνου· τὸ δ' ἀπολειπό- 10
μενον ἐν ἑκάστῳ γένει τοῦ πρωτεύοντος ἀπολείπεται
τοσοῦτον καὶ τῆς εἰς ἡμᾶς ὠφελείας. τὸ μὲν οὖν ὀροῦ
πλεῖστον ἔχον ἀκινδυνότατόν ἐστιν, εἰ καὶ διὰ παντὸς αὐτῷ
τις χρῷτο· τὸ δ' ὀλίγον μὲν ἔχον ὑγρότητος τοιαύτης, οὐκ
687 ὀλίγον δὲ παχύτητος τυρώδους οὐκ ἀσφαλές ἐστιν ἅπασι 15
τοῖς ἐν αὐτῷ πλεονάσασι. βλάψει μὲν γὰρ καὶ νεφρούς,
ὅσοι γ' ἐπιτηδείως ἔχουσιν εἰς λίθων γένεσιν, ἐμφράξεις δὲ
καὶ καθ' ἧπαρ ἐργάσεται τοῖς ἑτοίμως παθεῖν δυναμένοις
τοῦτο. τοιοῦτοι δ' εἰσίν, οἷς στενὰ τὰ πέρατα τῶν μεταλαμβα-
νόντων ἀγγείων τὴν ἐκ τῶν σιμῶν τοῦ σπλάγχνου τροφὴν 20
εἰς τὰ κυρτά. τοῖς δὲ κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα χωρίοις
ἀγαθὸν ἅπαν ἐστὶ γάλα, κεφαλῇ δ' οὐκ ἐπιτήδειον, εἰ μή
τις ἰσχυρὰν ἔχει πάνυ, καθάπερ οὐδ' ὑποχονδρίοις, ὅσα
ῥᾳδίως ἐμφυσᾶται. πνεῦμα γεννᾷ γὰρ ἐν τῇ γαστρὶ παμ-
πόλλοις, ὡς ὀλιγίστους εἶναι τοὺς μὴ πάσχοντας τοῦτο. 25
μετὰ δέ τινος τῶν παχὺν ἐχόντων χυμὸν ἐδεσμάτων ἐπὶ
πλέον ἑψηθὲν ἀποτίθεται μὲν τὸ φυσῶδες, ἐμφρακτικώτερον
δ' ἥπατος γίγνεται καὶ τῶν ἐν νεφροῖς λίθων γεννητικώ-
τερον. ἐδέσματα δ' εἶναι τοιαῦτα κατὰ τὸν πρῶτον εἴρηται
λόγον ἄμυλός τε καὶ σεμίδαλις καὶ χόνδρος καὶ τράγος καὶ 30

---

4 ἐκεῖνον τὸν *P* τὸν αὐτὸν ἐκεῖνον *NV* || 10 μόνου *NP* μόνου *V* solo *M* || 11 ἀπολείπεσθαι *AN*[1]*PV* δεῖ add. *N*[2] || 12 τοσούτῳ *P* || τὸ μὲν — δυναμένοις τοῦτο exc. Orib. III 25 (I p. 235—36) || 16 πλεονάσασι *P* πλεονάζουσι *NV* || καὶ add. *NPV* om. *v* et renes *M* || 17 δὲ καὶ καθ' *NPV* δὲ καθ' *v* oppilationes autem secundum epar *M* || 19 τὰ om. *P* || μεταλαμβανόντων *NP* μεταλαμβανομένων *V* || 22 κεφαλῇ — πάνυ exc. Orib. III 21 (I p. 230) || 23 ἔχοι Orib. ἔχῃ *NV* || πάνυ] ἄγαν *P* || 24 πνεῦμα γεννᾷ *P* πνευματοῦται *NV* generat enim ventum *M* || πάμπολυ *P* || 25 ὀλιγοστοὺς *V* || 26 χυλὸν *P* chymum *M* || 28 νεφρητικοῖς *V* || 30 τε om. *P*

*ὄρυζα λάγανα τε καὶ ῥυήματα καὶ ἄρτοι μήτε καλῶς ὠπτη-
μένοι μήτε προπαρεσκευασμένοι διὰ τρίψεως πολλῆς ἅμα
δαψιλέσιν ἁλσὶ μήτε ζύμης ἔχοντες συμμέτρως. ὥσπερ δ'
ἐπὶ τούτων οὕτω κἀπὶ τῶν ἄλλων, ὅσα μιγνύντες γάλακτι* 688
5 *προσφέρονταί τινες, ἡ τῶν μιγνυμένων δύναμις ἤτοι γ'
αὐξήσει τινὰ τῶν τοῦ γάλακτος δυνάμεων ἢ μειώσει. νυνὶ
δ' ἡμεῖς αὐτοῦ καθ' ἑαυτὸ τὴν δύναμιν ἀφοριζόμενοι λέγομεν
εὔχυμόν τε καὶ τρόφιμον εἶναι, συγκείμενον ἐξ ἐναντίων
οὐσιῶν τε καὶ δυνάμεων, ὑπακτικῆς τε καὶ σταλτικῆς*
10 *ἐμφρακτικῆς τε καὶ λεπτυντικῆς. τὸ μὲν γὰρ ὀρῶδες αὐτοῦ
λεπτύνει τὸ πάχος τῶν χυμῶν ὑπάγει τε γαστέρα, τὸ δὲ
τυρῶδες ἵστησι γαστέρα καὶ παχεῖς ἐργάζεται τοὺς χυμούς,
δι' οὓς, ὡς ἔφην, ἐμφράξεις τε καθ' ἧπαρ ἐν νεφροῖς τε
λίθοι γεννῶνται. βλάπτει δ' ἡ συνεχὴς χρῆσις αὐτοῦ καὶ*
15 *τοὺς ὀδόντας ἅμα ταῖς περικειμέναις σαρξίν, ἃς ὀνομάζουσιν
οὖλα· ταύτας μὲν γὰρ πλαδαράς, τοὺς δ' ὀδόντας εὐσήπτους
τε καὶ ῥᾳδίως διαβιβρωσκομένους ἐργάζεται. χρὴ τοίνυν
ἐπὶ τῇ προσφορᾷ τοῦ γάλακτος οἴνῳ κεκραμένῳ διακλύζε-
σθαι· βέλτιον δ', εἰ καὶ μέλιτος ἐπεμβάλοις αὐτῷ. πᾶν*
20 *γὰρ οὕτως ἀπορρύπτεται τὸ περιπεπλασμένον τοῖς ὀδοῦσι
τε καὶ τοῖς οὔλοις ἐκ τοῦ γάλακτος τυρῶδες. εἰ δὲ καὶ
χωρὶς τοῦ προσεμβάλλειν ὕδατος τῷ οἴνῳ μὴ βλάπτοιτό* 689
*τις τὴν κεφαλὴν διακλυζόμενος αὐτῷ, βελτίων ἡ τοιαύτη
χρῆσις ὡς πρὸς τοὺς ὀδόντας τε καὶ τὰ οὖλα. τό γε μὴν*
25 *μέλι καὶ τούτῳ μιγνύμενον ἄμεινον ἐργάζεται τὸ μικτὸν ἐξ
ἀμφοῖν. ἀρίστη δὲ χρῆσις εἰς ἀσφάλειαν ὀδόντων, ὡς μηδὲν
ὑπὸ γάλακτος βλάπτεσθαι, μετὰ τὸ προσενέγκασθαι μελι-
κράτῳ μὲν πρότερον διακλύζεσθαι, δεύτερον δ' οἴνῳ
στύφοντι.*

30 Cap. XV. *Περὶ ὀξυγάλακτος. Τὸ δ' ὀξύγαλα καλού-
μενον οὐ βλάπτει μὲν τοὺς ὀδόντας, ὅσοι γε κατὰ φύσιν*

---

1 *καὶ λάγανα P* et laganaque et riemata *M* || *ῥύμματα P* || 3 *συμμέτρως P σύμμετρον NV* || 4 *τούτων*] *τοῖς τῶν V* || 6 *τινὶ NV* || *νυνὶ P νῦν NV* || 7 *καθ' ἑαυτὸ P καθ' αὐτοῦ NV* om. *v* ipsius secundum se *M* || 11 *τε πάχος P τὸ π. NV* (?) || *τε καὶ γ. P* || 12 *ἵστησι P ἐπέχει τὴν NV* cf. Sim. Seth. p. 31 || 13 *καθ'*] *καὶ V* || 14 *βλάπτει— αὐτῷ* exc. Orib. II 59 (I p. 162); cf. Sim. Seth. p. 32) || 15 *ἐπικειμέναις P* || 19 *ἐπεμβάλλεις V* || 21 *τε P* om. *v* || 22 *προσεπεμβάλλειν P* || 25 *τούτῳ N*[2] *τοῦτο V* || 27 *προσενεγκέσθαι NV* || 30 *ὀξυγάλατος P* || 31 *γε*] *γ' εἴ τι V γ' ἔτι N* || *κατὰ*] *διὰ NV*

ἔχουσιν. ὅσοι δ' ἤτοι διὰ φυσικὴν δυσκρασίαν ἤ τινα ἐπί-
κτητον διάθεσίν εἰσι ψυχρότεροι τοῦ δέοντος, οὗτοι μόνοι
βλάπτονται, καθάπερ ὑπὸ τῶν ἄλλων ψυχρῶν, οὕτω καὶ
ὑπὸ τοῦδε· καὶ τὸ σύμπτωμα αὐτοῖς ἐνίοτε γίγνεται τὸ
καλούμενον αἱμωδία, τοιοῦτον, οἷον ἐπὶ τοῖς ἀώροις συκα- 5
μίνοις ὅσα τ' ἄλλα στρυφνὰ καὶ ὀξέα συμβαίνειν εἴωθε.
πρόδηλον δ', ὅτι καὶ γαστὴρ ἡ μὲν ψυχροτέρα καθ' ἡντινοῦν
αἰτίαν οὐ πέττει καλῶς ὀξύγαλα, τῇ συμμέτρως δ' ἐχούσῃ
690 δύσπεπτον μέν, οὐ μὴν ἄπεπτόν γε παντάπασιν. ὅσαι δὲ
θερμότεραί εἰσι τοῦ προσήκοντος γαστέρες, εἴτ' ἐξ ἀρχῆς 10
εἴτ' ἔκ τινος ὕστερον αἰτίας εἰς τοιαύτην κρᾶσιν ἀχθεῖσαι,
πρὸς τῷ μηδὲν βλάπτεσθαι καὶ χρηστοῦ τινος ἀπολαύουσιν
ἐκ τῶν τοιούτων ἐδεσμάτων. αὗται καὶ προψυχθὲν αὐτὸ
διὰ χιόνος περιπλάσεως ἀλύπως φέρουσιν, ὥσπερ καὶ ἄλλα
πολλὰ τῶν τοιούτων ἐδεσμάτων καὶ δηλονότι καὶ τὸ ὕδωρ 15
αὐτὸ παρασκευασθὲν ὁμοίως. ἐφ' ᾧ καὶ θαυμάζειν ἐπῆλθέ
μοι πολλοὺς τῶν ἰατρῶν ἀποφηναμένους ὑπὲρ ἑκάστης
τροφῆς, τῆς μὲν ὡς ὠφελούσης ἡμᾶς, τῆς δ' ὡς βλαπτούσης,
εὐπέπτου τε καὶ δυσπέπτου, κακοχύμου τε καὶ εὐχύμου,
τροφίμου τε καὶ ἀτρόφου, κακοστομάχου τε καὶ εὐστομάχου, 20
καὶ κοιλίαν ὑπαγούσης τε καὶ ἱστώσης ἤ τινα ἄλλην ἀρετὴν
ἢ κακίαν ἐχούσης. ἐπὶ τινων μὲν γὰρ ἐγχωρεῖ φάναι πᾶσιν
ἀνθρώποις εἶναι κακόχυμον ἢ δύσπεπτον ἢ κακοστόμαχον
ἔδεσμα τόδε τι, περὶ δὲ τῶν πλείστων οὐχ οἷόν τε χωρὶς
διορισμοῦ διὰ μιᾶς ἀποφάσεως ἀληθεῦσαι. μακροῦ δ' ἐξ 25
691 ἀνάγκης ἐσομένου τοῦ παντὸς λόγου γραφόντων ἡμῶν ἐφ'
ἑκάστου τῶν ἐδεσμάτων τοὺς ἀπὸ τῶν φυσικῶν κράσεων
ἐπικτήτων τε διαθέσεων διορισμοὺς ἄμεινον ἔδοξεν εἶναι
καθόλου μὲν ἐξ ἀρχῆς τῆς διδασκαλίας ἐπιδεῖξαι τὴν μέθο-
δον, ὡς ἐποιήσαμεν ἐν τῷ πρώτῳ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων, 30

---

4 *αὐτοῖς* P *τούτοις* NV sinthoma ipsis M ‖ 7 *πρόδηλον — ἐδεσμάτων* exc. Orib. II 60 (I p. 164) ‖ *γαστὴρ* P *ἡ γαστὴρ* NV ‖ 9 *οὐ μὴν* om. N[1] add. N[2] in marg. ‖ *παντάπασιν ἐστιν* P ‖ 10 *τοῦ προσήκ. θερμότεραι εἰσι* P ‖ 17 *ἁπλῶς ἀποφηναμένους* P pronuntiantes de unoquoque M ‖ 21 *τε καὶ* (ante *ἱστώσης*) P *ἢ* NV subducente ventrem et stringente M ‖ 24 *δὲ* om. codd. de plurimis autem M ‖ 25 *ἀποφάσεως* scripsi: *προφάσεως* codd. *προφ. μιᾶς* NV per unam negationem M ‖ 28 *ἐπικτήτων τε διαθ. διορισμούς* P *διορ. ἐπ. τε διαθ.* NV ‖ *ἔδοξεν εἶναι* P *εἶναι δόξειεν* ANV *ἂν δ.* v

ἀναμιμνήσκειν δ' ἐπὶ τῶν κατὰ μέρος ἐνίοτε, καὶ μάλιστ'
ἐφ' ὧν ἡ φύσις οὐχ ἁπλῆ, καθάπερ ἀμέλει κἀπὶ τοῦ γάλα-
κτός ἐστι συγκειμένου μὲν ἐξ ἐναντίων οὐσιῶν τε καὶ δυνά-
μεων, ὁμοιομεροῦς δὲ φαινομένου πρός γε τὴν αἴσθησιν.
5 οὕτω γὰρ αὐτῷ συμβαίνει, κἂν κάλλιστον ᾖ, παρὰ τὴν τῶν
κοιλιῶν διαφορὰν ἐνίοτε μὲν ὀξύνεσθαι, κνισώδη δ' αὖθις
ἐφ' ἑτέρου τὴν ἐρυγὴν ἀναπέμπειν, καίτοι γ' ἐναντίων οὐσῶν
τῶν διαθέσεων, καθ' ἃς ὀξῶδες ἢ κνισῶδες γίγνεται τὸ
κατὰ τὴν κοιλίαν ἀπεπτηθέν. ἡ μὲν γὰρ ἔνδεια τῆς θερ-
10 μασίας ὀξύνειν αὐτὸ πέφυκεν, ἡ δ' ὑπερβολὴ κνισοῦν.
γίγνεται δ' ἄμφω ταῦτα τῷ γάλακτι διὰ τὸ μὴ μόνον ἔχειν
ἐν ἑαυτῷ τὴν ὀρώδη φύσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν λιπαρὰν καὶ τὴν
τυρώδη. τὸ γοῦν ὀξύγαλα διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην οὐδέποτε **692**
κνισῶδες ἀπεπτηθὲν γίγνεται, κἂν εἰς χολωδεστάτην ἢ
15 πυρωδεστάτην ἐμπέσῃ κοιλίαν. οὔτε γὰρ ἐν αὐτῷ τὴν
θερμὴν καὶ δριμεῖαν ἔχει ποιότητα καὶ δύναμιν, ἧς μετέχει
τὸ γάλα διὰ τὸν ὀρόν, οὔτε τὴν λιπαράν τε καὶ μετρίως
θερμήν, ἣν ἐκέκτητο διὰ τὸ λιπαρὸν τὸ ἐν ἑαυτῷ· μόνον
γὰρ ὑπολείπεται κατὰ τὴν τοιαύτην σκευασίαν τὸ τυρῶδες,
20 οὐδὲ τοῦτο τοιοῦτον τὴν φύσιν, ὁποῖον ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρχεν,
ἀλλ' ἐπὶ τὸ ψυχρότερον ἐκτετραμμένον. ἀρκεῖ τοιγαροῦν
ἐπ' ὀξυγάλακτος εἰπεῖν, ὅτι ψυχρόν τ' ἐστὶ καὶ παχύχυμον.
ἕπεται γὰρ τούτοις τὸ μὴ ῥᾳδίως αὐτὸ πέττεσθαι πρὸς τῆς
συμμέτρως ἐχούσης κράσεως· ἐπ' ἐκείνην γὰρ ἀναφέρεσθαι
25 τὸν λόγον ἠξίωσα πολλάκις ἤδη κατὰ πάσας τὰς ἐμὰς
πραγματείας, ὅταν ἁπλῶς ἀποφαίνωμαί τι. καὶ μέντοι καὶ
τὸν ὠμὸν ὀνομαζόμενον χυμόν, οὗ τὴν φύσιν ἔμπροσθέν
τε διῆλθον ἑτέρωθί τε κατὰ τὸν προηγούμενον λόγον ἐξηγη-

---

2 ἁπλῶς *NV* || 4 γε] τε *NV* || 6 μὲν ἐπὶ τούτου ὀξύν. *v* ἐπὶ τούτου om. *NPV* quandoque quidem acescere *M* || κνησώδη *P* || 7 οὐσῶν τῶν διαθ. *P* διαθ. οὐσῶν *v* τῶν δ. om. *NV* || 10 κνισοῦν *NV* κνισσοῦν *v* || 11 μόνην *P* || 14 κνισῶδες *V* κνισσ. *N* || post κἂν add μάλιστα *v*, om. codd. et si maxime *M* || 15 ἐν αὐτῷ scripsi: ἐν αὐτῷ *P* ἔτι *NV* in ipso adhuc *M* || 16 θερμὴν καὶ om. *NV* θερμὴν om. *N*[1]*V* add. *N*[2] in marg. || ἣν *P* om. *NV* quam possedit *M* || 18 αὐτῷ *P* || 20 τὴν φύσιν *P* φύσει *NV* || 21 ἐκτεταμ. *N* || 22 ὅτι — παχύχυμον exc. Orib. 1. 1. || τ' *NPV* om. *v* || κακόχυμον *NV* || 23 μὴ *P* μήτε *ANV* μηδὲ *v* αὐτὸ *P* om. *NV* || 24 post κράσεως add. σώματος *NV* τοῦ σ. *v* om. *P* non vertit *M* || 25 πάσας *APV* om. *N* secundum omnes meos tractatus *M* || 28 ἑτέρωθεν *NV* καὶ ἑτέρωθι *P* (om. τε) || τὸν om. *A1V* || ἡγούμενον *N*

σάμην, εὔλογόν ἐστιν ἐκ τῶν τοιούτων ἐδεσμάτων πλεῖστον
γεννᾶσθαι. χρήσιμον δ' εἶναι τὸ ἔδεσμα τοῦτο ταῖς πυρω-
δεστέραις κοιλίαις οὐδὲν ἄλογον, ὥσπερ γε καὶ ταῖς ψυχρο-
693 τέραις ἐναντιώτατον. οὐ μὴν οὐδὲ τοῦτο δεῖ καθ' ἕκαστον
τῶν ἐδεσμάτων γράφειν, ἀλλ' ἀναμιμνήσκειν ἐπί τινων 5
μόνον, ὡς ὁ τοιόσδε χυμός, ὁποῖος ἐξ ὀξυγάλακτός τε καὶ
τυροῦ καὶ τῶν παχυχύμων ἁπάντων γίγνεται, λίθους ἐν
νεφροῖς πέφυκε γεννᾶν, ὅταν ὦσι θερμότεροι τοῦ δέοντος
ἤτοι κατὰ φυσικὴν δυσκρασίαν ἢ κατά τινα ἄλλην ὕστερον
ἐγγενομένην αὐτοῖς διάθεσιν, οὐ μὴν ἀνὰ λόγον γε τῆς 10
θερμασίας τὰς διεξόδους εὐρείας ἔχωσιν. αἱ γάρ τοι νοσω-
δέσταται κατασκευαὶ τῶν σωμάτων ἐξ ἐναντίων τῇ κράσει
σύγκεινται μορίων, ὡς εἶναι γαστέρα μέν, εἰ τύχοι, θερμὴν
ἱκανῶς, ἐγκέφαλον δὲ ψυχρόν. οὕτω δὲ καὶ πνεύμων ἐνίοτε
καὶ θώραξ ὅλος ψυχρός ἐστιν ἐπὶ γαστρὶ θερμῇ. πολλάκις 15
δὲ καὶ τοὐναντίον ἕκαστον μὲν τῶν ἄλλων θερμότερον
ὑπάρχει τοῦ δέοντος, ἡ γαστὴρ δὲ μόνη ψυχροτέρα, καί
ποτε κεφαλὴ μὲν ὅλη ψυχροτέρα, θερμότερον δὲ τὸ ἧπαρ
ἐπί τε τῶν ἄλλων μορίων ὡσαύτως. διὸ καὶ κατ' ἀρχὰς
ἐδείκνυον ὠφελιμωτάτην εἶναι τὴν περὶ τῶν ἐν ταῖς τροφαῖς 20
δυνάμεων διδασκαλίαν, ὅταν ἐξηγῶνται τὴν καθ' ὑγρότητα
694 καὶ ξηρότητα καὶ θερμότητα καὶ ψυχρότητα διαφορὰν ἔτι
τε τὸ γλίσχρον ἢ παχὺ τῆς οὐσίας αὐτῶν, καὶ πρὸς τούτοις,
εἴθ' ὁμοιομερές ἐστιν εἴτ' ἐξ ἐναντίων ταῖς κράσεσι σύγκει-
ται, καθάπερ τὸ γάλα. πρὸς δὲ τὴν τούτων διάγνωσιν ἐκ 25
τῆς ὀσμῆς καὶ τῆς γεύσεως ἔτι τε τῶν ἄλλων συμπτωμάτων
ἔφην ἡμᾶς ποδηγεῖσθαι, περὶ ὧν ἐν ἀρχῇ τῆσδε τῆς πραγ-
ματείας διῆλθον, ὥσπερ καὶ νῦν ἐπὶ τοῦ γάλακτος, ἐπιδει-
κνὺς αὐτοῦ τὴν φύσιν ἐξ ὧν ἴσχει συμπτωμάτων, ἤτοι

---

2 *γενέσθαι N* ‖ 3 *γε καὶ P* om. *NV* ‖ *ψυχροτέραις κοιλίαις P* ignitis ventribus nihil irrationabile sicut frigidioribus ventribus contrariissimum *M* ‖ 5 *ἀναμιμνήσκειν P μιμν. NV* ‖ 6 *μόνων NV* ‖ 10 *ἐγγινομένην P ἐγενόμην V* ‖ *ἀνάλογόν APV* ‖ *γε*] *τε AN* ‖ 11 *ἔχουσιν* codd. ‖ 12 *καὶ ἐξ NV* ‖ 13 *σύγκειται ANV* ‖ *τύχη P τύχει ANV* ‖ 15 *ὅλως ψυχρόν V ψυγρὸς ὅλος P* ‖ *θερμῇ γαστρί P* ‖ 17 *καί ποτε κεφαλὴ μὲν ὅλη ψυχροτέρα* add. *P* om. *NV* et quandoque quidem totum caput frigidius *M* ‖ 20 *ταῖς P* om. *NV* ‖ 21 *ἐξηγῶνται* codd., sed suspectum, quando exponunt *M* ‖ 22 *καὶ ξηρότητα καὶ θερμότητα* om. *P* ‖ 24 *εἴθ' P ὡς v* et cum his si omiomerum est sive *M*

θερμαινόμενον ἢ διὰ πυτίας πηγνύμενον ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως
διακρινομένων τῶν μορίων αὐτοῦ. καὶ γὰρ καὶ ἡ σχίσις
καλουμένη τοῦτ' ἐργάζεται χωρὶς τῆς πυτίας, ὅταν ἱκανῶς
προθερμήναντες τὸ γάλα καταρραίνωμεν ὀξυμέλιτι ψυχρῷ.
5 ταὐτὸ δ' ἐργαζόμεθα καὶ δι' οἰνομέλιτος. ἐνίοτε δὲ καὶ
χωρὶς τοῦ καταρρᾶναι τὴν οὐσίαν αὐτοῦ καθιέντες εἰς
ἀγγεῖον ὕδωρ ἔχον ψυχρότατον ἐργαζόμεθα τὴν σχίσιν, ἄνευ
δὲ πυτίας καὶ τὸ μετὰ τὴν ἀποκύησιν ἀμελχθὲν αὐτίκα
πήγνυται πυρωθὲν ἐπὶ θερμῆς σποδιᾶς ὀλίγῳ χρόνῳ. καλεῖν
10 δ' ἐοίκασιν οἱ παλαιοὶ κωμικοὶ τὸ οὕτω παγὲν γάλα
πυριάτην· οἱ δὲ παρ' ἡμῖν ἐν Ἀσίᾳ πυρίεφθον ὀνομάζουσιν
αὐτό. τοῦτο μὲν οὖν ἀκριβῶς ἐστι γάλα χωρὶς οὐσίας ἑτέρας. 695
ὅταν δὲ μέλι μίξαντες αὐτῷ διὰ πυτίας πήξωσι, χωρίζεται
μὲν ἐν τῷδε τῷ ἔργῳ τὸ λεπτὸν καὶ ὑδατῶδες αὐτοῦ,
15 προσφέρονται δ' ἔνιοι μὲν τὸ πεπηγὸς αὐτοῦ μόνον σύνθετον
ὑπάρχον ἔκ τε τοῦ τυρώδους ἐν τῷ γάλακτι καὶ τοῦ θερμοῦ
καὶ τοῦ πυρώδους ἐν τῇ τῆς πυτίας δυνάμει καὶ τοῦ μιχ-
θέντος αὐτοῖς μέλιτος. ἔνιοι δὲ καὶ τῷ παγέντι τὸν ὀρὸν
συγκαταπίνουσιν, ἤτοι γε ὡσαύτως πάντα μετὰ παντὸς ἢ
20 θάτερον αὐτῶν πλέον θατέρου. συμβήσεται δὲ δηλονότι
τοῖς μὲν μᾶλλον ὑπαχθῆναι τὴν γαστέρα, τοῖς δ' ἧττον,
ἀνάλογον τῇ ποσότητι τῆς ὀρώδους ὑγρότητος. εὔδηλον
δέ, ὅτι καὶ τραφῆναι τὸ σύμπαν σῶμα μᾶλλον μὲν ὑπάρξει
τοῖς τὸ πεπηγὸς μόνον ἐδηδοκόσιν, ἧττον δὲ τοῖς συγκατα-
25 πιοῦσιν αὐτῷ τι καὶ τῆς ὀρώδους ὑγρότητος, ἔτι δ' ἧττον,
ὅσοι τὸ μὲν πεπηγὸς ὀλίγον προσηνέγκαντο, τὸ δ' ὀρῶδες
πλεῖστον. οὕτω δὲ κἀπὶ τοῦ μετὰ τὴν ἀποκύησιν παγέντος.

---

1 *θερμαινόμενον — ὀνομάζουσιν αὐτό* exc Orib. II 59 (I p. 162) || *πιτύας NV* || 2 *καὶ γὰρ καὶ NP* Orib *καὶ γὰρ V* || 3 *πιτύας PV* || 4 *προθερμήναντας NP προθερμάναντες* Orib. *θερμήναντες V* praecalefactum lac *M* || 5 *ταὐτὸν P* || 6 *καθιόντες NV* || *εἰς* om. codd. || 8 *πιτύας NP πιττίας V* || 9 *θερμῷ σποδιᾶς NV θερμοσποδιᾶς* Orib || 11 *πυριάτην NP πυριάστην A περιάστην V πυριαστόν v πυριάτην* coniecerat Cobet piriatem *M* (in marg.) || 12 *μὲν οὖν* codd. *μὲν v* hoc quidem igitur *M* || *ἀκριβὲς P* certum est lac *M ἀκριβῶς NV* || 13 *αὐτὸ NV* || *πιτύας NV* || 14 *τῷδε* codd. om. *v* in hoc opere *M* || 15 *μὲν* codd. om. *v* || 16 *τῷ* om. *P* || *τοῦ* om. *P* ante *θερμοῦ* || 17 *τοῦ* om. *P* ante *πυρώδους* || 18 *τὸν ὀρὸν τῷ παγέντι P* || 19 *πάντες N*[1]*V* || 20 *αὐτῶν P αὐτοῦ v* || 22 verba *εὔδηλον — ὑγρότητος* om. *P* || 25 *αὐτό NV* || 26 *προσηνέγκατο ANV*

ἤτοι χωρὶς μέλιτος ἢ σὺν αὐτῷ, διαφορά τις οὐ σμικρὰ
γενήσεται. δυσπεπτότερον γάρ ἐστι καὶ παχυχυμότερον ἔτι
696 τε βραδυπορώτερον εἰς τὴν κάτω διέξοδον, ὅταν μὴ προσ-
λάβῃ μέλιτος. ἥ γε μὴν ὅλου τοῦ σώματος θρέψις ἐξ
ἀμφοτέρων γίγνεται δαψιλής. ταῦτ' ἀρκεῖ περὶ δυνάμεως 5
γάλακτος ἐπίστασθαι κατὰ τὴν νῦν ἡμῖν ἐνεστῶσαν πραγ-
ματείαν· ὅσα γὰρ εἰς νόσους χρήσιμα ἢ τοῖς φθίνουσιν
ὁπωσοῦν ἢ τοῖς ἕλκος ἔχουσιν ἐν πνεύμονι, ταῦτ' ἴδια τῆς
θεραπευτικῆς ἐστι μεθόδου.

Cap. XVI. *Περὶ τυροῦ.* Λέλεκται μὲν ἤδη περὶ τῆς 10
τοῦ τυροῦ δυνάμεως ἐν τῷ περὶ γάλακτος λόγῳ, βέλτιον δὲ
καὶ νῦν αὖθις ἴδιον ἀπονεῖμαι λόγον αὐτῷ. προσλαμβάνει
τε γὰρ ἐν τῇ σκευασίᾳ παρὰ τῆς ἐμβαλλομένης πυτίας
δριμύτητα τήν θ' ὑγρότητα πᾶσαν ἀποτίθεται καὶ μάλιστα
χρονίσας, ἡνίκα δριμύτερος γίγνεται καὶ σαφῶς ἑαυτοῦ θερ- 15
μότερός τε καὶ καυσωδέστερος καὶ διὰ τοῦτο καὶ διψαλεώ-
τερος καὶ δυσπεπτότερος καὶ κακοχυμότερος ἀποτελεῖται.
διὰ ταῦτα τοιγαροῦν οὐδ' ὅπερ ἀγαθὸν ἐπικτᾶται τὰ παχύχυμα
τῶν ἐδεσμάτων δριμείαις καὶ λεπτυντικαῖς καταμιγνύμενα
δυνάμεσιν, οὐδὲ τοῦτ' ἔχει βλάβης χωρίς. μείζων γὰρ ἡ ἐκ 20
τῆς κακοχυμίας αὐτῷ καὶ τῆς καυσώδους θερμότητος ἐγγίγ-
697 νεται βλάβη τῆς ἐκ τοῦ λεπτυνθῆναι τὸ πάχος ὠφελείας,
ὅπου γε οὐδὲ πρὸς τὴν τῶν ἐν νεφροῖς λίθων γένεσιν ἧττόν
ἐστι βλαβερὸς ὁ τοιοῦτος χυμός· ἐδείχθησαν γὰρ οὗτοι
γεννώμενοι κατ' ἐκεῖνα τῶν σωμάτων, ἐν οἷς ἂν συνέλθῃ 25
πάχος χυμῶν πυρώδει θερμότητι. φευκτέον οὖν ἐν τοῖς
μάλιστα τὸν τοιοῦτον τυρόν, ὡς μηδὲν ὅλως ἀγαθὸν ἔχοντα

---

1 *μικρὰ P* || 2 *ἐστι P ἔσται NV* difficile enim digestibile est *M* || *κακοχυμότερον NV* || *βραδυπορώτερον P βραδύτερον v ἔτι τε βραδ.* om. *NV* adhuc autem et tardioris pertransitionis est *M* || 3 *προσλάβοι P* || 6 *ἡμῖν P* om. *NV* secundum nunc instans nobis negotium *M* || 7 *ἐστὶ χρήσιμον P ἐστὶ χρήσιμα V* || 8 *ἴδια* om. *P* || 9 *ἐστὶν εἰρημένα μεθόδου NV* || 12 *ἴδιον ἀπονεῖμαι P ἀπον. ἴδιον NV* || *προσλαμβάνει*] cf. Sim. Seth. p. 104 || 13 *τε P* om. *NV* || *διὰ P παρὰ NV* per *M* || *παρεμβαλλομένης P* || 14 *καὶ*] *ἔνθα NV* || 16 *θιψαλεώτερος καὶ* om. codd. magis sitis factivus *M* || 18 *τοιγαροῦν P τοίνυν NV* || *παχύχυμα NP παχύτερα V* quae grossi chymi eduliorum *M* || 19 *δριμείαις P δριμέσι NV* || *καταμιγνύμενα P μιγν. NV* || 23 *γε οὐδὲ P οὐδὲ NV* om. *v* || *ἧττόν* codd. *οὐχ ἧττόν v* || 25 *γεννώμενοι P γενο. NV* || *ἔλθῃ V* || 26 *ἐν τοῖς* add. *P* om. *NV* || 27 *ὅλως P* Sim. Seth. om. *NV* nihil omnino bonum *M*

μήτ' εἰς πέψιν μήτ' εἰς ἀνάδοσιν μήτ' εἰς οὔρησιν μήτ' εἰς ὑπαγωγὴν γαστρὸς ὥσπερ γε μηδ' εἰς εὐχυμίαν. ἐφεξῆς δὲ μοχθηρὸν μέν, ἧττον δὲ τούτου χρὴ νομίζειν τὸν μήτε παλαιὸν μήτε δριμύν, τὸν δὲ νέον ἁπάντων τυρῶν εἶναι
5 *κάλλιστον, ὁποῖος παρ' ἡμῖν ἐν Περγάμῳ καὶ κατὰ τὴν ὑπερκειμένην αὐτῆς Μυσίαν γίγνεται καλούμενος ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ὀξυγαλάκτινος, ἥδιστος μὲν εἰς ἐδωδὴν ἀβλαβὴς δὲ στομάχῳ καὶ πάντων τῶν ἄλλων τυρῶν ἧττον δύσπεπτος καὶ δυσδιέξοδος. οὐ μὴν οὐδὲ κακόχυμός ἐστιν οὐδὲ πάνυ*
10 *σφόδρα παχύχυμος, ὅπερ ἁπάντων τυρῶν ἐστι κοινὸν ἔγκλημα. κάλλιστος δ' ἐστὶ καὶ ὁ παρὰ τοῖς πλουσίοις εὐδοκιμῶν ἐν Ῥώμῃ, βαθύσικος τοὔνομα, καί τινες ἄλλοι κατ' ἄλλα χωρία. παμπόλλης δ' οὔσης κατὰ μέρος ἐν αὐτοῖς* 698
διαφορᾶς κατά τε τὰς φύσεις τῶν ζῴων καὶ τοὺς τρόπους
15 *τῆς σκευασίας καὶ προσέτι τὰς ἡλικίας αὐτῶν τῶν τυρῶν ἐγὼ πειράσομαι κἀνταῦθα περιορίσαι τὴν δύναμιν αὐτῶν ὀλίγοις σκοποῖς, οἷς προσέχων τις ἐκ τοῦ ῥᾴστου διαγνώσεται τὸν ἀμείνω τε καὶ χείρω. κατὰ γένος μὲν οὖν οἱ σκοποὶ διττοὶ τυγχάνουσιν ὄντες, ὁ μὲν ἕτερος ἐν τῇ ποιᾷ συστάσει*
20 *τῆς οὐσίας τοῦ τυροῦ, καθ' ἣν μαλακώτερος ἢ σκληρότερος γίγνεται καὶ πυκνότερος ἢ χαυνότερος καὶ κολλωδέστερος ἢ ψαθυρώτερος, ὁ δ' ἕτερος ἐν τῇ γεύσει, καθ' ἣν ἔν τισι μὲν αὐτῶν ὀξύτης ἐπικρατεῖ, κατ' ἄλλους δὲ δριμύτης ἢ λιπαρότης ἢ γλυκύτης ἤ τινα τοιούτων ἢ οἷον ἰσομοιρία*
25 *πάντων. κατὰ δὲ τὰς ἐν εἴδει διαφορὰς τῶν εἰρημένων γενῶν ὁ μὲν μαλακώτερος τοῦ σκληροτέρου βελτίων, ὁ δ'*

---

1 *μήτ' εἰς πέψιν — οὔρησιν* om. *v* *ἢ οὔρησιν ἀνάδοσιν ἢ ὑπαγωγὴν* *P* ut ad urinationem aut ad subductionem *M* ‖ 3 *χρὴ νομίζειν* *P* *ν. χρ.* *NV* ‖ 4 *τὸν δὲ νέον* *P* *τῶν δὲ νέων* *NV* recentem autem omnium caseorum *M*; cf. Sim. Seth. p. 105. *ὁ δὲ νέος τῶν τοιούτων κρείττων* ‖ 5 *τὴν* om. *P* ‖ 7 *ἀβλαβὴς* *P* innocivus *M* *ἀβλαβέστατος* *NV* ‖ 9 *πάνυ* om. *P* ‖ 12 *βαθύς* *ANV* baynticus *M* *βαθυ, ...* (lacuna sex litterarum) *P*; cf. Plin. n. h. XI 240 Vatusicus caseus. ‖ 14 *καὶ — σκευασίας* om. *P* secundum naturas animalium et sec. modos praeparationis et adhuc *M* ‖ 15 *τῶν τυρῶν* om. *P*. horum vocabulorum loco add. *καὶ τοὺς τρόπους τῆς σκευασίας* ‖ 18 *ἀμείνω* *P* *ἀμείνονα* *NV* ‖ 20 *ἁπαλώτερος* *P* mollior *M* ‖ 22 *ὁ δ' ἕτερος* *P* *ὁ δ'* *NV* ‖ *γεύσει* *P* (om. *ποιότητι*) *γευστῇ ποιότητι* *V* altera autem in gustu *M* *γευστεῖ ποιότητι* *N* ‖ 24 *τούτων* *P* *τοιούτων* *NV* quaedam horum *M* ‖ 26 *ὁ μὲν μαλακώτερος — δυσαλλοίωτος ὤν* exc. Orib. II 59 (I p. 163)

ἀραιὸς καὶ χαῦνος τοῦ πάνυ πυκνοῦ καὶ πεπιλημένου.
μοχθηρῶν δ' ὄντων τοῦ τε κολλώδους ἱκανῶς καὶ τοῦ
ψαθυροῦ μέχρι τραχύτητος ὁ μέσος αὐτῶν ἐστιν βελτίων.
κατὰ δὲ τὴν ἐν τῇ γεύσει διάγνωσιν ἁπάντων μὲν ἄριστος
699 ὁ μηδεμίαν ἰσχυρὰν ἔχων ποιότητα, βραχὺ δέ τι τῶν ἄλλων 5
ὑπερέχουσαν τὴν γλυκύτητα, βελτίων δὲ καὶ ὁ ἡδίων τοῦ
ἀηδοῦς καὶ ὁ συμμέτρως ἁλῶν ἔχων τοῦ παμπόλλους ἢ
μηδ' ὅλως ἔχοντος. μετά γε μὴν τὸ προσενέγκασθαι τὸν
οὕτω κριθέντα καὶ διὰ τῆς ἐρυγῆς ἔνεστι γνωρίζειν, ὁποῖος
αὐτῶν ἐστιν ἀμείνων τε καὶ χείρων. ὁ μὲν γὰρ κατὰ βραχὺ 10
μαραινομένην ἔχων τὴν ποιότητα βελτίων, ὁ δὲ παραμένουσαν
οὐκ ἀγαθός· εὔδηλος γὰρ οὗτός ἐστι δυσμετάβλητός τε καὶ
δυσαλλοίωτος ὤν, ὥστε καὶ δύσπεπτος· ἀλλοίωσις γὰρ ἐξ
ἀνάγκης ἕπεται πεττομέναις ταῖς τροφαῖς ἁπασῶν ὧν ἔμ-
προσθεν εἶπον ποιοτήτων. 15

Cap. XVII. *Περὶ τοῦ τῶν πεζῶν ζῴων αἵματος.*
Ἅπαν μὲν αἷμα δύσπεπτόν ἐστι, μάλιστα δὲ τὸ παχὺ καὶ
μελαγχολικόν, οἷόνπερ ὑπάρχει τὸ τῶν βοῶν. τὸ δὲ τῶν
λαγωῶν ὡς ἥδιστον τετίμηται, καὶ πολλοῖς δι' ἔθους ἐστὶν
ἕψειν αὐτὸ σὺν τῷ ἥπατι, τισὶ δὲ καὶ μετὰ τῶν ἄλλων 20
σπλάγχνων. ἔνιοι δὲ καὶ τὸ τῶν νέων ὑῶν ἐσθίουσιν,
ὥσπερ ἄλλοι καὶ τὸ τῶν μειζόνων, ὅταν εὐνουχισθῶσι· τὸ
700 μὲν γὰρ τῶν κάπρων οὐδ' ἐπιχειροῦσιν ὡς ἀηδές τε ἅμα
καὶ δύσπεπτον. τὸ δὲ τῶν αἰγῶν αἷμα καὶ Ὅμηρος οἶδεν
ἐσθιόμενον ὡς ἡδύ. 25

Cap. XVIII. *Περὶ τῆς ἀπὸ τῶν πτηνῶν ζῴων τροφῆς.*
Ὄρνιθας ὀνομαζόντων τῶν παλαιῶν ἅπαντα τὰ πτηνὰ καὶ
δίποδα ζῷα, τοῖς νῦν Ἕλλησιν ἔθος ἤδη γέγονε τὰς ὑπ'
ἐκείνων ἀλεκτορίδας καλουμένας μόνας οὕτω προσαγορεύειν,
ὥσπερ γε καὶ τοὺς ἄρρενας ἐν αὐταῖς ἀλεκτρυόνας. ἔστι 30

---

1 *ἀραιότερος* Orib. rarus autem et laxus *M* || 2 *τοῦ* (ante *ψαθυροῦ*) *P* Orib. om. *v* || 3 *αὐτῶν ἐστιν P ἐστιν αὐτῶν v* || 4 *τῇ* om. *P* || 5 *ἰσχυρὰν*] cf. Sim. Seth. p. 105 || *τι καὶ* Orib. || 6 *ὁ* om. codd. (ante *ἡδίων*) || 7 *συμμέτρως P σύμμετρον NV* || *ἢ P* Orib. *καὶ NV* aut neque totaliter *M* || 9 *ἔστι P* || 11 *ἔχων P ἴσχων NV* || 13 *ὢν P* om. *NV* alterabilis ens *M* || 15 *εἶπον*] *εἶχον P εἶπον εἶχον NV* sed *εἶχον* delet *N* || 17 *Ἅπαν μὲν P* omnis quidem *M* om. *NV* || 24 Odyss. XVIII 45 || 27 *ἅπαντα P ἁπάντων NV* || *καὶ δίποδα ζῷα P ζῷα κ. δίπ. NV* omnia volatilia et bipeda animalia *M* || 29 *οὕτω P οὕτως V* || 30 *ἐν αὐταῖς P* in ipsis *M* om. *NV* || *ἔστι — κατὰ γαστέρα* exc. Orib. II 42 (I p. 105)

δὲ τὸ γένος ἁπάντων τῶν πτηνῶν ὀρνίθων ὀλιγοτροφώτερον,
εἰ παραβάλλοιτο τῷ γένει τῶν πεζῶν, καὶ μάλιστα τῷ τῶν
ὑῶν, ὧν τῆς σαρκὸς οὐδὲν ἂν ἄλλο τροφιμώτερον ἔχοις
εὑρεῖν. εὐπεπτοτέρα γε μὴν ἡ σάρξ ἐστι τῶν πτηνῶν
5 ζῴων, καὶ μάλιστα πέρδικος ἀτταγῆνός τε καὶ περιστερᾶς
ἀλεκτορίδος τε καὶ ἀλεκτρυόνος. ἡ δὲ τῶν κιχλῶν καὶ κοτ-
τύφων καὶ τῶν μικρῶν στρουθῶν, ἐν οἷς εἰσι καὶ οἱ πυργῖται
καλούμενοι, σκληροτέρα τούτων ἐστί, καὶ μᾶλλον ἔτι καὶ
τούτων αὐτῶν ἥ τε τῆς τρυγόνος καὶ ἡ τῆς φάττης καὶ ἡ
10 τῆς νήττης. ὁμοία δὲ τῇ τῶν ἀλεκτορίδων ἐστὶν ἡ τῶν
φασιανῶν εἰς πέψιν καὶ τροφὴν ὑπερέχουσα τῇ κατὰ τὴν 701
ἐδωδὴν ἡδονῇ. σκληροτέρα δὲ καὶ δυσπεπτοτέρα καὶ ἰνω-
δεστέρα τούτων ἡ τοῦ ταῶνος. κοινὸν δ᾽ ἐπὶ πᾶσι τοῖς
πτηνοῖς ζῴοις, ὥσπερ καὶ τοῖς τετράποσι, γιγνώσκειν χρή,
15 τὴν τῶν ἔτ᾽ αὐξανομένων σάρκα πολὺ βελτίονα τῆς τῶν
παρακμαζόντων εἶναι, μέσην δ᾽ ἀμφοῖν τὴν τῶν ἀκμαζόντων,
μοχθηρὰν δὲ καὶ τὴν τῶν πάνυ νηπίων, ἀλλ᾽ ὑπεναντίως
τῇ τῶν γεγηρακότων· ἡ μὲν γὰρ τούτων σκληρὰ καὶ ξηρὰ
καὶ νευρώδης ἐστὶ καὶ διὰ τοῦτο καὶ πεφθῆναι μοχθηρὰ
20 καὶ τροφὴν ὀλίγην δίδωσι τῷ σώματι, τὰ δὲ τῶν παντάπασι
νέων ζῴων σώματα βλεννώδη τ᾽ ἐστὶ καὶ ὑγρὰ καὶ δι᾽ αὐτό
γε τοῦτο περιττωματικὰ ῥᾷόν θ᾽ ὑπέρχεται κατὰ γαστέρα.
ταῦτά μοι μέμνησο περὶ πάντων ζῴων κοινῇ· καὶ γὰρ
ὑπάρχει πᾶσιν αὐτοῖς ὁμοίως ἐν ταῖς κατὰ τὴν ἡλικίαν
25 διαφοραῖς. κοινὸς δὲ καὶ ὁ τῆς σκευασίας τρόπος ὡς πρὸς
ὑγίειαν, ὃν ἔμπροσθέν τε διῆλθον ἤδη καὶ αὖθις ἴσως ἐπὶ
κεφαλαίων ἐρῶ. νυνὶ δὲ τὰς δυνάμεις μόνον ἀναμνήσω,
ξηρότερα μὲν εἶναι τά τ᾽ ὀπτηθέντα καὶ τὰ ταγηνισθέντα,

---

1 ὀλιγοτροφώτερον *P* Orib. paucioris nutrimenti *M* ὀλιγοτροφώτατον *V* ὀλιγότροφον *N* || 3 ἂν om. *NV* || 4 εὐπεπτοτέρα — ἀλεκτρυόνος exc. Orib. I p. 221 || 5 ζῴων *P* Orib. om. *NV* || 6 ἡ δέ] cf. Orib. I p. 224 || 8 μᾶλλον Orib.: μάλιστα codd. et adhuc magis *M* || ἔτι *P* δ' ἔτι *NV* || 9 αὐτῶν om. *P* || ἡ τῆς om. *P* bis || 10 τῇ *P* om. *v* || καὶ ἡ *P* || 12 ἐδωδὴν ἡδ.] ἡδονὴν ἐδωδῇ codd. || καὶ ἰνωδεστέρα om. *P* || 13 τῶν ταώνων *P* quae pavonis *M* || 15 ἔτ' *P* om. *v* || 18 τῇ] τῆς *NV* || 20 τὰ δὲ τῶν π. ν. ζ. σώματα *P* τὰ δὲ παντ. ν. ζ. σ. *AV* τῶν δὲ π. ν. ζ. τὰ σ. *N* || 21 βλενώδη *NV* || ἐστὶ *P* εἰσὶ *NV* || 22 θ' *P* δὲ *v* || 25 καὶ *NP* om. *V* et praeparationis *M* || σκευασίας] ἐργασίας *P* || 26 ἴσως *P* ὡς *VN*[2] (om. *N*[1]) rursus forte *M* || 28 μὲν *P* μὲν γὰρ *NV* quidem esse *M* || τὰ κατοπτηθέντα *P*

702 τὰ δὲ δι' ὕδατος ἑψηθέντα γλυκέος ὑγροτέραν διδόναι τροφὴν τῷ σώματι. λέλεκται δὲ καὶ περὶ τῶν ἐν λευκῷ ζωμῷ καὶ ποικίλαις ἀρτύσεσι λοπάδων ἔμπροσθεν αὐτάρκως, ὥσπερ γε καὶ περὶ τῶν ἡμέρων τε καὶ ἀγρίων. οὐ σμικρὰ δὲ διαφορὰ καὶ τῶν ἐν λίμναις ἢ ἕλεσιν ἢ τελματώδεσι 5 χωρίοις δίαιταν ἐχόντων ἐστὶ πρὸς τὰ κατ' ὄρη ἢ ξηροὺς τόπους. ἀνάλογον γὰρ τοῖς χωρίοις αἱ σάρκες τῶν ζῴων ἤτοι ξηραὶ καὶ ἀπέριττοι καὶ πεφθῆναι ῥᾴους ἢ ὑγραὶ καὶ περιττωματικαὶ καὶ δυσπεπτότεραι γίγνονται.

Cap. XIX. *Περὶ χηνῶν καὶ στρουθοκαμήλων.* Τὸ 10 μὲν τῶν χηνῶν ὄνομα σύνηθές ἐστι καὶ τοῖς παλαιοῖς, τὸ δὲ τῶν στρουθοκαμήλων ἄηθες· ὀνομάζουσι γὰρ αὐτοὺς μεγάλας στρουθούς. ἤκουσα δέ ποτε σοφιστοῦ τῶν εἰς τὰ τοιαῦτα προβλήματα λεγόντων, ἔτι μειράκιον ὤν, ἐπιχειροῦντος εἰς ἑκάτερα καὶ δεικνύοντος ἐνίοτε μὲν ὄρνιθας, ἐνίοτε 15 δ' οὐκ ὄρνιθας εἶναι ταῦτα τὰ ζῷα. βέλτιον δὲ μὴ τοῦτο ζητεῖν, ἀλλ' ὁποίαν ἔχει δύναμιν ἡ ἐξ αὐτῶν τροφή. τοῦτ' οὖν ἀκούσας παρ' ἐμοῦ παρ' ἄλλου μαθήσῃ κατὰ σχολήν,
703 εἴτ' ὄρνιθας ὀνομάζειν χρὴ τὰ τοιαῦτα τῶν ζῴων εἴτε μή. περιττωματικὴ τοίνυν ἡ σὰρξ αὐτῶν ἐστι καὶ πολὺ δυσπε- 20 πτοτέρα τῆς τῶν προειρημένων πτηνῶν ζῴων, οὐ μὴν τά γε πτερὰ χείρω τῶν ἄλλων ἔχει. πολλοῖς γὰρ τῶν πτηνῶν ζῴων, καὶ μάλισθ' ὅσα μικρὰ καὶ σκληρόσαρκα, καὶ ἡ τῶν πτερῶν φύσις ἐστὶν ἰνώδης τε καὶ σκληρά, τινῶν δὲ καὶ ἡ σὰρξ ὅλη τοιαύτη, καθάπερ γε καὶ ἡ τῶν γεράνων, ἃς καὶ 25 αὐτὰς ἐσθίουσιν ἑωλίσαντες πρότερον ἡμέραις πλείοσι. μεταξὺ δέ πως τῆς τῶν γεράνων τε καὶ χηνῶν ἡ τῶν καλου-

---

4 *μικρὰ P* || 6 *δίαιταν ἐχόντων P διαιτηθέντων v;* cf. Galen VI 796 *ὅσοι τὴν δίαιταν ἔσχον ἐν ὕδατι μοχθηρῷ* diaetam habentium animalium *M* || *τὰ κατ' ὄρη καὶ ξηροὺς τόπους P τὰ ἐν τοῖς ὄρεσιν ἢ ξηροῖς χωρίοις v* in montibus aut siccis locis *M* verba *δίαιταν — χωρίοις* om. *N*[1] *V διαιτουμένων πρὸς τὰ τῶν ἐν ὄροις ἢ χωρίοις ξηροῖς· ἀναλόγως γὰρ τοῖς χωρίοις* add. *N*[2] in marg. || 12 *αὐτοὺς P αὐτὰς NV* || 13 *μεγάλους P μεγάλας NV* || *τῶν P τοῦ NV* sophistam eorum qui *M* || 14 *λεγόντων P λέγοντος NV* || *ὢν* codd. om. *v* || 16 *ταῦτα τὰ ζῷα P* animalia haec *M τὰ τοιαῦτα ζ. v* || 18 *παρ'* (ante *ἐμοῦ*) om. *P* || 20 *περιττωματικὴ — ὠτίδων ἐστίν* exc. Orib. II 43 (I p. 106) || 21 *ζῴων πτηνῶν P* || 22 *τῶν ἄλλων χείρω P* || 23 *μικρὰ*] *πίειρα P* parva *M* || *καὶ* om. Orib. || 25 *καὶ* post *γε* om. *P* sicut et quae *M καθάπερ καὶ* Orib. || *οὓς N* || 26 *αἰωρήσαντες P* || 27 *χηνῶν P* Orib *τῶν χηνῶν NV*

μένων οὐτίδων ἢ ὠτίδων ἐστίν· ἑκατέρως γὰρ ὀνομάζουσί
τε καὶ γράφουσι τὴν πρώτην συλλαβήν, διά τε τοῦ ου
στοιχείου καὶ τοῦ ω.

Cap. XX. *Περὶ τῆς κατὰ τὰ μόρια τῶν πτηνῶν*
5 *ζῴων διαφορᾶς.* Τὰ μὲν σπλάγχνα τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν
ἔχει πρὸς τὰς ἐν τοῖς πτηνοῖς ζῴοις σάρκας, ἣν κἀν τοῖς
πεζοῖς ἔχειν εἴρηται· τὰ δ᾽ ἔντερα παντάπασιν ἄβρωτα
πάντων ἐστὶν αὐτῶν, οὐ μὴν ἀνάλογόν γε τούτοις αἱ γα-
στέρες. ἐδώδιμοί τε γάρ εἰσι καὶ τρόφιμοι καί τινες αὐτῶν **704**
10 καὶ ἡδεῖαι πάνυ, καθάπερ ἡ τῶν χηνῶν, ἐφεξῆς δ᾽ ἡ τῶν
σιτευτῶν ἀλεκτορίδων. ὥσπερ δ᾽ ἐπὶ τῶν ὑῶν τὸ συκωτὸν
ἧπαρ ἐν τοῖς ζῶσι ζῴοις προπαρασκευάζουσιν ἡδὺ διὰ τῆς τῶν
ἰσχάδων ἐδωδῆς, οὕτως ἐπὶ τῶν χηνῶν ὀρῷ γάλακτος ἀνα-
δεύοντες τὰς τροφάς, ὡς γίγνεσθαι μὴ μόνον ἥδιστον, ἀλλὰ
15 καὶ τροφιμώτατον εὐχυμότατόν τε καὶ διαχωροῦν οὐ χαλε-
πῶς· ὡσαύτως δὲ καὶ πρὸς τὴν ἐν τῇ γαστρὶ πέψιν ἔχει.
καὶ τὰ πτερὰ δὲ τῶν χηνῶν ἐπιτήδεια πεφθῆναί τε καὶ
θρέψαι, μᾶλλον δ᾽ αὐτῶν τὰ τῶν ἀλεκτορίδων. οὔσης δ᾽
οὐκ ὀλίγης ἐν ταῖς σαρξὶ διαφορᾶς τοῖς γεγηρακόσι ζῴοις
20 πρὸς τὰ νέα σαφεστέρα πολλῷ ἐν τοῖς πτεροῖς ἐστιν.
ὡσαύτως δὲ καὶ τοῖς ἰσχνοῖς πρὸς τὰ πίονα· κάλλιστα μὲν
γὰρ τὰ τῶν εὐτρόφων τε καὶ νέων, χείριστα δὲ τὰ τῶν
ἰσχνῶν καὶ γεγηρακότων. οἱ πόδες δ᾽ ἁπάντων ὀλίγου δεῖν
ἄβρωτοι. λόφους δὲ καὶ κάλλαια τῶν ἀλεκτρυόνων οὔτ᾽
25 ἐπαινέσειεν ἄν τις οὔτε ψέξειεν. οἱ δ᾽ ὄρχεις ἄριστοι, καὶ
μάλιστα τῶν σιτευθέντων ἀλεκτρυόνων, ἔτι δὲ μᾶλλον ὅσοι διὰ **705**

---

2 *τε* om. *P* || 3 *ου*] *ο* *P* || 6 *τοῖς* codd. om. *v* || *σάρκας* post *τὰς* colloc. *P* om. *NV* || 7 *πεζοῖς* *P* *πεζοῖς ζώοις* *NV* || 8 *αὐτῶν ἔστιν* *P* || *τούτοις* *NP* *τούτων* *V* || *αἱ γαστέρες — τὰ τῶν ἀλεκτορίδων* exc. Orib. II 44 (I p. 107) || 9 *καί τινες* *P* *τινὲς δ᾽* *v* et quidam ipsorum *M* || 10 *καθάπερ* *P* *καθ. καὶ* *v* || 11 *σιτευτῶν* Orib. *NV* *σιτευθέντων* *P* || *δ᾽*] *δὲ* *P* *δὲ καὶ* *v* || 12 *ζῴοις* om. *P* in viventibus animalibus *M* || 13 *ὀρῷ* Orib.: *ὀρῷ* *PV* video lacte infundentes alimenta *M* || *ἀναδεύοντες* *NP* *ἀναδεύοντας* *V* || 16 *ἔχει* *NPV* Orib. *ἐπιτήδειον* *v* digestionem habet *M* || 20 *ἐν* addidi: om. *Pv* || *τοῖς πτεροῖς* *P* *ἡ τῶν πτερῶν φύσις* *v* manifestior multo in aliis est *M* || 21 *κάλλιστα — γεγηρακότων* exc. Orib. l. l. || 22 *γὰρ* *P* om. *NV* quidem enim *M* || 24 *κάλλεα* *P* *καλέα* *NV* || 25 *οἱ δ᾽ ὄρχεις — ῥᾷστοι* exc. Orib. l. l. || 26 *σιτευθέντων* *P* *σιτευτῶν* *NV* Orib. || *ὅσοι* *APV* *ὅσοι ἂν* *N*

γάλακτος ὀροῦ τὰς τροφὰς προσηνέγκαντο. καὶ γὰρ εὔχυμοι καὶ τρόφιμοι καὶ πεφθῆναι ῥᾷστοι· διαχώρησιν δ' οὔτε προτρέπουσιν οὔτ' ἐπέχουσιν. ἐγκεφάλους δὲ μικροὺς μὲν ἔχει τὰ πτηνὰ ζῷα, βελτίους μέντοι πολὺ τῶν ἐν τοῖς πεζοῖς, ὅσῳ καὶ ξηροτέρους. αὐτῶν δὲ τῶν πτηνῶν τὰ ὄρεια τῶν 5 ἑλείων ἀμείνους ἔχει τοὺς ἐγκεφάλους ἀνάλογον τοῖς ἄλλοις ἅπασι μορίοις. ἐπαινοῦσι δ' ἔνιοι ψευδῶς τὴν τῆς στρουθοκαμήλου κοιλίαν ὥς τι φάρμακον πεπτικόν· ἔνιοι δὲ πολὺ μᾶλλον τῆσδε τὴν τῆς αἰθυίας. ἀλλ' οὔτ' αὐταὶ πέττονται ῥᾳδίως οὔτε τῶν ἄλλων σιτίων ἐστὶ πεπτικὸν φάρμακον, 10 ὥσπερ ζιγγίβερι καὶ πέπερι καὶ καθ' ἕτερον τρόπον οἰνός τε καὶ ὄξος. εἰ δὲ περὶ γλώττης ἢ ῥάμφους τῶν πτηνῶν ζῴων ἐπιχειρήσαιμι λέγειν, ἃ μηδεὶς ἀγνοεῖ, φλυαρεῖν εἰκότως ὑποληφθήσομαι.

---

1 *ὀροῦ NV ὀρροῦ P ὀρρώδους v* cum lacte seroso *M* || *προσηνέγκαντο P* Orib. *προσενέγκονται AN προσενέγκωνται v προσενέγκοντο V* || 3 *δὲ ἔχει μὲν μικροὺς P* || 4 *δὲ P μέντοι v* || *πεζοῖς P πεζοῖς ζῴοις NV* in peditantibus *M* || 5 *ξηροτέρους P σκληροτέρους v* quanto et sicciora *M* || *ὅρια ANV* || 7 *ἐπαινοῦσι — φάρμακον* exc. Orib. II 44 (I p. 108) || 9 *οὐθ' αὗται P οὔτ' αὐτὰ v* sed neque ipsi digeruntur *M* || 10 *σιτίων* Orib.: om. codd. neque aliorum ciborum *M* || *πεπτικὸν* om. *N*[1] add. *N*[2] in marg. || 11 *ἑκάτερον* codd. alium modum *M*

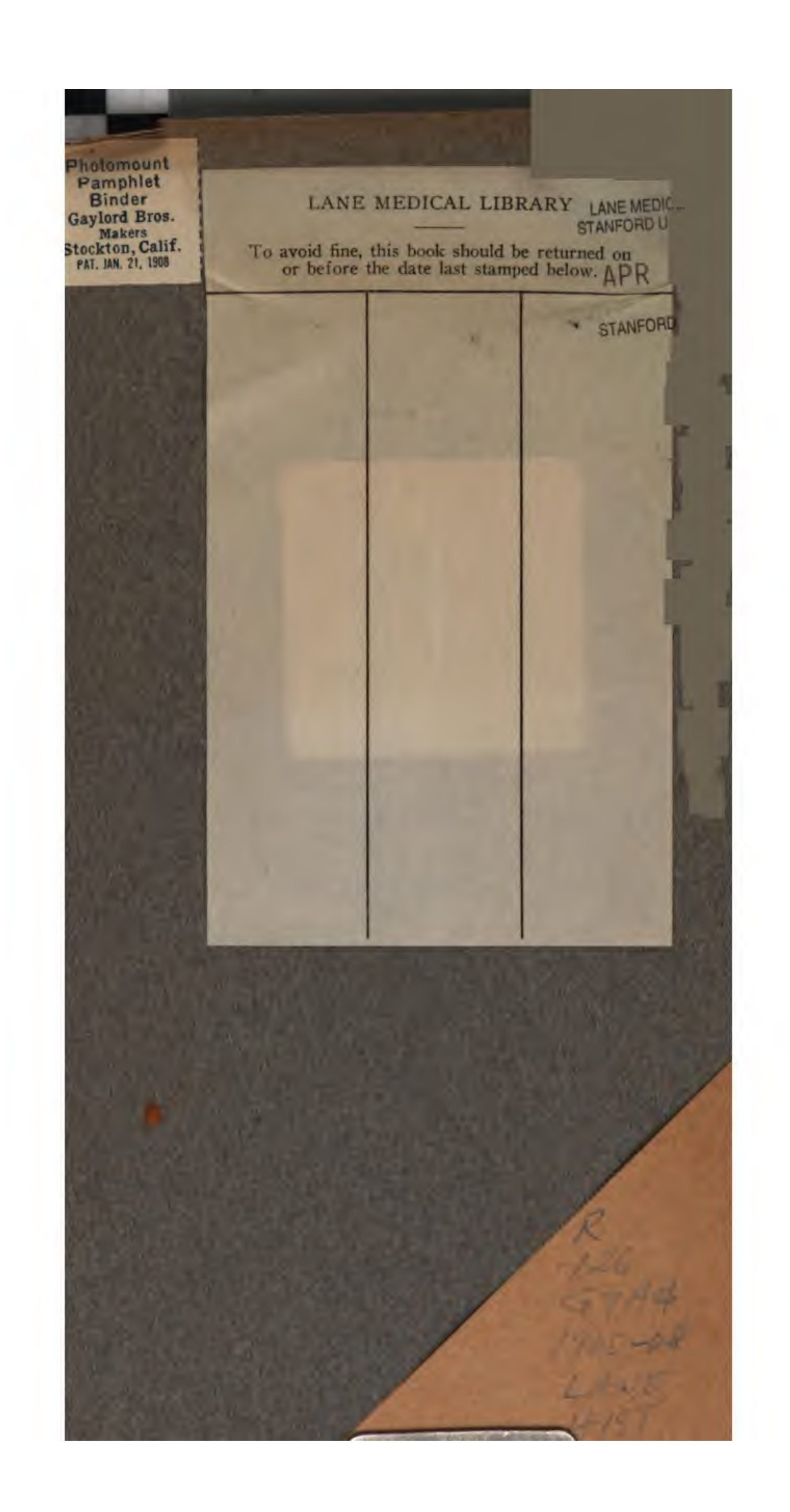
Nachwort.

Zur Feststellung des vorstehenden Textes konnte ich während der Osterferien von zwei Handschriften der Markusbibliothek in Venedig Einsicht nehmen. Sie haben sich aber bei näherer Untersuchung als minderwertig erwiesen und zur Verbesserung des Textes wenig beigetragen. Die eine ist der codex graec. 279 (= *V*), eine Pergamenthandschrift des 15. Jahrhunderts, welche folgende Schriften Galens enthält: 1. *Ἀνατομικαὶ ἐγχειρήσεις* lib. I—IX fol. 3—71b. Inc. *Ἀνατομικὰς ἐγχειρήσεις ἔγραψα μὲν.* Expl. *τοὐνομάσθαι.* 2. *Περὶ μυῶν κινήσεως*

lib. I. II. fol. 71b–84b. 3—5. Die Kommentare zu Hippokrates *Περὶ ἄρθρων* fol. 84b—130b, *Περὶ ἀγμῶν* lib. I. II. fol. 130b—163b, *Κατ' ἰητρεῖον* fol. 163b—202a Expl. *μήτε χαλαρῶς ἐπιδεδεμένους;* fol. 202b, 203 und 204 sind unbeschrieben. 6. *Περὶ τροφῶν* lib. I. II. III. Der Anfang fehlt; um ihn bei gegebener Gelegenheit nachzutragen, hat der Schreiber die vorhergehenden Blätter frei gelassen. Der Text beginnt mit *περὶ πυρῶν ἑψομένων ἐν ὕδατι. εἰ μὴ καὶ αὐτὸς* = lib. I c. 7 = vol. VI 498, 5 K. Den einzelnen Büchern gehen kurze Inhaltsangaben (Capitula) voraus. Auf fol. 243a unten steht *τέλος Γαληνοῦ περὶ τροφῶν τὸ τρίτον.* Auf fol. 243b folgt dann *περὶ καθαρτηρίων. σκευασία χολὴν καὶ φλέγμα. μᾶλλον δὲ φλέγμα καθαίροντος*, also ein Rezept, das mit der vorhergehenden Schrift nichts zu tun hat. Es lautet: *σκαμωνίας κεράτια ἕξ. αὕτη χολῆς κένωσις. εὐφορβίου κεράτια τρία, τοῦτο φλέγμα κενοῖ. ταῦτα ἑνώσας καὶ καλῶς λειώσας ὕδατός τε ὀλίγον ἐμβαλὼν καὶ μέλιτος, εἶτα συμμίξας ταῦτα τῷ καλουμένῳ πολυετὲς βοηθήματι, ὃ ἔνιοι διὰ καλαμίνθης ὀνομάζουσιν, ἐν ἀγγείῳ τε βαλὼν ὑελίνῳ καὶ θερμάνας δίδου πίνειν περὶ ὥραν ἐνάτην ἢ ὀγδόην τῆς νυκτός, καὶ ἐστὶν ἄτροφόν τε καὶ εὐάγωγον. εἰ οὖν ἔτι μᾶλλον φλεγμαγωγότερον βουλήσει εἶναι τὸ καθάρσιον, ἐπιτεῖναι δεῖ τὰ φλεγμαγωγά, εἰ δ' ἧττον, ἀνιέναι. ὡσαύτως δὲ ποίει, καὶ εἰς τὴν ξανθὴν χολὴν μᾶλλον ἢ ἧττον ἀποκαθαίρεσθαι ὠφέλιμον εἴη σοι. — τέλος τοῦ περὶ τροφῶν.* Daran schliessen sich noch 4 weitere Galenschriften, nämlich 7. *Περὶ φλεβοτομίας πρὸς Ἐρασιστρατείους τοὺς ἐν Ῥώμῃ* fol. 243b—253a, fol. 250 ist leer. 8. *Περὶ φλεβοτομίας πρὸς Ἐρασίστρατον* fol. 253a—258b. 9. *Περὶ φλεβοτομίας θεραπευτικόν* fol. 259—267b. 10. *Πρὸς Παμφιλιανὸν περὶ θηριακῆς* fol. 267b—269b Expl. *μάλιστα ἀκμαῖαι.* Den Schluss bildet ein kleiner Abschnitt aus Aëtius *Περὶ μελαγχολίας ἐκ τῶν Γαληνοῦ καὶ Ῥούφου καὶ Ποσιδωνίου.* So schön die Handschrift geschrieben ist, so gering ist ihr Wert für die Verbesserung des Textes. Sie stimmt so auffallend mit dem cod. Urbinas 70 in Rom überein, dass sie aus demselben abge-

schrieben ist (vielleicht auch umgekehrt) oder beide auf dieselbe Quelle zurückgehen. Auch der Urbinas beginnt erst mit lib. I c. 7 und bringt am Ende dasselbe Rezept *περὶ καθαρτηρίων*. Das gleiche ist bei dem Mutinensis 217 der Fall; er wird also zur gleichen Handschriftenklasse gehören.

Die zweite von mir untersuchte Handschrift der Markusbibliothek ist cod. graec. append. class. V 11 (= *N*). Es ist eine sehr junge Papierhandschrift des 16. oder 17. Jahrhunderts, welche auf fol. 1—75 Galens Werk *περὶ τροφῶν δυνάμεως* enthält. Dann folgen Aristotelis libri naturalium auscultationum, quos Joannes Argyropulus Byzantinus traduxit feliciter. Inc. Cum circa omnes doctrinas. Expl. Existit autem dubitatio. Auch in ihr fehlt der Anfang des 1. Buches. Sie beginnt mit *ἄρτοι φαυλότεροι γίνονται καὶ παρά γε Ῥωμαίοις* = lib. I c. 2 = vol. VI 483, 13 K. Das 3 Buch reicht von fol. 51 b bis fol. 75. Ich habe es vollständig verglichen. Das Ergebnis ist, dass cod. V 11, obschon jünger als cod. 279, den letzteren an Wert übertrifft. Die beiden Handschriften scheinen zwar auf den gleichen Ursprung zurückzugehen, wie viele auffallende Übereinstimmungen beweisen; aber der Schreiber von cod. V 11 ist sorgfältiger verfahren als der von cod. 279 und hat deshalb manche richtige Lesart bewahrt, die cod. 279 nicht kennt. Aber im ganzen kommt weder die eine noch die andere Handschrift für die Feststellung des Textes wesentlich in Betracht; sie können sich mit dem cod. Parisinus suppl. graec. 634 (= *P*) nicht messen. Ob sich zwei Handschriften der Ambrosiana in Mailand als bessere Textquellen erweisen, soll eine für das nächstjährige Programm anzustellende Untersuchung ermitteln.

Photomount
Pamphlet
Binder
Gaylord Bros.
Makers
Stockton, Calif.
PAT. JAN. 21, 1908

